

Jurnalul

Reniei

Viața unei tinere
în umbra Holocaustului

RENIA SPIEGEL

Table of Contents

Cover Page

Jurnalul Reniei

CUVÂNT-ÎNAINTE

PREFAȚĂ

JURNALUL RENIEI

31 ianuarie 1939

2 februarie 19391

5 februarie 1939

8 februarie 1939

11 februarie 1939

13 februarie 1939

14 februarie 1939

15 februarie 1939

26 februarie 19392

28 martie 19393

2 aprilie 19394

7 aprilie 1939

4 mai 1939

7 mai 1939

18 iunie 1939

15 august 19395

6 septembrie 1939

10 septembrie 1939

18 septembrie 1939

22 septembrie 1939

28 septembrie 1939

27 octombrie 1939

28 octombrie 1939

1 noiembrie 1939

6 noiembrie 1939

9 decembrie 1939

10 decembrie 1939

15 decembrie 1939

26 decembrie 1939

27 decembrie 1939

9 ianuarie 1940

12 ianuarie 1940

19 ianuarie 1940

26 ianuarie 1940

4 februarie 1940

17 februarie 1940

1 martie 1940

16 martie 1940

31 martie 1940

24 aprilie 1940

Pentru Jarka Păpușa și clovnul

1 mai 1940

3 mai 1940

10 mai 1940

23 mai 1940

13 iunie 1940

17 iunie 1940

1 iulie 1940

2 iulie 1940, Război

6 iulie 1940

8 august 1940

21 august 1940

22 august 1940

10 septembrie 1940

21 septembrie 1940

30 septembrie 1940

6 octombrie 1940

12 octombrie 1940

19 octombrie 1940

Apare

Zi fără școală

23 octombrie 1940

24 octombrie 1940

6 noiembrie 1940

7 noiembrie 1940

9 noiembrie 1940

12 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

20 noiembrie 1940

24 noiembrie 1940

28 noiembrie 1940, joi

30 noiembrie 1940

8 decembrie 1940, miercuri

Hei, hai să ne bem vinul

Să bem de pe buzele noastre

Iar când cupa se golește

Să schimbăm vinul pe sânge

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Dar, ține minte, fetiță,

Flacăra-ți aleargă prin vine

sângele te poate înăbuși dinlăuntru

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Și vinul și buzele-s roșii

O viață înainte să mori

Inimile noastre-s flămânde, tinere, ard

Și bat numai una pentru alta.

Ține minte, fetiço,

flacăra aleargă prin vinele tale

Ce înseamnă să fii romantic?

Este un cal galopând peste stepe

Este un nor înalt urmându-l vioi

Mișcându-se lin, cufundat în strălucirea de-un roșu profund

Învăluind lebedele în mantia crepusculului auriu

Este un iubit pe marginea unui abis adânc

Coborând pe funie de la mare înălțime

Cu un buchet de trandafiri roșii în brațe.

Plebea sau copiii mașinilor

În huruit și zăngănit de fier

În vacarmul bucăților prăbușite

În zbârnâitul și vuietul din ateliere

În praful pișcător și usturător plutind în aer

arzând inimile și măcinând visurile

am crescut noi, copiii muncitori

oameni-mașini

În muget de forje

De creuzete pline de metal topit

În dogorea cumplită a zgurii, a lavei și-a melasei

Am fost făuriți noi, oamenii de oțel

Mâinile noastre-s puternice, aspre,

Mâinile noastre sunt arcuri de-oțel

Inimile ca zgura fierbinte, nestatornice...

Clocotind, fierbând puterea adolescenței

Oamenii muncii – copii mașinilor.

9 decembrie 1940

10 decembrie 1940

11 decembrie 1940

Gerul

Heine

20 decembrie 1940

25 decembrie 1940

28 decembrie 1940, duminică

29 decembrie 1940

31 decembrie 1940

Plecați, neazuri, lacrimi și revoltă

Să fim cu toții fără grijă și voioși

Noapte bună și să sperăm că iarna va fi bună

Aceasta vă doresc și vă urez cu drag.

Și țineți minte, nu riscați

Începeți Anul Nou cu toată bucuria

Cu cântec, râsete și dans

Și faceți primul pas, nu vă sfiți.

1 ianuarie 1941, miercuri

3 ianuarie 1941, vineri

5 ianuarie 1941, duminică

Când ai șaisprezece ani

8 ianuarie 1941, miercuri

9 ianuarie 1941, joi

10 ianuarie 1941, vineri

12 ianuarie 1941, duminică

14 ianuarie 1941, marți

17 ianuarie 1941, sâmbătă

21 ianuarie 1941, miercuri

23 ianuarie 1941, joi

27 ianuarie 1941

30 ianuarie 1941

1 februarie 1941

4 februarie 1941, marți

5 februarie 1941, miercuri

7 februarie 1941, vineri

8 februarie 1941, sâmbătă

10 februarie 1941

11 februarie 1941, luni

12 februarie 1941, miercuri

13 februarie 1941, joi

14 februarie 1941, vineri

16 februarie 1941, sâmbătă

16 februarie 1941, duminică

18 februarie 1941

19 februarie 1941, miercuri

20 februarie 1941, joi

21 februarie 1941, vineri

22 februarie 1941, sâmbătă

23 februarie 1941

24 februarie 1941, luni (a doua petrecere!!!)

25 februarie 1941, marți

26 februarie 1941, miercuri

27 februarie 1941, joi

28 februarie 1941, vineri

1 martie 1941, sâmbătă

2 martie 1941, duminică

Apartamente mici, sufocante

3 martie 1941, luni

5 februarie 1941, miercuri

6 februarie 1941, joi

7 februarie 1941, vineri

9 martie 194111

11 martie 1941, marți

12 martie 1941, miercuri

13 martie 1941, joi

14 martie 1941

15 martie 1941, sâmbătă

16 martie 1941, duminică

18 martie 1941, marți

19 martie 1941, miercuri

21 martie 1941, vineri

22 martie 1941, sâmbătă

23 martie 1941

24 martie 1941, luni (petrecerea nr. 3!)

28 martie 1941, vineri

29 martie 1941, sâmbătă

4 aprilie 1941, sâmbătă

5 aprilie 1941, duminică

6 aprilie 1941

12 aprilie 1941, sâmbătă

13 aprilie 1941, duminică

17 aprilie 1941, joi

18 aprilie 1941, sâmbătă

19 aprilie 1941, duminică

26 aprilie 1941, sâmbătă

27 aprilie 1941, duminică

28 aprilie 1941

29 aprilie 1941, marți

30 aprilie 1941, miercuri

11 noaptea!

1 mai 1941, joi

3 mai 1941, sâmbătă

8 mai 1941, joi

10 mai 1941, sâmbătă

Ieri...

13 mai 1941

18 mai 1941, duminică

4 după-amiază

10 seara

4 iunie 1941, miercuri

10 iunie 1941, marți!

11 iunie 1941, miercuri

17 iunie 1941, marți

18 iunie 1941, miercuri

20 iunie 1941, vineri

21 iunie 1941, sâmbătă¹²

26 iunie 1941

1 iulie 1941¹³

3 iulie 1941, joi

6 iulie 1941, duminică

11 sau 12 iulie 1941, vineri¹⁴

15 iulie 1941, miercuri

Ziua următoare, joi

18 iulie 1941, vineri

Ziua următoare, sâmbătă! (19 iulie 1941)

21 iulie 1941

22 iulie 1941, marți

28 iulie 1941, vineri

6 august 1941

11 august 1941, duminică

12 august 1941, luni

15 august 1941, vineri

16 august 1941

9 seara!

25 august 1941, luni15

27 august 1941

28 august 1941, joi

1 septembrie 1941

10 septembrie 1941, duminică

11 septembrie 1941, joi

14 septembrie 1941

18 septembrie 1941, joi

22 septembrie 1941, luni

29 septembrie 1941, luni16

5 octombrie 1941

9 octombrie 1941, joi

10 octombrie 1941, vineri17

17 octombrie 1941, vineri

25 octombrie 1941, sâmbătă

29 octombrie 1941, miercuri

3 noiembrie 1941, luni

4 noiembrie 1941, marți

6 noiembrie 1941, joi

7 noiembrie 1941, vineri18

8 noiembrie 1941, sâmbătă

10 noiembrie 1941, luni

14 noiembrie 1941, vineri

16 noiembrie 1941, duminică

24 noiembrie 1941, luni19

26 noiembrie 1941, miercuri

29 noiembrie 1941, sâmbătă

31 noiembrie 1941, luni

8 decembrie 1941, marți20

11 decembrie 1941, joi

15 decembrie 1941, luni dimineață

16 DECEMBRIE 1941, MARȚI

20 decembrie 1941, sâmbătă

23 decembrie 1941, miercuri

24 decembrie 1941

28 decembrie 1941, duminică21

30 decembrie 1941, marți

1 ianuarie 1941, joi

5 ianuarie 1941, luni

Cum

Frunzele

19 ianuarie 1942, luni

24 ianuarie 1942, joi

26 ianuarie 1942, luni

29 ianuarie 1942, joi

30 ianuarie 1942, vineri

6 februarie 1942, vineri

8 februarie 1942, duminică

16 februarie 1942, luni

18 februarie 1942, miercuri

24 februarie 1942, marți

28 februarie 1942, sâmbătă

6 martie 1942, vineri

(Sâmbătă)

11 martie 1942, MARȚI

12 martie 1942

16 martie 1942

17 martie 1942, marți

19 martie 1942, joi

21 martie 1942, sâmbătă

23 martie 1942, luni

25 martie 1942, miercuri

28 martie 1942

Ziua următoare

7 aprilie 1942, marți

9 aprilie 1942, joi

10 aprilie 1942, vineri

7.30 dimineața

11 aprilie 1942, sâmbătă

13 aprilie 1942, luni

16 aprilie 1942

20 aprilie 1942, luni

Dincolo de azi, mâine

24 aprilie 1942, Vineri

26 aprilie 1942, luni

30 aprilie 1942, joi

2 mai 1942, sâmbătă

6 mai 1942, marți

8 mai 1942, joi

9 mai 1942, sâmbătă

11 mai 1942, luni

12 mai 1942, marți²³

15 mai 1942, vineri

Sâmbătă

18 mai 1942, luni

19 mai 1942, marți

20 MAI 1942, MIERCURI

21 mai 1942, joi

23 mai 1942, sâmbătă

24 mai 1942, duminică

25 mai 1942, luni

26 mai 1942, marți

28 mai 1942, joi

2 iunie 1942, marți

6 iunie 1942, sâmbătă

7 iunie 1942, duminică²⁴

9 iunie 1942, marți

14 iunie 1942, duminică

15 iunie 1942, luni

18 iunie 1942, joi

19 iunie 1942, vineri²⁵

23 iunie 1942, marți

25 iunie 1942, joi

Ziua următoare

27 iunie 1942, sâmbătă seara

28 iunie 1942, duminică

29 iunie 1942, luni

5 iulie 1942, duminică

6 nu știu ce lună, luni

10 iulie 1942, vineri

15 iulie 1942, miercuri

16 iulie 1942, joi

18 iulie 1942, sâmbătă

19 iulie 1942

20 iulie 1942

22 iulie 1942, miercuri

23 iulie 1942, joi

24 iulie, 1942, vineri

25 iulie 1942, sâmbătă

Seara!

Însemnările lui Zygmunt

27 iulie 1942, luni

28 iulie 1942, marți

29 iulie 1942

30 iulie 1942

Ora 5

Noaptea

31 iulie 1942

POSTFAȚĂ, NOTE, MULȚUMIRI de Elizabeth Bellak

POSTFAȚĂ

NOTE

1. 2 februarie 1939

2. 26 februarie 1939

3. 28 martie 1939

4. 2 aprilie 1939

5. 15 august 1939

6. 6 noiembrie 1939

7. 17 februarie 1940

8. 12 octombrie 1940

9. 25 decembrie 1940

10. 31 decembrie 1940

11. 9 martie 1941

12. 21 iunie 1941

13. 1 iulie 1941

14. 11 iulie 1941

15. 25 august 1941

16. 29 septembrie 1941

17. 10 octombrie 1941

18. 7 noiembrie 1941

19. 24 noiembrie 1941

20. 8 decembrie 1941

21. 28 decembrie 1941

22. 9 aprilie 1942

23. 12 mai 1942

24. 7 iunie 1942

25. 19 iunie 1942

MULȚUMIRI

CUVÂNT-ÎNAINTE

PREFAȚĂ

Jurnalul Reniei

31

ianuarie

1939

2 februarie 1939

1

5 februarie 1939

8 februarie 1939

11 februarie 1939

13 februarie 1939

14 februarie 1939

15 februarie 1939

26 februarie 1939

2

28 martie 1939

3

2 aprilie 1939

4

7 aprilie 1939

4 mai 1939

7 mai 1939

18 iunie 1939

15 august 1939

5

6 septembrie 1939

10 septembrie 1939

18 septembrie 1939

22 septembrie 1939

28 septembrie 1939

27 octombrie 1939

28 octombrie 1939

1 noiembrie 1939

6 noiembrie 1939

6

9 decembrie 1939

10 decembrie 1939

15 decembrie 1939

26 decembrie 1939

27 decembrie 1939

9 ianuarie 1940

12 ianuarie 1940

19 ianuarie 1940

26 ianuarie 1940

4 februarie 1940

17 februarie 1940

7

1 martie 1940

16 martie 1940

31 martie 1940

24 aprilie 1940

Pentru Jarka Păpuşa şi clovnul

1 mai 1940

3 mai 1940

10 mai 1940

23 mai 1940

13 iunie 1940

17 iunie 1940

1 iulie 1940

2 iulie 1940, Război

6 iulie 1940

8 august 1940

21 august 1940

22 august 1940

10 septembrie 1940

21 septembrie 1940

30 septembrie 1940

6 octombrie 1940

12 octombrie 1940

8

19 octombrie 1940

Apare

Zi fără școală

23 octombrie 1940

24 octombrie 1940

6 noiembrie 1940

7 noiembrie 1940

9 noiembrie 1940

12 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

20 noiembrie 1940

24 noiembrie 1940

28 noiembrie 1940, joi

30 noiembrie 1940

8 decembrie 1940, miercuri

Hei, hai să ne bem vinul

Să bem de pe buzele noastre

Iar când cupa se golește

Să schimbăm vinul pe sânge

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Dar, ține minte, fetiță,

Flacăra-ți aleargă prin vine

sângele te poate înăbuși dinlăuntru

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Și vinul și buzele-s roșii

O viață înainte să mori

Inimile noastre-s flămânde, tinere, ard

Și bat numai una pentru alta.

Ține minte, fetiço,

flacăra aleargă prin vinele tale

Ce înseamnă să fii romantic?

Este un cal galopând peste stepe

Este un nor înalt urmându-l vioi

Mișcându-se lin, cufundat în strălucirea de-un roșu profund

Învăluind lebedele în mantia crepusculului auriu

Este un iubit pe marginea unui abis adânc

Coborând pe funie de la mare înălțime

Cu un buchet de trandafiri roșii în brațe.

Plebea sau copiii mașinilor

În hruit și zăgănit de fier

În vacarmul bucăților prăbușite

În zbârnâitul și vuietul din ateliere

În praful pișcător și usturător plutind în aer

arzând inimile și măcinând visurile

am crescut noi, copiii muncitori

oameni-mașini

În muget de forje

De creuzete pline de metal topit

În dogorea cumplită a zgurii, a lavei și-a melasei

Am fost făuriți noi, oamenii de oțel

Mâinile noastre-s puternice, aspre,

Măinile noastre sunt arcuri de-oțel

Inimile ca zgura fierbinte, nestatornice...

Clocotind, fierbând puterea adolescenței

Oamenii muncii – copii mașinilor.

9 decembrie 1940

10 decembrie 1940

11 decembrie 1940

Gerul

Heine

20 decembrie 1940

25 decembrie 1940

9

28 decembrie 1940, duminică

29 decembrie 1940

31 decembrie 1940

10

Plecați, necazuri, lacrimi și revoltă

Să fim cu toții fără grijă și voioși

Noapte bună și să sperăm că iarna va fi bună

Aceasta vă doresc și vă urez cu drag.

Și țineți minte, nu riscați

Începeți Anul Nou cu toată bucuria

Cu cântec, râsete și dans

Și faceți primul pas, nu vă sfiți.

1 ianuarie 1941, miercuri

3 ianuarie 1941, vineri

5 ianuarie 1941, duminică

Când ai șaisprezece ani

8 ianuarie 1941, miercuri

9 ianuarie 1941, joi

10 ianuarie 1941, vineri

12 ianuarie 1941, duminică

14 ianuarie 1941, marți

17 ianuarie 1941, sâmbătă

21 ianuarie 1941, miercuri

23 ianuarie 1941, joi

27 ianuarie 1941

30 ianuarie 1941

1 februarie 1941

4 februarie 1941, marți

5 februarie 1941, miercuri

7 februarie 1941, vineri

8 februarie 1941, sâmbătă

10 februarie 1941

11 februarie 1941, luni

12 februarie 1941, miercuri

13 februarie 1941, joi

14 februarie 1941, vineri

16 februarie 1941, sâmbătă

16 februarie 1941, duminică

18 februarie 1941

19 februarie 1941, miercuri

20 februarie 1941, joi

21 februarie 1941, vineri

22 februarie 1941, sâmbătă

23 februarie 1941

24 februarie 1941, luni (a doua petrecere!!!)

25 februarie 1941, marți

26 februarie 1941, miercuri

27 februarie 1941, joi

28 februarie 1941, vineri

1 martie 1941, sâmbătă

2 martie 1941, duminică

Apartamente mici, sufocante

3 martie 1941, luni

5 februarie 1941, miercuri

6 februarie 1941, joi

7 februarie 1941, vineri

9 martie 1941

11

11 martie 1941, marți

12 martie 1941, miercuri

13 martie 1941, joi

14 martie 1941

15 martie 1941, sâmbătă

16 martie 1941, duminică

18 martie 1941, marți

19 martie 1941, miercuri

21 martie 1941, vineri

22 martie 1941, sâmbătă

23 martie 1941

24 martie 1941, luni (petrecerea nr. 3!)

28 martie 1941, vineri

29 martie 1941, sâmbătă

4 aprilie 1941, sâmbătă

5 aprilie 1941, duminică

6 aprilie 1941

12 aprilie 1941, sâmbătă

13 aprilie 1941, duminică

17 aprilie 1941, joi

18 aprilie 1941, sâmbătă

19 aprilie 1941, duminică

26 aprilie 1941, sâmbătă

27 aprilie 1941, duminică

28 aprilie 1941

29 aprilie 1941, marți

30 aprilie 1941, miercuri

11 noaptea!

1 mai 1941, joi

3 mai 1941, sâmbătă

8 mai 1941, joi

10 mai 1941, sâmbătă

Ieri...

13 mai 1941

18 mai 1941, duminică

4 după-amiază

10 seara

4 iunie 1941, miercuri

10 iunie 1941, marți!

11 iunie 1941, miercuri

17 iunie 1941, marți

18 iunie 1941, miercuri

20 iunie 1941, vineri

21 iunie 1941, sâmbătă¹²

26 iunie 1941

1 iulie 1941

¹³

3 iulie 1941, joi

6 iulie 1941, duminică

11 sau 12 iulie 1941, vineri¹⁴

15 iulie 1941, miercuri

Ziua următoare, joi

18 iulie 1941, vineri

Ziua următoare, sâmbătă! (19 iulie 1941)

21 iulie 1941

22 iulie 1941, marți

28 iulie 1941, vineri

6 august 1941

11 august 1941, duminică

12 august 1941, luni

15 august 1941, vineri

16 august 1941

9 seara!

25 august 1941, luni¹⁵

27 august 1941

28 august 1941, joi

1 septembrie 1941

10 septembrie 1941, duminică

11 septembrie 1941, joi

14 septembrie 1941

18 septembrie 1941, joi

22 septembrie 1941, luni

29 septembrie 1941, luni¹⁶

5 octombrie 1941

9 octombrie 1941, joi

10 octombrie 1941, vineri¹⁷

17 octombrie 1941, vineri

25 octombrie 1941, sâmbătă

29 octombrie 1941, miercuri

3 noiembrie 1941, luni

4 noiembrie 1941, marți

6 noiembrie 1941, joi

7 noiembrie 1941, vineri¹⁸

8 noiembrie 1941, sâmbătă

10 noiembrie 1941, luni

14 noiembrie 1941, vineri

16 noiembrie 1941, duminică

24 noiembrie 1941, luni¹⁹

26 noiembrie 1941, miercuri

29 noiembrie 1941, sâmbătă

31 noiembrie 1941, luni

8 decembrie 1941, marți

20

11 decembrie 1941, joi

15 decembrie 1941, luni dimineață

16 DECEMBRIE 1941, MARȚI

20 decembrie 1941, sâmbătă

23 decembrie 1941, miercuri

24 decembrie 1941

28 decembrie 1941, duminică²¹

30 decembrie 1941, marți

1 ianuarie 1941, joi

5 ianuarie 1941, luni

Cum

Frunzele

19 ianuarie 1942, luni

24 ianuarie 1942, joi

26 ianuarie 1942, luni

29 ianuarie 1942, joi

30 ianuarie 1942, vineri

6 februarie 1942, vineri

8 februarie 1942, duminică

16 februarie 1942, luni

18 februarie 1942, miercuri

24 februarie 1942, marți

28 februarie 1942, sâmbătă

6 martie 1942, vineri

(Sâmbătă)

11 martie 1942, MARȚI

12 martie 1942

16 martie 1942

17 martie 1942, marți

19 martie 1942, joi

21 martie 1942, sâmbătă

23 martie 1942, luni

25 martie 1942, miercuri

28 martie 1942

Ziua următoare

7 aprilie 1942, marți

9 aprilie 1942, joi²²

10 aprilie 1942, vineri

7.30 dimineața

11 aprilie 1942, sâmbătă

13 aprilie 1942, luni

16 aprilie 1942

20 aprilie 1942, luni

Dincolo de azi, mâine

24 aprilie 1942, Vineri

26 aprilie 1942, luni

30 aprilie 1942, joi

2 mai 1942, sâmbătă

6 mai 1942, marți

8 mai 1942, joi

9 mai 1942, sâmbătă

9 mai 1942, sâmbătă

11 mai 1942, luni

12 mai 1942, marți²³

15 mai 1942, vineri

Sâmbătă

18 mai 1942, luni

19 mai 1942, marți

20 MAI 1942, MIERCURI

21 mai 1942, joi

23 mai 1942, sâmbătă

24 mai 1942, duminică

25 mai 1942, luni

26 mai 1942, marți

28 mai 1942, joi

2 iunie 1942, marți

6 iunie 1942, sâmbătă

7 iunie 1942, duminică²⁴

9 iunie 1942, marți

14 iunie 1942, duminică

15 iunie 1942, luni

18 iunie 1942, joi

19 iunie 1942, vineri²⁵

23 iunie 1942, marți

25 iunie 1942, joi

Ziua următoare

27 iunie 1942, sâmbătă seara

28 iunie 1942, duminică

29 iunie 1942, luni

5 iulie 1942, duminică

6 nu știu ce lună, luni

10 iulie 1942, vineri

15 iulie 1942, miercuri

16 iulie 1942, joi

18 iulie 1942, sâmbătă

19 iulie 1942

20 iulie 1942

22 iulie 1942, miercuri

23 iulie 1942, joi

24 iulie, 1942, vineri

25 iulie 1942, sâmbătă

Seara!

Însemnările lui Zygmunt

27 iulie 1942, luni

28 iulie 1942, marți

29 iulie 1942

30 iulie 1942

Ora 5

Noaptea

31 iulie 1942

POSTFAȚĂ

NOTE

1. 2

februarie

1939

2. 26 februarie 1939

3. 28 martie 1939

4. 2 aprilie 1939

5. 15 august 1939

6. 6 noiembrie 1939

7. 17 februarie 1940

8. 12 octombrie 1940

9. 25 decembrie 1940

10. 31 decembrie 1940

11. 9 martie 1941

12. 21 iunie 1941

13. 1 iulie 1941

14. 11 iulie 1941

15. 25 august 1941
16. 29 septembrie 1941
17. 10 octombrie 1941
18. 7 noiembrie 1941
19. 24 noiembrie 1941
20. 8 decembrie 1941
21. 28 decembrie 1941
22. 9 aprilie 1942
23. 12 mai 1942
24. 7 iunie 1942
25. 19 iunie 1942

Mulțumiri

Renia Spiegel s-a născut în estul Poloniei în 1924. În ianuarie 1939 a început să țină un jurnal. La izbucnirea războiului, ea și sora ei locuiau în Przemyśl împreună cu bunicii. Separată de mama ei din cauza războiului, următorii ani i-a trăit sub ocupația sovietică, apoi sub cea nazistă, și a fost martoră la crearea ghetoului. În vara anului 1942, Renia a fost forțată să se ascundă pentru a scăpa când ghetoul a fost lichidat. Câteva zile mai târziu, ascunzătoarea ei a fost descoperită, iar Renia a fost împușcată; avea doar optsprezece ani.

RENIA SPIEGEL

Jurnalul Reniei

Prefață, postfață și note de
Elizabeth Bellak
împreună cu Sarah Durand

Cuvânt-înainte de Deborah E. Lipstadt

Traducere din limba engleză
ANCA IRINA IONESCU

București
2019

Renia's Diary

Renia Spiegel

Copyright © 2019 Elizabeth Bellak

Traducerea în limba engleză © 2019 Anna Blasiak și Marta Dziuros

Cuvânt-înainte © Deborah E. Lipstadt

Ediție publicată prin înțelegere cu St. Martin's Press

Toate drepturile rezervate

Hărți de Jeffrey L. Ward

Jurnalul Reniei

Renia Spiegel

Copyright © 2019 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fii

Redactor: Alexandra Diaconescu

Design copertă: James Jones

Prepress copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată

de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Spiegel, Renia

Jurnalul Reniei / Renia Spiegel; trad. din lb. engleză: Anca Irina Ionescu. – București: Litera, 2019

ISBN 978-606-33-4309-4

ISBN EPUB 978-606-33-5381-9

I. Ionescu, Anca Irina (trad.)

821.111

HARTA POLONIEI 1939

GHETOUL DUPĂ ÎNCHIDERE ÎN 15 IULI

 Ghetoul Przemysl

1 - Judenrat

2 - Închisoare

3 - Spital

4 - Intrare principală

5 - Punct de deportare

6 - Spânzurătoare

7 - Sediul Gestapoului

8 - Vila comandantului nazist

9 - Groapa comună pentru victimele executate

ZASANIE

3-go MAJA

PRZEMYŚL

WYBRZEŻE WILSONA

Râul San

KOERNIKA

GARB

CZARNECKIEGO

GARA

MICKIEW

RYNEK

SŁOWACKIEGO 19

0 Mile

.25

0 Kilometri

.25

În ultimele patru decenii, numeroși supraviețuitori ai Holocaustului și-au publicat memoriile. O parte dintre ei au așteptat până când au atins o vârstă la care oamenii, în general, sunt mai dispuși să reflecteze. Unii au scris deoarece au simțit că lumea este acum mai pregătită să asculte ce au ei de spus despre genocid. Alții au făcut acest lucru la îndemnul copiilor sau al nepoților lor. Începând din anii '80 s-au publicat atât de multe memorii, încât este ușor de uitat că această dorință „de a scrie și de a consemna“ a început cu mult mai devreme.

De fapt, supraviețuitorii Holocaustului au început să depună mărturie imediat după încheierea războiului. La începutul deceniului al șaptelea, la numai cincisprezece ani după săvârșirea Holocaustului, erau tipărite deja mii de memorii ale supraviețuitorilor. În 1961, când Elie Wiesel căuta un editor american pentru Noaptea, pe care o publicase deja în franceză, mulți l-au respins, deoarece considerau că sunt deja prea multe memorii în circulație. În introducerea la versiunea franceză a Noptii, François Mauriac, laureat al Premiului Nobel, vorbea despre „această consemnare personală care vine după atât de multe altele...“ (sublinierea noastră)*, arătând astfel că lucrarea lui Wiesel era una din miile de cărți de memorii ale Holocaustului. Din păcate, odată cu dispariția supraviețuitorilor, această tendință se apropie și ea de sfârșit. Foarte prețuite și apreciate acum, este greu de imaginat că au fost cândva date la o parte de istoricii care preferau documentele scrise – în ciuda faptului că cele mai multe dintre aceste documente erau produse ale celui de-al Treilea Reich – în locul relatărilor personale. Acei istorici se temeau că memoriile nu sunt la fel de „demne de încredere“ ca documentele. Dar astăzi istoricii recunosc valoarea acestor lucrări, mai ales atunci când sunt alăturate materialului și dovezilor documentare.

Există, firește, mai multe probleme metodologice legate de aceste memorii și confesiuni. Ele sunt scrise ex post facto. Iar memoria este înșelătoare. Suferă impactul multor evenimente contemporane. Un supraviețuitor poate să-și amintească detaliile unui eveniment pentru a sublinia un anumit punct a cărui importanță devine evidentă pentru

el/ea la mult timp după producerea lui. Această afirmație este, firește, valabilă, pentru orice amintire sau mărturisire. Scriem ca să demonstrăm ceva. Și este cu atât mai adevărat când amintirea se referă la un eveniment traumatic. Și ce putea fi mai traumatic decât Holocaustul?

Mai mult chiar, memoriile nu reflectă și vocile celor care au pierit în Holocaust. Pe bună dreptate David Boder, unul dintre primii cercetători care au consemnat sistematic relatările supraviețuitorilor, și-a intitulat lucrarea Nu i-am intervievat pe morți. Știa că vocile pe care le înregistrase erau ale celor care supraviețuiseră. Vocile și amintirile celor care nu avuseseră această șansă erau, în esență, pierdute pentru totdeauna.

Scriu „în esență“, deoarece avem și câteva voci ale celor care au pierit sub forma unor jurnale precum cel al Reniei Spiegel. Jurnalele sunt diferite, nu numai pentru că ne permit să auzim vocile celor care nu au supraviețuit. Sunt diferite față de memorii deoarece nu ridică aceste probleme metodologice. Indiferent dacă cel care le-a scris a supraviețuit sau nu, ele se deosebesc fundamental de memorii, deoarece sunt relatări contemporane. Mai simplu spus, autorul memoriilor știe care este sfârșitul poveștii. Autorul jurnalului nu știe. Autorul jurnalului poate să nu fie deloc conștient de imaginea de ansamblu a evenimentului pe care-l trăiește. De exemplu, crearea unui ghetou într-un cartier al orașului face parte dintr-o politică mai amplă de închidere a populației evreiești în ghetouri sau este un fenomen circumscris strict localității respective? Persoana care scrie după eveniment poate înțelege cum se încadrează un anumit decret german în politica nazistă generală, lucru pe care autorul jurnalului de regulă nu-l poate face. Ceea ce poate părea de importanță minoră pentru autorul unui jurnal se poate dovedi extrem de semnificativ. Și invers, ceea ce pare extrem de traumatic pentru autorul jurnalului poate păli în comparație cu ceea ce va urma.

Cel mai important aspect este acela că jurnalele ne oferă ceva ce memoriile nu pot face: atmosfera emoțională imediată. Iar aceasta este extrem de impresionantă. Îmi amintesc de Helen Berr, tânăra evreică pariziană care a ținut un jurnal din 1942 până în ziua din martie 1944 în care ea și părinții ei au fost arestați. Întâmplător, a început să scrie cu puțin timp înainte de publicarea decretului care-i obliga pe toți evreii să poarte o stea galbenă. Împărtășește jurnalului lupta ei

interioară, dacă să poarte sau nu steaua. Purtarea stelei era un act de supunere față de un regim detestat sau o demonstrație a mândriei față de identitatea sa evreiască? Îi citim reacțiile la comentariile trecătorilor. Unii își exprimă solidaritatea, alții, compasiunea. Fata le consemnează, nu de la distanța multor ani, ci chiar în ziua când se lovește de ele. Nu le vede – pentru că nu poate – drept primul pas dintr-o serie întreagă de persecuții mult mai grave care vor urma.

Jurnalul Reniei Spiegel mi-a amintit, așa cum le va aminti multor cititori, de jurnalul emblematic al Annei Frank. Toate aceste trei jurnale – Spiegel, Frank și Berr – sunt pline de reflecțiile aparent obișnuite ale unor tinere fete, preocupate de primele iubiri și de speranțele de viitor. Jurnalul Reniei Spiegel abundă în expresiile cunoscute ale temerilor adolescenților – prima iubire, primul sărut, geloziiile – care, retrospectiv, pot părea fără noimă, dar în momentul respectiv sunt, cel puțin pentru Renia, covârșitoare. Jurnalul este plin de poezii care nu pot să nu-l impresioneze pe cititor.

Noi, cei care-i citim acum însemnările, dispunem de un element care ei îi lipsea: știm care va fi deznodământul. Chiar la începutul jurnalului, își mărturisește disperarea că a fost forțată să se mute la bunici și, deci, nu are „un cămin adevărat“. Este atât de tristă, că îi vine să plângă. Dar faptul că nu are o casă a ei va păli în comparație cu ceea ce urmează să vină. Dacă și-ar fi scris memoriile, ar fi știut asta și poate că ar fi atenuat dramatismul momentului. Dar nu face acest lucru. În 1940, după căderea Europei Occidentale, Renia plânge: „Sunt singură aici, fără mama și fără tata, fără o casă, lumea mă arată cu degetul și râde de mine. O, Doamne, de ce am avut parte de o zi de naștere atât de oribilă? Nu ar fi mai bine să mor? Mă uit în jos de la înălțimea celor șaisprezece ani ai mei și mă întreb dacă am să apuc sfârșitul.“

Dacă și-ar fi scris memoriile știind ce avea să urmeze, poate că ar fi trecut cu vederea acest moment de disperare. Poate că nu ar mai fi fost atât de nefericită când evreii au fost privați de luxul de a purta o haină de blană. „Ieri, paltoanele, blănurile, gulerele, manșoanele, căciulile, ghetetele li s-au luat oamenilor de pe stradă. Iar acum este un nou regulament care interzice, sub amenințarea pedepsei cu moartea, să ai până și cel mai mic petic de blană acasă...“ Și nici nu știe ce înseamnă să ai parte de o soartă cumplită sau să salvezi viața unor victime. Descrie „teama, disperarea, sentimentul de părăsire“ pe care-l

trăiesc cei deportați de sovietici la Birobidjan** și în alte locuri din Uniunea Sovietică. Este disperată pentru că „vor călători în vagoane închise, întunecoase, câte cincizeci de persoane în fiecare... fără aer, murdare, în condiții infecte. S-ar putea să sufere de foame... copiii să moară printre ei“. Ca o ironie a sorții, acești oameni au avut șanse mult mai mari de supraviețuire decât cei care au fost siliți ulterior de germani să călătorească în condiții încă și mai cumplite și spre o soartă încă și mai înfricoșătoare. Totuși, această fetiță – căci asta este în realitate –, cu visurile ei de viitor, își dă seama că șurubul se strânge în jurul ei și al poporului ei. „Ghetou! Cuvântul acesta ne răsună în urechi, ne îngrozește, ne torturează. Nu știu ce se va întâmpla cu noi, unde vom merge și ce ne vor lăsa să luăm cu noi.“ Cu toate acestea, continuă să nutrească speranțe de viitor. Această tensiune dintre o realitate tot mai sumbră și optimismul în legătură cu ceea ce va fi totuși posibil nu poate decât să zdrobească inima cititorului. Dar cu câteva zile înainte de a fi prinsă și ucisă de germani, simte că sfârșitul se apropie. Scrie cu un presentiment: „Dragul meu Jurnal, bunul, iubitul meu prieten! Am trecut împreună prin vremuri cumplite, însă acum a venit momentul cel mai rău. Acum pot să fiu înspăimântată. Dar cel care nu ne-a părăsit atunci ne va ajuta și azi. Ne va salva. Ascultă-mă, Israele***, salvează-ne, ajută-ne!“ Ruga ei a fost în zadar.

Renia Spiegel, o tânără cu atâta poftă de viață și cu un deosebit talent de a descrie în proză și în versuri frumusețea lumii din jur, a fost lipsită printr-un glonț de ceea ce-și dorea cel mai mult: un viitor. Dacă nu ar fi existat acest jurnal, Renia ar fi dispărut, împreună cu milioane de alții, în cruda uitare care a fost soarta celor mai multe victime ale Holocaustului. Cei care au păstrat jurnalul și cei care l-au tipărit au „salvat-o“. Nu au putut s-o smulgă din mâinile destinului ei crud. Și nici nu au putut să-i dea viitorul pe care și-l dorea atât de mult. Dar au salvat-o de durerea suplimentară de a fi uitată.

Deborah E. Lipstadt, Dorot Profesor de istoria Holocaustului la
Universitatea Emory

François Mauriac, „Cuvânt-înainte“ la Elie Wiesel, *La Nuit*, citat după Ruth Franklin, *A Thousand Darkneses*, Oxford University Press, New York, 2011, p. 70. [Dacă nu se menționează altfel, notele de subsol aparțin redactorilor ediției originale. (n.red.)]

Oraș din URSS la granița cu China, centrul administrativ al Regiunii Autonome Evreiești, înființată în 1934

Referire la una dintre cele mai importante rugăciuni din iudaism, Shema Yisrael (Ascultă, Israele!; Domnul, Dumnezeuul nostru, este singurul Domn“)

PREFAȚĂ

Sora mea, Renia Spiegel, s-a născut la 18 iunie 1924 în Uhryńkowce, regiunea Tarnopol din sud-estul Poloniei. Acest oraș de provincie se numește acum Uhrynkvitsi și face parte din Ucraina. Înainte ca cel de-al Doilea Război Mondial să ne despartă familia, poporul și țara, Uhryńkowce era în Polonia.

Eu am venit pe lume la 18 noiembrie 1930, la șase ani după Renia. Am avut o căsnicie fericită cu George Bellak timp de treizeci și cinci de ani, am fost profesoară în New York timp de trei decenii și am acum trei nepoți minunați. Sora mea a trăit numai până la vârsta de optsprezece ani. A fost asasinată de naziști în 1942. Alături de câteva fotografii, câteva suvenire de familie și amintirile pe care le-am păstrat în minte aproape nouăzeci de ani, jurnalul pe care urmează să-l citiți este tot ce am de la ea.

Mult timp nu m-am încumetat să-l citesc, însă. M-am ascuns de el și de trecutul meu ani în șir, până când fiica mea, Alexandra Renata, l-a găsit în seiful în care a stat neatins aproape patru decenii. Înțelegându-i importanța istorică și literară și ecoul pe care l-ar fi găsit în întreaga lume, ea a aranjat să fie tradus în engleză și în continuare face eforturi neobosite de a-l publica în cât mai multe limbi, pentru a demonstra de ce această relatare este extrem de valoroasă chiar și în zilele noastre. Îi mulțumesc pentru că mi-a redat acest jurnal și, odată cu el, amintirea surorii mele.

Când m-am născut eu, părinții noștri au făcut o barză din hârtie și au pus-o în fereastră, spunându-i surorii mele că urma să vin. Între timp, familia se mutase pe un domeniu dintr-un oraș numit Stawki, aflat în apropiere de Nistru și de granița cu România, dar Renia adora casa aceasta la fel de mult ca pe cea veche. Adora să asculte cântecul păsărilor. Iubea vântul. Iubea pădurea. Câteodată mă gândesc că amintirile acestor locuri – departe, în altă țară și în alte vremuri – sunt cele care i-au inspirat poeziile din jurnal. Poeziile ei erau calme, gânduri împăcate așternute pe hârtie în timp ce era înconjurată de război.

Nu războiul este cel care ne-a luat din casa noastră din Stawki. Eu

jucam în filme, eram supranumită „Shirley Temple a Poloniei“, iar în 1938, mama și cu mine ne-am mutat la Varșovia ca să se ocupe de cariera mea. A lăsat-o pe Renia cu bunicii noștri la Premysl, un orașel din sud-estul Poloniei, acum la frontiera cu Ucraina. În ianuarie 1939, Renia și-a început jurnalul. În vacanța din vara aceea am fost în vizită la Renia și la bunicii mei, iar mama s-a întors la Varșovia.

În septembrie 1939 armatele germane și sovietice au invadat Polonia, iar la sfârșitul lunii țara era împărțită în două zone de ocupație: zona germană la vest și zona sovietică la est. Premysl se întindea pe ambele maluri ale râului San, astfel că era împărțit în două: bunicii mei locuiau în partea de est, în zona ocupată de sovietici. Mama era la Varșovia, în zona de vest a Poloniei, ocupată de germani. Nu aveam voie să traversăm râul San, așa că am fost brusc ruși de ea. Și atunci Renia a devenit ca o mamă pentru mine. În următorii doi ani am mai văzut-o pe mama numai de câteva ori și nu am primit foarte des scrisori de la ea. Renia suferea teribil de dor. Până în ziua de astăzi mă întreb dacă nu cumva acest jurnal a fost o modalitate de a găsi un substitut pentru mama pe care o iubea și care-i lipsea atât de mult.

Până la începutul anilor '50, când Zygmunt, iubitul surorii mele, i-a dăruit acest jurnal mamei, n-am știut că Renia îl ținuse. Cum de a reușit să ascundă de mine șapte sute de pagini rămâne un mister, dar acesta a fost secretul ei, pe care i l-a împărtășit numai lui Zygmunt. Renia i-a lăsat lui Zygmunt jurnalul în păstrare chiar înainte de a fi ucisă, iar acesta l-a încredințat altcuiva înainte să fie trimis în lagăr. După război, un prieten – încă nu știm cine – i l-a adus în Statele Unite, unde emigrase. Mama mea a încetat din viață în 1969 și, când am găsit jurnalul printre lucrurile ei, l-am închis într-o casetă de valori la Banca Chase din apropiere de locuința mea. Nu aveam putere să-l citesc. Îmi producea o emoție prea puternică.

Până în prezent am citit numai câteva părți, și de fiecare dată mi s-a făcut rău sau am plâns. Dar știu că aceste pagini sunt importante, așa că vi le împărtășesc și vouă. Trăim într-o vreme în care toleranța este uneori greu de găsit, însă este atât de importantă. Și războiul este greu de imaginat – mai ales dacă te afli în mijlocul lui –, dar Renia a fost foarte înțeleaptă și a reușit. Cred că gândurile ei, luptele și moartea ei ne arată de ce această lume are nevoie de pace și de acceptare. Așadar, am să las cuvintele și versurile surorii mele să vorbească de la sine. La sfârșitul jurnalului am adăugat un comentariu legat de

anumite consemnări și momente petrecute împreună cu sora mea. Vorbesc despre istorie și despre ceea ce țin minte din ultimii ani ai vieții Reniei și după aceea vă spun cum s-au descurcat aceia dintre noi care au supraviețuit războiului. Amintirile mele nu sunt la fel de clare ca acum optzeci de ani, dar m-am străduit cât am putut de bine. La un moment, s-ar putea ca gândurile mele și cele ale Reniei să pară împrăștiate sau neordonate, dar așa este jurnalul. Este scris sub impulsul imediat al momentului, uneori și amintirile mele sunt tot așa.

Cuvintele mele sunt moștenirea vieții de care sora mea nu a avut parte, în timp ce ale Reniei sunt amintirile unei tinere prinse pentru totdeauna în capcana războiului.

Elizabeth Leszczyńska Bellak, fostă Ariana Spiegel

JURNALUL RENIEI

31 ianuarie 1939

De ce am decis astăzi să încep să țin un jurnal? S-a întâmplat ceva important? Am descoperit că prietenele mele țin și ele jurnale personale? Nu! Pur și simplu am nevoie de un prieten. Vreau să am pe cineva cu care să pot sta de vorbă despre necazurile și bucuriile mele zilnice. Cineva care să simtă ceea ce simt eu, să creadă ce spun și să nu-mi dezvăluie niciodată secretele. Nici un om nu ar putea fi vreodată acest gen de prieten, și de aceea am decis să-mi caut un confident sub forma unui jurnal.

Astăzi, dragul meu Jurnal, este începutul prieteniei noastre profunde. Cine știe cât va dura? Ar putea chiar să continue până la sfârșitul vieții noastre. În orice caz, promit să fiu sinceră cu tine, să fiu deschisă și să-ți spun totul. În schimb, îmi vei asculta gândurile și îngrijorările, dar nu le vei dezvălui niciodată nimănui altcuiva, vei rămâne tăcut ca o carte magică, încuiată cu o cheie fermecată și ascunsă într-un castel fermecat. Nu mă vei trăda; dacă va fi să fie, vinovate vor fi acele litere albastre pe care oamenii pot să le recunoască.

În primul rând, dă-mi voie să mă prezint. Sunt în clasa a treia la Liceul de fete Maria Konopnicka.**** Numele meu este Renia, sau cel puțin așa îmi spun prietenii. Am o soră mai mică, Arianka****, care dorește să devină vedetă de cinema. (Și-a îndeplinit parțial visul, căci a jucat deja în câteva filme.)

Mama noastră locuiește la Varșovia. Noi am stat pe vremuri într-o casă foarte frumoasă pe malul Nistrului. Mi-a plăcut acolo. Cred că au fost până acum cele mai fericite zile din viața mea. În teii bătrâni erau berze, în livadă străluceau merele și aveam o grădină cu straturi încântătoare de flori. Dar toate acestea sunt acum de domeniul trecutului și nu se vor mai întoarce niciodată. Nu mai sunt nici casa, nici berzele din teii bătrâni, nici mere sau flori. Tot ce a rămas sunt amintirile, dulci și dragi. Și Nistrul, care curge în depărtare, străin și rece – care murmură și acum, dar nu pentru mine.

Acum locuiesc la Przemyśl, în casa bunicilor mei. Dar adevărul este că

nu am un cămin adevărat. De aceea sunt uneori așa de tristă și îmi vine să plâng. Plâng, deși nu-mi lipsește nimic, nici dulciurile, nici visurile ciudate și prețioase. Mi-e dor numai de mama și de inima ei caldă. Mi-e dor de casa în care am trăit cu toții împreună, ca în conacul alb de pe malul Nistrului.

Și astăzi ochii mei au lăcrimat

La gândul zilelor de altădat',

Casa cu tei, berzele, fluturii plini de culoare

Toate-s departe, dincolo de zare

Mi-e dor de ele, aud în gând

Foșnetul crengilor bătute de vânt

Nimeni nu-mi mai deapănă povești

Despre pâclă, despre-ntunericul de la ferești,

O să aud mereu cântecul de leagăn,

Văd casa noastră și iazul și pământul reavăn

Și teii conturați pe cer...

Dar am parte și de momente vesele, sunt așa de multe... Așa de multe! Trebuie să-ți prezint clasa mea, ca să înțelegi glumele pe care le facem între noi.

Prietena mea cea mai bună, Norka*****, stă chiar lângă mine. Unii ar putea spune că nu le place Nora, alții ar putea fi încântați de ea. Mie mi-e tare dragă, este întotdeauna aceeași Norka dulce pentru mine. Avem aceleași gânduri, aceleași vederi și opinii. La școala noastră, fetele se „îndrăgostesc“ adesea de profesoare, așa că și noi, Norka și cu mine, avem o simpatie de felul acesta, una reală (unele fete doar le linguesc pe profesoare) pentru doamna de latină, Waleria

Brzozowska, născută Brühl. Îi spunem „Brühla“. Brühla este soția unui ofițer chipeș care locuiește la Lvov. Se duce să-l vadă din două în două săptămâni, duminica. Am încercat să obținem adresa lui prin biroul de adrese, dar n-am reușit, pentru că nu știm cum îl cheamă cu adevărat. (Îi spunem „Zdzisław“.) Brühla predă latina și suntem bune la materia asta, ceea ce dovedește clar că o iubim cu adevărat.

Următoarea fată de pe rândul nostru este Belka sau „Belania“ – grasă și îndesată ca o sută de draci! Are un talent deosebit la învățătură și un talent încă și mai deosebit de a-și câștiga antipatii. E teribil de „îndrăgostită“ de doamna Skorska***** și face o mutră stupidă când se uită la ea.

Apoi urmează Irka (ira, -ae – mânie). Nu-mi place Irka și am asta în sânge. Am moștenit această ură: mama nu putea s-o suferă pe mama Irkăi pe când erau la liceu. O detest și mai mult de când a început să mă submineze la școală – toate astea, plus notele bune primite pe nedrept, lingușirile dezgustătoare, minciunile și nesinceritatea mă fac s-o urăsc din tot sufletul. Mai trebuie să adaug la tot acest amestec și faptul că Brühla merge în vizită la Irka acasă, după cum am aflat. Iar mama Irkăi o vizitează pe Brühla, lucru pe care l-am descoperit uitându-ne pe geamul Brühlei în nenumăratele ore pe care le-am petrecut în fața casei ei așteptând-o împreună cu Nora. Toate astea înseamnă că nu pot s-o sufăr pe Irka! Dar din moment ce suntem în aceeași clasă, trebuie s-o suportăm. Așa că Nora și cu mine strângem pumnii și pândim o ocazie.

Cât despre fetele care stau lângă Irka, fie nu-mi pasă deloc de ele, fie îmi plac doar puțin. Pe de altă parte, mi se par ceva mai simpatice fetele care stau în fundul clasei, și anume Luna, care stă chiar în spatele meu și nu contenește să mă bombardeze. Se consideră o ființă foarte talentată și nepământească. La petreceri și, în general, tot timpul „pretinde“ că este una sau alta, încearcă să atragă atenția asupra frumuseții ei (pe care nu o posedă), asupra calităților ei excepționale (care există numai în imaginația ei) și asupra importanței ei (pe care nu a avut-o niciodată). Luna încearcă din răspuțuri să atragă atenția băieților, așa că, fiind scundă, poartă tocuri înalte, își lungește sprâncenele cu creionul și își pudrează fața. La început a „împrumutat“ pudra Irkăi Łozińska, chipurile „numai în glumă“. Iar acum nu o mai face „în glumă“, ci cât se poate de serios.

Irka Łozińska este cea mai frumoasă fată din clasa noastră și probabil din toată școala. Nu te deranjează tenul ei măsliniu, aproape portocaliu (din cauza pudrei, firește) și vocea disprețuitoare sau cuvintele aspre ce se desprind de pe buzele de culoarea coralului care dezvăluie niște dinți frumoși, albi ca zăpada. Dar Irka are cel mai mare defect cu puțință: are tuberculoză... da, uneori, sângerează pe gură și pe nas. Îmi pare rău pentru Irka. Are un prieten care o iubește, dar nu știe că prietena lui este atât de grav bolnavă.

Irka stă chiar în fundul clasei. Lângă ea sunt două figuri de piatră: Halina (foarte rea), cu un păr foarte bine coafat, și Sławka, care face întotdeauna pe mirata, nu răspunde niciodată și o ascunde pe Halina sub banca ei când nu vrea să răspundă la întrebările profesoarei. Mai e și a treia Irka, slabă ca o scoabă și foarte urâtă. Lângă ea stă Elza, fosta mea vecină. Face pe nevinovata, dar știi foarte bine că este numai un joc. Are note bune, însă evaluarea ei școlară este întotdeauna mai bună decât merită. Se știe că întotdeauna copiază tema la latină de la cea de-a treia Irka... dar cui îi pasă?

Și apoi este șefa clasei noastre, Krzyśka. Krzyśka nu știe nimic și vorbește de parcă ar avea în gură găluște umplute cu nisip, dar este drăguță și întotdeauna îndrăgostită până peste cap de toți băieții aceia ai ei, Zbyszek, Sławek, Lezek, Zdzisio etc. Este prietenă cu Luna.

În fața ei, prima Eda (sunt trei în total) se unduiește și se îndoiaie. Eda este „doamna cu gheare“, este logodită și este foarte importantă. A doua Eda este fosta prietenă a Belkăi. Este și ea îndrăgostită de doamna Skorska, dar nu e bună la istorie, ceea ce mă face bănuitoare. A treia Eda a fost dușmana noastră până acum câteva luni. Imaginează-ți, dragul meu Jurnal, un străin, cineva „pripășit“ sosește aici din fundul lumii și dorește să fie șef, încearcă să ne arate că suntem înapoiate și se crede un „talent universal“. Serios?

Luśka și Dziunka stau în fața Edei. Dziunka face mișcări „tectonice nervoase“. Am fost certată cu ea peste un an, dar mi-a trecut când a fost onomastica Brühlei. Dziunka e considerată cea mai plicticoasă persoană din clasă, și cred că chiar așa și este. Luśka e prostuță, naivă și înapoiată. Poți să-i spui orice dorești. Dar este nostimă, dansează întotdeauna „Andrusovo“ cu mine la petreceri. O dată Luśka a strigat la ora de matematică:

– Domnișoară, nu am mai fost scoasă la lecție de atâta timp și mie îmi place atât de mult matematica!

Singura reacție a Norei a fost:

– Luśka, haide, nu fi proastă!

– Ba deloc, a răspuns Luśka, dar după aceea, când și-a dat seama ce făcuse, a început să se bâlbâie și și-a căscat ochii sclipitori.

În fața lor, în fața primei Eda, a Luśkăi și Dziunkăi, este o bancă ciudată, rezervată pentru „bătrâne“. Ceea ce înseamnă Janka. Janka se pricepe cel mai bine din toată clasa să „facă pe proasta“ și supraviețuiește numai datorită ajutorului celorlalți. Când este scoasă la tablă are toate răspunsurile scrise pe unghii. Dacă, întâmplător, profesoara observă ceva suspect, Janka linge imediat cerneala și face pe sfânta. Janka știe să plângă, să scâncească și chiar să leșine la comandă, exact la fel ca prima Eda, care simte imediat că o ia cu amețeală când Pacuła este pe punctul de a-i cere să recite o poezie. Janka este, în general, foarte talentată când trebuie să facă o scenă. Alături de ea stă Wisia, o creatură micuță, care abia dacă are mai mult de un metru și zece centimetri înălțime, deși are cincisprezece ani. A treia din rând este Frejka sau Salka. Are crize nervoase din când în când, uneori nu poate rosti nici un cuvânt când este supărată, face pași caraghioși și adesea „nu poate să se ridice“ când stă în bancă.

Ar trebui s-o menționez și pe Ninka, această fată neobișnuită care pare complet inocentă, dar care primește scrisori la post-restant de la diverse „persoane“, aranjează întâlniri pe străzi întunecoase, merge în vizită la bărbați singuri și este mândră de asta. Este foarte frumușică. Sunt mai multe fete ca ea în clasa noastră, dar, așa cum am spus mai înainte, fie nu mă interesează, fie nu vreau să zăbovesc în preajma lor, pentru că eu sunt fată cuminte.

Am plănuir de mai multe luni o petrecere. Ne-am certat și nu am fost de acord, dar petrecerea este sâmbăta viitoare.

2 februarie 1939

1

Dragul meu Jurnal! Am fost întotdeauna mediocră la gimnastică, așa că fac exerciții acasă ca să fiu mai bună. Am reușit să fac prima tumbă. Nici una din prietenele mele nu poate face asta. Mă simt triumfătoare, deși m-am julit la genunchi.

5 februarie 1939

Dragul meu Jurnal, în sfârșit, petrecerea a avut loc! Sunt așa de fericită! A fost o petrecere foarte reușită și toată lumea, în special Brühla, s-a distrat foarte bine. Dar după petrecere m-a cuprins o anume tristețe. Și din nou, pentru a n-a oară, mi-am spus: „Aș vrea ca mama să fie aici“. Mama Irkăi a stat tot timpul pe capul Brühlei și i-a împuiat capul, lingușind-o cât a putut de mult, ceea ce, desigur, le va prinde bine pe viitor Irkăi și surorii ei mai mici. Oh, dragul meu Jurnal, dacă ai ști cât de greu este să-ți dorești ceva atât de mult, să te străduiești din răspuțeri să-l obții și apoi să-ți fie luat chiar la linia de sosire! Ce doream de fapt? Nu știu. Am fost lăudată la maximum de Pacuța, dar nu-mi pasă (a vorbit cu noi, cu mine și cu Norka). Brühla a fost foarte drăguță, dar tot nu sunt mulțumită.

Luna a cântat de două ori și eu la fel. Astăzi am văzut-o pe Brühla cu doamna Oberhard, probabil că se întorceau de la ea. Am dat din cap politicoasă, am trecut mai departe și i-am spus Norei:

– Ce crezi? A fost din nou la ea acasă, nu-i așa?

Și apoi am văzut din nou cum face mutra aia de proastă. M-am întors și am văzut că Brühla era chiar în spatele nostru. Arată groaznic, nu știu ce este cu ea, aș dori s-o ajut, poate să-i dau un sfat, dar abisul dintre noi este atât de mare, atât de mare... Poate chiar mai mare decât cel care mă desparte de mama. Și ea ar putea să mă ajute, să mă sfătuiască. Dar este mult mai greu, o, mult mai greu să astupi această prăpastie.

8 februarie 1939

Dragul meu Jurnal! Au trecut câteva zile de când ți-am povestit despre viața mea, dar de fapt nu s-a întâmplat nimic neobișnuit. Viața merge înainte ca de obicei, cu câteva mici excepții. Brühla a fost la o conferință a profesorilor de latină, așa că ne-a predat latina domnul Skorski. Domnul Dziedzic a lăudat-o foarte mult pe Irka (pe nedrept), Belka a primit o notă proastă, m-am împăcat cu asta, dar sunt îngrijorată pentru ziua de mâine, căci ar putea fi chiar foarte rău. Asta este tot ce simțeam nevoia să-ți spun.

11 februarie 1939

Astăzi plouă... este o zi atât de tristă, atât de cenușie. Dar nu mă simt foarte tristă, nu știu de ce. Poate este ideea că voi pleca în Canada, deși până la urmă s-ar putea să nu fie bine acolo. Sau poate pentru că fac o vază grecească. Oricum, nu sunt la fel de tristă ca de obicei într-o zi ploioasă, când stau la fereastră și număr lacrimile care se scurg pe geam. Sunt o mulțime. Una mai mică aleargă, apoi alta mai mare o urmărește de aproape, apoi a cincea, a șasea... precum și două pe obrajii mei. Toate aleargă în jos, ca și când ar vrea să cadă pe strada udă, noroioasă, ca și când ar vrea s-o murdărească și mai mult, ca și când ar vrea să facă ziua asta și mai urâtă decât este deja. Dar astăzi este un mister. Ca o... ca o ladă de gunoi. Toată lumea crede că nu e nimic important, nu este pur și simplu nimic. Însă nu este așa. Nu știu. Oamenii n-au decât să râdă de mine, dar tu cu siguranță că înțelegi, dragă prietene. Problema este că uneori cred că obiectele neînsuflețite pot să vorbească. (De fapt, nu sunt deloc neînsuflețite. Au suflet, exact la fel ca oamenii.) Uneori cred că țevile de apă chicotesc. Și nu numai eu cred așa, deci trebuie să fie adevărat. Alți oameni dau alte denumiri acestor chicoteli, dar nu le trece nici o clipă prin minte că sunt exact asta: niște chicoteli. Sau o ladă de gunoi:

O, noapte! În fine, este întuneric!

Nu-mi place aici! Mă simt hărțuită!

Era mai bine la oraș,

Cu confortul, lumina și căldura lui. Ce păcat,

A venit o pagină curată

Dintr-un săptămânal de cinema.

M-au cumpărat de-abia ieri

și sunt acum deja la gunoi!

Tu măcar ai văzut câte ceva.

Măcar ai fost în lume.

Viața ta a fost pașnică în sacul vânzătorului de ziare

În timp ce eu alerg pe străzi, strigând tot timpul.

E mai bine să fii săptămânal,

Decât un cotidian care dispare rapid.

Eram pregătită și nu sunt tristă

Că am sfârșit la gunoi,

A spus hârtia de ambalat fără o tresărire.

Am fost o revistă pentru copii, păcat,

Frumos ilustrată, bogat,

Cu multe culori și de calitate,

Menită să trăiesc mai mult decât gunoiul de rând.

Eu sunt cu totul altceva

Decât un cotidian, așa consider,

Sau un săptămânal de cinema tot așa,

Sau chiar și această... hârtie de ambalat.

Dă-mi voie să spun așadar că nu-mi place aici.

Nu te atinge de mine, sau am să dispar!

Aceasta provoacă mare tulburare în tomberon.

Ge?! Auzi obrăznicie! Aha! Plecați de aici, netrebnice!

Și toate hârtiile laolaltă

Au zburat afară din ladă ca niște pene.

Oamenii au fost mirați de dimineață,

Au luat-o drept un avertisment

Că cineva a aruncat hârtii pe jos,

Pentru început, în loc să le arunce în ladă.

Renia. Îți trimit sărutări, dar acum trebuie să stau jos ca să tocesc.

13 februarie 1939

Ce poate fi mai rău decât o zi de luni, 13? Luni este în sine o zi destul de proastă, iar acum avem și numărul 13 legat de ea. Ghinion! În mod clar, n-a fost o zi bună pentru mine. Pe lângă alte mici ghinioane, sunt la școală. Este ora de latină și intră Brühla, așa că îmi imaginez că ne va da extemporal. Dar nu. Perfect, cu atât mai bine (îmi închipui), am scăpat. Dar ne pune să scriem compuneri pe foi de hârtie smulse din maculatoare. A mea a fost atât de bună pe cât este posibil într-o luni 13. Într-o zi proastă a mers cu adevărat prost. De ce? Mmm... Bună întrebare, de ce?

Numai o persoană care nu este superstițioasă poate pune o asemenea întrebare. Exact, în primul rând: am lipsit de la școală și de aceea nu aveam anumite lecții; în al doilea rând: râdeam în mintea mea tot timpul; și în al treilea: compunerea era scrisă pe foi rupte pe care nu le respectam foarte mult, așa că le-am tratat cu superficialitate, căci nici prin cap nu-mi trecea că Brühla o să strângă acele foi. La ora de geografie a izbucnit brusc o luptă pentru scaune la care nu am participat, totuși am ajuns printre naufragiați. A trebuit să ne mutăm în bănci. Am mai spus de multe ori că nu sunt deloc o ratată. Așa că m-am mutat în tăcere împreună cu Nora în ultima bancă.

Gruca se uită la mine și îmi spune să mă mut. Eu nu vreau, spun că stau bine acolo unde stau. Se plimbă înapoi și încolo:

– Mută-te!

– Dar n-am făcut nimic.

Și tot așa întruna. În cele din urmă mi-am dat seama că n-o s-o pot scoate la capăt cu ea, așa că m-am uitat după un alt loc unde să mă așez.

– Este un loc acolo, te rog să te muți, spune Gruca.

– O, oriunde, numai acolo nu. Sunt sensibilă, răcesc ușor. Lângă sobă

s-ar putea să-mi fie prea cald și să fac pneumonie, am răspuns.

Este momentul să termine cu treaba asta.

– Foarte bine, atunci aici, spune Gruca din nou.

– Oh, nu lângă ușă! Cum să stau lângă ușă, din moment ce sunt atât de sensibilă?

Firește că toată clasa se tăvăleşte pe jos de râs.

Îmi dau seama că nu am de ales și în cele din urmă mă mut, dar numai după a patra ei încercare. Nora stă sub bancă în tot acest timp, iar eu continui să argumentez. Apoi îi spun Grucei că nu văd la hartă. Și continui să argumentez, să zicem că vine un inspector școlar. Probabil că au mai fost încă o mie de alte aventuri, dar sunt bucuroasă că această zi excepțional de proastă s-a terminat.

14 februarie 1939

Azi, ședință cu părinții. N-a mers bine, din cauza celor întâmplate ieri. Brühla a spus că eseul meu a fost oribil, așa că acum am de ce să fiu necăjită.

15 februarie 1939

Nimic special azi. Przemysł se pregătește pentru atacuri cu gaze și eu mă pregătesc pentru un atac nervos. Și totul din cauza ultimei zile de luni! Am fost scoasă la tablă la chimie. Eram pregătită! La naiba, Dziedzic a încercat să mă încurce.

26 februarie 1939

2

Am fost ocupată în ultimele zile. Arianka este aici. Avem o reuniune mâine și trebuie să scriu un referat.

28 martie 1939

3

Dumnezeule, sunt așa de tristă, așa de tristă... Vreau să plâng, să scâncesc și să mă vait. Cum pot exprima cât de cumplit mă simt? Nu... Nu este posibil. Mama tocmai a plecat, și cine știe când am s-o văd din nou. M-am certat cu Nora acum câteva zile, așa că acum trebuie să stau cu Irka, ceea ce nu mă prea ajută.

Și apoi sunt amintirile... Sunt tot timpul acolo și chiar dacă mă fac să plâng, chiar dacă îmi sfâșie inima, sunt cele mai dulci. Sunt amintiri din momentele cele mai fericite ale vieții mele. Este deja primăvară! Primăvara era așa de frumoasă acolo. Cântau păsările, înfloreau florile; totul era numai cer, inimă și fericire! Oamenii de acolo se gândesc acum la vacanță. Era așa de diferit față de tot ce este aici. Atât de pașnic, de cald și de prietenos; îmi plăcea așa de mult!

În ajun de Seder îl așteptam pe profetul Ilie. Poate că era o vreme când acest om sfânt venea să vadă copiii fericiți. Dar dacă atunci venea să-i vadă numai pe cei săraci, dacă nu se oprea niciodată în ușa noastră larg deschisă, dacă nu m-a lăsat niciodată să-l văd, acum, când nu am nimic, trebuie să vină. Nimic în afară de amintiri. Bunicul nu se simte bine. Mama este foarte îngrijorată pentru mine. Oh! Sunt atât de nefericită! Uneori nu mănânc intenționat ca să evit...

Mă așteaptă pretutindeni

Mă pândește, și știu

Că mâinile lui osoase, ca de stafie

Vor să pună stăpânire pe mine

Îmi șoptește la ureche, și tot ce aud

E că mă așteaptă pe mine, mă strigă cu voce tare

Scutură din mâini cu-atâta mândrie

Bate din deget

Veghează amenințător...

2 aprilie 1939

4

Vacanța religioasă s-a terminat. Nu mi-au plăcut acele zile. Sunt tot certată cu Nora. Și Irka nu vrea să mă lase singură, așa că a trebuit să stau puțin cu ea. Spre sfârșit, nu mai aveam nici măcar o carte bună de citit. Vine vacanța. Acum învăț franceza, și dacă nu izbucnește războiul s-ar putea să merg în Franța. Trebuia să merg mai de mult, dar Hitler a ocupat Austria, apoi Regiunea Sudetă, Cehoslovacia, Klaipeda***** și cine știe ce va mai face în continuare. Îmi afectează și viața mea. Vreau să scriu o poezie pentru Arianka. Am să fiu foarte mulțumită dacă iese bine.

O găinușă se simțea cam rău.

S-a dus degrabă la un doctor

Și i-a spus totul foarte sincer:

„Ajută-mă, doctore, sunt tare-ngrijorată.

Când sunt mâhnită, am furnicături,

Am mâncărimi și usturimi

(și sufăr foarte tare, nimic nu pot face!)

Am mereu amețeală

Nu mi-e foame, dar stomacul mi se strânge

Nu pot să dorm deloc până în zori

Și-apoi sunt obosită ziua întreagă.

Din cauza migrenei nu sunt eu însămi.

Fața mi-e mai palidă ca varul

Și când soțul meu cucurigește în zori

Mă roșesc și mă-nnegresc,

Am un atac nervos.

Și dă-mi voie încă să spun

Că transpir toată de teamă.“

Pus pe gânduri de-atâtea suferințe grave,

Doctorul cercetează prin cărți și tomuri groase

Și în final îi spune pacientei:

„Mergi înapoi în cotețul tău,

Nu pot să te ajut, e timpul să mori.“

„Să mor? Ce tot spui? Cu siguranță minți!

Dragul meu doctor, nu fi așa de crud,

Nu sunt bolnavă, nu, câtuși de puțin!“

7 aprilie 1939

Da... O, da... un cântec de pasăre

A fost atât de demult,

Au trecut atâtea ore de-atunci

Așa cum zboară timpul...

Este la fel de trist... sfâșietor... mi-e inima grea. Nu am palton nou, iar cel vechi este foarte uzat. Nu am pantofi noi, la fel ca toate prietenele mele. Și, deși mă consolez că am gânduri dulci și visuri frumoase pentru viitor, tot sunt tristă. Tot orașul Przemyśl s-a spilcuit, toți oamenii strălucesc de departe cu pantofii lor noi-nouți (îți poți da seama de asta după tălpile curate și ascultând vocile care exclamă ici și colo: „Of, bășicile!“). Și toți au o față solemnă, așa cum se cuvine în zilele de sărbătoare. Nu știu de ce această atmosferă festivă îmi amintește de momentele când făceam exerciții de apărare împotriva raidurilor aeriene.

– Domnule Sztajner, zău așa, ce farsă!

– Incredibil! Chiar așa! M-au făcut un fel de comandant, dragă domnule. Alerg tot timpul de jur împrejur ca o găină fără cap. Și nu știu despre ce este vorba!

– Da, da. „Comediant“ la bătrânețe. Păi ce altceva?

Auzi conversații dintr-astea în tot orașul.

– Dragă prietene, dă-mi voie să-ți spun că miroase a război.

– Îhî. Vine sfârșitul lumii... Am auzit ceva despre niște bombardamente. Dar oamenii spun că nu va fi război, dragul meu, se țin în șah unii pe alții, cei de jos și cei din vârf.

– Nu va fi război, așa zici? Dar eu cred că va fi. Tu, dragul meu, tu nu știi, dar înainte de război întotdeauna se pun afișe. Vin și pleacă și apoi, dintr-odată, dragul meu, izbucnește războiul.

C: Sirene? Alarma! Stingeți luminile! Trageți perdelele la ferestre! Kaziu, ia o tigaie și bate în ea, repede, strigă comandantul.

N: Ce tot spui, dragă vecine? S-a anunțat clar că în caz de alarmă trebuie să bați într-o șină, replică vecinul.

Vecinul al doilea: Ce naiba? Ați înnebunit? În caz de alarmă nu trebuie să faci nimic, să stai liniștit în poartă.

C: Cred că aici eu sunt comandantul și știu ce să fac! Asta este, peste tot bat gonguri! Kaziu! O tigaie și o șină, bate-le una de alta!

N: Domnule, dar ce zici de o banderolă?

C: Poftim? Să nu-mi spui tu mie ce să fac! Dacă mi te opui, îmi prezint imediat demisia în fața supraveghetorului clădirii. Și atunci, firește, va trebui să plătești o amendă.

O vecină: Dar mai tăceți odată! Tocmai am culcat copiii, și faceți atâta gălăgie! Ce se întâmplă aici? Avem nevoie de ordine. Lăsați-i pe oamenii cumsecade să-și vadă de viața lor. Dumneata ești comandantul, și în loc să te asiguri că aici este pace și liniște, faci război în cartier, nu lași copiii să doarmă și-i scoți pe oamenii de treabă din pat?

C: Draga mea doamnă, a fost o alarmă...

A treia vecină: Ce alarmă, ce alarmă? Madam Pietroszkowa, ai auzit? Abia am reușit să culc copiii. Henio este bolnav, doctorul a spus că are nevoie de odihnă. Și acum tot războiul ăsta în clădire în toiul nopții! Nemaipomenit! Ați mai auzit vreodată una ca asta?

Doamna Pietroszkowa: Da, draga mea, este un adevărat scandal.

Al doilea vecin: N-am spus eu că trebuie să stai liniștit până când...

Zosia: Mama mea are migrenă. A spus să faceți liniște, sau cheamă poliția.

C: Eu sunt comandant aici, este răspunderea mea, așa că fac ceea ce cred că este corect și puțin îmi pasă de boli. Kaziu, mai lovește o dată în butoi!

Polițistul: Ce se întâmplă aici? Intrați în apartamentele voastre. Alarma s-a terminat de mult. Ce scandal! Toți locatarii de pe strada Nieszcześliwska vor plăti amendă pentru tulburarea ordinii.

P: Halal comandant!

4 mai 1939

Nu ți-am mai spus nimic de mult. De ce? Știi și eu de ce? Acum învăț franceza și merg la Jerschina*****. Am scris o lucrare despre pictura romană și plănuiesc – sau pot spune chiar că m-am apucat – să scriu un text în germană. Ieri, pe 3 mai, am luat parte la un marș, de aceea nu mă simt prea bine astăzi. Ploaia m-a udat learcă. S-au produs multe schimbări de la ultima noastră conversație. Mama și Arinka au plecat la Łódź. Nu mă înțeleg cu Brühla. Nu m-a examinat la greacă și i-a spus directoarei că hoinăresc tot timpul cu Nora. Așa mi-a zis Irka, însă ei îi place să bârfească. A fost o petrecere la școală, dar eu n-am participat. În schimb, Luna s-a dat mare cât a putut. Dintr-un motiv anume, idioata asta își închipuie că este rivala mea! Rivala mea! Puțin îmi pasă de recitățile ei. Nu, nu-mi pasă deloc, dar întâmplător mă pricep puțin la chestia asta. Nu pot să spun că nu m-am lăudat și eu. Dar am sentimentul că ea va deveni într-o bună zi actriță de cabaret (se vede dacă te uiți la părul și la mișcările ei), în timp ce eu am alte planuri (așa cred), deci drumurile noastre nu se vor intersecta; prin urmare, este o prostie să se spună că Luna ar putea fi rivala mea. Astăzi declar război – un război intern. I-am spus asta ieri și așa rămâne. Problema a fost că n-a vrut să mă lase să intru în rând, acolo unde este locul meu. În cele din urmă a venit comandantul și mi-a spus să schimb locul cu ea, cu Luna adică. Iar ea mi-a spus:

– Știam că ai dreptate, dar am vrut să-ți fac în ciudă!

Voia să-mi facă în ciudă! Ha, ha, ha, chiar că e nostim. Tocmai ea, care depinde în totalitate de mine la latină și așa, în general. Așa că i-am zis:

– Ai vrut să-mi faci în ciudă, acum să ții minte că am să încerc și eu să-ți fac în ciudă.

Și chiar așa am să fac până la sfârșit, pentru că asta este ceea ce vreau!

7 mai 1939

Mai. Este un mai foarte ciudat. Atât de trist... Brr... Plouă. Și când te gândești că este deja mai, mai și n-am văzut un copac în floare, n-am simțit mirosul câmpurilor care se trezesc, câmpurile mele... Plouă. E bine că plouă. Mai nou, îmi place ploaia, cel puțin știu că și acolo era tot așa când ploua. Ieri am fost la o petrecere și apoi am vorbit cu Nora despre una, alta și despre diversele scopuri pe care le au oamenii în viață, despre beneficiile studiilor. Îmi place foarte mult să vorbesc, când știu că cineva mă înțelege...

Luna iese înot în tăcere

Să strălucească pe boltă, licărind pentru visători,

În timp ce dedesubt strada huruie strident

Strivită de trudă, de arșiță și grijă

Țăcănitul puternic ra-ta-ta-ta al pașilor

Răsună pe străzile pavate cu bolovani

Roțile cărucioarelor cenușii

Gem ritmic, neobosit,

Taxiuri țâșnesc înainte

Și tramvaiele roșii lunecă blând

Pe șinele lor de oțel

Oprindu-se doar câteodată

Să ia cu ele iarăși

O altă masă de oameni

Și pleacă apoi fără crâcnire,

Împinse de căldura copleșitoare.

Deasupra acestui cer de azur

Se mișcă discul de argint al lunii

Dar nimeni nu-i vede zborul

Dedesubt strada zumzăie, „Huu“,

Lanțuri de lumini strălucitoare

Străpung bezna nopții

Înșirate atât de ciudat

În vitrine și pe stâlpii cu-afișe

Lampadarele uriașe

Stau sub argintul

Lunii tremurânde

Nimeni nu privește în sus cu încântare

Strada de dedesubt radiază prea multă lumină.

Renia

Când privesc de la fereastra mea micuță

Văd aceleași acoperișuri și papetării

Aceleași burlane, cuibărite perfect între ziduri

Doar oamenii din stradă se mai schimbă puțin

Chiar și strada, strălucitoare și lunecoasă după ploaie

Chiar și oamenii, vecinii de vizavi sunt aceiași

Avocatul cu ochelari și fiica lui,

Farmacistul de sus, portarul în ghereta lui

Doi slujitori și doamna cu părul cărunt de la trei

Și acolo o fată, o păpușă, un clown, o maimuță, jucării din belșug

Întotdeauna deschid obloanele la fel

Și privesc în stradă, în jos, zi după zi

Și casele privesc, și geamurile ferestrelor moțâind drăgălaș

Doar oamenii de pe stradă se schimbă, s-ar zice...

18 iunie 1939

Astăzi e ziua mea. Nu vreau să mă gândesc la nimic trist, la faptul că nu sunt acolo... Șșșt! Așa că mă gândesc în schimb la toate lucrurile folositoare pe care le-am făcut până acum în viață.

O voce: Nimic.

Eu: Am note bune la școală.

Vocea: Nu le-ai câștigat prin muncă. Altceva?

Eu: Nimic. Vreau să merg în Franța.

Vocea: Vrei să fii celebră?

Eu: Aș vrea să fiu celebră, dar nu voi fi. Așa că vreau să fiu fericită, foarte fericită.

Mâine se încheie anul școlar, dar nu-mi pasă. Nu-mi pasă de nimic... Nimic... Nimic.

Îmi place Jerschina din nou foarte mult, dar Brühla mai puțin. Nu i-am spus Norei, nu vreau s-o necăjesc. Mâine am să-ți povestesc despre excursia noastră.

Dacă omul ar avea aripi

Dacă ar fi suflet în toate lucrurile

Lumea și-ar ieși din sărite

Soarele ne-ar împrășca cu tăciuni încinși

Oamenii ar dansa dincolo de dincolo

Strigând: Mai vrem! Vrem să dispărem!

Avem nevoie de vânt și de viteză

Lumea este întunecoasă, înăbușitoare și stoarsă,

Las-o să meargă pe culmile curate

Și să devină mare și strălucitoare

Las-o să pășească într-un domeniu fără frontiere

Las-o să se piardă în vastul ei regat

Sprijinită de sute de membre

Milioane de mâini, aripi puternice

Lasă coarda timpului să străfulgere

Până ce-ntunericul nopții se va pogorî din nou

Peste tărâmul puternic al lumii subpământene

Până când zborul lui va încetini

Până când, epuizat și vlăguit

Va trebui să cadă.

15 august 1939

5

N-am mai vorbit cu tine de câțva timp. Sfârșitul anului școlar a trecut de mult, vacanța de vară este și ea aproape pe terminate și nu am vorbit cu tine. Am fost în vizită la țară la mătușa mea, am fost la Varșovia, am văzut-o pe mama și acum m-am întors. Dar tu nu știi nimic din toate astea. Ai zăcut aici de unul singur, cu gândurile mele, și nici nu știi că avem o mobilizare secretă, nu știi că rușii au semnat un tratat cu germanii. Nu știi că oamenii fac rezerve de alimente, că toată lumea este în alertă și așteaptă... războiul. Când mi-am luat rămas-bun de la mama, am îmbrățișat-o strâns. Voiam să-i spun totul cu această îmbrățișare tăcută. Voiam să iau sufletul ei și să i-l las pe al meu, pentru că... of, când?

Îmbrățișarea mamei

Singura și unica, ultima

Va rămâne cu mine în toate zilele

Prin toate lacrimile, prin toate necazurile

Prin toate momentele grele

Vom trece împreună prin ele, tu și eu

Și apoi o rază va licări...

Astăzi nu pot gândi logic. Se pare că acesta se numește „spleen“. Ceva trece rapid în zbor și dispare în ceață. Zigzaguri, cercuri, dungi, ceață... o ceață roz, verzuie. Nu. Nu sunt curioasă deloc. Un gând mi se învâрте prin cap, numai unul, același mereu. Mami... războiul...

pantofi maro... război... Mami.

6 septembrie 1939

Joi a izbucnit războiul! Mai întâi, pe 30 sau 31 august Polonia a intrat în război cu Germania. Apoi Anglia și Franța i-au declarat război lui Hitler și l-au înconjurat din trei părți. Dar nici el nu stă degeaba. Avioanele dușmanului zboară tot timpul peste Przemyśl, și din când în când se aude alarma de raid aerian. Dar slavă Domnului, încă nu au căzut bombe în oraș. Alte orașe, precum Cracovia, Lvov, Cześćochowa și Varșovia au fost parțial distruse. Dar luptăm cu toții, toți luptăm, de la tinerele fete la soldați. Am luat parte la instrucția militară pentru femei – am săpat tranșee antiaeriene, am cusut măști de gaze. Am servit în calitate de curier. Am servit cu schimbul ceai pentru soldați. Acum merg de jur împrejur și strâng alimente pentru soldați. Într-un cuvânt, lupt alături de restul poporului polonez. Lupt și voi câștiga!

10 septembrie 1939

O, Dumnezeu, Dumnezeu Mare! Suntem de trei zile pe drum. Przemyśl a fost atacat. A trebuit să fugim. Am fugit toți trei: eu, Arianka și bunicul. Am părăsit în mijlocul nopții orașul incendiat, parțial distrus, cărându-ne bagajele pe jos. Bunica a rămas acasă. Dumnezeu, te rog, ai grijă de ea. Am auzit pe drum că Przemyśl a fost distrus.

Am părăsit orașul

Ca niște fugari

Singuri, doar noi în noaptea cea neagră

Orașul ne-a spus adio!

În zgomot de clădiri prăbușite

Întuneric deasupra capului meu

Milostivirea oamenilor buni

Îmbrățișarea mamei în depărtare

Acestea să ne călăuzească

Să ne ajute și să ne sfătuiască

Vom trece cu bine

Prin toate încercările noastre

Până în zorii zilei, până se luminează

Suntem fugari singuratici

Fugari părăsiți de toți.

18 septembrie 1939

Suntem la Lvov de aproape o săptămână și nu putem ajunge la Zaleszczyki. Orașul e înconjurat. Este lipsă de alimente. Uneori mă trezesc dimineața și stau la o coadă lungă pentru pâine. Pe lângă asta, ne petrecem toată ziua într-un buncăr, o pivniță, ascultând șuieratul cumplit al gloanțelor și exploziile bombelor. Doamne, te rog, salvează-ne! Bombele au distrus câteva blocuri, și trei zile mai târziu au scos oameni din moloz încă în viață. Unii dorm în buncăre; cei mai curajoși, care dorm acasă, trebuie să se scoale de câteva ori pe noapte și să alerge jos, în pivniță. Viața este cumplită. Suntem galbeni și palizi din cauza vieții în pivniță – din cauza lipsei de apă, de paturi confortabile și de somn.

Dar gândurile cumplite sunt mult mai rele, negre ca noaptea, ca niște vulturi. Bunica a rămas la Przemyśl, tata este în Zaleszczyki și mama, la Varșovia. Varșovia este înconjurată, se apără vitejește, rezistă atacurilor neconținute. Noi, polonezii, luptăm precum cavalerii în câmp deschis, acolo unde dușmanii și Dumnezeu ne pot vedea. Nu ca germanii care bombardează casele civililor, care transformă bisericile în cenușă, care otrăvesc copiii mici cu iperită. Ne apărăm și vom câștiga, la fel ca Varșovia, la fel ca orașele Lvov și Przemyśl.

Mama mea este la Varșovia. O iubesc cel mai mult pe lume, sufletul meu drag, cel mai prețios. Știu că dacă vede copiii cum se agață de mamele lor în buncăre simte ceea ce simțim și noi când îi vedem. O, Dumnezeu Mare! Cel mai mare, unicul și singurul! Doamne, te rog, salveaz-o pe mama, te rog, Doamne Atotmilostiv, oprește războiul, fă ca toți oamenii să fie buni și fericiți. Amin.

22 septembrie 1939

Dragul meu Jurnal! Astăzi am avut o zi ciudată. Lvovul s-a predat. Nu Germaniei, ci Rusiei. Soldații polonezi au fost dezarmați în stradă. Unii dintre ei, cu lacrimi în ochi, și-au aruncat baionetele la pământ și i-au privit pe ruși cum le frângeau puștile. Civili au luat cai, șeile, păturile. Am simțit atâta durere, atâta durere... Numai o mână de oameni mai luptă încă. În pofida ordinelor, apărătorii Lvovului continuă lupta eroică, ca să moară pentru patria lor.

Orașul s-a predat

La marginile lui

Câțiva mai continuă lupta

Fără ordin și fără comandă

Câțiva mai continuă lupta

Nu vor să se predea

Sunt apărătorii Lvovului

28 septembrie 1939

Rușii au intrat în oraș.***** Este lipsă de alimente, de haine, de încălțăminte, de tot. În fața fiecărui magazin se formează cozi lungi. Rușii sunt foarte nerăbdători să cumpere de toate. Au organizat raiduri ca să ia ceasuri, textile, încălțăminte etc.

Această Armată Roșie este ciudată. Nu deosebești un soldat de un ofițer. Poartă cu toții aceleași uniforme maro-cenușii. Vorbesc toți o limbă pe care eu n-o înțeleg. Își spun unul altuia tovarișci*****. Uneori totuși, fețele ofițerilor sunt mai inteligente. Polonia a fost inundată total de armatele germană și rusă. Singura insulă care încă mai luptă este Varșovia. Guvernul nostru a fugit din țară. Și aveam atât de multă credință.

Unde e mama? Ce s-a întâmplat cu ea? Doamne! Ascultă-mi ruga și fă să nu mai fie război (sau cel puțin să nu-l mai văd). Te rog, ascultă prima parte a rugăciunii mele și apăr-o pe mama de rele. Indiferent unde este și indiferent ce i se întâmplă, fii, te rog, cu ochii pe ea și pe noi și ajută-ne în toate nevoile! Amin.

27 octombrie 1939

M-am întors la Przemyśl de câteva săptămâni. Merg la școală. Viața s-a întors la rutina dintotdeauna, dar în același timp este diferită, este atât de tristă. Mama nu este aici. Nu avem vești de la ea. Am avut un vis cumplit în care se făcea că murise. Știu că asta nu este posibil. Plâng tot timpul, chinuită de presimțiri rele. Dacă aș ști măcar că am s-o văd peste două luni, ba chiar peste un an, numai să știu că am s-o revăd în mod sigur! Este imposibil. Nu, mai bine să mor. Doamne sfinte, te rog, dă-mi o moarte ușoară.

28 octombrie 1939

Viața la școală este atât de ciudată. Ieri am avut o ședință, alaltăieri – un marș. Polonezele se revoltă când îi aud pe vreunii scandând numele lui Stalin. Refuză să facă la fel. Scriu mesaje secrete în care spun: „Polonia încă nu a pierit“*****, deși, ca să fim cinstiți, a pierit de mult. Și acum aici este Ucraina de Vest, aici este „comunism“, toți oamenii sunt egali și asta îi deranjează. Îi deranjează că nu mai pot să spună „jidan împruțit“. Tot mai spun, dar pe ascuns.

Rușii aceștia sunt băieți frumoși (deși nu chiar toți). Unul dintre ei era hotărât să se însoare cu mine.

– Paidiom, barîșnia, na moiû kvarteru budem jîlt***** etc., etc.

Franța și Anglia luptă împotriva Germaniei și aici se pune ceva la cale, dar ce-mi pasă mie? Vreau numai să vină mama, să fie cu noi. Atunci voi putea face față tuturor încercărilor și necazurilor.

O „mătușică“ a murit aici, bătrânica aceea cu părul argintiu, subțirică și ridată:

Trăia așa tăcută...

Era precum o umbră

Și într-o toamnă mohorâtă s-a dus

Bătrâna doamnă cărunță, tremurândă,

Cocoșată, zbârcită, tușind, mereu cu ochelari

A murit... (așa cum fac oamenii)

Și o filă a zburat din calendar

A mai venit o nouă zi

Nimic nu s-a schimbat în viață

Viața aceasta, pe care o iubise atât

Doamna cu părul argintiu, a vărsat o lacrimă

pentru ea, era aidoma cu-o umbră

Și într-o toamnă mohorâtă, s-a dus de tot...

1 noiembrie 1939

Sunt așa de furioasă astăzi. Furioasă, cum se spune. Dar adevărul este că sunt tristă, foarte, foarte tristă.

S-a înființat un nou club pentru tineret. O mulțime de băieți și de fete merg acolo și este foarte amuzant (pentru unii). Nu mai sunt îndrăgostită de Brühla. În cele din urmă i-am spus și Norei, și mi-a răspuns că simte și ea exact la fel. Acum, în conformitate cu stadiile dezvoltării unei fete, ar trebui „să mă îndrăgostesc“ de un băiat. Îmi place de Jurek. Dar Jurek nu știe asta și nu-și va da seama niciodată. Tu știi asta, tu și eu și...

Prima zi la club a fost foarte amuzant (adică vreau să spun că m-am distrat), dar astăzi mă simt ca un pește pe uscat. Oamenii se joacă de-a flirtul (ce mai joc!), iar eu n-am tras nici măcar o carte. Îmi este jenă să recunosc acest lucru chiar și față de tine. Un băiat pe numele Julek (nu Jurek) se pare că mă place, dar de ce? Poate pentru că sunt atât de diferită față de prietenele mele. Nu spun că asta e ceva bun – ar putea fi chiar ceva rău –, dar sunt altfel decât ele. Nici nu știu cum să râd ca să arăt că flirtez. Când râd, râd de-adevăratelea. Nu știu cum „să mă port“ în preajma băieților. De asta mi-e dor de zilele de altădată, de vârsta roz... bleu... când nu aveam griji... Când mama era cu mine, când aveam casa mea, când era pace în lume, când totul era albastru, strălucitor, senin; când aceasta era vremea care precumpănea în inima mea.

Trăiam printre pășuni vesele

Printre câmpuri pictate cu raze de soare

Zâmbeam spre stelele de aur

Când apăreau zorii trandafirii

Viața mea era și ea trandafirie
strălucitoare ca zilele însorite de vară
Nu voia să se stingă dintr-o clipire
Era bine să fiu un ecou voios
Să răsun cu clinchete de argint
Reflectând fericită bolta cerească
Îndrăgostită de tot, pe culmile bucuriei
Nu știam cât de mult poate o inimă plânge
Nu cunoșteam jeluirea unui suflet
Nu știam că pot fi diferite.
Astăzi în inimă am doar regrete
Deși sunt atât de tânără încă, și teafără sunt
Privesc înapoi la trecutul recent
Și plâng. S-a dus... Sunt îngrozită...

6 noiembrie 1939

6

Sunt bolnavă. Mă doare în gât. Dar acum respir mai ușor. Știu că mama este în viață, că este la Varșovia. O să vină curând să mă vadă. Și abia aștept, abia aștept... Ticio***** a trimis o carte poștală; au de toate la Horodenka*****. Tata o să primească un loc de muncă la fermă. S-ar putea să ne aducă ceva provizii.

Avem trei zile libere. Aniversarea Revoluției. Dimineața au fost ședințe la școli, marșuri ale tinerilor. Ce păcat că nu pot participa și eu. Sunt bolnavă...

9 decembrie 1939

Vine vacanța. Tata a găsit de lucru la o rafinărie de zahăr. S-ar putea să mă duc și eu acolo. Mama este la Varșovia, nu are intenția să vină aici.

Poate că am să primesc bursă... Să sperăm...

Îl iubesc, este minunat, exact așa cum visez, îl iubesc – dar de fapt nu știu dacă asta e dragoste. El nu știe de mine, iar eu nu știu despre el decât că este în Patrula de frontieră. Și încă ceva – ceva foarte „adolescentin“: aș vrea să-l sărut pe buze, pe ochi, pe tâmpile, exact așa cum citești în romanele de dragoste.

Irka este înflăcărată. Se duce la Marysia; acolo sunt o mulțime de paturi, cu lenjerie de pat, și fiecare pereche primește o cameră separată și... ei bine, asta te pune pe gânduri. Belka a spus o propoziție misterioasă în timp ce lucrăm (Belka știe multe lucruri):

– Oricum, uită-te la Irka, la cât de larg pășește...

Uh... este așa de dezgustător. Ca să spun adevărul, eu nu sunt la fel de înflăcărată. Aș dori să am un soț frumușel, așa ca el... Aș dori să trăiesc în Crimeea, într-o vilă frumoasă, să am un băiețel cu părul de aur, un fiu, să fiu fericită și să iubesc totul...

Trebuie să scriu traducerea unei poezii germane pentru școală. Of, m-am plictisit de școală!

Mereu la muncă, milioane de mâini

De mii de veacuri și multe decenii

Și fiece mână care se-apeacă după topor

Este un Atlas care sprijină cerul

Bătând și vâjâind, mugind și bubuind
Acesta este sunetul chemării de fier a țării noastre
Zdrobind și strivind, zuruind și zăngănind
Nemuritorul cântec al muncii răsună

Nenumărați cilindri trebuie să intre și să iasă
Șuruburi nenumărate trebuie să stea în loc
Ciocanele trebuie să lovească puternic în nicovale
Pentru ca lumea să strălucească, să aibă lumină

Mii de oameni trebuie să fie în flăcări
Creierul să se aprindă, nicidecum să nu obosească
Să țină flacăra mereu aprinsă ani după ani
Să umple lumea de căldură și de lumină.

10 decembrie 1939

„Noi muncim!“ Acesta este titlul ziarului nostru. „Munca este putere!“ „Cu muncă înainte!“ și multe alte lozinci pe care le-am auzit. Și m-am gândit puțin ce este munca. De fiecare dată când mă gândesc, îmi vin în minte imagini diferite. Iată o armată cenușie de muncitori, aceștia sunt oamenii muncii, studenții stau cu capetele plecate, văd piloți în avioanele care mugesc, marinari undeva, pe mare. Fac parte cu toții din puternica armată muncitorească; munca merge mai departe, continuă pe mare, pe uscat și în aer. Da, dar ce este, de fapt, munca?

Totul zumzăie și vuieste în jur

Munca merge mai departe, nu contenește o clipă

Răsună, zăngăne și vibrează în cazmale

Cerând soldați pentru brigăzile de muncă!

Îi cheamă pe toți de pe uscat și de pe mare

Pe cei din mine și pe cei ce zboară liber

S-apuce toporul, dalta sau mistria

Să-și unească forțele fără a pregeta o clipă

Să cucerească lumea cât e de largă

Să înalțe alta nouă prin muncă și cu mândrie.

15 decembrie 1939

La radio nu s-a vorbit despre explozia de la un liceu din Przemyśl, ziarele nu au scris despre ea, vânzătorii de ziare din stradă nu au strigat: „Liceul Konopnicka a fost aruncat în aer!“ Nimeni nu a știut nimic, dar ceva s-a întâmplat. Iar acest „ceva“ a avut loc la o lecție de chimie sau de fizică. Și a fost, firește, înainte de război. Iată ce se întâmplase: aveam un oaspete la fizică; toate tremuram ca niște piftii, am exersat fiecare toate măsurile de urgență precum „telefonul fără fir“, înghiontitul, lovitul cu piciorul, dresul vocii și alte asemenea metode, cunoscute numai nouă. În cele din urmă a început lecția. Și mergea bine! Dar bomba ticăia! Pe masă erau o mulțime de sticlute, flaconașe, eprubete, suporturi, arzătoare și alte dispozitive. Totul arăta foarte impresionant, puternic și foarte „științific“. Mai mult chiar, când au fost toate conectate, aliniat – era foarte frumos. Aud și acum vocea aceea care spunea limpede:

– Dar nu uitați, vă rog, să lăsați o deschidere pentru abur, este foarte important.

Firește! Bineînțeles! Absolut! Totul mergea bine, excepțional de bine, reacțiile erau exact ca în manual până când... oh, ce oroare! În comparație cu ceea ce a urmat, fulgerul trimis de Zeus era o șoaptă blândă, iar zăngănitul săbiilor de la Troia un zumzet delicat. Sticle, fiole, eprubete – mai întâi au sărit toate în aer și apoi au aterizat pe sărmanele noastre mese, caiete și cărți. Stimatul oaspete a fost firește indignat etc., etc. Dar dă-mi voie să păstrez acest secret, din moment ce nici ziarele, nici radioul nu au vorbit despre el. Am dat deja totul de gol, așa că acum te rog să fii discret. Să rămână între noi.

26 decembrie 1939

Jumătate din anul școlar s-a dus deja. Timpul a trecut ca fulgerul. Mai întâi am fost aleasă în comitet ca șefă a clubului de teatru, apoi trebuia să avem o petrecere împreună cu băieții, în oraș au fost multe percheziții și s-au comis patru crime cu substrat sexual. Iar mâine seară pot să mă duc să-l văd pe tata la Horodenka. Înainte de asta, mâine am o întâlnire și mă duc la repetiție la Słowacki*****. S-ar putea să fie și o petrecere. Păcat că nu voi fi acolo, căci în ultima vreme simt un fel de... Am niște zile proaste și am gânduri negre, foarte neplăcute. Niște gânduri stupide; viața, cumpărutul de pudră compactă, făcutul de poze, totul, totul este stupid.

Întâlnirea este mâine. Trebuie să pregătesc un cântec de cabaret despre clasa noastră, a IV-a, bazat pe poezia „Suferă, sufletul meu“*****.

I

Suferă, sufletul meu, și vei fi mântuit

Dacă nu suferi destul vei fi condamnat

În clasa a IV-a

Turma de tinere fete

Visează, întreaga brigadă

Stă lângă o sobă rece,

Suferă, sufletul meu...

II

Imediat ce lângă sobă

Recalcitranții se-adună în tropot,

Niște glasuri răsunătoare tună:

„Părăsiți clasa îndată!”

Suferă, sufletul meu...

Dar în timpul orei

Toată lumea se chircește încet

Suferă, sufletul meu...

III

Clasa noastră va concura

Cu altele la fel ca ea

Purtarea noastră pălește

Prin comparație cu ele

Suferă, sufletul meu.

27 decembrie 1939

I

Chiar după colț

Pe strada Dworski

Lângă liceul Słowacki

Se plimbă o fată și un băiat

Chiar lângă pomul de Crăciun.

II

Eu îți spun, Rena*****, ascultă-mă bine

Nu mai fi așa blândă cu tine

Ia niște bani și du-te la școală,

Nu rata o petrecere, nu fi proastă.

III

Józek Ciuchraj, ascultă-mă de pe acum

Ia-ți acordeonul și cântă un dans din Styria

Unu, doi, trei, patru, nu pierde nici o măsură

Ce petrecere grozavă avem.

IV

Nu ne mai arunca priviri

Dansează și tu cu cineva,

Apoi fugi degrabă acasă,

Mergi la culcare, nu mai hoinări.

9 ianuarie 1940

Petrecerea s-a terminat. La serbarea de Crăciun am primit un premiu pentru cea mai bună elevă, un joc de șah. Apoi ne-am pregătit pentru un concurs, care va avea loc chiar mâine. Eu trebuie să recit poezia „Locomotiva“*****. Să sperăm că totul va merge bine.

În afară de faptul că ne mutăm din școala noastră. Acum o să mergem la școală împreună cu băieții. Astăzi am luat totul din clasa noastră, ornamentele, călimările, totul. Aceasta va fi acum o școală de șapte ani. Uh, oribil. Urăsc totul, la început promitea să fie ceva complet diferit, dar m-am răzgândit de mult. Trăiesc în continuare cu teama de percheziții, de violență. Și toată chestia asta cu mersul la școală împreună cu băieții! Ei bine, să vedem cum o să meargă. Tortura începe pe data de 11, am să-ți spun atunci cum merge. La revedere, dragul meu Jurnal. Ține-mi pumnii! Să sperăm că totul o să fie bine.

Sunt incredibil de proastă, ce s-a întâmplat cu mine? N-am fost niciodată așa, oamenii m-au considerat întotdeauna deșteaptă. Ce prostie să te îndrăgostești de un komandir*****, cine poate dori să-l sărute? Am înnebunit? Eu nu ies cu băieții; asta e realitatea. Și nici nu am fost niciodată îndrăgostită, dar mai este timp pentru asta, așa cred. Deși când am fost la petrecere mi-a părut rău că nu cunoșteam pe nimeni și am plecat cu Nora, în timp ce Belka și celelalte fete au mai rămas. Belka a rămas, am fost furioasă. Dar și Belka a fost invidioasă pe mine, invidioasă pentru că am plecat. Și nu a petrecut deloc, a fost furioasă și tristă, abia am reușit s-o înveselesc puțin. Și apoi m-am supărat că a venit un idiot, același pentru care simțeam un pic de interes. Totul este atât de dezgustător și de stupid... Mă credeam mai deșteaptă...

12 ianuarie 1940

Acum totul a trecut. Adică tot ceea ce am povestit aici. Am participat la concurs. „Locomotiva“ a mers așa și-așa, dar concursul a ieșit foarte bine. Așa de bine, de fapt, încât, atunci când am ajuns la școală, băieții strigau după mine:

– Patru pași odată!

Dar am uitat complet să-ți povestesc despre băieți. Diavolul nu e chiar așa negru cum se spune. Cel puțin așa cred acum. Avem profesori noi, însă toate fetele noastre sunt împreună (eu sunt într-a VIII-a C).

Băieții sunt niște copilași nevinovați; nu știu prea multe și sunt foarte politicoși, chiar drăguți. Alte fete, fostele noastre colege, sunt geloase pe noi. Băieții dintr-a VIII-a C nu sunt deosebit de atrăgători, cu excepția lui Ludwik P., care este foarte simpatic, și a lui Majorko S., un drăgălaș. Vor să ne amestece în bănci, adică un băiat, o fată, alt băiat, dar deocamdată nu este așa.

În ziua concursului am primit o scrisoare de la un komandir (de la Krasnaia Armia*****), care m-a invitat la o întâlnire. Am decis să ascund scrisoarea, să fac o glumă și să răspund.

Dragul meu Jurnal, înțeleg cât de important ești. Îmi place să-ți răsfoiesc paginile din ce în ce mai des, în căutarea sentimentului trăit atunci.

Știi, trec prin faze diferite când aleg diverși soți dintre băieții care mă înconjoară. Cred că am avut deja vreo șaizeci de faze de felul acesta în viață până acum. Sau poate chiar o sută. Și firește că găsesc mereu soți noi (marchez oamenii). La revedere, pupici, Renia.

19 ianuarie 1940

Ein Jüngling liebt ein Mädchen,
Die hat einen Andern erwählt;
Der Andre liebt eine Andre,
Und hat sich mit dieser vermählt.

Es ist eine alte Geschichte,
Doch bleibt sie immer neu;
Und wem sie just passiert,
Dem bricht das Herz entzwei.*****

Poate că nu înțelegi, așa că am să-ți traduc în polonă. (O, bunica mă bate la cap de la amiază. Ce vrea de la mine? Simt că înnebunesc!)

*Băiatul iubește o fată,
Ea pe-altul alege din toți.
Acela iubește o alta
Și iată-i soție și soț.
De multă mâhnire, fata
Cu-ntâiul ce soarta i-a scos*

În drum, se mărită – și gata!

Băiatul de jale e ros.

Ce veche e-această poveste!

Dar nouă rămâne oricând.

Iar cel ce trăiește povestea,

Rămâne cu sufletul frânt. *****

În cazul meu este în felul următor:

Łaba s-a înamorat de Renia

Dar Renia îl iubește pe Ludwik

E până peste cap îndrăgostită

Ochii lui Ludwik n-o văd decât pe Krzysia

Se ține după ea, convins că-i e sortită

Iar Renia suferă și plânge

Iar Renia se-nfurie jignită

Dar curând va da la spate totul

Și cu o nouă iubire va fi răsplătită

Da, acesta este adevărul adevărat. Ce-mi pasă mie de acest Łaba, care stă acolo și se uită fix la mine de cinci ore până mi se face rău? Ce îmi pasă mie de el sau de oricine altcineva care se holbează la mine? Mie îmi place Ludwik. Mă întorc spre el probabil prea des, când îi prind privirea și câteodată și un mic zâmbet pe față. Poate să fie o glumă? Posibil, se pare. De ce nu i-am spus nici un cuvânt până acum? De ce

fug când este în preajmă? De ce sunt bucuroasă când se ține după mine? Dar el nu mă recomandă niciodată când vine vorba de o excursie, de un film sau de un comitet; în general mă tratează cam prost. Atunci de ce, atunci când mă întorc și mă uit la el, mă privește fix? Mister. Și oricum, zilele astea sunt cam nestatornică, îmi place mereu altă persoană, e ceva firesc. I-am spus Norei că am nevoie de emoție și că trebuie să mă uit în manualul nostru de biologie ca să citesc despre starea mentală a unei fete de șaisprezece ani. Iar ea mi-a răspuns:

– O, dacă ai nevoie de emoții, nu te mai uita în cărți, găsește-ți un băiat.

E nebună! În ultima vreme e nemaipomenită! Trebuie să recunosc că și eu am acum „o imaginație murdară“, după cum afirmă tanti Lusie.

Majorko este un băiat drăguț, delicat, un prieten. Mă impresionează și Władek; și el îmi place. De unde să știu ce să fac?

Se spune că va fi o primăvară călduroasă, apoi că nu va fi. M-am plictisit de acești „eliberatori“. Acum e vremea pițigoilor. Așa cum spuneau Tońko și Szczepko***** din Franța: „Eliberați vrăbiile, țineți canarii, primăvara va aduce pițigoi!“

26 ianuarie 1940

Brrr... Brrr... Brrr... Nici nu pot încerca să explic cât de cumplit mă simt. Am necazuri, ca orice ființă omenească normală. Ce Dumnezeu? Nu sunt prințesă ca să mă simt plictisită, însă e clar că sunt plictisită. Mă lupt de câteva zile cu o răceală. Nu am ieșit din casă, am citit puțin și nimeni, literalmente nimeni nu m-a vizitat, în afară de Eda. Nora nu a mai venit de mult timp de când cu bombardamentele (bunica i-a spus o dată să plece). De fapt, se pare că totul e terminat și îngropat cu Nora. O prietenie ca asta e bună dacă nu durează prea mult. La urma urmelor, stau cu ea numai pentru că nu am altă companie, dar am să încerc s-o văd cât mai puțin în afara școlii. Nu ne mai împărtășim gândurile; nici opiniile. Nu ne mai leagă nimic. Și se pare că simpatia s-a stins și din partea ei.

Acum oamenii par interesați numai de lucrurile materiale, ceea ce nu este deloc de mirare, din moment ce o găscă costă 100 de zloți, față de 4 zloți pe vremuri; un litru de lapte este 3,50 zloți față de 15 groși; o pereche de pantofi, care înainte era 12 zloți, acum costă 300*****. Așadar, nu mă surprinde deloc. Oamenii plătesc (cine poate) și așteaptă să vină primăvara. Va veni, va veni, îți promit.

Am decis să-mi fac o fotografie, de vreme ce oricum nu prea ai ce să faci cu banii. Te uiți pe stradă și nu vezi decât cozi, cozi și iar cozi peste tot, oamenii stau la coadă să cumpere pâine, unt, zahăr, ouă, ață, pantofi – orice. Și dacă îți închipui că după ce ai așteptat cinci ore poți să mai capeți orice altceva în afară de pâine, te înșeli, te înșeli amar. Și dacă, din întâmplare, vrei să cumperi două franzele, ai grijă, profitorule!

Ascultați, oameni ai muncii,

sărbătoriți,

nu vă trădați niciodată comoara,

un zâmbet larg să vă strălucească pe chip

steagul cel roșu în siguranță în brațele voastre

Sărbătoriți, așadar!

Nu mai sunt stăpâni la locul de muncă

Puteți să faceți tot ce doriți

toți făcuți egali de cuvântul tovarișci

și de steagul cel roșu din brațe.

Cei ce locuiau cândva în conacele mari

Stau acum în colibe mizere

resemnați la viața în zdrențe,

iar voi ce aveți?

Aveți dorința,

aveți cuvântul tovarișci

și steagul cel roșu în brațe.

4 februarie 1940

Sunt așa de tristă! Cânt, dar asta nu înseamnă nimic, râd, dar nici asta nu înseamnă nimic. Dacă aș putea, aș plânge până mi-ar ieși ochii din cap. Bunica își varsă toți nervii pe mine. Știu că toți o iubesc mai mult pe Arianka, o preferă față de mine. Eu sunt preșul lor. Mama ne iubea în mod egal, sunt alții care mă preferă pe mine, dar ea știe cum să se poarte în viață, este ca oamenii aceia care se pricep să atragă atenția asupra lor. Și am fost așa fericită astăzi, am vrut să scriu o poezie, am vrut să-ți spun ceva. Dar nu te necăji, am să mă fac bine din nou.

17 februarie 1940

7

Nu ți-am mai spus nimic de multă vreme, de atâta timp... Să nu crezi însă că nu m-am gândit la tine. Am vrut să vorbesc cu tine în fiecare oră, dar întâmplarea a făcut să n-am ocazia. Prin urmare, am să-ți spun pe scurt ce s-a întâmplat în aceste câteva zile.

A venit tata aici (ne-a adus provizii) și acum a plecat din nou. A sosit și o scrisoare de la mama. S-ar putea să fie deja în Franța. M-am înscris la un curs de pian și m-am hotărât să cânt.

Între timp, nu mai sunt îndrăgostită de Ludwik. Ceea ce nu înseamnă că nu-l mai plac, dar îmi place și Jurek Nowak. Clasa noastră e simpatică, avem și un erou al clasei, Pieczonka, care locuiește pe aceeași stradă. Mă conduce acasă, se ține după mine, îmi trage gluga de pe cap etc. Irka a început să se țină după Ludwik într-un mod imposibil. Stau chiar lângă ei, așa că văd și aud totul. De exemplu:

– Irka, nu mă mai ciupi, că te ciupest și eu mai rău.

Flirtează ca nebunii. Clasa noastră este cea mai bună din școală (deși astăzi prezența noastră a fost teribilă: numai șapte din toți). Am chiulit de la fizică de trei ori. Pieczonka face glume care ne fac să râdem. Łaba este în continuare îndrăgostit de mine.

Mama spunea în scrisoare că s-a gândit tot timpul la noi de ziua ei. Îi pare rău că n-a primit nici una din poeziile mele. Nu i-am trimis nici una; sunt așa de îngrozitoare, atât de teribil de îngrozitoare! Bunica și bunicul sunt buni cu mine. Dar acum sunt singură. Este foarte greu pentru că sunt singură cu gândurile mele. Este așa de greu, așa de greu!

Am simțit nevoia să desenez în ultima vreme; mi s-a părut irezistibil. Văd mereu tot felul de imagini, de exemplu, un arcaș. Dispari, vedenie! Ah! Ah! Ah!

Minutul trece secundă cu secundă

Dar o altă oră se profilează

Nimeni nu știe când va veni sfârșitul

Sau de unde a început totul

Eu nu știu și tu nu știi

Începutul lumii a fost demult

Fără început nu este sfârșit,

Pământul a fost trimis în jurul soarelui

Milioane de mii de planete merg peste tot

Cine pe lume poate jura că nu este legat...

1 martie 1940

Am atâtea să-ți spun. Miercuri a fost o zi frumoasă, așa că am fugit de la școală cu clasa la ora 11.00 și ne-am dus la Castel. Ne-am bătut cu bulgări de zăpadă, am cântat și am compus poezii. Am scris o poezie care a apărut deja în ziarul școlii. Clasa noastră este drăguță și simpatică. Am devenit foarte apropiați și ne simțim bine împreună. Dar din cauză că eu și Nora nu suntem în nici un grup, am decis că am să scriu versuri.

Mă clatin ca amețită

de grămada de tămâie a verii

sunt până la genunchi în apa care picură

de pe acoperișuri și din burlane

pe capetele trecătorilor care se cutremură

formând apoi fluvii mari, late

murmurând și zumzăind pe la colțuri.

Inundația tulbure, veselă nu cunoaște frontiere

Casele dansează pe străzi, gheața se sparge pe trotuare

copaci, pietre cubice, garduri de lemn și alei

De pretutindeni răsună strigăte puternice

Totul este primăvărat, dansează și este viu

Dar nu sunt deloc fericită

Nu râd, sunt pleoștită ca cineva

care abia s-a ridicat după boală

sunt amețită...

16 martie 1940

Mesaj de la unchiul din Franța. Și mama a scris.

Nora și cu mine nu avem prea multă companie, așa că am decis să vedem ce se va întâmpla peste un an și peste zece ani începând de astăzi. Așadar, oriunde vom fi, încă prietene sau supărate una pe cealaltă, trebuie să ne întâlnim sau să ne scriem și să comparăm ceea ce se va fi schimbat față de acum. Așadar, reține: 16 martie 1950. Vom scrie și un jurnal împreună, dar nu va fi un jurnal plin de gânduri personale, ca acesta. Tu ești și vei rămâne singurul meu prieten.

Am pus ochii pe un băiat din clasa a X-a. Știu că se numește Holender și este din Zakopane. Îmi place foarte mult de el. Am fost prezentați, dar m-a uitat deja. Este bine făcut și lat în umeri. Are ochi negri frumoși și sprâncene ca de șoim. Este frumos. Există o poveste despre o corabie Holender der fliegende Holender*****.

Străbați valurile largi ale oceanului

Rătăcești peste tot fără o casă

Cunoscut de toți oamenii din lume

Dar de fapt cunoscut nimănui

*Zi și noapte alergi în spumă-alunecoasă
Împins de furtună, de ploaie și vânt
Oamenii vorbesc adesea despre tine
Dar de fapt ești complet uitat de toți*

*Abate-te de la cursul tău șerpuitor,
Pătrunde-n derivă în lacuri și fluvii
Ești atât de aproape de mine,
Olandezule, și atât de departe...
Oprește apoi în vreun port
Istovit de furtună, de ploaie și vânt
Îmi ești așa drag, Olandezule,
Te iubesc cu toată inima mea*

*De ce rătăcești fără țintă pe mare?
De ce nu ai o casă a ta?
Cunoscut de toți oamenii din lume
Dar de fapt cunoscut nimănui...
În temnițe întunecoase de sub pământ
În gropi jilave, putrede și puturoase,
Cu ochii arzând de febră și agonie
Au visat la un destin comunist.*

Au aşteptat...

şi mai aşteaptă şi acum...

Bolnavi, tremurând, zdrobiţi, fără vlagă

În spitale, închisori – toţi cu un vis

Până când steaua lor roşie s-a aprins îndrăzneţă

Cu o seceră şi un ciocan turnate în aur.

Lanţurile lor au căzut la pământ

Porţile s-au deschis larg spre oraş

Au pornit afară în marş strigând tare!

Şi a îngheţat toată mulţimea

Steaua poleită cu aur

(care le lăsase cicatrice adânci în viaţă)

Nu era deloc roşie...

Au văzut şi au plâns cel mai mult

După libertatea pierdută

După ideea lor visătoare

Şi viaţa cenuşie reală.

31 martie 1940

Nu ți-am spus nimic mai înainte, deși ar fi trebuit. Dirigintele nostru era Trelka, un om foarte învățat și inteligent, ba mai mult, un adevărat înger. Ne lua întotdeauna apărarea; avea grijă să fie cald în clasă; cu discreție, ne lăsa să plecăm acasă. I-am oferit un tort și o sticlă de vin de Crăciun, i-am trimis o felicitare. Nu le-a primit la el la birou, ci la spital. Și-a rupt piciorul, și acum... a murit. Astăzi este înmormântarea. I-am cumpărat o coroană. Am pus și un necrolog. Îmi pare foarte rău, am pierdut nu numai un diriginte, ci și un tată. Iar astăzi dezgustătoarea de Józia este noua noastră dirigintă. Nu pot s-o sufer.

Fugarii de la Jarosław***** au stat aici cu noi un timp. Am să-ți povestesc despre asta altă dată.

24 aprilie 1940

A trecut atât de mult timp de când nu am mai stat de vorbă! Acum nu mai știu de unde să încep; am atât de multe gânduri învălmășite în cap, atât de multe! Poate ar trebui să încep cu faptul că s-au întâmplat lucruri cumplite. Au fost raiduri nocturne neașteptate care au durat trei zile. Oamenii au fost arestați și trimiși undeva departe, în interiorul Rusiei. Multe dintre cunoștințele noastre au fost luate. Toți erau buimăciți. La școală toată lumea țipa. Fetele plângeau. Se spune că au fost urcați câte cincizeci de oameni într-un vagon de marfă. Nu puteau decât să stea în picioare sau să se întindă pe paturi de lemn. Toată lumea cânta Polonia încă nu a pierit!

Acum, pe malul celălalt al râului San oamenii trebuie să se înregistreze. Este o comisie germană, așa că mulți oameni trec pe la ea. Și cei de acolo vin aici. Este cumplit. Mă gândeam la orice, dar nu la asta.

Acum despre băiatul acela Holender pe care l-am menționat: m-am îndrăgostit, m-am ținut după el ca o nebună, dar pe el îl interesa o fată pe nume Basia. Cu toate astea, încă îmi place de el, probabil mai mult decât de orice alt băiat pe care l-am cunoscut.

Irka se bucură de multă popularitate.

Am decis că, dacă am să pot, într-o zi am să scriu o dramă despre moartea lui Trelka, cum nu era în sicriu, dar a fost luat și apoi dintr-odată a venit înapoi.

„Dacă numai aş dori...”*****

La urma urmelor, aş fi putut să-l am, dar nu-mi place. Și oricum... nu doresc. Deși uneori simt această nevoie puternică, copleșitoare... Ar trebui să mă mărit devreme ca să fac față.

Mă întreb dacă mama o să vină înapoi. Nu-i este mai bine acolo? Nu m-am gândit niciodată că lucrurile vor lua această întorsătură aici. La

naiba, poate că am să scriu ceva!

O voce de la radio turuie mereu

Tare și tern, nici un cuvânt

Despre ce se întâmplă în lume

Despre ce se întâmplă în război

Lumea nu este așa importantă

Primăvara de-abia a-nceput

Și undeva în țări depărtate

Viața merge veselă înainte

Nici pe front nu s-au întâmplat prea multe

Rostește calm vocea la radio

A fost un singur caz mortal

este chiar o lovitură așa de cumplită?

Ținând seama câți sunt la război

Ținând seama câte mii și mii

Cineva plânge încet un pic mai mult

Cineva geme de durere

Cineva privește pe fereastră

Așteptând, murind apoi zadarnic

Cineva este mai disperat

O singură victimă, e chiar așa o lovitură?

Pentru Jarka Păpușa și clovnul

Clovnul:

Bună, bună, păpușă frumoasă!

Te aștept în dimineața înmiresmată.

Te bucuri să mă vezi?

Te implor, spune-mi!

Păpușa:

Tati, Mami.

Clovnul:

Nu mă crezi? Mi-ai plăcut imediat

cum te-am văzut vara aceasta. Dar eu?

Îți plac și eu? Spune-mi, te rog!

Păpușa:

Tati, Mami.

Clovnul:

Haide, să dansăm puțin.

Ce vrei să dansăm împreună?

Mazurca? Oberek?***** Sau vals?

Spune-mi, te rog!

Păpușa:

Tata, Mama.

Clovnul:

Nici un cuvânt de la tine?

Stai țeapănă și liniștită

Înțeleg că mă refuzi

Nu-ți place un clovn ridicol...

Păpușa:

Să nu mi-o iei în nume de rău:

Înțeleg totul.

Dar îmi pare atât de rău...

Nu știu să dansez, îmi pare rău

(plânge) Sărmana de mine, sărmană, sărmană păpușă

necăjită și singură.

Cum pot să te strig,

Când sunt așa de sfioasă și de umilă?

Clovnul:

O, nu plânge, micuță păpușă!

Șterge-ți lacrimile.

Uite! Un pas mai întâi

apoi încă trei, așa se face,

apoi te rotești, lași capu-ntr-o parte

apoi te apleci și faci un salt semeț.

Păpușa și clovnul:

Hai să dansăm împreună.

Să dansăm în cerc.

O să fie vesel, o să fie nostim!

Vom descoperi lumea cea mare

Unde fiecare îl înțelege pe fiecare.

O să fie vesel, o să fie nostim!

Hai să dansăm împreună, hai să dansăm în cerc.

(dansează)

1 mai 1940

Acum un an nici prin minte nu mi-ar fi trecut că exact peste un an, un an lung și scurt, voi mășșălui nu pe 3, ci pe 1 mai.***** Numai o diferență de două zile, dar aceste două zile înseamnă așa de mult. Înseamnă că nu sunt în Polonia, ci în URSS. Înseamnă viață; înseamnă că totul este așa... sunt așa de nebună după Holender! Este divin, adorabil; este uluitor! Dar ce contează, din moment ce nu-l cunosc? Spune-mi, oare am să fiu vreodată mulțumită? Voi avea vreodată o veste bună să-ți dau despre vreun băiat? O, Doamne ajută! Sunt mereu atât de nemulțumită!

Strălucesc în sfârșit ochii

întunecați și adânci, chinuitori

minunații ochi ai unui băiat,

minunați, iubitori, încântători.

Diamante negre, fierbinți,

Dure, chinuitoare,

minunații ochi ai unui băiat,

minunați, iubitori, încântători.

N-au decât să fie aspri

Poruncitori și neînduplecați

minunații ochi ai unui băiat,
minunați, iubitori, încântători.

3 mai 1940

*Au ieșit de pe-o străduță
Dintr-un han sau de pe-o poartă
cel purtat de ei pe targă
putea fi bolnav, rănit sau beat.*

*Hainele lor erau cenușii, rupte și ponosite
Fețe întunecate, palide și spălăcite.
Și cel de pe targă era la fel îmbrăcat
bolnav, rănit sau poate că beat.*

*Mergeau în jos pe stradă
Oamenii întorceau capul în altă parte
Nu voiau să privească
Și de ce-ar fi vrut?
Un băiat sănătos trecea pe drum
Sănătos, zdravăn și vesel,
cu un acordeon și ochi ca de fiară,
aproape spunând cu voce tare:
Iată-mă, priviți-mă mai bine!*

Cu muzica lui înflăcărată

îi amețea pe trecători.

Mergea vesel pe stradă în jos,

Râzând și cântând foarte tare.

10 mai 1940

Astăzi a fost o adunare a vidminnik-ilor, adică a celor mai buni elevi. Da, Irka a fost aleasă. Nora s-a dus, proasta satului s-a dus, și eu nu. Dar de ce aş fi meritat? Trebuie să ştii, dragul meu Jurnal, că viaţa este grea pentru copiii fără părinţi, mai ales pentru cei ale căror mame sunt departe. Da, trebuie să ştii, dragul meu Jurnal, şi să-mi simţi durerea, pentru că mă doare! Cât de amar plâng uneori. Să-mi mai ceară ei ceva! Dacă au nevoie de un articol, să-l scrie un vidminnik. Să participe tot ei şi la concursuri. Şi o să vedem!

De ce plânge un copil?

Când este singur, numai el?

De ce tânjeşte şi suferă mereu, de ce?

De ce nu este alinat de mama lui?

De ce nu-l mângâie şi nu-l îmbrăţişează?

23 mai 1940

S-a terminat... vreau să spun, s-a terminat anul școlar, la fel și dragostea mea pentru Wilk.***** Acum sunt foarte ocupată cu examenele. Au început deja. Am dat examen la algebră, geometrie și biologie. Cred că a mers bine. O să vedem ce se mai întâmplă în continuare. Sunt înspăimântată de fizică. Trebuie să știi că nu am să mai vorbesc cu tine până după examene. Va trebui să aștepti puțin. Am să vin la tine pe 13 iunie, când ori am să fiu fericită, ori... o să te uzi de lacrimi. Astăzi a fost o zi bună. Am primit pantofi noi, ceea ce este un lux în vremurile astea. Și două rochii de vară. Este un băiat la mine în clasă care flirta cu mine, sau așa mi s-a părut. Este groaznic de urât, dar e foarte talentat... îmi place de el. Oamenii n-au decât să vorbească, mie îmi place, deși în afară de faptul că-i un geniu are puține virtuți. A, am uitat, am fost declarată vidminnik. Vezi, prostuțo, cum se schimbă viața? Ți-am spus cândva că se va întâmpla ceva primăvara. Și s-a întâmplat, dar e cu totul altceva decât ce crezusem eu. Belgia și Olanda au fost ocupate, germanii au ocupat și Franța, mama este la Varșovia. Dumnezeuule mare, te rog fă să fie totul bine. Ne vedem pe 13!

13 iunie 1940

Gata! În sfârșit! A trecut ca un vis. Examenele s-au terminat. A mers bine, mai bine decât mă așteptam. Bravo, Renia! Acum e târziu; străzile sunt cufundate în întuneric. O alarmă, așa se pare... Soldații călare bocănesc, comandanții se trezesc – este multă zarvă. Curând o să mergem la tati! O, cine știe, s-ar putea să fie un nou război! Doamne, apără-ne! S-ar putea să-ți spun curând ceva, așteaptă!

17 iunie 1940

Mâine este ziua mea de naștere. Împlinesc șaisprezece ani. Ar trebui să fie perioada cea mai fericită din viața mea. Oamenii spun adesea: „O, dacă aș mai avea șaisprezece ani!“ Iar eu am șaisprezece ani, da, atâtia ani am și sunt așa de nefericită!

Franța a capitulat. Armata lui Hitler inundă Europa. Americă refuză să ajute Europa. Cine știe, s-ar putea chiar să înceapă un război cu Rusia.

Sunt aici singură, fără mama și fără tata, fără o casă, lumea mă arată cu degetul și râde de mine. O, Doamne, de ce am avut parte de o zi de naștere atât de oribilă? Nu ar fi mai bine să mor? Mă uit în jos de la înălțimea celor șaisprezece ani ai mei și mă întreb dacă am să apuc sfârșitul. „Tăcută ca un brici prin unt“*****... aceasta este moartea. Nu ar fi mai bine, așa, dintr-odată? Și atunci aș avea o înmormântare lungă, tristă. Poate că oamenii vor plânge. Nu mă vor trata cu dispreț, ca astăzi. (Dzidziu*****, „Nimeni nu vrea să iasă în oraș cu vaca asta bătrână“.) O să-mi pară rău numai de mama, mămica mea, mama mea... De ce ești atât de departe de mine, așa de departe? Altfel mă simt bine. Nici nu m-aș gândi la asta. Dar plâng și plâng și nu va fi altfel.

Pășesc pe străzile pustii

și pașii mei stârnesc ecou pe pavaj

orașul pare acum transfigurat

parcă-i căzut în picoteală.

Nici vântul nu leagănă frunza

nimic nu mișcă, nu foșnește și nu clipește

numai zgomotul străzilor este profund

plângerea dureroasă rostită de cineva.

Privesc în jur, mă uit să văd

cine se tânguie atât de trist în noapte?

Poate și lor le este dor de mama lor

poate tânjesc după casă, căldură, lumină strălucitoare?

De ce varsă atât de multe lacrimi

atât de singuri în tăcerea de moarte?

Acum nimeni nu te ascultă, mi-e teamă

sau poate greșesc...

cineva totuși aude?

Rătăcesc pe străzile-ntunecate

căutând persoana pe care o spionez

dar de ce o caut?

când eu sunt cea care plâng!

1 iulie 1940

Ascultă, ziua mea de naștere a fost o zi foarte bună. Am primit două sticle de parfum, flori și rujuri de la Nora și de la Irka. Acum ne înțelegem bine toate trei – adică, draga, drăgălașa și unica Nora, Irka și cu mine. Idila aceasta durează de la începutul examenelor. Va mai dura și în continuare? Nu știu. Orice gând ne poate dezbină, orice ceartă sau orice adiere politică poate dispersa alianța noastră tripartită. Și, dă-mi voie să-ți spun, vântul politic este din ce în ce mai puternic. America a intrat în război.***** Anglia se bizuie pe noi, noi nu știm ce să facem etc. Mama este la Varșovia. Sărmana mea mamă, singura și unica! Nu știi, dar este cea mai blândă, cea mai frumoasă, cea mai inteligentă și tot ce poate fi cea mai cea în lumea femeilor. Da, văd și unele defecte, de fapt, două, pe care întotdeauna i le-am iertat, care nu au contat niciodată prea mult pentru mine. Numai astăzi, numai acum mă afectează atât de tare, încât trebuie să le consider defecte, nu virtuți. Pentru că, dragul meu Jurnal, ce s-a ales din viața mea?! Doar o mână de cenușă a trecutului și câteva cochilii ale prezentului. Le țin în mână și spun: „Ce e rău să zboare, ce e bun să rămână“. Și suflu. Și ce se întâmplă? Toate cochiliile și cenușa zboară și nu rămâne decât praful alburiu al bucuriilor trecătoare, cum ar fi să mergi la teatru, să primești o evaluare școlară bună, o scrisoare de la mama, un zâmbet de la Brühla. Și toate celelalte au zburat? Da, toate. Deci viața mea a fost tristă? Da, așa a fost. Iar acum hai să fim cinstiți, hai să dăm la o parte toate mulțumirile sau bucuriile trecătoare și să facem o clasificare. Am locuit la Stawki. Am fost fericită acolo? Nu, aveam necazuri. Mama era foarte bolnavă, aveam probleme cu banii, certuri și neînțelegeri în familie, mai întâi tati, apoi mami. Căminul meu s-a destrămat. Mai rău chiar. Arianka a plecat la Varșovia, s-a luptat acolo, și-a pierdut copilăria, și asta a fost o greșală. Eu am fost la bunicul și la bunica, aș fi putut să fac ceva, am plâns după mama, nu eram fericită și arătam ca „un copil fără mamă“. Și aceasta a fost tot o greșală. O altă greșală a fost că mama ne-a părăsit, pur și simplu ne-a lăsat să ne obișnuim cu viața de aici. Dar ce viață este asta? Da, bunica ne iubește foarte mult, face eforturi pentru noi. Dar ei plătesc un preț pentru

asta, și noi la fel. Nu duc o viață normală de bunici și noi nu ducem o viață normală de nepoți. Așa a fost și așa este și acum. Așa e viața. Mama s-a gândit la noi, s-a străduit din răputeri, a încercat, dar după aceea a fost vorba despre ea și despre tata. Iar noi am fost lăsați de izbeliște. Arianka, sărmana pisicuță, și eu, încă și mai sărmană (pentru că nu știu cum să mă descurc în viață). Iar acum e război. Arianka și cu mine ne descurcăm singure. Ce mănâncă biata mama? Se spune că acolo e foamete, sărmana și draga mea mamă, sărmana mea viață tristă. Mămica mea cea dulce, dacă ai fi aici, cu mine, aș plânge mai puțin, aș fi mult mai calmă alături de tine. De ce ești atât de departe...? Mamă!!! Dar, știi, când am să pun mâna pe cupa fericirii (chiar dacă va fi fără picior și mică) voi bea din ea cât de mult voi putea, toată fericirea ascunsă în acea cupă mică.

2 iulie 1940, Război

Picăturile cad încet una după alta

Curând formează împreună un șuvoi

6 iulie 1940

Ce noapte cumplită! Oribilă! Însălmântătoare. Stăteam culcată cu ochii larg deschiși, inima îmi bubuia în piept, tremurând ca și când aș fi avut febră; eram toată numai urechi. Auzeam din nou zăngănitul roților. O, Doamne, te rog, ajută-ne! A trecut un camion prin apropiere. Am auzit claxonul unei mașini. Vine aici? După noi? După altcineva? Ascultam atât de încordată, încât simțeam că totul e gata să explodeze în mine. Am auzit zăngănit de chei, vizavi s-a deschis o poartă. Au intrat. Așteptau pe cineva. A fost cumplit. Apoi au ieșit cărând o mulțime de oameni cu ei, copii, bătrâni. O doamnă tremura așa de tare, că nu putea să stea nici în picioare, nici în șezut. Arestările erau conduse de o vrăjitoare grasă care răcnea mereu pe rusește:

– Sadis, seiceas sadis!*****

Încărca de zor copiii în camion. Arestarea de astă-noapte a fost cumplită. Abia așteptam să vină răsăritul. Dar încă nu se terminase. Abia acum, la lumina zilei am văzut disperarea, violența, fărădelegea. Unii oameni plângeau, cei mai mulți copii cereau pâine. Li s-a spus că vor călători patru săptămâni. Sărmani copii, părinți, bătrâni! Aveau ochii plini de o spaimă cumplită, de disperare, de părăsire. Au luat tot ce puteau căra pe spinările lor firave spre un loc unde nu vor ajunge. Sărmani „refugiați“ de pe malul celălalt al râului San. Sunt duși la Birobidjan*****. Vor călători în vagoane de marfă închise, în întuneric, cincizeci de persoane în fiecare vagon. Vor călători în condiții de murdărie, lipsă de aer, păduchi. Poate le va fi foame. Vor merge multe săptămâni lungi, cu copiii care vor muri printre ei, vor străbate acea țară fericită, liberă, cea care răsună în cântec.

Întinsă este țara mea natală,

Sunt multe păduri, câmpuri și ape în ea,

Eu altă țară ca aceasta nu cunosc,

Unde omul respiră atât de liber.*****

Și câți dintre ei vor ajunge la destinație? Câți dintre ei vor muri pe drum de boli, de păduchi și de inimă rea? Când vor ajunge în cele din urmă la capătul drumului lor de deportați, undeva departe, în Asia, vor fi blocați în colibe putrezite în noroi, flămânzi și extenuați (la fel ca cei care au plecat deja) și în această agonie muribundă lentă, numită în mod ironic viață, vor admira paradisul fericit al oamenilor muncii, ascultând cântecul:

Omul merge ca un stăpân

Prin patria sa necuprinsă

8 august 1940

O, câtă apă a curs pe San (spun așa, deși, de fapt, nu văd Sanul) de la ultima noastră conversație? Am avut o infecție la stomac, o durere de cap și alte orori.

Excursia noastră la Ticiu a fost amânată de pe o zi pe alta. Acum nu a mai rămas mult din vacanța de vară, dar tot o să mergem. Am s-o văd pe Lila! Dar! Dar! O știi pe Lila? Păcat! Este verișoara și prietena mea minunată cu părul de aur. Sigur, adevărata mea prietenă este Nora, dar asta e cu totul altceva. Cu Lila împărtășesc totul, în timp ce cu Nora... ei bine... nu chiar așa de multe. Nu mi-e jenă de nimic față de Lila. Verișoara mea minunată, tovarășa mea din copilărie, creatoarea cicatricei de pe obrazul meu drept, de lângă nas (dar este mică). Avem întotdeauna ceva de discutat. Găsim „lucruri drăguțe“ împreună, facem farse. Lila, o, Lila! Mai ții minte? Și acolo, he, he, he...

Primesc des vești de la mama. Acum lucrurile arată bine acolo, mult mai bine. Mă bucur. S-ar putea s-o revăd curând. Aha! Dar eu sunt singura care știe asta! Dacă se adevărește, am să-ți spun. Pentru că, de fapt, este o prostie: o frontieră. Ce este asta? Așa decid oamenii, pun niște pietre, niște stâlpi și apoi spun:

– Până aici este al meu!

Și ce contează dacă au sfârtecat câmpurile, dacă au dezbinat familiile, au despărțit frații, au trimis inimile copiilor departe de mama lor. „Acesta este al meu!“ sau: „Aici este frontiera!“

Mie nu-mi pasă de asta. Norii, păsările și soarele râd de toate aceste frontiere, de oameni, de armele lor.

Merg încoace și încolo și fac contrabandă cu ploaie, cu fire de iarbă, cu raze de soare. Și nimănui nu-i trece prin minte să le interzică trecerea. Și chiar dacă ar încerca, soarele ar izbucni într-un râs strălucitor și ar trebui să închidă ochii. Le-ar da cu tifla cu razele lui și ar trece „frontiera“. Norii, păsările și vântul l-ar urma.

La fel va face (tăcut) un suflet mic omenesc și o mulțime din gândurile mele. Așadar, aș putea să mă duc, ce crezi?

21 august 1940

Și? Firește că m-am dus, am vizitat-o pe mătușica de la Horodenka și am mers apoi până la Zabłotów*****. Și s-au întâmplat atât de multe, că mi-e greu să le povestesc. Să încep cu începutul. Mătușa Lusia trebuia să mă ducă acolo, ăsta a fost planul până în seara cea mai importantă. În acea seară cea mai importantă, trebuia să mă ducă acolo, trebuia, dar dintr-odată nu! Bunica a decis să ne ducă ea acolo. Bunica, sărmana bunică, a suferit atât de mult pe drum, s-a ars la față și după aceea s-a întors. Păcat că s-a întors. Cel puțin n-am fi fost așa de singure. Așa de singure în casa propriului nostru tată.

Dar s-o luăm de la început! Am petrecut trei zile la Horodenka. Lila a fost așa de fericită să ne vadă! Drăguța de ea, este așa de săracă! Numai gândește-te, merge în vizită la niște străini și își vede propria mobilă... Cea pe care o atinsese atâția și atâția ani, care devenise o parte din ea însăși și din casă. Se întoarce în cămăruța ei mică plină de rămășițe și vede... camerele acelea calde, frumoase, primitive, oglinda de deasupra lavoarului, capul tinerei îngândurate pe cea mai importantă etajeră din bufetul vechi, bolovanul de sare (pentru ploaie și pentru vreme bună), pernele decorative strălucitoare (care împodobesc astăzi camerele unor străini). Vede toate acestea și se gândește: „O, Doamne, nu, să nu se mai întâmple niciodată!“ Da, asta este ceea ce simte Lila, dar nu se va destăinui nimănui altcuiva în afară de mine.

Ticiu a venit să ne ia de la Horodenka. A trebuit să mergem patru ore cu căruța trasă de un cal. Ne-a fost atât de dor de el! Nu poți să-i spui altfel decât dor. Tânjeam după cineva apropiat, o, da! Mă simt copleșită de o afecțiune ciudată când îl văd pe Ticiu, acum la fel ca întotdeauna. În general, sunt sfâșiată între două sentimente. Am venit aici și imediat m-a copleșit alt sentiment – o atitudine ciudată din partea mea și a lui Ticiu față de casă și a menajerei față de Ticiu. Întâmplător, seara Lila avea același gând, și am început să discutăm despre faptul că era ceva în neregulă. Atenție! Dacă doi oameni observă același lucru, atunci în mod sigur nu este o iluzie sau un zvon.

O, nu! Menajera se străduiește foarte mult să fie politicoasă, dar degeaba. Știe exact câți ani are Bulczyk*****, îl tratează pe Tusio ca și când ar fi o regină feudală care vorbește cu cel mai sărăntoc dintre vasalii ei.

Ticio a adus un material, dar nu-l găsește; pe deasupra, mai este și „intramentul“, plus râsul nostru și nebunia ei. Asta înseamnă că am decis cu toții să evadăm de acolo. Da, numai așa se poate descrie. Aveam bani, am cumpărat bilete și ne-am întors la mătușa. Chiar și așa, îmi pare rău de Ticiu, sărmanul meu Ticiu, dar și... Ce? Să... Am deja șaisprezece ani, ha, ha, ha! Asta chiar că e nostim! Așadar, în aceste împrejurări, acest cămin familial atât de mult visat, fața de masă de catifea și bufetul cu perdelețe mici imprimate cu păpuși și toate astea – Dumnezeuule, nu, niciodată să nu se mai întâmple! Da, dar n-am să spun nimănui nimic despre asta. Numai ție... și Lilei... și mamei. O, mamă! Mamă! Mamă! Vino să mă salvezi!

22 august 1940

Am petrecut jumătate de noapte plângând. Am hotărât să plec. Îmi pare tare rău de Ticiu, deși el continuă să fluiera vesel, dar... ce? Copiii pleacă de la el ca și când... eu m-aș simți cumplit. I-am spus aproape plângând:

– Ticiu, știi că ai avut visuri frumoase, dar asta nu e casa ta.

Uite niște versuri care mi-au venit în minte azi-noapte:

Veți dispărea oare, fantezii,

La fel ca primele visuri?

Veți curge oare-n lăcrămioare,

Lăsând în urmă doar dăre ude?

Soarele meu din vis atât de strălucitor

Și viața mea atât de plină de culoare

Se vor scufunda înecate în teme sumbre

Și dacă va fi așa? Nu mai plânge, vai,

Stăvilește fluviul de lacrimi

Chiar dacă visul dispare

Moartea va fi întotdeauna iubită ta!

Vântule, nu-mi mai strivi petalele

Sunt o orfană, oare nu vezi?

Nu mă smuci, nu mă-ndoi,

Destul am suferit, dă-mi pace

Nu sunt de pe aici, doar știi

Dar inima mea este, oh, atât de tare

Delicate petale de-argint

Nu o mică floare, sunt parcă de metal

Nu ca florile ce cresc pe-aici

Fericite și jucăușe, pline de bucurie

În câmpuri de-argint printre suratele lor

Soarta m-azvârle ciudat și mă tot zgâlțâie

Nu e ușor să fac față mereu

Orfană și nu chiar orfană.

10 septembrie 1940

Oh! Atâta apă a curs pe Prut în Zabłotów. Iar eu stau liniștită aici și merg la școală. Frumosul Miruś Moch este profesorul nostru de matematică și tremur în fața lui ca și când aș fi un fel de sperietoare de ciori. Avem o mulțime de profesori noi. Avem și o colegă nouă, Luśka Fischler. A aderat și ea la treimea noastră, cunoscută în clasă ca „cele trei aristocrate“. I se spune a patra mână de la bridge. Îmi place un băiat și îi place și Norei unul. Vrem să mergem la o petrecere, în parte și pentru că vrem să ne apropiem mai mult de această lume – și am făcut deja un pas în această direcție. Timpul este scurt. O să mai vedem...

21 septembrie 1940

Nu am mers la petrecere pentru că nu s-a ținut nici o petrecere! Dar! Dar! Am făcut un mare, un foarte mare pas înainte. Clasa noastră este calmă. Dar! Ce îmi pasă mie de clasă, când suntem pe cale să creăm un grup real cu băieții! Al meu este atât de minunat! Minunat! Minunat! Al meu, cel mai al meu, este Zygo S. Împreună suntem ZSR*****. L-am cunoscut astăzi! Nora a recunoscut că și ei îi place foarte mult, dar știe că e genul meu, așa că renunță. Nora îl are pe drăgălașul de Natek, iar Irka pe Maciek. Iar eu nu știu cum va merge și nu am prea mare încredere în mine.

30 septembrie 1940

Se pare totuși că nu se va alege nimic din grupul nostru. Am fost teribil de apatică, dar acum energia îmi revine cumva, deși cam încet. Totul este foarte ciudat. Îl cunosc, dar nici măcar nu mă salută. Nici Irka nu vrea. Nora nu vrea să aibă nimic de-a face cu Irka. Și cu Nora ceva nu este în regulă...

I-a zâmbit într-o luni, așa că acum ea nu mai vrea pe nimeni altcineva. Sau e altceva, nu știu. Uneori mă simt îngrozitor. Nici una din noi nu are asta, eu am avut mai mult, acum se pare că e rândul Norei. Îmi spune să-l las, pentru că este mitocan... Mitocan, he, he, he! Iar Natek joacă cărți. Ei, viața e grea! Poate fi mai bună? Mama nu-i aici. Ce bine ar fi să fie! Atunci n-aș mai avea atâtea necazuri.

6 octombrie 1940

Încă un pas înainte. Din nou nimic. Înainte să ajungi pe vârful muntelui, te doare inima. Este momentul să aștepți.

12 octombrie 1940

8

Astăzi este Yom Kippur, Ziua Ispășirii. Ieri toți au plecat de acasă; am rămas singură cu lumânările aprinse pe masă într-un sfeșnic uriaș de alamă. Ah, un moment de singurătate. Mi-au revenit toate amintirile și m-am gândit la toate lucrurile pe care le uiți în vârtejul zilnic, în agitația, în vacarmul și în zgomotul vieții trecătoare.

Și mi-am pus aceeași întrebare de anul trecut: Mamă, când am să te revăd? Când am să te îmbrățișez și am să-ți spun ce s-a întâmplat, să-ți spun, Buluș, cât de groaznic mă simt?! Și tu să-mi spui:

– Nu-ți face griji, Renuška!

Numai tu poți să-mi rostești numele în felul acesta atât de cald, de afectuos.

Mamă, îmi pierd speranța. Cât mai este, cât, cât? Priveam la lumânările care ardeau – Mamă, ce faci acolo? Te gândești și tu la noi, la inimile noastre sfâșiate?

Cine este sufocat, omorât, distrus de tine

rămâne liber pentru totdeauna,

dar de ce-i lovești pe cei în viață, de ce

tu, diavol furios, vădești atâta mânie?

Te scalzi în oceanul de sânge roșu,

avid de răzbunare, clocotind în flăcări

pui întreaga lume pe foc

strălucirea ei luminează nume de morți.

Pe câmpuri de luptă și în cimitire

ochii tăi de sânge-nsetați sclipesc cu lăcomie

iar tu scrâșnești „mai mult“ și ciurma aduce

înfometarea, calamitatea e brusc eliberată

O nouă grămadă azvârlită-i pe jos

Cad toți loviți de aceeași rană fatală

cei încă în viață au inimi sfărâmate

și grămada crește, cununa ei este în cer.

Ah, te-ai răzbunat destul

un râs batjocoritor răsună peste urletul tău.

tu, bestia înfuriată, răcnești

„Mai vreau, vreau sânge, botul să-mi umplu.“

Ieșim cu băieții în oraș, suntem apropiați, îl vedem pe Maciek aproape în fiecare zi. Numai Zygo***** și Natek se țin deoparte. Zygo a venit astăzi de la școală împreună cu noi. M-a privit drept în ochi. Are ochi foarte pătrunzători, iar eu m-am înroșit la față și nu am spus nimic. Of, la naiba cu firea asta! Flirtează cu Íska, sau poate doar mi se pare mie. Oricum, ar trebui să flirteze cu mine? Nu spun nimic. Avem de gând să mergem curând împreună la o petrecere – o să mă distrez? Nora probabil mai mult decât mine, căci un băiat e îndrăgostit de ea. Eu nu cred în nimic. Decât dacă se întoarce Bulczyk?

19 octombrie 1940

Am stat față în față săptămâna aceasta la Clubul Rus. M-a privit fix, eu l-am privit fix. Imediat ce-mi întorceam ochii de la el, îi simțeam pe ai lui pironiți pe mine. Apoi, când mi-a spus două cuvinte, parcă am înnebunit, plină de speranță. Simțeam că visul se adevărește, cupa fericirii era chiar la buzele mele.

Dar cupa este încă departe. Se pot întâmpla multe până când buzele să ni se atingă. Acesta este momentul când am fost cel mai aproape de iubirea adevărată, pentru că victima mea se uită la mine și îmi spune două cuvinte, dar o îmbrățișează pe Iśka. (Apropo, Holender se însoară! Măi, măi! Nu mă mai interesează. Nu m-a mai interesat de câțva timp.)

Astăzi, la clubul de istorie, Natek al Norei a vorbit cu ea tot timpul, râdea și era foarte politicos. O! Ea este într-o situație mult mai bună! O invidiez pe Norka! Adică aş vrea ca Zygo să fie și el așa. Cu voia lui Dumnezeu! Cu voia lui Dumnezeu! Mamă! Iată ce algoritm am inventat:

Indiferent de iubești sau nu

Întotdeauna vei plânge mult

Lacrimile tale amare nu se vor usca

Indiferent de iubești sau nu

Vei privi mereu în jur

Uneori plină de dor, alteori uluită

Indiferent de iubești sau nu

Întotdeauna vei plânge mult

Azi am scris fel de fel de lucruri drăgălașe în jurnalul Norkăi. Tot azi s-a anunțat la școală un concurs cu titlul „O zi fără școală“. Dragul meu Jurnal, doresc atât de mult să-l câștig! Te rog, ajută-mă. Voi încerca diverse abordări.

Apare

Ca multe altele de dinainte, o zi obișnuită

Începe puțin mohorâtă și cenușie

Apoi zorile strălucesc și fac cu ochiul

Ziua devine albastră, oranj și roz

Și ia o altă direcție din acea clipă

Pe pavajul huruitor din diverse cartiere

Nu alergăm spre școală să ajungem la timp

Nu ajungem acolo când sună clopoțelul

Nu ne așteaptă o zi obișnuită

Plină de glume prostești în sala de clasă

Zi care amenință cu note rele

Care mugește cu sirena alarmei

Care huruie de muncă neîncetată

Plină de zarvă, cețoasă de jos în sus

Numărând minute și ore în amănunt

În fabrici – grăbit, în școli – încet ca un melc

Este o zi veselă, la fel ca zdrențele ei

Ziua caldă și însorită te trage afară

O zi care râde ușor la comedii de cinema

Care aduce cărți, colecții de timbre și alte plăceri
Care luminează viețile celor ce se bucură de ea
Când elevii vor să oprească limbile ceasului
Una care trece așa de repede și este urmată
De alta care se grăbește spre școala de pe colină
O zi oarecare, puțin cenușie, ba chiar anostă...

Am să mai încerc și altceva. Poate câștig.

Zi fără școală

A lunecat de pe cer în zori

S-a pogorât pe pământ huruind

Plină de cântec, de ciripituri, de zarvă,

Cu răsufierea tăiată de-atâta gălăgie

Stropind geamurile cu auriu

Stropind ochii cu soare și râs

Și-apoi a dispărut iute, ca prin farmec

Lăsând în urmă numai o grijă

Lăsând o umbră înainte de-a se duce

O meditație sau o zi fără școală?

23 octombrie 1940

Azi este săptămâna concursului, așa că mă gândesc la asta mai mult decât la Zygo. Natek se ține după Nora. N-am avut prea mult noroc cu el, dar dacă toate celelalte se duc pe apa sâmbetei, cel puțin te am pe tine!

O fată se uită-n oglindă

oftează și spune cu voce tare

„N-ar fi mai bine, vai!

să am buze mai mici și ochii altfel?

Nasul ar putea avea altă mărime!“

Nu e adevărat, fetiță proastă

Chiar dacă ai fi mai frumoasă

decât zeițele grecești

Soarta ta va fi mereu aceeași

Viața ta nu se va schimba

Vieții nu-i pasă de ochii tăi

De buzele tale urâte

Și de nasul de dimensiuni greșite!

Oglindă, oglinjoară din perete

Spune-mi adevărul pe care-l oglindești.

24 octombrie 1940

De ce ne grăbim așa tare

De ce numărăm zilele

De sâmbătă până sâmbătă, nebunește

Pe ploaie, arșiță, ger și ceață

Repede, repede și tot mai repede

Vrem să curgă fluviul vieții

Prin zile fericite, prin lacrimi, prin boală

Zi după zi trec toate așa

De sâmbătă până sâmbătă, trist.

Să lase zilele o umbră în urmă

De ce alergăm așa nebunește

Ce vrem oare să găsim

Orbiți, holbându-ne sălbatic

În necunoscutul încețoșat

Visul zadarnic și inoportun

Visul unei minți de șaisprezece ani.

Mereu ne grăbim undeva

Febril ca într-un coșmar

Trăim zile scurte, săptămâni și mai scurte

Îndesându-le într-un abis fără grijă

Ne grăbim înainte ca uragane demente

Gâfâind fără vlagă, alergăm înainte

Numărând zilele-ntruna

Și când ne oprim la jumătate și așteptăm

Complet netulburați de avertismente

Viața s-a accelerat nebunește

Și aleargă, aleargă, înflăcărată.

6 noiembrie 1940

Ce zi am avut astăzi – nu știu dacă să râd, să plâng sau să urlu, chiar nu știu. Cel mai mult îmi vine să plâng... Nu s-ar fi întâmplat dacă te-aș fi văzut acum trei ore și ți-aș fi spus totul, așa cum hotărâsem deja. „Diseară mă duc la o petrecere (acum ori niciodată) și știu că n-am să dansez și că n-am să fiu populară și poate că Nora o să fie, dar n-am să mă las afectată câtuși de puțin de chestia asta.“ Trebuia să-ți fi spus asta, dar nu ți-am spus, așa că atunci când am fugit de la această petrecere eram gata-gata să izbucnesc în lacrimi.

Dar s-o luăm da capo, atenție! Chiar înainte de petrecere, surpriză, surpriză, am aflat că obținusem locul întâi la concurs și voi primi operele lui Mickiewicz! Visul meu minunat! Dragul meu Jurnal, m-ai ajutat. Singurul și unicul meu prieten, întotdeauna atât de devotat.

Așa că ajung la petrecere, și Maciek îmi vorbește în secret despre asta. Zygu m-a felicitat și a vorbit cu mine și numai cu mine. Apoi din senin am primit un premiu pentru notele mele, pentru că am publicat în ziar și pentru prezența 100%.

Zygu a fost pur și simplu minunat. Toate speranțele au reverberat în mine. Apoi directorul a anunțat cu emfază numele câștigătorului concursului. Toți au aplaudat și m-au felicitat. Krela o să-l trimită și la Kiev, la Głos Radziecki*****, o să scrie despre el și în ziarul școlii. Și ea, Krela, care nu este niciodată mulțumită de nimic, chiar m-a lăudat. O, ce triumf!

Apoi m-am dus la nefericita aia de petrecere. Cukierman m-a invitat la dans. I-am spus că nu știu să dansez, așa că s-a scuzat. Apoi Major. Nu voiam să mă duc, așa că am stat acolo singură, în timp ce Norka dansa. Am plecat. Am mers pe străzile ude, încercând să nu plâng în hohote. Mi-am spus: „În seara asta am câștigat la nivel spiritual, dar am pierdut în viață“. Am jurat să nu mai merg niciodată la o petrecere. Ba nu, am să merg! Timidă sau nu, trebuie să câștig și în această arenă. Chiar dacă asta înseamnă că sufletul meu va pierde, viața va câștiga. Crede-mă, va fi greu și trist. Și din nou, mă gândesc

pentru a mia oară, cred că trebuie să fredonez acest cântec trist al
sărmanei mele inimi orfane.

Mamă, de ce nu ești aici

E o distanță așa mare-ntre noi

Ai dispărut, departe, foarte departe

Amândouă plângem cu lacrimi amare

De ce suspini, de ce plâng eu,

De ce a făcut viața mea acest salt

Inima mea caută alinarea

Iar eu caut îmbrățișarea mamei!

Mamă, de ce n-ai putut să fii astăzi aici, să-mi vezi bucuriile și să fii
fericită pentru mine (așa cum știu că ești)? De ce n-am putut să plâng
după pofta inimii în brațele tale?

Am scris o poezie pentru revista clasei, de ce nu?

Sângele pulsează, la fel și pavajul

În marș spre marea sărbătoare

O mare mulțime cenușie se poticnește

Steaguri roșii... Pentru țară

Mulțimea de oameni trece prin oraș

Se adună din suburbii, străzi dosnice și locuințe

Alți oameni li se alătură mereu

Străzile sunt debordate

Ca lava ce se scurge pe pantele vulcanului

Ca aliajul de fier lichid

Care se poate întări în orice clipă

Strivind lumea aceasta în somn adânc

Sfâșiind lumea cea veche

Aceste steaguri roșii... Valul roșu...

7 noiembrie 1940

Ascultă, poate tu știi dacă e plăcut să ai un iubit! Ce crezi? M-am gândit la asta astăzi! Știi, nu pot să sufăr când cineva vorbește despre viitor.

Nu vreau ca bolnavii să caute alinare în mine

Nu vreau să văd răniți, căci eu sunt rănită peste poate

Vreau să trăiesc ca un ticălos, ca un suflet fără griji

Vreau să văd femei destoinice în posturi

de miniștri sau de marinari pe mare

De diplomați, de oficiali cu cheia dreptății!

Vreau să le văd ca piloți, în acțiune

Să le aud rostind pătimășe discursuri

Vreau să trăiesc fără neazuri

Viața mea să fie un balon de săpun fericit

vreau să scriu mereu poezii

Și vreau să am un iubit!

9 noiembrie 1940

Am fost la plimbare cu Zygu. Bineînțeles, nu singură; a fost tot grupul. Poate am să mă duc la petrecerea dansantă a Irkăi. O să fie și Zygu acolo. N-am să dansez, dar mă duc.

12 noiembrie 1940

Numai câteva cuvinte, pentru că este târziu. Am primit un premiu, uraaa! Copiii de Jan Brzoza*****. M-am simțit așa de mândră; a fost grozav. Păcat că Buluś n-a văzut asta. Trebuie să predau o lucrare pe 24 decembrie. Ziua de naștere a mamei... O să fii acolo, cu mine, mamă? Am fost aleasă și în comitetul pentru evenimentul Mickiewicz. Am să-ți povestesc despre asta mai târziu. Zygu mă tachinează uneori, dar astăzi a fost drăguț. Sâmbătă mă duc la o petrecere cu dans la Irka. O să fie și el acolo! Dacă n-o să petrec, nu petrec și gata. El este cel care contează!

18 noiembrie 1940

Astăzi sunt sub vraja unui film. Poate pentru că n-am mai fost de mult la cinema, poate pentru că, în mod sigur, m-am regăsit și pe mine cumva în acele imagini, oameni, opinii, incidente. Da, unele dintre visurile mele erau acolo și exact din acest motiv mi-a plăcut Tinerețea lui Pușkin.***** Îmi place Pușkin foarte mult, este eroul meu; poate am să obțin fotografia lui de undeva.***** Pentru că, știi, sunt pe cale să-mi schimb planul și încep să mă întreb dacă nu este mai bine totuși să fii celebru decât fericit. Să fii poet, nu precum Konopnicka, ci... precum... Pușkin!!! Acum pot să compar tinerețea lui cu a mea. Este clar că nu avea succes la femei. Păcat că a murit – aș fi vrut să-i strâng mâna.

Când era în liceu, Pușkin nu învăța deloc. Se întâlnea cu alți copii, se ducea să se plimbe sub clar de lună (chiar și în film) în nopțile înmiresmate, culegea nuferi albi pentru iubita lui. Tânjea, visa, iubea... Nu avea lumea în buzunar? Cum ar fi putut să devină un non-romantic? Minunat, minunat – maimuță urâtă, obeziana*****! Pușkin! Și numele! Rostești acest nume cu venerație.

Dar n-aș putea să devin niciodată atât de vestită. Sunt ca un vagabond al străzii în ultimii patru ani. Nu văd decât pavaje cenușii crăpate, buze însetate. Nu văd cerul, pentru că cerul este numai o grămadă mușcăită și prăfuită de nori. Tot ce văd este cenușă și funingine care te îneacă, care îți frige ochii și te sufocă. Văd oamenii pe străzi ascuțiți ca niște pietre zdrobite întruna cu târnăcopul și îngropate în praful mușcător, în degetele aspre, butucănoase. Nici o revoluție nu va putea repara asta. Nimic... Întrucât cei care au voci catifelate și o atingere plăcută, cei care duc vieți tihnite în mătase și confort, aceia vor rămâne mereu... Dar nu-mi pasă, detest revoluția, eu, o persoană mediocră (o flegmatică), nu pot să sufăr gloata înfuriată, așa că mai bine să fie așa cum este. Dar tu, Pușkin, tu ce ai dorit?

Privește, cum totul este deformat

cât e de fals, de lamentabil,

și cât este de ieftin

E nou, dar e putrezit cu totul

deși e roșu, roșu și alb...

18 noiembrie 1940

*****

Se pare că povestea mea de dragoste a luat sfârșit. Ce idiot arogant, crud și stupid! Îi place să se joace cu mine. Și pentru toate astea pot să-i mulțumesc dragului meu prieten Tusiek. Ce ticălos, naiba să-l ia! Dar știi ceva? Nu merită să scriu despre el. Firește că mă voi răzbuna; am să găsesc o cale. O să mai fie încă o seară de lecturi. O, îmi place așa de mult! Mă ajuți din nou?

Vin la tine, sunt pe drum!

Trenul huruie pe șine peste pod, pe viaducte

prin câmpii și orașe, nu se oprește

Alunecă-nainte mereu, șuierând se grăbește

De-a lungul șinelor de oțel sclipitor

Merge în mare viteză!

Culorile lui sunt galben și roșu,

cu ceva negru, verde și-albastru

Luminile serii sunt foarte blânde

Presărate din nou în fiecă zi

Aud șuieratul prelung răgușit

Locomotiva bâzâie și pufăie

Iar eu vin la tine, sunt pe drum

Urmăresc șinele trasate pe hartă...

20 noiembrie 1940

Astăzi m-am răzbunat. I-am scris o poezie jignitoare. S-a supărat. Acum o să mă lase în pace. Nu pot să-l sufăr. „Poetastra“ – așa mi-a spus astăzi. Acum o să fie și mai rău, o să... aș vrea să-l văd mort! Știi, uneori toate astea sunt atât de stupide, dar și așa de importante. Nu, nu contează. O să fie întotdeauna așa: „N-am știut niciodată ce înseamnă fericirea“. Dumnezeuule mare, te rog, nu îngădui ca aceasta să fie o profeție. Sunt atât de deprimată, atât de deprimată... așa de tare deprimată.

24 noiembrie 1940

Azi m-am dus la teatru. Toată lumea a spus că am fost foarte deșteaptă. Dar Zygu nu era acolo. Acum sunt indiferentă și el este surprins, furios, îmi spune una și alta, iar eu tot nu fac nimic. (Nora spune că ăsta este doar începutul.) Iar eu nu spun decât: „Cine știe!“

Maciek al Norei locuiește la etajul cinci. Nora se uită mereu acolo.

Devine auriu în lumina zorilor?

E înconjurat de întuneric?

De ce ești retras atât de departe?

De ce este lumea întreagă între noi?

De ce acest fluviu cumplit

Ne desparte cu un fior?

28 noiembrie 1940, joi

Mâine este lecție demonstrativă la matematică. Sunt îngrozitor de speriată. Am avut sentimente ciudate față de Nora zilele acestea. Simt că este cumplit de falsă. Imediat ce observă că Z vrea să-mi spună ceva, se amestecă intenționat. Da, totul este din cauza lui Waldek. Și, oricum, este temperamentală și capricioasă, iar eu, slavă Domnului, se pare că nu mai îndeplinesc cerințele ei. Era așa de încântată că lumea își închipuia că-i place de Z. Îi plăcea chestia asta, deși știa că nu este adevărat. Ha, ha, ha!

30 noiembrie 1940

Lecția s-a terminat. A mers foarte bine, eram pregătită. Am fost menționată. Nu-l mai plac pe Zygu, căci nu mai simt nimic pentru el. Nora și-a scrântit glezna. Am elaborat un articol și o poezie despre asta. Am să-l scriu pentru ea. La urma urmelor, nu este chiar așa de rău cu Nora. Eu am creat poezia, așa că am s-o scriu. Mi-ar plăcea să apară în Piszemy sami*****. Probabil că ceva nu e în regulă cu mine!

8 decembrie 1940, miercuri

*****

Dintr-odată îl iubesc la nebunie. Gândește-te numai, totul rămăsese latent, iar astăzi a revenit la viață. Nu s-a întâmplat nimic – și totuși atât de mult! S-a jucat cu gluga mea, a mângâiat-o, a venit mai aproape! Dar eu sunt vanitoasă. Mă gândesc la o mie de proiecte. Lalalalala! Zygu cel minunat, minunat, minunat!!! Iată ce am scris pe loc:

Hei, hai să ne bem vinul

Să bem de pe buzele noastre

Iar când cupa se golește

Să schimbăm vinul pe sânge

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Dar, ține minte, fetiță,

Flacăra-ți aleargă prin vine

sângele te poate înăbuși dinlăuntru

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Și vinul și buzele-s roșii

O viață înainte să mori

Inimile noastre-s flămânde, tinere, ard

Și bat numai una pentru alta.

Ține minte, fetițe,

flacăra aleargă prin vinele tale

Ce înseamnă să fii romantic?

Este un cal galopând peste stepe

Este un nor înalt urmându-l vioi

Mișcându-se lin, cufundat în strălucirea de-un roșu profund

Învăluind lebedele în mantia crepusculului auriu

Este un iubit pe marginea unui abis adânc

Coborând pe funie de la mare înălțime

Cu un buchet de trandafiri roșii în brațe.

Plebea sau copiii mașinilor

În huruit și zăngănit de fier

În vacarmul bucăților prăbușite

În zbârnâitul și vuietul din ateliere

În praful pișcător și usturător plutind în aer

În praful pișcător și usturător plutind în aer

arzând inimile și măcinând visurile

am crescut noi, copiii muncitori

oameni-mașini

În muget de forje

De creuzete pline de metal topit

În dogorea cumplită a zgurii, a lavei și-a melasei

Am fost făuriți noi, oamenii de oțel

Măinile noastre-s puternice, aspre,

Măinile noastre sunt arcuri de-oțel

Inimile ca zgura fierbinte, nestatornice...

Clocotind, fierbând puterea adolescenței

Oamenii muncii – copii mașinilor.

9 decembrie 1940

Îl iubesc, îl doresc, sunt nebună după Zigu!!!

10 decembrie 1940

Astăzi m-am dus la etajul doi. Zygu mi-a spus: „Ce mai faci, fată“ sau cam așa ceva și m-a tras de păr. Știi, în ultima vreme, când îl văd am acest sentiment de fericire, atât de plăcut și de neplăcut în același timp. Ceva mă paralizează. Ah, idiotul ăla, numai dacă ar ști cât de mult îl iubesc. Ne leagă un fir invizibil. Ar putea să se rupă, dar nu... Dacă am putea fi cu adevărat împreună, ar fi deopotrivă minunat și cumplit! „Cutia de ciocolată poate fi goală, dar este o mulțime de dulceață pe buzele tale.“ Nu știu. N-am nici cea mai mică idee ce se întâmplă cu mine.

O, vârstă, tu! Când iubești ca nicicând înainte

Cel ce te cunoaște nu-și poate găsi pacea

Cel ce te cunoaște e beat de-nflăcărare

Și viața începe doar când inima lui este prinsă.

Îndrăgostitul nu se poate nicicând trezi

Blocat în vis chinuitor, în tremur febril

Adoarme numai când zorii apar

Și visează la iubire și la durerea din inima lui.

11 decembrie 1940

Astăzi am stat acasă. Trebuie să scriu o lucrare. Trebuie s-o scriu pentru concurs. Pentru că Krela i-a spus lui Teich că așteaptă ceva deosebit de la mine. Ce să scriu?

Gerul

Afară e vânt și e ceață...

Cer cenușiu de decembrie...

Bulgări cu pene de vrăbii, toate-amețite

Țopăie toată ziua pe drumul de gheață...

Afară totu-i somnoros

Zăpada cade lin alunecând

De-a lungul unor linii invizibile

Nori cenușii înfloresc peste tot

Ca și când în aer ar fi fum de țigară.

Heine*****

Leise zieht durch mein Gemüt
Liebliches Geläute,
Klinge, kleines Frühlingslied,
Kling hinaus ins Weite.
Kling hinaus bis an das Haus,
Wo die Blumen sprießen,
Wenn du eine Rose schaust,
Sag, ich laß sie grüßen.

Zvon ușor, mângâietor

Sufletu-mi străbate.

Sună, cânticel de dor,

Sună hăt-departe.

Să te-oprești la-a' ei ferești,

Printre flori răsună,

Iar o roză de zărești,

Spune-i ziua bună. *****

20 decembrie 1940

Ei, și ce contează că mă pricep să compun poezii drăguțe, pot să spun că sunt... ei bine, o vezi singur (am să lipesc o fotografie), și cupletele mele sunt atât de vesele, că toată școala le cântă, băieții și fetele ca mine? Nu sunt mulțumită de viața mea la școală. Jara – ah! Am dorit întotdeauna tot ce e mai bun pentru ea. Am încercat chiar s-o conving să exerseze (ca să devină pianistă). Dar uneori, aproape tot timpul, mă face să mă simt stânjenită. Dumnezeuule! Flirtează cu prietenii mei. De fapt, are o viclenie, o capacitate de a câștiga simpatia oamenilor. Are o inimă foarte bună, dar nu o personalitate de cristal. Este foarte talentată la muzică, la fel și la actorie, dar nu este foarte deșteaptă, nu are acel ceva, acel ceva înăscut. Și este femeie, o, o femeie oribilă, ca mătușa Hela – pur și simplu ușoară... Și știi cum sunt eu. Mama și cu tine – voi doi știți! Nu pot să lupt pentru ei, pentru că sunt abătută, descurajată și de luptă și de viață. Deocamdată talentele mele mi-au pavat drumul, însă acum există posibilitatea ca noi două, sărmane suflete, să fim despărțiți! Doamne! Gelozie – nu, nu vreau, mă auzi, nu vreau, vreau s-o iubesc fără nici o umbră de resentiment, asta vreau, o iubesc pe singura mea surioară!!! Dar ea, ea... Nu, nu pot. Este conștientă de succesul ei și acum a început să mi se adreseze cu un zâmbet ironic. Este fericită că poate să meargă cu Zygu, vrea să mă impresioneze în felul acesta, și când o chem se face că nu mă aude. Odată mi-a spus:

– Rena, eu oricum am să mă mărit înaintea ta!

Dar nu despre asta e vorba. Doamne, m-ai despărțit de mama, nu mă despărți și de sora mea!!!

25 decembrie 1940

9

Ieri a fost ziua ta de naștere, Buluś. Este a doua ta aniversare pe care n-o petrecem împreună. Când se va termina în sfârșit această tortură, când? Dorul meu este și mai puternic, mă simt tot mai rău. Uneori este cumplit, mă simt atât de pustii, încât mi se pare că viața mea e aproape terminată – când, de fapt, abia începe. Nu văd nimic în fața mea. Nu există nimic, numai suferință și luptă, și se termină cu o înfrângere. Râd în tot acest timp, dar este numai o mască, este ca uitarea (oamenilor nu le plac lacrimile); acum mă gândesc la tine, mamă, că ești atât de departe, că trăiești într-un ghetou, că ești nefericită și eu nu pot să te ajut, deoarece nu sunt pregătită pentru viață. Așa spune Krela.

Astăzi am făcut repetiție pentru un spectacol de varieteu acasă la Irka. Eu am scris cupletele. Și am și un rol. Krela știe foarte multe, cunoaște toată Europa, vorbește atâtea limbi. Este foarte deșteaptă, inteligentă și minunată. Le-a spus băieților că nu sunt pregătiți pentru viață, după care a adus vorba și despre fete. Mama Irkăi a spus că Irka se va descurca foarte bine în viață. Irka este așa de deșteaptă! Krela a spus că Maryśka Filagrowicz este cea mai drăgălașă fată din școală. Eu n-o cunosc prea bine. Și cel mai inteligent și mai citit băiat este Zygu! Iarăși el. Așa este întotdeauna – pot să-mi spun că pentru mine nu contează, dar e de-ajuns să ni se intersecteze drumurile ca să înnebunesc din nou după el. Sufăr cumplit. Plâng tot timpul, pentru că sunt îndrăgostită.

O, Maciek continuă să-mi facă complimente și spune o mulțime de alte lucruri (pe care le spune tuturor), dar nu e deloc același lucru. Iar cu Waldek e cu totul altă poveste. Când este vorba de astfel de momente, nici un băiat nu mai contează pentru mine, singurul din mintea mea e Zygu... Din nou el... „Trebuie să ai răbdare, cu voia lui Dumnezeu, o să vă întâlniți.“ Da, dar când? Doamne, de ce nu acum? Dacă vrei să ne aduci laolaltă, va mai dura mult până atunci? Inimile noastre, pline de amărăciune, de regret și de dor, vor supraviețui? Și dacă una din

ele se sfârșește? Atunci și cealaltă va muri. Dumnezeu mare, te rog,
ajută-mă!!!

28 decembrie 1940, duminică

*****

Sunt o păcătoasă? Da! Pentru că, în momentul când se pare că sunt aproape de ceva, firea mea intervine și mă oprește să merg mai departe... asta este... Așa se întâmplă – ar putea fi mai bine? Zygu o să joace în spectacolul de varietăți! De fapt, el și cu mine o să fim în aceeași scenă. A fost așa de minunat când Krela a spus:

– Spiegel și Schwarzer sunt cei mai buni pentru asta și...

Dar ce-mi pasă mie de restul! Așa că citim de pe aceeași pagină. Irka spune că m-a ascultat admirativ atunci când cântam cupletele. (Credeam că a fost invers, dar, o, foarte bine!)

Apoi am mers la școală. Luška l-a tras la o parte, însă Irka a fost deșteaptă și drept urmare am mers cu el braț la braț. Mai întâi a așteptat să-l iau eu de braț, dar eram prea stânjenită, așa că m-a apucat el de mână, ah! Am simțit că mâna nu-mi mai aparținea. Sau îmi aparținea, dar o simțeam cu totul altfel decât pe cealaltă. M-au străbătut niște fiori foarte plăcuți pe șira spinării, așa de plăcuți, că...! Mai înainte, când își citea rolul, n-am putut să-mi desprind privirile de la buzele lui frumoase. Mi-e jenă să recunosc asta.

La școală mi-a propus să stau lângă el. Ar fi minunat! Numai dacă... numai dacă nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat astăzi. Pentru că astăzi am roșit așa de tare. (La naiba! Naiba s-o ia de fire!) Apoi s-a așezat lângă mine, a mormăit ceva și i-a spus Luškăi că nu știe nimic despre ea și că eram împreună pe scenă. Iar eu, ca o proastă, am stricat totul, pentru că m-am mutat. L-am supărat, l-am silit să vorbească cu Luška anume ca să-mi facă în ciudă. Ba mai mult chiar, a amenințat că nu va mai participa.

– Ai auzit, Renia?

Iar eu i-am spus că nu-mi pasă. Ce să fac dacă sunt așa de proastă?

29 decembrie 1940

Și astăzi din nou! Tocmai am fost la repetiție. Zygu a fost minunat. A spus că nimeni nu cântă ca mine cântecele de cabaret și că nu și-a dat seama că sunt așa de talentată. Am vorbit și am tot vorbit. Divinul meu Zygu!

31 decembrie 1940

10

Ajunul Anului Nou! Am prezentat spectacolul de varietăți. Am avut mare succes la public. În culise, Zygu mi-a scos capa și mi-a ciufulit părul. Când a început dansul, am plecat repede. Ei chiar doreau să mai rămân. Poldek, Rysiek, Julek și Tusiek. Dar nu voiam să mai stau și gata. Zygo este atât de minunat, de divin, de fermecător. Totul a fost atât de emoționant; i-am spus totul Norei. Dar ea și Marek nu mai sunt atât de apropiați, așa că acum mă invidiază. Mi-e milă de ea. Mai ții minte cât de mizerabil m-am simțit din același motiv? Acum așa se simte și ea. Ba chiar a și plâns, sărmana. Poate că ar fi trebuit să stau ceva mai mult să privesc, dar am plecat din cauza ei.

Când eram gata să plec, Zygu a alergat la mine și m-a întrebat dacă vreau să merg cu el la o petrecere a doua zi. I-am spus că eu nu dansez, dar a continuat spunând ceva despre invitație, iar Jara a intervenit:

– Ba da, ba da, dansează.

Așa că mă duc. Mă duc, de ce nu, la urma urmelor i-am spus că s-ar putea să nu dansez. Aha, stai puțin, alaltăieri la repetiție m-a invitat să merg cu el la lecțiile de desen cu clasa a X-a B. Așa că ne-am dus, dar a trebuit să plecăm repede. Aha! Eu sunt vidminna*****, eram singura care are totul etc.! Aha!

Ce altceva? Astăzi este ultima zi din 1940. Măine începe un an nou, care va aduce noi regrete, noi râsete (poate), noi griji, noi lupte. Dorința mea cea mai mare este să vină draga și sărmana mea mamă înapoi. Doresc, de asemenea, relații politice bune și „ceva” cu Zygu. Să fie așa cum am descris în finalul spectacolului nostru de varietăți:

Plecați, neazuri, lacrimi și revoltă

Să fim cu toții fără grijă și voioși

Noapte bună și să sperăm că iarna va fi bună

Aceasta vă doresc și vă urez cu drag.

Și țineti minte, nu riscați

Începeți Anul Nou cu toată bucuria

Cu cântec, râsete și dans

Și faceți primul pas, nu vă sfiți.

Vreau ca acest nou an să fie vesel și fericit. Bun pentru toată lumea și la fel și pentru mine.

Să ne-mbrățișăm cu toți prietenește

Prieteni și generoși să fim cu toții

Să zugrăvim fericirea pe chipurile semenilor

Spre viitor să-i chemăm cu clinchet vesel

Și să pășească vioi prin viață

Cu dragoste pentru ea și cu avânt

Și visele mele să se-mplinească

Să nu ne-nvrăjbim între noi

Asta-i mai mult decât aurul

Asta-i tot ce este mai bun.

Ultima zi din 1940. Ultima pagină din Jurnal. Voi întâmpina noul an pe o pagină nouă.

1 ianuarie 1941, miercuri

M-am dus la petrecere. A fost minunat, n-ar fi putut fi mai bine, așa cred. Am dansat cu toată lumea. Cel mai mult cu Poldek și cu Zygu! Ai auzit? Sper ca tot anul să fie la fel de frumos ca petrecerea de azi! Zygu a vorbit așa de mult; este așa de fermecător. Nu am dansat foarte bine, dar a fost extraordinar de drăguț.

– E vina mea. Am știut că ai să vii. Păcat că lumina este așa de puternică...

Și la sfârșit, când Irka a spus că a răgușit, Zygu a anunțat:

– Și Rena a răgușit.

Uraaa! Primul pas contează cel mai mult. De acum înainte mă duc la petreceri.

3 ianuarie 1941, vineri

A fost de-abia alaltăieri! Și simt că înnebunesc de parcă nu l-aș fi văzut un an întreg. Cu cât ne apropiem mai mult, cu atât îl iubesc mai tare. De exemplu, astăzi am tremurat încă de dimineață. De fiecare dată când mă gândesc la seara aceea, mă simt copleșită de ceva ce n-am mai simțit până acum.

Așadar, cum a fost petrecerea? Totul a fost minunat. Care a fost cel mai bun moment? A fost atunci când a vorbit cu mine în timp ce dansam? Sau atunci când și-a pus brațul în jurul meu în timp ce mă împiedicam la vals? Sau atunci când, cu un zâmbet superb, m-a întrebat:

– Rena, de ce fugi de mine?

Sau atunci când m-a condus amabil de braț după fiecare dans? Zâmbea atât de uluitor! Și când m-a atins...brrr... ah... ce bine a fost! Ce plăcut, ce bine! Am stat jos și am vorbit. Ce seară!

Și mă place și Poldek? Dar nu știam că mă place așa de mult. A insistat foarte mult să ne întâlnim astăzi; continuă să mă conducă acasă, mă agasează. De fapt, nu mi-am luat rămas-bun de la nimeni, dar Zygu s-a apropiat de mine și a făcut un efort special să-mi spună la revedere. Abia m-am putut abține.

Astăzi a fost o ceață cumplită. A nins toată ziua. Dar sunt gata să merg alături de el prin ceață, prin viscol, prin uragan, prin ploaie torențială – numai să fim împreună. Iubitul meu minunat, băiatul meu de aur. Trebuie să termin o lucrare ca s-o predau mâine, dar vreau să-l văd pe Zygu. Îmi pierd mințile. În același timp nu vreau să-l văd, pentru că mi-e așa de teamă că ceva nu va merge bine, că această amintire minunată, dulce, parfumată se va strica.

5 ianuarie 1941, duminică

Și? Nu spuneam că este mai bine să nu-l văd? Mi-a părut așa de rău, dar m-am ținut tare. Așa se întâmplă întotdeauna când iubești pe cineva, îl tachinezi. Ne-am salutat călduros, dar după aceea n-a dansat cu mine, a stat acolo îmbufnat, prost dispus, parcă aspru, oricum (o, Doamne) iubirea poate (adică trebuie) să te și necăjească. Astăzi stau în pat; nu mă simt bine. O, sper că totul va ieși bine!!! Te rog, Doamne! Găsesc dovezi de iubire chiar și în supărarea lui.

Când ai şaisprezece ani

Când ai şaisprezece ani

iubeşti cu pasiune lumea-ntreagă

cu toate petrecerile, cu farsele şi glumele ei

şi mai ales cu toţi iubiţii tăi.

Când ascunzi jurnalul boţit

de căutarea insistentă a mamei tale

Atunci cânti cântece de iubire

Aşadar ai şaisprezece ani.

8 ianuarie 1941, miercuri

Totul e bine din nou, ba chiar mai bine. Irka insistă că Zygu este îndrăgostit de mine. A spus c-o să se lupte în duel cu Poldek pentru mine. Asta pentru că Poldek este îndrăgostit până peste urechi de mine. A venit o dată aici când am fost bolnavă.

Zygu n-a mai vrut să se ducă la cinema, când a aflat că eu nu merg. Iar astăzi a spus că se duce; m-aş duce şi eu, poate facem cumva să mergem împreună? Aveam de gând să merg la un meci (pentru că joacă Zygu şi m-a invitat şi m-a rugat prin Irka să mă duc). M-am înţeles cu Irka, dar când mă întorceam de la poştă, cineva a spus:

– Rena, unde ai fost? Nu ți-e ruşine să fii bolnavă? Ai cizme lungi de cauciuc şi totuşi ai răcit? Vino cu mine la meci.

Vino şi iar vino. Iar eu nu puteam să mă duc, naiba s-o ia de treabă, pentru că mă înţelesesem cu Irka. A mai spus una şi alta; era minunat, încântător. De exemplu, a spus c-o să se ducă mai întâi la peluză pentru că nu voia ca eu să văd etc., etc.

Zygu a câştigat meciul şi eu l-am felicitat. Nu puteam să-mi stăpânesc îngrijorarea că s-ar putea să intre în armată. Şi Zygu? Zygu era bucuros la culme. Apoi am mers împreună, am glumit, ne-am tachinat aşa cum fac îndrăgostiţii (sau aşa cred eu). Şi mâine? Am să-l văd la meci. Am să-ţi spun mai mult.

9 ianuarie 1941, joi

Astăzi... O, mi-e și frică să spun – am fost la meci. Nu s-a întâmplat nimic special. (Numai o dată o minge l-a lovit de minunatul, pe dragul meu Zygu în falcă; a fost așa de rău, că s-a îndoit în două de durere. Sărmanul meu iubit! Am fost foarte îngrijorată.) Dar după meci! Oooh! Am plecat împreună și i-am spus că am fost supărată în timpul meciului.

– De ce? a vrut el să știe.

– Uite așa, am răspuns.

– Dar de ce? a insistat el.

– Am fost pur și simplu supărată. Lasă-mă în pace.

– Vorbește!

Voia să-i spun: „Pentru că jucai tu“.

Irka mergea în fața noastră cu Genek, dar Zygu a aranjat în așa fel încât să ne despărțim. În sfârșit, singuri! Și ce ne mai rezerva soarta? Soarta a vrut s-o vedem pe Arianka pe gheață. Ne-am dus spre ghețuș, iar prichindelul nu s-a lăsat și s-a lipit de noi. Dar Zygu n-a spus nimic. A fost tot timpul optimist, mormăia ceva în idiș și întreba de ce nu mă văzuse anul trecut. Și m-a întrebat când putem să mergem la cinema și una, și alta.

Firește că Giza m-a văzut în oraș și a făcut o mutră stupidă. Apoi Poldek ne-a văzut și el și bineînțeles că n-a vrut să ne lase singuri.

Zygu vrea să studieze medicina; mi-a zis:

– Rena, ce o să facem anul viitor? O să vii la Lvov și o să studiem împreună!

Ura! Ura! Zygu este un băiat minunat și spune lucruri așa de plăcute!

Numai dacă ar fi și mama aici – aș putea ușor să consider că acestea sunt cele mai fericite zile ale mele de până acum. (Este numai puțin răutăcios, nu ca ceilalți băieți, care sunt vulgari.)

10 ianuarie 1941, vineri

Îl iubesc, sunt nebună după el! Astăzi nu l-am văzut toată ziua. Simt că-mi pierd mințile. Dacă se duce mâine la petrecerea de la Clubul Socialist, mă duc și eu.

Irka mi-a dat un elefant. A suflat peste el ca să ne aducă noroc mie și lui Zygu. Așa să fie!

12 ianuarie 1941, duminică

Ce să-ți spun? Mă simt așa de ciudat; totul este atât de greu și de dureros... Ca și când s-ar mișca niște pioni în jurul nostru, ca și când ar fi o pereche de ochi negri strălucind în întuneric.

Astăzi l-am văzut, am mers chiar împreună în oraș, dar a fost datorită Irkăi, a fost aranjamentul ei. Apoi m-a condus acasă, chipurile de bunăvoie, dar din nou, numai datorită Irkăi am rămas singuri. Ne simțeam amândoi stingheriți. Era foarte politicos, dar am simțit că dorește să stea cu Irka.

Da, acum sunt într-o asemenea stare, că abia pot ține stiloul în mână. Nu știi ce mi se spune, uit totul. Nu scriu, și noaptea stau culcată în pat cu ochii deschiși și mă gândesc... mă gândesc... Mamă, aș dori să plâng împreună cu tine până îmi ies ochii din cap. Mamă, mamă! Vino!

O rețea de corzi întrețesute

O minge cafenie sărind în sus și-n jos

Un fluier...

Și multe mâini întinse înainte

Un hure ca de ziduri prăbușite

Fanii sunt în fierbere și țipă:

„Nu-i așa!“ „Arbitrul e ticnit!“ „Haide!“

Aut, repunere – și apoi un fluierat

Mingea ricoșează – este un meci, eu știu!!!

Nici nu pot să-l menționez pe Zygu. Îmi vine să leșin, este atât de cumplit... Mamă! Ajută-mă!

14 ianuarie 1941, marți

Azi am predat lucrarea. În sfârșit. Le-a plăcut tuturor, în clasă era liniște, toți erau captivați. Apoi Krela a spus ceva, dar, de fapt, nu avea nimic de adăugat.

A fost foarte bine cu Zygu astăzi; m-a felicitat după aceea. Dar a zis:

– Rena, ce spui? Am deja carnetul de recrutare.

Mi-a citit ceva și, cum nu înțelegeam ce înseamnă, a spus:

– Sunt căsătorit?

A izbucnit în râs și apoi am mers braț la braț sus. Acolo mă aștepta o surpriză. Voiau să fiu președinta clubului literar. Au început să strige:

– Spiegel!

Și m-au nominalizat unul după altul. Zygu m-a nominalizat și el. Am votat și firește că am avut cele mai multe voturi. Și când a întrebat Krela cine vor să fie președinte, au strigat cu toții că eu. Dar nu asta a fost important. Zygu a fost drăguț, s-a strâmbat la mine și, când a vorbit Krela, aproape că ne prăpădeam de râs... Și totul ar fi fost foarte bine, am fi fost singuri etc., dar, din nefericire, un băiat dintr-a IX-a A nu voia să mă părăsească. Zygu era furios și eu la fel. Zygu a spus dintr-odată la revedere, a mormăit ceva și a plecat... Ce păcat! Ei bine, să sperăm că va mai fi altă șansă... pentru noi să fim în sfârșit singuri.

17 ianuarie 1941, sâmbătă

*****

Sunt bolnavă de trei zile. Mă lupt teribil cu poezia asta. O, ce naștere grea, așa cum spune draga mea mamă. Am un plan, oh! Am primit două scrisori de la iubita mea mamă. Sunt așa de fericită, Dumnezeule! Vrea să vină, minunata, iubita, buna mea mamă. S-ar putea să vină, sper ca totul să fie bine.

Astăzi a fost o zi bună. Arianka a început clasa a cincea. O scrisoare de la mama. S-ar putea să se întoarcă și Kasia. Ce o să spună Irka și Norka despre... (despre cine?).

21 ianuarie 1941, miercuri

*****

Ah, minunată miercuri! Și atunci era tot miercuri. Se pare că miercurea e cu noroc pentru mine.

Trăiască fiecare miercuri

Trăiască așa, cu tot adevărul

tot ce înseamnă-a fi tânăr

și râsul fără de grijă

speranța fără restriște

care te duce mereu

la petreceri, fără regret

la întâlniri și plimbări în oraș

la prăjituri și la distracții

ba chiar și acasă, când stai în capot

cuvintele scrise pe geamul ferestrei

săgețile și-acele scrisori

cuvântul care-n jurnalul tău

se înroșește și este permis

cel pe care îl duci mereu

care întotdeauna răsună

Deci miercurea să ne trăiască

cu voioșie și cu fair-play

Dar mai ales să trăiască

tot ce se cheamă iubire.

Petrecerea a fost miercuri, și astăzi... ghicește, căci mie mi s-a tăiat răsuflarea. Cuvintele stau să-mi sară afară din gât. Așadar astăzi... Zygu a venit la mine în vizită. A venit, a fost drăguț, dulce. Se uita la mine mereu, hipnotizându-mă parcă. Nu m-am prefăcut că sunt nefericită. A petrecut atât de mult timp cu mine și a vorbit atât de mult! Cel mai important a fost că atunci când Maciek a întrebat:

– Cine are cei mai frumoși ochi?

Zygu s-a fâstâcit (și eu la fel), apoi el (minunatul meu) a spus:

– Rena.

Maciek mi-a făcut cu ochiul, a spus o mulțime de lucruri despre dragoste. Iar Zygu stătea stingherit.

Astăzi scriu prost, pentru că am rubeolă. De asta au venit în vizită Maciek, Poldek și Zygu. Poldek, știu bine, este îndrăgostit de mine până peste urechi. Maciek, din câte știu, mă place și el foarte mult, iar Z este un mister, un sfinx.

Este un Apolo

cu statura și tenul lui

măsliniu și neted

Este un sfinx

cu ochi impenetrabili

ce-ascund o taină ciudată

Așa cred...

Toți trei au spus că, dacă nu merg eu la petrecere, nu se duc nici ei; le-am replicat că aş prefera să mă simt mai bine și să merg și ar trebui și ei să meargă.

Au bârfit cumplit despre Nora, mucoșii ăștia. Sunt curioasă ce vor de la ea (picior, ciorap, nas). S-au ciorovăit un timp cu Maciek. Eram supărată pe el și astăzi s-a răzbunat pe mine pentru prostiile din oraș. Maciek este blând ca un înger, ar putea fi gelos, dar nu este.

23 ianuarie 1941, joi

Irka insistă să scriu ceva în jurnalul ei. În versuri, firește. Am să încerc.

27 ianuarie 1941

Data trecută n-am terminat ce aveam de scris, pentru că a venit Norka. Apoi au venit în vizită Poldek și Maciek și Nora cu Irka. A fost în tot felul; uneori drăguț, alteori plicticos (și o dată a fost chiar și o situație neplăcută).

Sâmbătă trebuia să vină Zygu, dar nu a venit pentru că s-a întors mama lui.

Și eu? Eu trăiesc din amintiri; sunt uimită că-mi aduc aminte fiecare cuvânt, fiecare zâmbet, fiecare mutră pe care a făcut-o. Când îmi amintesc ceva nou, mă simt ca și când... Nu mă cunosc pe mine însămi. Nu pot să mă gândesc și nici să vorbesc despre nimic altceva. Devine o adevărată manie.

Ieri unchiul Maciek (care îmi place foarte mult) a fost în vizită la ai lui. I-a plăcut Zygu – și el și comportarea lui. Zygu uitase două caiete în cameră, așa că a bătut, și-a cerut scuze și s-a dus să le ia.

Dumnezeule! De ce-mi povestesc ei mie toate astea? Eu și așa abia dacă pot să-mi controlez inima, care parcă vrea să-mi sară afară din piept. Irka spune deja pe față că Zygu este îndrăgostit de mine, dar eu nu cred, nu! Încă nu cred! Ar fi un miracol! Și eu deja... Dumnezeule, Dumnezeule, Dumnezeule, te rog! Și tu, Buluś...

30 ianuarie 1941

Astăzi... Astăzi a fost o zi bună. Mai întâi la școală... păi, nimic important. După-amiază a fost examen la Liga pentru Apărarea Antiaeriană și Antigaz***** și, deși nu știam nici măcar ce este Osoaviahim*****, am decis să încerc și eu. Zygu m-a pregătit puțin. A venit după examenul lui, dar înainte de al meu. A fost nemaipomenit de dulce și nu am cuvinte să-i descriu ochii. Mi-a vorbit tot timpul, a râs și mi-a făcut complimente (este așa de isteț), și la un moment dat m-a apucat de bărbie (acesta este gestul lui tandru) și a dat să mă s... dar l-am împins blând la o parte. (Poate data viitoare. Doamne Dumnezeule! Buluś!)

Am spus că mi s-a iritat tenul pentru că mâncasem carne de găină, la care Maciek a zis că un cocoș o să mă rezolve. Maciek este un porc. L-a chemat chiar pe Zygu la el și a repetat gluma. Și eu? M-am făcut că nu înțeleg.

În timpul examenului meu, Cukierman s-a amuzat.

Am o nouă rivală. Dziunka. Astăzi a observat că ne plăcem reciproc (când stăteam înghesuiți unul în altul pe bancă). Era furioasă și voia să strice totul. Sărmana de mine! N-am fost și eu în situația ei odată? Dar acum pot să-ți spun că stau mai bine și, cu voia lui Dumnezeu, dacă soarta mi-o va îngădui, o să stau și mai bine. Măi, măi, măi!

1 februarie 1941

A fost o zi așa și-așa. A fost drăgălaș, a vorbit cu mine, trebuia să mergem împreună la Irka, dar el era gata să se ducă acasă și era obosit.

E ceva foarte prietenos, foarte intim. Dar e așa de mândru (și de ce n-ar fi, din moment ce toată lumea spune că sunt a lui?). Ticălos nesimțit, nici măcar n-a vrut să mă invite să stau jos. Râdea și întreba ce o să fie când o să-l văd în cămașa aceea gri. Ah, Buluś, Buluś, ajută-mă!

Irka mi-a dat asta ca să mă înveselească și să-mi aducă noroc. Este nostim când spui așa, dar știi și eu?

4 februarie 1941, marți

Astăzi a fost o zi ciudată. Nora s-a certat cu Maciek – a plâns. Krela a țipat la mine. Chiar că are ceva cu mine. Dar, oricum, totul este numai din vina ei. Mă privea fix mereu, ceea ce m-a paralizat.

De dimineață Zygu m-a mângâiat pe față când erau acolo Irka, Tuśka și Ela, mi-a luat obrazii în mâini și mi-a spus Renusia. M-am gândit c-a făcut-o dinadins, ca să mă lase perplexă. Un timp totul părea să meargă bine. M-a luat de braț și mi-a spus:

– De ce nu vrei să fii președintă? Am făcut atâta efort ca să te văd în comitet!

S-a așezat lângă mine, mi-a dat jos gluga de pe cap și a vorbit tot timpul. Apoi Krela s-a luat de mine pentru diferite chestii, dar mai ales pentru că vorbisem în timpul ședinței. Zygu m-a consolată și a spus că și pe el îl repezise Krela. Și atunci Krela a zis:

– Hai să vedem, cine ar putea fi ucigașul soțului din Crinii*****?

– Renusia! a spus Zygu.

(Naiba s-o ia de „Renusia“!) După care a continuat:

– Nu ești bună ca ucigașă de soț.

Și:

– Vreau să fiu fiul Renei.

Și tot așa mereu, iar mie mi s-a părut că-și bate joc de mine, ceea ce chiar că m-a scos din sărite.

Nu m-a așteptat, nu mi-a spus la revedere – ca și când ar fi vrut să-l urmez. Dar, de fapt, care-i problema mea? La urma urmelor, a fost drăgălaș. Dar dacă a vrut să râdă de mine? Doamne, știi cât de mult m-ar durea așa ceva! Se tot zgâia la mine, ceea ce mă paraliza.

5 februarie 1941, miercuri

Sunt așa de deprimată, așa de tristă! Sunt îndrăgostită, și cel pe care-l iubesc râde de mine. Am și plâns. Ce lovitură! Și ce bine țintită. M-am supărat. L-am auzit pe Zygu când îi spunea lui Maciek:

– Rena este supărată pe mine.

Mi-a spus și mie asta la școală, iar eu am confirmat. Supărată? Nu, nu sunt supărată, sunt foarte, foarte tristă și îngrijorată. Și a spus ceva oribil:

– Uite cum își ține piciorul, exact la fel ca Nora.

Când a spus „Renusia“ m-am întors instinctiv, imediat. Și apoi a spus că sunt supărată. L-am auzit spunând intenționat că Irka este frumoasă. Am auzit tot și am plâns – nu cu lacrimi, dar simțeam acele lacrimi înlăuntrul meu, cum mă sufocau, îmi inundau inima. Mama! M-am simțit așa de rău, așa de rău! Dar iubirea este mai puternică, și când m-am întristat foarte tare, Zygu a râs și a spus:

– Rena, ce este?

Așa că am râs, încercând să fac o mutră supărată. Dacă chiar își bate joc de mine așa, dacă chiar spune asta, atunci...

Voi desena două inimioare

două inimi legate prin iubire

și o săgeată mare neagră sau o lance

care străpunge de sus mugurii roșii

O inimă adevărată și plină de viață

sinceră și fierbinte – aceasta este a mea

pe cealaltă am s-o aduc la viață

dăruindu-i iubirea s-o bea ca pe un vin

hrănind-o cu zâmbet și murmur de fericire

hrănind-o cu vorbe, atingeri blânde și cu priviri

și dăruindu-i fleacuri (cele mai scumpe jucării)

iar visurile mele ne-mplinite vor curge la vale

Va fi strălucitoare ca raza de soare

Și purpurie ca un mac preafrumos

iar apoi, când cealaltă e gata s-apună,

Cea roșie îi va șopti: „Da! Să fim fericiți.“

Pavajul se mișcă, alunecă-nainte

la fel și stelele, asfaltul, stâlpii de lumină

Merg ca o somnambulă prin orașul

scăldat în lumina lunii

Rătăcesc peste tot, privind în jur

cu ochii ațintiți în infinitul adânc,

Poate un mic răsad de iubire

se mai ascunde pe undeva?

Nu-ți face griji, nu contează, haide, hai,

Cu siguranță nu-i totul pierdut

„De ce plângi, fetiță prostuță?

E foarte normal, nu fi necăjită.“

Plângi după pofta inimii tale

Poate suspinele te vor istovi

Poate că vei uita și somnul te va-nvălui

Mă agăț de funii care-atârnă înfricoșător

de copaci, de sârme, de sonerii

și de clopotnițe înalte,

de tunet și de arsura fulgerului

mă duc acolo, mă duc în cer

în puzderia mare de stele

mânată de-o forță nepământească,

și merg, și zbor, mă avânt

O, sunt atât, atât de profund îndrăgostită!!!

Gânduri ciudate tremură-n suflet

încețoșate, adormite, secate

înghesuite într-un galop de coșmar

tremurătoare, stinghere, neclare

apa de izvor iese ca dintr-un șanț

sunt fructe roșii, succulente

și gândul mahmur și rătăcit – apa

Efortul buzelor – rafală neputincioasă

Efortul creierului, gâtul crapă, buzele-s uscate

Cuvintele nu vor să fie rostite

Nimeni nu aude apocalipsa jeluitoare

Ci numai gândurile încâlcite

împroșcând apa, fructele mici de pădure

Și acel Cuvânt nerostit cu voce tare –

apa – cea care duce totul cu ea!!!

Măcar o dată în viață am voie-n mod sigur

Să călăresc pe spinarea suflării de vânt

Să pocnesc, să şuier, să strălucesc printre nori

să zbor drept către stelele sclipitoare

Măcar o dată în viață am voie-n mod sigur

Să străbat fericită întinderi celeste

Să mă cațăr pe curcubeu, pe lună și nori

Să mă rostogolesc cu revărsatul de zori

Măcar o dată în viață am voie-n mod sigur

Să mă bucur de-acest drum captivant

Să sar pe o stea cu pas sprinten

să mă uit la stele din partea cealaltă

Măcar o dată în viață am voie-n mod sigur

Să mă pierd în iubirea nebună,

Să iubesc cu pasiune și cu mândrie

Chiar dacă... iubirea nu este-mpărtășită...

7 februarie 1941, vineri

O, este mult mai bine! Este aproape bine. Am avut o conversație lungă cu el în colțul roșu. Și inima îmi spune că s-a dus la oraș din cauza mea (deși, felul în care a plecat – Domnul să aibă milă de el!) Și a trebuit să-l părăsesc în mijlocul discuției ca să mă duc să învăț la polonă. Așa e viața. Dar nu mă plâng deloc. Aș vrea să-și deschidă aripile și frrrr...

Astăzi Maciek mi-a spus:

– Aurelia S., născută Spiegel... aș dori să vă căsătoriți, pentru că îmi place de tine și îmi place de el.

Așa că i-am spus:

– Dar ce te privește pe tine? O să fii prietenul casei.

La care Maciek a spus:

– Da, și poate cu timpul o să te plictisești de Zygu!

Nu, n-aș putea să mă plictisesc de Zygu! Toată lumea îl place așa de mult, încât cred că aș putea să înnebunesc de gelozie. Doamne... nu mă părăsi, și nici tu, dragă mamă!

8 februarie 1941, sâmbătă

Astăzi este sâmbătă, 8 februarie, și am avut o zi minunată. La școală, Zygu m-a asigurat că va vota pentru mine și că o să-mi dea toate punctele posibile. Mai târziu, l-am așteptat după meci și am mers împreună. Împreună, auzi? Mai era și celălalt băiat care mergea cu noi, dar nu intra la socoteală și, oricum, a plecat curând.

Când am ajuns în colțul roșu, una dintre numeroasele mele rivale a plecat curând. N-am putut să număr de câte ori s-a uitat Zygu la mine. Dar o face cumva conspirativ, ca și când ar dori ca eu să observ. Ei, este un băiat minunat, cel mai chipeș din școală! Vă rog, Dumnezeuule și Buluș, s-o țină tot așa, ca acum...

Dar acum sunt ocupată. Am de scris o poezie, un elogiu la adresa lui Mickiewicz. Ar trebui s-o scriu, dar oare sunt în stare? Cuvintele mele vor fi demne de el? Nu sunt sigură că pot... totuși... poate că...

Omenirea ridică un sanctuar în slava ta

Să fie vrednic de tine, măreț ca un poem

Să domine lumea, câmpurile, marea,

Să-ți pomenească numele etern!

Să se înalțe spre cer cu mândrie

Hrănit cu iubire fierbinte și venerare

Un simbol și-un apel să fie

spre tot ce numim eliberare.

Să fie un far deasupra lumii, menit

Să dăinuiască secole de-a rândul

Memorial imens, fără sfârșit,

Spre tine să se-ndrepte mereu gândul.

În vârful lui să stai îți e sortit

De-acolo vei privi pământul

Ca să vezi pentru ce ai suferit

Și ce-ai iubit, cum ți-a fost legământul.

10 februarie 1941

Astăzi este duminică, 10 februarie.***** Colega Teich a aflat despre iubirea mea și mi-a spus:

– Aș fi preferat să te îndrăgostești de Maciek. Pentru că Zygu este frumos, deștept, inteligent, dar nu e bun pentru tine și o să te tragă în jos. Este așa și pe dincolo și n-ai să știi niciodată de ce.

Da! Dumnezeuule, a doua parte sună atât de adevărat. Nu e bun, o, nu! Zygu, tu? Tu ești cel mai bun, cel mai bun, cel mai bun.

11 februarie 1941, luni

*****

Dumnezeule mare, sărmana mea mamă este așa de departe! Biata de ea, acolo e rău, este singură de tot. Mi-aș dori foarte mult să vină la noi, căci am o mare problemă și sunt foarte tristă și omul acela cumplit mă distruge! Teich a avut dreptate. Mă torturează moral, pur și simplu mă chinuiește: strânge și întinde. Astăzi s-a simțit jignit – pentru ce? Pentru nimic – a făcut o mutră dulce, iar eu am intrat mai întâi în clasă și după aceea m-am apropiat de el. Și nu invers. Firește că n-a mai venit la repetiția de după-amiază și după repetiție mi-a aruncat o asemenea privire, că mi-a înghețat sângele în vine de spaimă. Și apoi a strigat la Poldek:

– Las-o baltă!

Așa că... bine. Doamne, ce vrea? Zygu, ai milă, de ce mă tachinezi așa? Încetează, nu mai pot! Dumnezeule sfinte, ajută-mă!

12 februarie 1941, miercuri

Mama nu poate să vină; acolo e rău, e foamete. Zygu e supărat pe mine, nu vine la repetiții. Doamne! Doamne! Ajută-mă!

13 februarie 1941, joi

Ura! Trebuie să mă străduiesc să-ți explic totul clar. Am primit scuza la școală. Dar cum? Ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. S-a apropiat de mine, m-a îmbrățișat tandru și ne-am plimbat împreună toată recreația. Ne-a văzut toată școala, la naiba! Oamenii făceau niște mutre tâmpite, colega Teich râdea pe sub mustăți. Zygu a venit la repetiție și apoi am plecat, adică eu și cu el, în colțul roșu. A venit și Elu și am râs până n-am mai putut; a fost foarte nostim. Și apoi am stat de vorbă cu Zygu singură (ah, ziarele alea, ce mai tevatură), după care a venit Stela, rivala mea nr. 1. Firește că o înțeleg. Și atunci i-am spus lui Zygu să mergem și am plecat. Waldek, drăgălașul, drăguțul de Waldek, nu e chiar zdravăn la cap, voia să ne lase singuri și să plece, dar nu l-am lăsat. Ne-am spus la revedere în oraș. Și după aceea am plecat cu Zygu. M-am întâlnit cu fetele noastre, cu Norka, Belka, Helka și alți oameni din oraș. Am vorbit despre cele mai banale lucruri din lume (slavă Domnului că există Kubrakiewicz). Apoi m-am întâlnit cu Maciek, Poldek și Julek. Maciek mai că era să mă ciupească în mijlocul străzii, așa, în glumă. Firește că făcea fel de fel de glume pe socoteala noastră, a lui Zygu și a mea. Apoi ne-am plimbat iarăși singuri și am vorbit iarăși și iarăși despre lucruri frumoase. De fapt, nu știu dacă așa va fi până la sfârșitul lumii. Ai și tu asemenea conversații obișnuite? Trebuia să întreb. La un moment dat, Zygu s-a simțit ofensat.

– Renusia, ești supărată pe mine?

Zyguś m-a condus acasă și ne-am înțeles să mergem duminică la cinema.

O, ce-am trăit azi! Nimic... totuși... Buluś, m-ai ajutat, acum mă simt mai bine, chiar dacă mâine s-ar putea să fie supărat pe mine. Și sunt așa de urâtă – cum aș putea fi atrăgătoare? Minunatul meu Zyguś, nu fi supărat pe mine, fii bun, ca astăzi și... chiar mai bun. Mamă, numai dacă l-ai vedea! Ajutați-mă în continuare, Buluś și Tu, Doamne...

14 februarie 1941, vineri

Sunt așa de proastă, o idioată, asta sunt! Am stabilit că merg cu Zygu la cinema, mă gândeam să fie sâmbătă, dar m-am dus astăzi cu Maciek și cu Poldek. Ah! îl înțeleg pe Zygu. Și eu m-aș fi supărat foarte tare. Dumnezeuule, ce mă fac? O să mergem la concert sau poate nu mai mergem nicăieri?

– Știu că merit să fiu pedepsită, dar...

Dar nu chiar așa – voiam să știu despre ce este filmul și să-i explic și lui. Și totul a mers de-a-ndoaselea. Am avut intenții bune, însă a ieșit prost, așa de prost! Doamne, mi-e frică de ziua de mâine! Ajută-mă, Doamne, și tu, Buluś...

16 februarie 1941, sâmbătă

*****

Tremur de frica zilei de astăzi. Nu, nu a fost o sâmbătă cumplită, deși nu promitea să fie bună. Am mers la un meci. La început, Zygu nu m-a văzut și a invitat-o pe Irka să stea lângă el și a întrebat-o:

– Irka, mergi la concert?

Și când ea l-a întrebat dacă nu merge la cinema, a răspuns:

– La ce bun să mergi azi la film?

Iar eu m-am simțit atât de groaznic, așa de oribil...

Gheața s-a spart pentru prima dată când mi-a dat jos gluga de pe cap. Tot mai era puțin supărat. Dar după aceea totul a fost bine, minunat de bine! Ne-am plimbat împreună (mi-a aranjat părul pe stradă), apoi la Irka și mai târziu la concert – asta a fost culmea. Nu, încă nu, nu! Dar la concert am stat împreună pe un scaun și jumătate, ah! Și am vorbit tot timpul și mi-am dat seama ce minunat, ce blând și ce politicos este! Tot timpul împreună, o minunată după-amiază de sâmbătă împreună. M-a condus acasă, el și încă unul și... și când și-a luat rămas-bun mi-a ținut mâna așa, într-un fel special, și a spus:

– La revedere, Renusia.

Dintr-odată, uimitor, de parcă nici n-aș fi fost eu, mi-au ieșit din gură cuvintele:

– La revedere, iubitu!e!

Dar eram chiar eu. Dumnezeuule, am spus așa ceva, focul ăsta care mă mistuia de atâta timp a izbucnit dintr-odată afară și a încremenit, formând acest cuvânt. Iar Zyguś... A râs (poate puțin cam bucuros chiar?), a râs atât de minunat...

Trebuia să mergem a doua zi la cinema, dar a zis numai atât:

– Măine la ora douăsprezece în oraș.

Măine, ah! Mulțumesc, Dumnezeuule, și ție, minunată Buluș și ție, Zygu, pentru această sâmbătă.

Nu mai contează câtuși de puțin

plictisul, zarva, ciripitul,

fizica și matematica

Drama nebună a micului Purcel

tușa Józka și meniscul ei

Salcia și Breit și hibiscusul

Krela cu gura ei mare

și toate ființele celelalte

nu mai contează acum pentru mine

nu vreau să știu nici măcar

ce note mi-au fost trecute în carnet

Casc teribil în clasă

Am gânduri negre, pline de tristețe

Ce-i rău și ce e bine nu mai contează

un singur lucru contează acum – iubirea...

Am scris asta astăzi la ora de fizică – nu-i așa că e înțelept?

Am simțit azi un fior lăuntric

M-am simțit dusă de valul cel straniu

Totul vibra și zvâcnea în mine

Astăzi inima mea a fost vrăjită.

16 februarie 1941, duminică

*****

Nu voiam deloc să-ți spun că Z a fost în oraș cu amicii lui, iar eu am fost cu Julek K. și ne-am prefăcut că nu ne vedem unul pe altul și idiotul nici măcar nu s-a apropiat de mine. Nu voiam să-ți spun că celălalt, cel care m-a condus acasă cu Z și s-a mai băgat deja o dată – îți amintești? Este îndrăgostit de mine! Ce mai încurcătură! Stai puțin, și Zygu? Nu pot să spun nimic, este o poveste ciudată. Tocmai voiam să-ți spun că se întâmplă ceva ciudat cu mine. Pune stăpânire pe mine o forță crudă, sumbră. Văd peste tot ambiguitate, pot fi convinsă ușor când nu văd, nu-i așa? Citesc poeziile lui Tuwim, chiar și pe cele indecente. Am scris în jurnalul Irkăi.

Sângele pulsează, primăvara vine

Primăvara inimile deschise

Le face să crească și să se umfle,

ochii înmuguresc, lumea se dizolvă

în buze ce râd, sâni și șolduri lărgite

Primăvara e generoasă, oferă gratis tot

nu se zgârcește, nu cruță nimic

Sărută prostește pleoape și buze

Împrospătează cu dulci mângâieri

Primăvara sosește, fii gata pentru excesele ei

Să mă înșface această putere, să mă ridice în sus

*Să scriu versuri șchioape,
Stângace și necizelate, oricât de vulgare
Așa trebuie să fie totul
Simt sângele cum clocotește
Simt inima cum bate mai tare
Vuiesc furtuni de primăvară
Vreau vânt și vreau muget
Să mă plesnească în față
Lovește, bătaie, otravă, tortură
Mușcă-mă, sugrumă, sărută și leagă
Putere infernală din sufletul meu
Leagă-mă, fii un tiran
Strunește forța din sufletul meu
Căci mă zvârcolesc înnebunită
sângele-mi urlă lovit de zâna morții
trebuie să mă subjugi
sau eu te voi învinge.*

Vezi, nu este nimic. Găsesc un fel de plăcere sălbatică, sadică, când îi aud pe oameni spunând: „Rena se vede cu Z“.

Oamenii vorbesc despre noi la școală, dar aș vrea să scriu ceva așa de indecent... și după aceea să găsesc plăcere în asta... mi-e rușine... Doamne, ajută-mă din nou și tu, Buluș, fă ca oamenii aceștia să aibă dreptate în ceea ce spun. Dă-mi curaj.

18 februarie 1941

O, ce zi minunată, ce zi fericită! Nu cred că Z a mai fost vreodată așa de minunat ca astăzi. Ne-am întâlnit pe scări. Mi-a spus: „Păpușica mea, dulceața mea“ etc.

Am petrecut toată recreația pe scară. Ce prostie! Ah, chiar nu mă văzuse în oraș, pentru că m-a întrebat unde am fost atunci. Fetele dintr-a VIII-a treceau pe lângă noi și făceau „Aaaah!“ Zygu a izbucnit în râs și a spus că trebuie să mergem în altă parte.

Este foarte greu. Trebuie să înțelegi că nu pot nici măcar să descriu în cuvinte. Ar trebui să fie scris pe cerul albastru cu fantezii de primăvară, cu suspine și cu orice altceva vibrează acolo, înăuntru...

Trebuia să-mi facă rost de Kordian*****. Și a încercat. Am cântat ceva nostim la club. A spus că voi fi mascota lui în timpul meciurilor. (Chiar am ochii ca Valentino – albaștri, mari, arzători? Ce tot spune el?) Și, deși a plecat devreme, pentru prima dată simt ceva. Să batem în lemn, așa este. E ceva și nu e nimic, totuși... L-am auzit pe Jerzyk când a spus:

– Am sentimentul că în școală se formează un nou cuplu.

Nu sunt sigură că era vorba despre noi, dar poate că... Să sperăm că așa este. Doamne, Doamne și minunata mea Buluś, păstrați-mă în gândurile voastre, acum și întotdeauna.

19 februarie 1941, miercuri

Știi, încep și eu să cred. La școală se poartă într-un fel – nu pot să-ți descriu cum este. Mergeam pe coridor împreună și m-a rugat să-i recit o poezie, ce drăguț! Dziunka m-a văzut. Și când s-a apropiat de noi Kubrakiewicz și a început să spună ceva despre ochii mei, ceva, ceva, Zygu a adăugat și contribuția lui. Și dintr-odată bătrânul Kubrakiewicz a strigat:

– Vedeți cum se uită la ea? Flirtează cu ea! Dar nu contează. Ce pereche frumoasă!

Dacă și Kubrakiewicz și-a dat seama, trebuie să fie în mod sigur ceva, că el sesizează rapid chestiile astea. Dar dacă bătrâna și vicleana tanti Józka a observat ceva în colțul roșu, chiar dacă nu era special... Ah, după anunțul lui Kubrakiewicz, Zyguś a devenit foarte timid și a spus:

– Mă simt foarte jenat.

Aha, apoi poezia, poezia, una și alta... Astăzi am scris în jurnalul Ewei pe aceeași pagină ca și Z, chiar aceeași. Și am desenat o inimă. Tra la, la!

Seara ne-am plimbat împreună cu Tadek. El voia mereu să fie lângă mine, dar Nora și cu mine l-am păcălit. Z și cu mine am rămas în urmă, numai noi doi și a fost minunat, absolut minunat! „Iubito“, mi-a zis, apoi s-a uitat la mine și mi-a spus: „Renusia, învață la mate“ etc.

Nici nu pot să le înșir pe toate.

Trebuia să se ducă acasă, dar s-a plimbat cu mine, apoi, când am plecat la Irka, s-a întors și pe-aici ți-e drumul – o clipă mai târziu dispăruse. Important este cum și-a luat la revedere – mi-a strâns mâna și a ținut-o o clipă (așa cum face de obicei), apoi a făcut asta... ciudat, în mod intuitiv mi-am dat seama că... nu știam ce înseamnă... Am întrebat-o pe Ariana, și ea știa. Înseamnă, este... eh! este o chemare. Nu știi dacă nu a făcut-o din greșeală. Sau poate mi-am imaginat eu?

Oare mi s-a părut? Pentru că știu că Z nu este vulgar. Sau poate, poate că este numai o mască, poate că doar se preface că-i plac?

Poate, poate, poate

Cine poate să spună

Ajutați-mă să văd prin crăpături

Tu, Doamne, și mama mea bună!

Este așa de dulce, de bun, de drăgălaș și de ciudat!

20 februarie 1941, joi

Am visat-o toată noaptea pe mama. Împreună cu Zygu încercam s-o salvăm, o căutam prin toată Varșovia. Și azi mi-am amintit toate acele lucruri dureroase, arzătoare, așa că... mai bine tac. La o adică, lucrurile nu merg foarte bine și este în parte din vina mea și în parte din vina lui. Să sperăm că totul se va lămuri până sâmbătă! Sunt îngrijorată în legătură cu weekendul; atunci lucrurile merg întotdeauna prost. Ajută-mă, Dumnezeule Atotputernic. Ajută-mă, singura și unica mea prietenă, minunata mea mamă de departe și atât de aproape...

21 februarie 1941, vineri

Deocamdată totul este bine (numai că toată lumea îmi spune „doamna Schwarzer“). Era așa de drăguț, bărbierit, frumos. Astăzi, dar... mâine cum va fi?

Am deja patru rivale. Dar te rog, Doamne, și tu, mama mea minunată, tu mă iubești și mă înțelegi, vă rog, faceți ca mâine să fie... să fie... să fie... bine. Și dă-mi voie să-ți spun totul. Am un trac cumplit!

22 februarie 1941, sâmbătă

Am avut trac, dar poate că nu era cazul. Totuși. O înclinare din cap în vestiar, o strângere de mână în clasă și Balladina*****, apoi din nou, după pauză și pe coridor de dimineață. Exact. Amândoi stăteam acolo și îmi imaginez cum arătam – toată lumea se uita la noi. Eda (fosta lui iubită) s-a apropiat de noi, iar eu, ca o proastă, m-am înroșit ca sfecla. Zygu se prăpădea de râs! La naiba! Ce îmbujorare stupidă...

M-am dus la meci, am intrat când se schimba, așa că mi-am cerut scuze, dar el m-a înșfăcat cum a putut, m-a apucat de bărbie cu amândouă mâinile și m-a întrebat despre coafură. După aceea m-am dus la școală singură, fără să-mi iau rămas-bun. Destul de ciudat! La școală Zygu mi-a făcut reproșuri pentru că fugisem. În timpul repetiției a devenit în sfârșit foarte drăguț. Nu se poate descrie; trebuie să simți în fiecare nerv al trupului. Și reține că am stat tot timpul alături și ne-am plimbat și ne-am plimbat numai noi doi și el voia neapărat să meargă la concert etc.... la 9 seara și după aceea nu a mai vrut și a făcut planuri să meargă la o petrecere și cum stăteam acolo am plecat capul ca să văd ceasul și frunțile ni s-au întâlnit. Cred că-i tremura puțin mâna când mi-a spus la revedere. Mi-a ținut mâna mult timp... așa de mult... și după aceea a făcut-o din nou (sau așa cred)... Dar poate a fost numai așa, ca să se dea mare, oh! Poate că nu e nimic. Până la urmă o să spună ceva ambiguu de față cu Irka și... Nu. Buluś, trec printr-o tragedie spirituală. Să sperăm că totul se va termina bine cu ajutorul lui Dumnezeu. Doamne, te rog, dă-mi-o înapoi pe mama. Mamă, vino și ajută-mă!!!

Doare ca arșița mistuitoare

Gelozia sălbatic mă macină

Mă zgâlțâie și se răsucește

Precum un ciob dur, ascuțit

*Ascultă, primăvara-i aproape
Și sunt tot mai geloasă aici
Mă zvârcolesc și mă zbat,
De ce mi-ai dat vipera asta?
Să-mi smulgă pacea din mine?
Să mă mistuie și tortureze?
Să mă facă să-njur ca un birjar?
Simt gustul amar al geloziei
Și nopțile cele fără de somn
Gânduri și visuri străluminate
Nerostite cuvinte și sufocate
Lacrimi fierbinți – nevărsate
Chinuri apăsătoare, sâcâitoare
Sunt așa de geloasă în clipa de față
Căci iubirea-mi nebună nu are margini!!!
Poate când fluviul larg se revarsă
Cu valul năvalnic, nestăvilit
Poate când va luci departe livada
Zorii zilei îmi vor aduce-alinarea
Când vor zbura și norii trandafirii
Rostogoliți de pe cerul de-azur
Ochii tăi vor străluci pentru mine*

Prințul meu drag cu ochi de cărbune!

Poate când soarele va străluci

Cu licăriri fierbinți și orbitoare

Sau când noaptea va pogori

Plină de miresme apăsătoare

Când ciripitul vesel de păsări

Va răsună în valea pustie

Buzele tale mă vor atinge

Dragul meu prinț cu buze roșii!

Poate ca o floare acum ofilită

Ce și-a lăsat în urmă parfumul

Vei pleca și tu în curând

Iar eu voi rămâne cu așteptarea,

Cu dorul și închipuirea...

Nu, nu, nu! Nu, mamă, nu!

23 februarie 1941

Sunt moartă de oboseală, așa c-o să scriu repede. M-am trezit astă-noapte convinsă că Zygu era lângă mine. Am început să-l zgâlțâi și să-l strig:

– Zygu! Zygu!

Dar era Arianka, se speriasse și venise în patul meu. Războiul! Jocuri în aer liber pe timp de război – împreună tot timpul – Zygu se aruncă pe spate în prezent și țipă: „Rena, la pământ!“, după care mergem împreună.

Rysiek țipă:

– Rena e îndrăgostită de tine, Zygu!

Zygu mormăie ceva cu glas scăzut.

– Încetează!

Măine avem o petrecere! Ah, a doua pentru mine. Știi, am un trac teribil. Mi-e teamă de tot. O să mă distrez bine? Zygu va dansa cu mine? Se va întâmpla „ceva“?

La naiba, prostul ăsta de Nacek e îndrăgostit de Lidka, numai asta ne mai lipsea. Nora e distrusă. Sărmana de ea, speram ca lucrurile să se aranjeze în final, dar acum... Nora și-a pus toate speranțele în petrecere, dar acum o să fie și Lidka acolo.

Norka! Sper să nu fii dezamăgită! Z și M și ceilalți o tachinează. Dar Nacek ăsta! Un băiat așa de stupid, de încrezut, oribil... Dacă ar fi după mine, i-aș arde una să-i strivesc fața! Ce caraghios plin de el și înfumurat!

Feluś al Irkăi este drăgălaș și Irka este minunată (ea e pețitoarea mea). Și Feluś, deși este departe, o sărută în paginile jurnalului ei.

Am să scriu când... oh, mai e așa de mult (poate n-o să fie niciodată), când... sunt îngrijorată pentru petrecerea de mâine. Mamă, ajută-mă, trimite-mi binecuvântările tale, adu-o pe fetița ta înapoi la viață. Doamne, Buluś, vă rog, ajutați-mă! Ajutați-mă!

24 februarie 1941, luni (a doua petrecere!!!)

Oh! Ah! Sunt groaznic de obosită. Dar în mod sigur am destulă energie ca să-ți spun ce doresc să-ți spun. Mamă! Dragă mamă, numai dacă aş putea să-ți spun totul, să te sărut şi să-ți cer sfatul şi să-ți spun tot! Sigur m-ai înţelege, ai fi fericită pentru fiica ta care este... ei bine... („să nu trezeşti un câine care doarme“)... mulţumită.

La şcoală – nimic; apoi – da; apoi petrecerea. Am dansat tot timpul cu Zygu, minunatul, unicul Zygu, care miroase aşa de frumos. Roma, rivala mea nr. 4, era şi ea acolo şi a spus dintr-odată:

– Uite, dansează cu ea pentru a şaptea oară. Dacă ajung la zece, eu plec.

Zygu a râs, mi-a spus că Roma era tot acolo şi a adăugat:

– Acum poate să numere până la douăzeci.

Şi au fost o mulţime de glume apropo de asta. După aceea mi-a adus un covrig la bufet şi mi l-a pus în gură cu un gest atât de dulce... Apoi, când Maciek a spus: „Asta e dragostea lui Zygu de-o noapte“, Zygu m-a consolat imediat:

– Nu, nu este adevărat.

Şi a făcut o mutră aşa de dulce când a spus asta. Chiar şi un orb putea să vadă că era ceva, din moment ce am dansat atâta împreună. Dar mai este un lucru – am fost teribil de geloasă (deşi a dansat cu altele numai de trei sau patru ori). Însă i-a spus Irkăi „iubito“, iar ea l-a luat de braţ după ce au dansat (uneori merg şi eu cu el aşa). Zygu i-a spus Elzei „Elzuś“ şi a rugat-o în glumă să stea pe genunchii lui. Când ne-au transpirat mâinile în timpul dansului, ne-am ținut de cot. Minunatul, minunatul Zyguś. Bineînţeles că acum mi se spune tot timpul „doamna Schwarzer“. Chiar şi de faţă cu Zygu.

Am plecat braţ la braţ de la petrecere, cu Irka în partea cealaltă. A fost

drăguț, dar putea să fie mai bine... nu! Păcătuiesc spunând asta; a fost minunat, mulțumesc, Doamne! Am văzut de la început să vrea să mă invite, dar Poldek a fost mai rapid și a invitat-o pe Nora. O, Nora, sărmana Norka, a fost cumplit! Nacek și Lidka au flirtat unul cu altul. Ea era prost dispusă, nu a dansat (Zygu, când a văzut că nu se distrează, chiar l-a trimis pe Julek la ea – așa de atent este).

Săraca Nora, a fost o seară tragică pentru ea. Mi-a spus:

– Ești atât de fericită!

Nu, nu trebuie să păcătuiesc fiind geloasă sau mai știu eu ce. Zygu m-a condus acasă fără să i-o cer, și chiar dacă nu a... a fost tot timpul drăgălaș, politicos și blând.

Norka, îmi pare așa de rău de ea, a plecat fără să-și ia la revedere la sfârșitul petrecerii. L-am auzit pe Nacek spunând că stătea acolo singură și atunci a invitat-o de milă! E un nesuferit! Și Maciek a spus că Nora nu s-a distrat bine. Nici măcar acest W nu a invitat-o, din moment ce ea a spus nu. În fond, este mai bine să fii în relații bune cu toată lumea.

Între Irka și Maciek iarăși este ceva. Dar nu vreau să fiu geloasă pe Irka, îmi dorește binele. Deși nu așa de mult ca tine, mămica mea, nu ca Tine, bunule Dumnezeu! Mulțumesc mult și te rog, continuă să mă ajuți...

În jur! În jur! Stelele strălucesc

Apucă-mă strâns de mână

Să cânte muzica sălbatică, ușor

Dansul să ne tragă adânc în țara lui

Până când valsul în moarte îmbrățișează

Dansând, valsând, la stânga, la dreapta

Ca la petrecere, în alte părți

Viața-i frumoasă, o încântare

Hai să dansăm ușor, lin și vioi

Să dansăm pățimaș cu-nversunare

O viață întreagă pe parchet de-argint lucitor

Casa din nou să ne fie o sală de bal

Să uităm că lumea e mică

Să năvălim pe tărâmul luminii strălucitoare

Nimic nu contează, dansez doar cu tine

după-acest vals fără sfârșit, fără sfârșit la orizont

25 februarie 1941, marți

Zyguś! Băiatul meu minunat! A venit la mine în clasă, dragul meu „puișor“! Am stat pe coridor (în timp ce Roma mă înjura la ea în clasă), apoi am împărțit cu el brișele. Mi-a pus o bucățică în gură. Și i-a spus Irkăi: „Rena este în prim-plan“, și mi-a dat exemplarul lui din Balladina. Și apoi una și alta.

– Rena, ești sub o influență proastă.

A lui, firește. Apoi:

– Renusia!

Și mai-mai să-l omoare pe Rysiek pentru că flirtează cu mine. Aha! Dar asta nu e tot! Încă îmi mai vâjâie urechile după petrecere – cântă, fanfară! Irka mi-a spus că Zygu a stat cu ea pe coridor și a spus:

– Rena este așa de frumoasă!

Iar când ea l-a întrebat dacă se distrează bine, a spus:

– Și tu ce crezi?

Și peste câteva clipe:

– Pentru cine a venit Rena?

Și când Irka i-a spus că venisem ca să mă distrez, a râs fără să creadă! Am să-l văd mâine la 6 după-amiază. Mama mea dragă, este așa de bine să fii îndrăgostit. Doamne Dumnezeule, te rog, lasă lucrurile să continue, te rog...

Să ne desfacem brațele larg

Să pășim voioși și mândri prin viață

Cântecul nostru să reverbereze

Lacrimile să ni se usuce rapid

Să ținem în noi un cerc de bucurie

Să pășim sub steagul cel roșu-al iubirii

Braț la braț, împreună, noi amândoi

(totul vibrează la glumele noastre)

Lumea devine-o grădină

Primăvara să dureze mereu luminoasă

La fel și bucuria din sufletul nostru mereu!

Să pășim cu răsul prin viață

Amândoi mereu bucuroși

Aruncăm cuvântul în aer, în sus

Scoatem scânteii de bronz și oțel

Iubirea-ascultăm, simțim ce simțim

A stat pe coridor și a citit poezia, apoi a zis:

– Asta e poezia Renei. Așa mi-a spus Maciek.

Nora este foarte deprimată acum.

26 februarie 1941, miercuri

N-ar trebui să mă mai îndoiesc de el. Nu m-a întrebat astăzi așa de dulce dacă merg la club? Nu a venit acolo numai pentru că m-am dus eu? Nu mi-a dus el ghiozdanul și m-a ajutat să cobor scările? Nu m-a așteptat în fața școlii? Când am împărțit halvaua cu el, mai întâi a zis că nu poate, dar după aceea a luat o bucată fără să ceară voie – a fost un gest atât de intim, de dragălaș. A luat pagina cu tema pentru acasă. Dar știi la ce îmi place să mă gândesc cel mai mult? Nu știu de ce, dar îmi place să-mi amintesc momentul acela încântător când Zygu mi-a cumpărat un covrig și apoi mi-a băgat o bucățică în gură. Pentru că știi, înțelegi, pe lângă faptul că era dulce, mai era ceva... ceva masculin în acest gest... așa, ca de soț. O, scena asta mi-o amintesc așa de bine!

Știi de ce nu-l desenez niciodată? Pentru că nu pot să-l fac destul de frumos; pentru că sunt speriată, nu sunt în stare. Poate să fac rost de o fotografie? Poate că da, Zyguś a spus ceva despre asta o dată.

Deocamdată toți ne tachinează, fac glume. Îmi pare rău, dar... să sperăm că vor avea în curând o bază pentru asta...

Dumnezeule, mamă, vă mulțumesc! Ajutor! Așa de mult, așa de mult...

Sunt așa de fericită că nu este ca Nacek! Nu! Nu mai pot suporta. Deși am teme de făcut, trebuie să-ți spun. Credeam că este totul pentru astăzi, dar... Irka a venit cu Zygu! Cu Zygu, înțelegi? Am stat împreună vreo trei ore, după aceea am ieșit în oraș. Zygu voia să meargă la plimbare, iar Irka voia să se ducă acasă. La care minunatul Zygu a spus:

– Să decidă Rena.

Și apoi am rămas singuri. A, ha, ha, ha!

Am o fotografie, două fotografii – furate, dar, oricum! Când l-au

Întrebat de cine este îndrăgostit, Zygu a spus de mine (stătea în spatele meu). Ah! Oh! Ah! Sunt așa de fericită... Mă simt prosteste, afectuoasă și ciudată. Când în cele din urmă ne-am întors, i-am zis că am luat fotografia și Zygu a spus:

– Dar voiam să-ți dau alta, mai mare, mai frumoasă. După părerea mea este o lipsă de respect să-ți dau o asemenea fotografie.

Nu-i așa că e minunat? Nu știi, nu poți să știi, dar sunt gata să izbucnesc, simt că explodez, oh! Uite! Uite! Uite! Este așa de minunat! Admiră-l toată ziua și toată noaptea, la fel ca mine. Mama și cu Tine, Dumnezeu le minunat, călăuziți-mă...

P.S. Când i-am spus că mă tem de rivala mea nr. 4, Roma, mi-a spus să nu mă tem, pentru că el mă va apăra și ar trebui să facem ceva cu ea, poate s-o trimitem la Kulparków*****.

Florile de-alături

Stelele de sus din cer

Toate sunt pentru tine

Totul e pentru tine

Noapțile fără somn

Poeme înflăcărare

Lacrimi, durere din nou

Totul e pentru tine!

27 februarie 1941, joi

La școală a fost bine. Și la fel și după aceea! Ne-am întâlnit după-amiază, adică m-am întâlnit cu el în colțul roșu. Roma și Ewa erau și ele acolo, n-am putut să scăpăm de ele. S-au ținut după noi tot timpul, am mers la Irka, unde am făcut o farsă – eu am alergat în sus pe scară, Maciek la Zygu; Zygu mă căuta pe mine etc. Apoi s-a dus la Maciek, la K, deoarece trebuia să-și facă lecțiile. Apoi m-au fluierat pe mine și am plecat la plimbare. Zyguś m-a luat tandru de braț și apoi a început să facă fel de fel de aluzii. Dar era teribil de drăgălaș. Ne-am întâlnit cu Nacek care a spus ceva despre fetița Spiegel și despre băiatul Schwarzer, nu știu ce a vrut să însemne. La întoarcere a început o discuție academică despre problemele sexuale. M-am simțit cam stânjenită. Apoi au început să spună că, dacă o să merg la medicină, asta este. Ei cred că eu sunt copil și Zygu nu-i lasă să spună glume vulgare (adică să-mi spună mie).

Am făcut planuri despre universitate – ei erau toți jos, Irka și cu mine sus. Zygu a vrut să-mi împrumute o carte „din care o să ai câte ceva de învățat“.

În general, în ultima vreme a devenit foarte autoritar, ceea ce-mi place teribil.

– Rena! Învăță poezia asta germană! Acum!

Sau:

– Rena trebuie să meargă la școala de teatru!

Și i-a tras lui Rysiek o bătaie pentru că m-a tachinat. Era furios pe W pentru că-mi spusese:

– Pot să vin cu tine?

Și apoi:

– Rena, stânga-mprejur, prinde paltonul!

Iar când eu m-am simțit jignită, a spus:

– Bine, atunci, vrei să faci stânga-mprejur și am să-ți dau paltonul?

Când erau în colțul roșu, Zygu a spus că, imediat ce-mi pomenesc numele, eu apar la fereastră. Și se uită mereu atât de galeș la mine! Când Maciek a spus că fiecare om trebuie să-și găsească un prieten, a ripostat că atunci trebuie să se găsească unul pe altul.

Aș putea să umplu caiete întregi cu o singură conversație. Tocmai de aceea nu scriu totul, dar mă gândesc... mă gândesc... că Dumnezeu e bun și Mama mă iubește foarte mult și amândoi mă vor ajuta în tot...

28 februarie 1941, vineri

Perfect! Mâine este deja sâmbătă? Cât de repede a trecut săptămâna asta! Mâine este sâmbătă. Ce se va întâmpla mâine pe vremea aceasta? Mi-e așa de teamă. Bunule Dumnezeu, ajută-mă, și tu, unica și scumpa mea mamă!!

1 martie 1941, sâmbătă

La școală a fost minunat! Zygu m-a întrebat dacă Prochaska îmi spune doamna Schwarzer (folosind numele lui de familie). Chiar și el spune așa. Nu sunt supărată. Nu e un păcat. Mă las în grija voastră, Bulús și Dumnezeu.

2 martie 1941, duminică

Astăzi a fost o zi așa de frumoasă! Ca de primăvară! Însorită! L-am văzut pe Zygu în oraș, se plimba cu niște băieți, m-a salutat și mi-a trimis o privire înflăcărată. Ce idiot! Nu putea să stea de vorbă cu mine? A râs, prostuțul de el! Dar nu contează; suntem amândoi îndrăgostiți (numai eu) și tineri. Irka a scris asta, și dacă trece... asta este. Și a început deja să se uzeze, dar noi nu. O, știi, îmi amintesc o mie de lucruri, mii de lucruri drăguțe, intime. Altfel aș înnebuni – și aș îngheța – și s-ar alege praful de tot.

Irka îl iubește pe Feluś. Ieri am scris o poezie pentru ea.

Chiar nu e nimic? Săptămâna asta e ziua de naștere a Irkăi. S-ar putea să fie o petrecere cu dans. Nu-i așa că e grozav? Oare am să dansez cu Zygu? E așa de bine acum, am și fotografia lui și pot să mă uit la ea ore întregi, să mă uit și să mă tot uit. Astăzi n-am să-l mai văd.

Noapte bună, dragul meu Jurnal. Sunt geloasă pe tine, pentru că poți să-ți petreci toată ziua cu gândurile mele despre chipul lui... Ei bine, să vedem ce se mai întâmplă, Buluś. La revedere...

Apartamente mici, sufocante

Este o zi de toamnă, jilavă, cenușie

Stau la fereastră strâns zgribulită

Ascult cum ticăie bătrâna pendulă

Privesc strada captivă în ploaie

E rece și atât de pustie

Îmi curge nasul și am frisoane

Sunt sigură, mă simt ca mulți alții

Când cerne o ploaie de toamnă

Totu-i la fel dar nu chiar de tot

Praful se furișează perfid

Aud cum țârâie greierii

Iar eu citesc în jurnal

o pagină de primăvară. Și-apoi revin

Zilele fericite sunt aproape

pline de soare, lumină și fericire

Atât sunt de veselă și de voioasă

mă bucur de-o primăvară ca asta!

Deschideți ferestrele larg

Deschideți ușa și poarta

Să stăm cu primăvara alături

S-o ajutăm, să ne legăm soarta de-a ei

Haide! De ce nu vii? La drum!

Înarmați cu jocuri și cânt

Cu flori în multe buchete

Stai, vin și eu, căci sunt a ta!

Sunt fericită și sunt voioasă

Strălucitoare, tandră și iubitoare

Inima vreau să-mi deschid, să o dezgrop

Pășind fascinată spre primăvară!

Cîtesc pătimișele versuri

Cuvinte pline de soare și de parfum

Ecou al deliciului fără de griji

Ferestre murdare plâng pline de lacrimi

Cerul de toamnă suspină și el

Cîtesc și îmi spun în gând

Că totul ar fi putut să fie altfel

Soare, fericire și zâmbete, cred

Dar este atât de cumplit și de greu

O zi de toamnă, cenușie, jilavă

Stau la fereastră strâns zgribulită

Poate cândva, în viața mea,

Într-o zi mohorâtă de toamnă

Când va veni momentu-așteptat

Voi reciti jurnalul primăvăratice de soare plin!

Ce vrajă mi-ai aruncat?

Din cauza ta nu fac nimic

Ochii tăi mă zdrobesc ca un trăsnet

Nu pot să trăiesc din cauza ta.

Ce-i asta, Dumnezeuule! Mamă!

3 martie 1941, luni

Ziua Irkăi. De fapt, Zygu este un porc, dar e așa de dulce și de drăgălaș că-i iert totul. S-a apropiat de mine și m-a salutat dulce la școală, apoi mi-a spus că „era târât“ la o petrecere, dar era foarte plictisit. Aha! Când Tusiek a încercat să-l convingă să vină la petrecere, a zis:

– Aș prefera să mă duc în oraș să mă văd cu cineva.

Cu cine? Cu Rena. L-au tachinat groaznic în legătură cu mine, n-a dansat, iar azi la școală bietul de el mi-a spus:

– Nu mi se spune doar soțul Renei, ci și cumnatul Ariankăi.

O, cuvintele acestea au fost atât de minunate!

– Rena, arăți de parcă tocmai te-ai fi dat jos din pat.

Și după aceea?

– Ce zici de ziar? Trebuie să fi scris ceva despre mine.

Și apoi privirea aceea și una, și alta...

M-am înțeles cu el să vină la Irka, dar n-a venit, nesuferitul ăsta minunat.

Nora evită pe toată lumea, chiar și pe noi. Ne poartă pică, mai ales mie. O înțeleg și nu sunt supărată. Pare să creadă că lumea râde de ea și, de fapt, are dreptate. Dar nici nu-și dă seama cât este de rău. Și Nacek ăsta... Și astăzi la Irka – oricum, i-a spus ceva și la petrecere. Aș vrea să știu ce anume. Ce putea să-i spună mitocanul ăsta vulgar? Poate s-ar simți ușurată dacă mi-ar spune mie, dar așa... sărmana, sărmana Norka... Doamne, Buluś, vă rog, aveți grijă de mine. Este ceva între noi, ceva ca o relație solidă, ca o căsnicie. Mamă, de ce nu ești aici cu mine acum?

5 februarie 1941, miercuri

*****

Ah, din nou miercuri! Mamă, dacă ai fi aici, nu mi-ar lipsi nimic. Nici nu pot să mă gândesc! Ar fi așa de bine, dar... Întotdeauna este un „dar“... Când vii?

Acum facem plimbări lungi, ne luăm rămas-bun, ne întâlnim – nici nu pot să descriu totul. Oricum, de dimineață a adus niște turtă dulce și mi-a dat și mie o mușcătură, de fapt, mi-a îndesat aproape toată bucata în gură. Mi-a povestit despre Roma, că venise să-l vadă la ora 7 dimineața, când era încă în pat. Iar Irka mi-a spus că întrebasese de o sută de ori despre mine în timpul meciului etc., etc. Îmi spune mereu ce ochi frumoși am, ochii aceștia, ochii aceștia, ochii (îi place și personalitatea mea – așa mi-a spus Maciek, și avea dreptate). Zygu spune:

– Rena, n-ai ce să faci, se vede totul în ochii tăi.

Sau:

– Sunt sub vraja ochilor cuiva.

A spus ceva și despre pielea mea, așa că l-am întrebat dacă este ironic, la care Z s-a supărat și a spus... ah, este așa de minunat... m-a mângâiat pe păr. A spus:

– De ce Irkăi i se ridică părul în sus așa de ușor?

Și că nu va sări în înălțime mai mult de 1,48 m și că ar trebui să mă apuc de sport. Și că o să mergem împreună la o petrecere sâmbătă.

– Rena, ai face mai bine să înveți să dansezi swing.

– Începând de azi o să citești ziarele.

A fost așa de dulce, așa de minunat când ne-au tachinat în oraș și el a

spus:

– Rena, ce alianță!

Apoi:

– Roma nu concurează cu tine direct, deoarece simte că ești superioară.

Zău că nu pot să scriu totul. A spus că trebuie să găsim pe cineva pentru Nora, dar i-am zis s-o lase baltă, deoarece este foarte deprimată. Zyguś, minunatul Zyguś... și totuși așa de timid... Mamă, numai dacă ai putea veni. Doamne, te rog ajută-mă. Mă las în grija Ta... Ah, o parte din dorința mea începe să se adeverească, să sperăm că și cealaltă... Oh, Doamne!

6 februarie 1941, joi

*****

Azi a venit la noi în clasă după orele lui. Dar în recreație a pus ceva la cale cu Irka. Râdeau mereu și am fost foarte curioasă. Iar Irka mi-a zis despre ce fusese vorba. Zygu i-a spus în secret că este îndrăgostit de mine, că am niște ochi minunați (m-am săturat de cheștiile astea) și dinți ca niște perle, genele ca niște perdele și nasul și așa mai departe și nu cumva știe Irka întâmplător dacă nu sunt și eu îndrăgostită de el? Firește că a rugat-o să fie discretă, pentru că vrea să-mi spună ceva în sensul ăsta. A spus că va fi fericit cu mine.

Sunt zdrobită, nu știu dacă s-o cred pe Irka, dar ea jură că este adevărat... Ah!!! Dacă e așa, atunci Zygu e complet nebun! Este un prost! Un bădăran! Cine vorbește despre o chestiune atât de delicată prin intermediul unei terțe persoane? Nu poate să-mi spună mie, direct? Ce copil! Și știe și cum să întrebe despre perioada mea din lună. Dragul, dragul, minunatul Zyguś! Dumnezeuule, Buluś, caut adăpost sub aripile voastre protectoare...

Aștept și iarăși aștept, îngrijorată.

Țîmpul trece. Nu e plin de fericire

Inscripția e tot mai ștersă

Iar Zygu nu se grăbește să-mi dea...

7 februarie 1941, vineri

*****

Aproape că... astăzi după ore m-a împins (ușurel) spre perete și și-a apropiat buzele de ale mele... a spus, a spus:

– Păpușica mea dulce.

Și apoi:

– Ce mă fac eu cu ochii ăștia?

I-am spus să-mi cumpere ochelari de soare. M-a întrebat de ce sunt așa de rea. Asta a fost prea mult, m-am simțit jignită.

– Ce este, Zygu? Sunt rea?

Mi-a luat mâinile și a repetat dulce: „Nu, nu, nu!“ Și m-a întrebat ce planuri am pentru mâine.

Mâine poate fi tot ce vrea el. Mergem la Irka, dar va fi totul așa cum vreau eu? Nu mai sunt chiar așa de speriată... Dar voi fi oare dezamăgită???

Mă simt ciudat. Aș putea să mă duc la el acasă. Va merge totul bine, cel puțin așa, un pic? Mă rog la Dumnezeu și la Buluś... Vă rog foarte serios să aveți grijă de mine...

9 martie 1941

11

A fost tare dulce la școală, sâmbătă, mi-a spus „iubita mea“ și că el trebuie să arate ca „o dulceată“. Mă întreb dacă chiar mă place. Însă nu a fost la Irka, nu a venit... iar eu am așteptat... Poate că nu a fost vina lui, poate că nu a fost invitat cum trebuie, totuși. Aștepta și el cu nerăbdare ziua de sâmbătă și...

Orice moment mi-a dat o speranță

Fiecare bătaie și tic-tac de ceas

O sonerie, pași, bătaie în ușă – simt un fior

Așteptarea a devenit și mai grea

Și nu ai venit. De ce n-ai bătut?

Astăzi nu mi-e dor de larmă și râs,

Păcat că nu ai fost acolo

Mă bucur că astăzi s-a terminat

Totu-a trecut și nu îmi mai pasă

Au dispărut perechile de dansatori

și vocile au amuțit

iar eu mă gândesc cu dulceată

să te sărut, să te mângâi pe păr

Cât e de bine, este perfect!

Astăzi s-a întâmplat ceva ciudat. Știam că e ceva, dar nu credeam că-i așa de grav. Maciek este îndrăgostit de mine! Acum înțeleg ce înseamnă toate astea, când mă conduce acasă, când are mereu ceva să-mi șoptească la ureche, o scamă s-o scuture de pe mine, când bate câmpii despre buzele mele, despre ochi, când mă îmbrățișează – sau ieri chiar m-a sărutat. Nu am vrut să-ți spun, pentru că nu credeam că este ceva special. Am luat toate aceste aluzii drept ceva în sensul „așa îi place lui să spună, dar sunt numai vorbe“. Însă acum nu mai știu nici eu, sau, de fapt, știu că Zygu n-a venit la petrecerea dansantă pentru că era gelos, ba chiar foarte gelos – și-l înțeleg. Sărmanul Zygu cel prostuț și minunat! Nu vezi că tu ești singurul pe care îl iubesc? Îți spun asta cu fiecare mișcare a mea, cu fiecare privire pe care ți-o trimit. Tu! Tu! Tu! E adevărat că îmi place de Maciek, îmi place, foarte mult, dar cum poți să compari aceste două sentimente, când îți place cineva și când iubești pe cineva?! E gelos. Zău așa!

Astăzi am fost la Irka și am avut o discuție foarte aprinsă despre asta, în timp ce Zygu și Maciek erau la mine acasă. Zygu a scris în jurnalul Ariankăi: „Pentru sora iubitei mele“, așadar acum mă numește oficial iubita lui, o, cerule îndurător! Mi-au lăsat un bilețel, pe care îl lipesc mai jos. Au venit la mine, ce păcat că nu eram acasă! Zyguś a fost acolo. Minunatul meu Zyguś! Mamă! Ah, Buluś, și Tu, Doamne Dumnezeule...

11 martie 1941, marți

Minunat! Divin! Bun! Mai întâi la școală cu ciocolata. Apoi după-amiază a venit la Clubul Șevcenko*****. A fost așa de bine să stăm împreună și să vorbim atâta. Mai întâi Maciek și Polek s-au învățat pe acolo, sâcâitori, dar au plecat curând și am rămas singuri. Ne-am plimbat vreo două-trei ore. A fost așa de drăguț! Zygu este plin de tact și de delicat – ca nimeni altul! A cântat „Du hast die schönsten Augen. Mein Liebchen (Mädchen) was wils du noch mehr“*****.

Nu-mi amintesc totul exact. Știu numai că am fost fericită. I-a părut sincer rău că n-a venit sâmbătă. Și-a cerut scuze și a promis că sâmbăta aceasta vom merge în mod sigur împreună la petrecere. Aha! Și ne-am înțeles să mergem joi la cinema! Zyguś, ești așa de minunat! Minunat! Mamă, aș vrea să-l cunoști curând... O să mă ajutați, Buluś, și Dumnezeu...

12 martie 1941, miercuri

Am auzit cum îl tachinează lumea după ore. Irka s-a întâlnit cu el după ce-mi spusese la revedere. Mi-a zis că era foarte iritat, și când l-a întrebat ce face atâta timp cu mine a răspuns:

– Care e problema? Nu am voie? Cu Renuška mea?

Și i-a spus Irkăi că va fi o soție grijulie, dar după aceea a adăugat că eu nu voi fi o soție așa de grijulie, pentru că îmi place să visez cu ochii deschiși.

Voi fi o visătoare întreaga viață

Soție poetică și fantezistă

Voi privi cerul – o licărire

Și stele neîncetat voi număra.

Voi invita stoluri de fluturi

Voi exersa la clarinet

Voi aduna flori în brațe

Voi avea grijă să nu te frământă

Parfum de ambrozie voi răspândi

Voi șterge praful din casă cu norii

Și voi cârpi cu raze de soare

Voi iubi, voi tânji, voi fi credincioasă

Soție poetică și fantezistă

Un imbecil ți-ar putea spune
Că nu este bine, nici sănătos
Să ai nevastă nebună, cu mintea dusă
Să-i lași să vorbească, viața nu-ți irosi
Am să umplu mâinile noastre
Cu flori de crini, cireșe și mere
Le voi împleti în frumoase ghirlande
Clipele noastre vor fi fericite
În susurul dulce al unui vers.
Voi lua curcubeul în șapte culori
Voi scrie direct pe-albastrul cer
Că, Zyguś, eu... eu te iubesc
Așadar, tăceți, coțofene jignite
De o soție atât de trăsniță
Ardeți grămezi de carne pe scenă
Contează doar ochii tăi și viața ta
Și fruntea ta neumbrită sub pălărie
Spune-mi dară, Zygu... vrei o soție așa?

13 martie 1941, joi

Mi s-a tăiat răsuflarea, știi?! Dacă aș putea, aș urla din toate puterile, din răsputeri, ca o primăvară!! Gândește-te numai, o după-amiază întreagă cu el! Mai întâi la cinema mi-a plătit biletul și a cumpărat și un bilet pentru un copil sărac. Este așa de bun, Zygu al meu! Știi, îți spun sau mai degrabă îți scriu asta sec, dar ar fi trebuit să-l vezi, gestul lui și fața aceea drăgălașă! Zygu! Este un om așa de bun! Nu spune nimic rău despre nimeni, nici chiar despre dușmanii lui, nici despre rivali.

Apoi am petrecut două ore la mine acasă (cred că mi-a furat o fotografie), apoi la Irka. Am fost, știi, ca un cuplu adevărat. E mai bine decât am îndrăznit să visez! Ah, mămica mea minunată, numai dacă ai fi acum cu mine aici!

Apoi, în drum spre casă, Zygu a vrut să afle ceva despre Maciek. Știe câte ceva, și-a mai și imaginat ceva... Dar, știi, este... Știu ce voia aici, pe strada Rejtan și după aceea, când ne-am luat la revedere... ahhh (asta din nou). Știu că era iritat. La sfârșit mi-a spus „mein Liebchen“. Nu-ți mai spun că am mers tot timpul braț la braț și eram oficial împreună.

Ich bin din

Du bist min*****

Voiam să te pedepsesc foarte aspru

Să te închid în inima mea

Să stai acolo pentru vecie

Căci cheia s-a pierdut undeva...

Nici nu pot să-ți spun cum mă simt... Mamă și Dumnezeu Mare, Vă sunt atât de recunoscătoare și Vă iubesc. Și mă supun grijii Voastre.

14 martie 1941

Mâine este sâmbătă... O aștept ca de obicei și sunt speriată... Iubesc, iubesc tot mai mult și mai mult... Buluś, Dumnezeule, ajutați-mă!

15 martie 1941, sâmbătă

Astăzi s-a purtat minunat la școală! Și a spus că-mi va dăruia toată după-amiaza. Și mi-a ținut pumnii pentru tema de la școală. A fost minunat, minunat, minunat. Drept urmare, am uitat să facem planuri și l-am văzut de abia seara în oraș. Era cu prietenii – s-a scuzat și s-a apropiat de mine.

– Știi, Irka are dreptate când spune că suntem ca un „așa-zis“ cuplu căsătorit.

Zygu mi-a spus că, dacă nu-mi aranjez părul, el nu se bărbierește; așadar, pentru că mă duc la coafor, Z se va bărbieri.

Mâine este o petrecere cu dans. Z m-a întrebat dacă o să mă distrez. Oh! De unde să știu? Dar la poartă mi-a spus: „Rena poarta e închisă, iah ăș megrem al nu letoh“*****. Mă face atât de fericită... Aha! trebuie să ne întâlnim la prânz, eu am propus, dar a spus că trebuie să-mi vadă părul. Un fel de provocare de tipul „Și ce altceva mai vrei?“ Mamă, te rog să fii cu mine mâine și întotdeauna. Voi fi fericită sau tristă... Noapte bună, pe mâine...

16 martie 1941, duminică

Este deja astăzi. Sau mai degrabă s-a dus, ca o altă fază a acestui vis frumos de primăvară. Ne-am întâlnit de dimineață așa cum fac în mod obișnuit perechile, adică el a așteptat, eu am sosit și ne-am plimbat prin oraș până la ora 2 după-amiază. Și astăzi la picnicul Olgăi a fost minunat, am dansat și el m-a strâns tare, cu pasiune. La un moment dat am vrut chiar să ne ducem să dansăm în altă încăpere, dar... nu ni s-a părut cuviincios.

Poldek și Maciek m-au evitat la început, dar după aceea Maciek a spus că nu mai poate să mă ignore. Am dansat nu numai cu Zygu, ci cu toți. Și am fost furată de nenumărate ori de sub nasul lui Zygu, tocmai când era gata să mă invite la dans (Maciek, oglindă, Zygo). Au continuat să ne tachineze și eu am continuat să roșesc. Imaginează-ți, Rysiek a spus că ar trebui să scriu poezii în onoarea lui Zygo. Zygo este minunat!

După picnic am plecat pe stradă cu un grup întreg de băieți, și Maciek a zis:

– Uite, au apărut mugurii!

Iar Zygu a spus:

– Rena, primăvara!

Îi simt prima adiere... Firește că Maciek, Poldek, Fredek și Julek ne-au tachinat o mulțime, dar nu contează. Astăzi, de fapt (mai ții minte, 16 martie?) trebuie să compar ziua de astăzi cu celălalt 16 martie. Poți compara în general două zile? Nu! Sau de fapt, da! E adevărat, mama încă nu este aici, dar sper s-o revăd curând (războiul trebuie să se termine). Și iubesc, îl iubesc pe acest băiat frumos, deștept, cel mai bun băiat din școală. Și sentimentul este reciproc. Da! Chiar dacă Zygu nu mi-a spus nimic, a zis:

– Este ceva ce nu vreau să-ți spun.

Și vrea să scrie totul pe hârtie și să i-o dea apoi Irkăi ca să mi-o dea mie.

Acum am o așa-zisă viață socială și, ca să fiu sinceră, sunt foarte populară. Oricum, lucrurile stau bine. Acum merg la petreceri, mă distrez la picnicuri, ca orice fată de șaisprezece ani.

Cu Nora este altceva. Iubirea ei pentru Nacek s-a prăbușit, dar eu cred că se va reface; între timp, am vrut s-o trag în vârtoarea tinereții aproape cu forța. Dar astăzi din nou nu s-a simțit bine. Mi-a părut așa de rău, pentru că am fost printre cei care au încercat s-o aducă astăzi la picnic. A stat acolo, deși cei mai mulți băieți erau tot acolo, și mai târziu a citit o carte. Știu că va scrie în jurnalul ei ceva și va compara ziua de astăzi cu cea de acum un an. Cu toate astea, când ne-am luat rămas-bun astăzi, a spus:

– Nu asta contează cel mai mult în viață.

Ceea ce este adevărat, așa spun și eu, dar, pe de altă parte, ce este mai important decât „asta”? Da, spune-mi, ce este mai important? Îmi amintesc cum spuneam că nu-mi pasă de chestiile astea, dar nu este adevărat. Poate că opinia mea se va schimba într-o zi, însă acum este simplu: viața merită să fie trăită pentru persoana pe care o iubești, pentru persoana la care visezi și la care te gândești în nopțile fără somn. Să nu trăiești pentru reputație sau cunoștințe, pentru învățătură – acestea sunt numai concepte intelectuale. Să trăiești o viață senzuală, „să ajungi chiar până în miezul vieții“, să-i smulgi ce este mai bun, să fii satisfăcut până ți se taie respirația. Indiferent ce se va spune despre mine când voi muri, am să mor ca un animal, dar pot să trăiesc așa cum vreau acum. Să fii în stare să spui, când stai la mormântul cuiva:

Am luat ce-am putut de la viață

o mulțime, dar tot nu de ajuns

Azi trupul meu ofilit zace în groapă

Lăsând în urmă ceea ce alții încă râvnesc.

Să trăiești, să trăiești în acest fel!

Oricine poate-n mormânt să putrezească,

Dar a trăi e o artă, așa gândesc.

O dată am citit jurnalul Norei. Am citit că nu va mai scrie despre iubirile ei, nu va mai descrie amănuntele, și asta pentru că dacă cineva i-ar citi jurnalul, ar putea să spună: „Asta e o fată stupidă și vanitoasă pe care n-o interesează nimic altceva în viață decât flirturile!“

Norka! Greșești atât de rău! În primul rând, ce-ți pasă ție c-o să citească alți oameni? Tu scrii pentru tine! Și în al doilea rând, jurnalul tău scump și intim trebuie să fie un almanah politic sau un almanah al inimii tale??? Cineva foarte dur, cu o inimă de piatră, ar putea să-ți comenteze cu asprime gândurile. Dar orice ființă omenească normală ar spune mai degrabă: „A fost scris de o tânără de șaisprezece ani care iubea atât de profund...“ Eu așa cred, Norka și sper că în curând vei fi și tu de acord cu mine. Nu mă voi întoarce la vechile propoziții, la vechea situație. Eu sunt îndrăgostită, așa se explică faptul că scriu asemenea stupidități. Unei persoane îndrăgostite i se iartă orice, și, apropo de petrecerea tristă de la care am evadat,

Nu poți să știi cum va fi viața

O frunză tremurătoare pe apă

Nu poți să știi ce contează

Câteodată câștigi, altă dată sunt eu

Soarele poate s-o usuce și s-o îngălbenească

Când trece prin altă furtună

Frunza se-ascunde și mai adânc

În ce va fi curând un ce a fost

Frunza va licări pe vreme bună

Pe fluviul lung ca o pană nebună

Va luneca pe suprafață

Purtându-ne viața fără de țintă

Da, da, da. Buluș, dacă ai putea să citești asta! Mulțumesc, mulțumesc mult de tot. Nu sunt sigură că am să scriu mâine. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

18 martie 1941, marți

Astăzi ne-am înțeles să mă ia mai întâi de acasă la ora 6 seara. Am mers la Clubul Socialist și după aceea la Irka, de unde ne-am întors acasă.

Afară este frig din nou.

Azi am avut sentimentul că între noi stă ceva suspendat, ceva insesizabil, nerostit. Și mă gândeam mereu la un singur lucru, la o simfonie neterminată... Și abia pot să mă controlez. Simt cum clocotesc. Clocotesc, abia mă abțin să nu... Și știu că și pentru el este cam la fel.

Mila nu mă mai încălzește...

E ciudat și straniu cu Mama (Leszczyńska*****), nu știu ce se va întâmpla acum cu ea, va veni și când? Când? Când??? Ah, sunt atât de nerușinat de vulgară, Z este mult mai bun decât mine și a spus:

– Uit de toate când te privesc în ochi.

Mi-am pus brațul sub brațul lui și a fost așa de bine. Și-a ținut puțin buzele lui frumoase, așa de dulce, așa de dulce, dar era ca și când... Zygu se poartă ca și când ar fi paznicul meu. Și chiar este ceva insesizabil în „simfonia neterminată“... Oare se va termina vreodată? Curând? Mamă, te rog, spune-mi sincer, ai vrea să se termine bine și cu dragoste, te rog să-mi spui! Oricum, Buluș și Dumnezeu, ajutați-mă!

19 martie 1941, miercuri

Mă simt vinovată. Sunt așa de vulgară. Simt cum crește ceva puternic înlăuntrul meu. Trebuie să mărturisesc cuiva, altfel înnebunesc. Simt cum mă mistuie toate simțurile. De exemplu, știu că am suferit teribil ieri. Ha! Ce blestem.

Simt că voi dărâma temeliile vechi

Simt că vor fi strivite, zdrobite

De firea mea nă răvașă și de frustrări

Mă simt viguroasă și fermă-n iubire

sângele-mi fierbe clocotitor în vine

Sunt amețită de apropiere,

cu capul încins, arzând în flăcări de dor

simțurile mele se zvârcolesc

mă leagă atât de-ncâlcite

Știu că sunt ca o fiară

respectul de sine mi s-a diminuat

Mă disprețuiesc și mă-njosesc atât de tare

Și totuși pricep că mă târăsc anevoie

ca un câine sau un linx rănit

inima se zvârcolește, urlu în mine

voi năvăli într-o clipă cu ferocitate

zgâlțâind și smucind, mugind și urlând

buzele roșii vor fi devastate de buzele mele

cuprinsă de furie, dorința și teama nu se-mblânzesc

Trăiesc acum, nu m-am dus încă

Și vreau

Nu pot să plec...

Este dezgustător, respingător, animalic...

21 martie 1941, vineri

Azi mi-am luat o zi liberă. Nu m-am dus la școală; m-a durut capul. Ieri ar fi trebuit să mă văd cu Z, dar nu a venit. Astăzi nu m-am simțit bine, așa cum nu mă simt de câteva luni, sunt bolnavă de Zygu, leneșă din cauza lui Zygu, visez cu ochii deschiși la Zygu, la simfonia mea neterminată.

Dragul meu Jurnal, știi cât de mult te iubesc? Foarte, foarte, foarte mult. Simt că am nevoie de tine, te deschid într-o zi luminoasă cu soare, citesc un timp – și atunci știu. Îmi amintesc totul și re trăiesc zilele acestea în mine, împreună și separat.

Buluș a scris că va fi război. Cine știe? Dușmanul acesta puternic, detestat, se va amesteca din nou în viața mea?

Mâine e sâmbătă. Nu știu ce se va întâmpla. Nu mă aștept la nimic. M-am scuturat de o parte din această nebulă. S-a dus. Dar s-ar putea să revină. Și va reveni imediat, când am să-l văd, așa cum vântul aduce primăvara înapoi... sunt bolnavă de Zygu în stadiu terminal. Sau poate nu va fi terminal? Am lipit acolo imaginile acestea, ar trebui să le lipesc aici, dacă aș putea să scriu ce doresc.

Să sune un cântec blând

Să ne șoptească despre iubire

Despre tine în inima mea

Despre mine în inima ta

Ar fi urât, deloc plăcut

Ar fi și trist, plictisitor și dureros

Dacă ai trăi chiar în inima mea

Și nu într-a ta! Ar fi înfricoșător

Ar fi chiar și mai nemilos

dacă soarta cea crudă-ar decide

să mă lase să dorm în inima mea

și pe tine în inima ta, despărțiți.

Ce bine că nu este cazul,

Dispari, coșmar nenorocit

Visez la ochii ca aluna, la chipul tău

Iar tu visezi la ochii albaștri, la părul meu

Un mic concert de primăvară

Ne cântă un cântec duios

Tu înflorești în inima mea

Și eu înfloresc într-a ta.

Ah, mâine e sâmbătă, pe de o parte este cam prea îndrăzneț! Buluș,
iubește-mă! Ajutați-mă, Buluș și Dumnezeu!

22 martie 1941, sâmbătă

A fost așa de bine! Nu numai în oraș (deși și asta!). Ne-am întâlnit la poștă. Mi-am dat seama că se bucura sincer să mă vadă. E drăguț din partea lui că nu s-a dus la picnic. Maciek m-a mângâiat pe păr și Z a râs și apoi m-a strigat din când în când și m-a întrebat:

– Îl iubești? Îți simți inima plină de iubire? Pentru că el te iubește, nu știi că săracii nu pot face mofturi?

I-am zis că este un porc. Z îl săruta mereu pe M. Când i-am spus să înceteze a spus:

– Tu poți să faci asta toată ziua, așa că pot s-o fac și eu.

Băiatul meu dulce și minunat. Deși am tot spus că nu merg la petrecere, Z a râs pe sub mustață și a spus c-o să merg. Ce-am făcut? I-am spus toată povestea cu Irka și cu Felek. Îmi pare așa de rău – era secretul altcuiva, dar Z e discret și, oricum, nu pot să-i spun „nu“, asta este efectul lui asupra mea. Nu știu nimic în legătură cu mâine, căci nu ne-am făcut planuri. Poate că o să-l întâlnesc undeva. Ai fi fericită pentru mine, Buluś... Doamne, ajută-mă și Tu.

23 martie 1941

Nu știu de ce, dar azi sunt foarte tristă! Foarte, foarte, foarte tristă. Uneori știu motivul.

Azi l-am întâlnit pe Zygu de două ori. Am fost la plimbare după-amiază cu drăgălașa de Felunia. Și dintr-odată! Am simțit un gol în inimă și în viața mea... Mai târziu, Zygu a spus că observase și m-a întrebat de ce eram așa de tristă? Am făcut o plimbare lungă și am avut o conversație serioasă. Z mi-a spus că n-a mai fost așa niciodată, dar acum e trist și serios. Când ne-am luat rămas-bun, Z a spus:

– Poate că este influența mea asupra ta? Dar e greu, așa sunt eu. Poate că Maciek te amuză.

Este un prost dacă-și închipuie că simt ceva pentru Maciek. Dar după aceea a spus:

– Tu vei fi sprijinul meu solid (ceva, ceva), voi fi zdrobit.

Nu știe ce poate să fie, dar eu bănuiesc că Zygu este trist sub povara lui dulce. Ca și mine.

Mâine trebuie să mergem la o petrecere. Vreau să fiu binedispusă, chiar dacă e o bună dispoziție falsă. Ne-am înțeles să mergem. Și, pentru prima dată fără participarea mea, a venit din partea lui; era nerăbdător. Mi-a amintit când era pe punct de plecare.

Zyguś! Aș vrea să fiu veselă, pentru că ești trist și tu vrei asta. Dar uneori vine „un moment de apatie“, cum îi spui tu, și nu pot, pur și simplu nu se poate.

Îți place să asculți muzică, iubești muzica – iar mie îmi place să visez cu ochii deschiși în timp ce ascult muzică împreună cu tine. Dar sunt și momente ca astăzi. Astăzi sunt tristă, deși jumătate de vis se împlinește.

Nu cred că m-am schimbat așa de mult, că am numai așteptări, nu!

Hai să vedem ce se mai întâmplă.

O să-l văd mâine dimineață, mergem la o petrecere, o să fiu bine dispusă.

Irka se duce să-l vadă pe Felek, parcă toată lumea se duce la Lvov, însă eu stau cu Zygu. Noi stăm aici! Primăvară! Șapte zile libere! La e bun? Să mă plictisesc? Să fiu tristă? Nu, să iubesc! Mamă, tu știi tot, auzi cum îmi bate inima de iubire pentru el și de dor din depărtare după tine? O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu... Dumnezeule Mare! Cum va fi petrecerea de mâine?

24 martie 1941, luni (petrecerea nr. 3!)

Atât de frumos! Zygu m-a luat de acasă (deși ar fi trebuit să ajung mai târziu, dar nu a mai avut răbdare), a plătit taxa de intrare, mi-a cumpărat o prăjitură și apă, apoi a dansat cu mine tot timpul. Poate cu câteva excepții. Petrecerea aceasta a fost diferită față de altele; a fost cu adevărat o petrecere „Zygu“.

Lumea ne tratează ca pe un cuplu căsătorit. De exemplu, după dans un băiat nu mă conduce înapoi la locul meu, ci spune:

– Trebuie să i te dau înapoi lui Schwarzer.

Iar apoi altcineva spune:

– Mulțumesc, ți-am adus soția înapoi.

M-am simțit chiar jignită la un moment dat. Ce înseamnă toată târguiala asta? Tusiek a zis:

– O să ți-o aduc înapoi neatinsă.

Mi-a spus că, de când a început „asta“, Z nu mai poate să judece clar.

Z și cu mine aducem cuplurile de îndrăgostiți împreună. O facem într-un mod foarte subtil. Z:

– Hai să deschidem un birou matrimonial.

A săcâit-o pe Irka cu Felek așa de mult, că aceasta a trebuit să plece acasă, dar a fost o răzbunare pentru ce i-a făcut ea lui, ca și lui Felek cu Fredziu, lui Julek și întregii clase.

Zygu m-a întrebat cum poate să se revanșeze față de mine pentru toate dansurile astea swing. Eu nu știu să dansez swing și nici el nu știe, așa că suferim și ne cerem scuze unul de la altul. Oh! Cum să se revanșeze – știu, cum știe și el. I-am spus că mă provoacă cu chestia asta militară.

Nu ne-am vorbit în nici un fel, pentru că era Julek cu noi. Z este așa de bun, de iubitor și de înțeleghător. E grozav să ai un „așa-zis soț“. Tusiek a fost mirat că Zygu are voie să nu se bărbierească – cum de-i dau voie, cum mă mai lipesc de el? La care Z a spus că nimeni nu se plânge de mine.

Zygu a fost mulțumit de petrecere și eu la fel. A fost o adevărată petrecere „Zygu“. Îți trimit sărutări, Renia. Vă rog, ajutați-mă, Bulus și Dumnezeu...

P.S. Am studiat una și alta împreună cu Luśka. El a dansat cu mine de mai multe ori, era complet amețit și mă strângea foarte tare, bolborosind vrute și nevrute. M-am speriat... La revedere, dragul meu Jurnal, pe data viitoare.

28 martie 1941, vineri

Azi am făcut o plimbare lungă, lungă. A fost așa de bine – am mers pe străzi pe jumătate cufundate în întuneric și am vorbit, am vorbit, am vorbit. Acum n-aș putea să spun despre ce am vorbit, dar știu că a spus o mulțime de lucruri plăcute și ambigue. Mi-a spus că într-o bună zi vom merge împreună pe Riviera, undeva, departe de restul oamenilor, într-un loc cu „cer azuriu“ – la care eu am adăugat:

– Și mare azurie.

Iar el a încheiat:

– Și ochi azurii.

Sau, de exemplu, că Mochnacki***** este așa de pasionat de matematică, dar:

– Eu prefer să fiu pasionat de altceva, nu-i așa, Rena?

Și apoi o mulțime despre inimi.

– Sărmanul de tine, îmi pare așa de rău, de ce nu vii la mine ca la un doctor etc., etc.

O plimbare lungă, prietenească, așa ca aceasta, este poate chiar mai bună decât... Dar ce știu eu?

Ne-am înțeles să vină mâine să mă ia pe la 4–5 după-amiază. Buluș, dacă ai fi aici... Sunt așa de fericită, și asta datorită ție. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu. La revedere, sărutări, Rena.

29 martie 1941, sâmbătă

Înțelegerea noastră nu a funcționat prea bine, dar în cele din urmă ne-am întâlnit. Am mers la Clubul Socialist și după aceea la plimbare. Plimbarea a fost partea cea mai frumoasă, numai noi doi. Am mers braț la braț și am vorbit și am tot vorbit, iar pe lângă asta am vorbit și din priviri. O plimbare ca asta este pentru mine cea mai minunată simfonie și poate înlocui zece alte lucruri frumoase.

Plimbarea aceasta e forță și-i putere

Plimbarea aceasta este chiar nemurirea!*****

A spus că la nunta lui ar dori să se cante „Marșul nupțial“ de Mendelssohn. Fela a arătat spre mine și Zygu a arătat tot spre mine. Am vorbit despre viitor, despre medicină etc., etc. Zygu a spus că nu vrea să aibă un fiu, sau copii în general, deoarece între treisprezece și șaisprezece ani trec printr-o perioadă de rebeliune și o mulțime de frământări interioare. M-am simțit așa de bine! Privirea lui mă încălzea așa de tare. Ca să nu mai spun că am mers braț la braț. Ei bine, așa cum spuneam, o astfel de plimbare este ceva foarte puternic. Cât despre traiul în cămin, a zis:

– Nu vreau să mă uit la nimeni acolo, prefer să mă uit la tine.

Nu ne-am înțeles să ne întâlnim. Ah, ce pozna și cu Maciek! Zygu a fost fericit că nu vreau să mă întâlnesc cu el. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu...

4 aprilie 1941, sâmbătă

*****

Toată săptămâna a fost luminoasă, dar pentru mine a fost pustie. Am simțit astăzi pustiul și tristețea, o asemenea tristețe! Dar am aflat că a venit la mine și asta m-a făcut să mă simt mai bine. Și mâine? Duminică, probabil nu se va mai întâmpla nimic. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu...

5 aprilie 1941, duminică

*****

Domiciliu – invitație. Zygu spunea mereu: „Șșș, Renia!“ Iar când am întrebat: „Ce este?“ nu mi-a răspuns.

Ah, astăzi. A fost minunat, cald, iubitor. L-am văzut de două ori. Am petrecut două ore împreună. Am mers la cinema. M-a ținut tandru de mână, așa de tandru, și a căscat tot timpul. A făcut o mutră caraghioasă când ne-am întâlnit cu Maciek. Dar, știi, am găsit fotografia lui cu o fată. Z era cam spăsit. Am fost prea politicoasă ca să întreb ceva. Dar zău așa, crede-mă, iubitule, dragul meu, a fost minunat. Cel mai bine a fost cu bomboana. Ah! Zygu, nici nu pot să spun cât de mult te iubesc.

Se pare că Z este supărat pe Irka pentru că ne-a mințit despre Felek. Și eu la fel. Azi a spus că o să începem să mergem la Castel – serios? O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

6 aprilie 1941

A fost atât de minunat, atâta fericire, și acum totul a dispărut ca un vis, basmul s-a terminat. Până acum am fost preocupată de duminica asta, dar acum, știi, mă înec de furie și sunt bucuroasă în același timp! Da, sunt bucuroasă că am stricat buna dispoziție din această după-amiază. Mă bucur că n-am să mă duc mâine în recreație. Îi arăt eu lui, așteaptă numai!

Diavolul i-a trimis pe el și pe Irka, și asta tocmai în ziua când mă gândeam la treaba cu Irka și Zygo! Îmi imaginam cele mai romantice ipostaze cu Irka și cu Zygu, când seara i-am întâlnit pe amândoi. La început am vrut să fug, dar am făcut o farsă foarte bună împreună cu Nora – ce noroc că blocul are două intrări! Ah! Am avut oarecare satisfacție! Stai puțin, îți închipui c-am să mă uit la tine cum o îmbrățișezi pe Irka de față cu mine și ai să urmărești în același timp ce reacție am? N-ai decât s-o mângâi, să te plimbi cu ea, să-i spui cuvinte tandre, dar am să te calc pe nervi. Am să-ți trag o Simfonia a IX-a de Beethoven de-o să mă ții minte, ticălosule, să știi ce înseamnă să ofensezi o femeie îndrăgostită. Știu că Maciek te agasează. Așa că am să-l folosesc pe Maciek ca să te enervez pe tine.

– Poți să fii cu conștiința împăcată, numai din cauza ta nu învăț.

Oricum, nu este treaba ta. Zygu! Dacă ai ști că sunt pe punctul de a izbucni în lacrimi și cât de tare te urăsc în această clipă! Și cu ce plăcere mă voi răzbuna pe tine, chiar dacă mă doare foarte tare. Acum, Dumnezeu! Atotputernic! Sunt disperată, nu știu ce scriu și doresc așa de mult să fie deja mâine!!! Ah, Bulczyk, dacă ai ști cât sufăr și ce ură am în mine! O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

12 aprilie 1941, sâmbătă

Săptămâna asta a fost cumva dulce și lenevoasă și m-am simțit și eu tot așa – oarecum în ceață, am avut stări sufletești schimbătoare. Irka a continuat să mă ia în zeflema, dar și-a dat seama că nu realizează nimic cu asta, așa că și-a ieșit din fire. Oricum, flirtează cu Z. Din ce motive – asta nu știu. Și el? Habar n-am (o vorbește în continuare de rău în fața mea). Mai ții minte?

Duminică am făcut planuri cu Z să mergem la cinema și Irka știe, pentru că i-am spus și o să vrea să ajungă și ea pe acolo. Nu spun nimic deocamdată, dar sunt furioasă. Încerc din răspuțuri să n-o arăt, dar reușesc numai în parte. Irka i-a spus, de fapt, că și ea caută iubirea, că-i lipsește ceva. Totul foarte drăguț, înțeleg, dar aș prefera să caute în altă parte, nu la Z. Toată lumea știe despre noi, inclusiv elevii, profesorii, ba chiar și doamna Polak, care ne-a văzut de departe, însă nu și eu.

Mâine avem o seară de poezie, unde o să citesc și eu din poeziile mele. Nu sunt încântată; sunt foarte stânjenită. Și apoi o să fie o petrecere. N-am chef de petrecere. Nu știu; îmi este frică! Mi-e tare frică de orice petrecere. Nu, nu am chef deloc și aș prefera să mergem la cinema, dar – cu el, nu cu ceilalți, mulțumesc. Oricum, se mai poate răzgândi. Știi că astăzi este

zi sfântă – sfântă zi – sfântă zi

o zi altfel decât toate celelalte

În disperarea mea, am încercat să găsesc puțină uitare în aforisme și am început să scriu pe această temă.

Ce valorează iubirea,

dacă îți faci atâtea griji?

Amărăciune și nu veselie

aduce cu ea

Fiecare urcuș din viață

provoacă multă durere

Ce valorează iubirea,

dacă îți faci atâtea griji?

Știi că toată lumea crede că deja am... ha, ha, ha. Aș putea să spun și eu ceva despre asta. Înțeleg și eu, dar, ei bine, sunt încă speriată prosteste de iubire și de petrecerea de mâine, dar... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu...

13 aprilie 1941, duminică

Ar fi trebuit să fie o petrecere, dar! Nu era mai bine decât o sută de petreceri obișnuite cu dans? Mai bine decât să te învârtești în cerc într-o încăpere înghesuită? Să nu-i las pe Maciek și pe Poldek să mă rețină după ce s-a strigat „autorul, autorul“ și în schimb să plec departe braț la braț cu minunatul meu Zyguś? Să ascult cuvintele lui tandre, stând la cinema cu el (și aproape, aproape că, ah...) și să mă întorc acasă la ora 12? Păi? Nu a fost mai bine?

Chiar că ar trebui să nu mă mai preocupe lucrurile stupide. La urma urmelor, am dovezi clare că Z mă iubește (mein Liebchen was...). Arianka a rămas la petrecere. O seară minunată, minunată, minunată. Să sperăm că săptămâna aceasta în sfârșit... oh! Buluś, zău așa. Z a plecat de la petrecere pentru că era gelos pe mine.

17 aprilie 1941, joi

De fapt, azi nu s-a întâmplat nimic, nici azi și nici ieri. Viața merge înainte, adică ne întâlnim din când în când, mergem braț la braț (nici nu mai știu cum să merg altfel), stăm de vorbă, gângurim și suntem fericiți împreună. Vreau să spun că mi se pare totul ah, atât de fericit, de angelic, de dulce. Iar el? Probabil că simte la fel, căci altfel nu ar face planuri să meargă la petrecere pe 1 Mai „ca să ne aparținem numai unul altuia“, cum a spus Maciek.

Mă gândesc la el tot timpul, mi-l amintesc și visez tot timpul cu ochii deschiși la școală. Nu pot să învăț nimic, nu pot să vorbesc despre nimic altceva decât despre momentele când Z spune: „Nu te teme, sunt cu tine“, sau: „Am avut o noapte furtunoasă“, sau: „Este de abia 11 și jumătate“.

E ciudat... Toată lumea crede, nimeni nici măcar nu se îndoiește că deja am... Dar, în realitate n-am făcut nimic, deși este ca și când am fi făcut. Odată ploua și ne șopteam toate cuvintele în mâini, în tâmpile, cu buzele și cu capetele, ah! Simt cum mă trec fiori. Nu știu... Nu cred... Nu poate fi atât de rafinat încât să mă agite la maximum! Și de ce scriu astăzi? Pentru că plouă și toată lumea merge cocoșată și e o problemă cu mama pe care nici măcar n-o înțeleg și mă simt stoarsă, totuși încă în siguranță, pentru că... Nora îmi spune că „ar trebui să fiu fericită“. Ca să fiu fericită am nevoie de mama și de soare și (primul copil). Și am frisoane, dar nu din cauza frigului. „Mi s-au încețoșat ochii?“***** Ah! Sunt un animal așa de mic, păi...

Uneori vin astfel de clipe

mai ales primăvara, în mai

când gânduri ca fluturii fini

zboară foarte departe dezordonați

*Se balansează ușor pe copaci
cu entuziasmul liniștii de mai
emoționați și-ndrăgostiți
priviți la ochii din depărtare
ochi plini de ceață și plini de dor
și-apoi, ca un semnal de alarmă
o voce îți frânge brutal orice gând
Fără să ajungă vreodată la tine, firește
Căci ești între norii plutind pe cer.
Nori ca o marchiză diafană, roz,
Ce trec peste câmpurile verzi, să nu o negi
Pretutindeni se văd acești ochi căprui
ochi plini de ceață și plini de dor*

18 aprilie 1941, sâmbătă

*****

Nu ne-am înțeles în legătură cu petrecerea de la poștă, dar ne-am întâlnit pe stradă (ce grozav!) Am dansat puțin cu Julek B. și o dată cu Zygu. Nu mă simțeam bine, așa că am plecat.

Z a fost tulburat astăzi, dar nu a vrut să-mi spună despre ce este vorba. Lucrurile au mers chiar foarte bine în timpul plimbării. La început a fost apatic, apoi s-a înveselit și nu mai reușeam să ne luăm rămas-bun în fața porții mele.

O să raportez degetul rupt la policlinică și am să-i spun tatei că a fost provocat de sadismul fiului.

Rena, învață! Am irosit atâtea momente prețioase în fața farmaciei. Un rămas-bun foarte drăguț, aha! Mi-e somn, dar mă simt bine, adică a fost drăguț, iar mâine am să-l văd din nou la ora 6 după-amiază. Oare fac bine? O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu!

19 aprilie 1941, duminică

*****

Așteptam pe balcon, și Zygu a venit
Tra la la! am făcut o plimbare lungă
apoi la cinema, tra la la!
Mâna mea atât de mică,
abia se vedea lângă a lui
Când Zygu mi-a strâns-o tare.
Și nu simt durere
doar mâhnire morală
Zygu a promis să se abțină
să nu mă forțeze nicicând.
Nu va fi unul din soții cei răi
Ca la cinema sau mai rău
Vom citi versuri spre slava mea
Citește și respiră doar versuri acum.
Vino, poezie, să te iau în brațele mele
Vino, iubire, uită orice conflict
Când ochii plini de plictis sună alarma
Mă voi smulge din proza vieții.

Zyguś, soțul meu. Are o barbă de mătase – cine ar fi crezut? Mâini moi, frumoase, este așa de plăcut să le mângâi ușor. Avem o bomboană din care Z va mușca primul. De aceea „nu va fi în stare să doarmă lângă mine“. Nici măcar nu am înțeles filmul; era numai despre Zygu! Zygu! Zygu!

Sunt așa de proastă, m-am gândit la situația mea și a Norei și m-am întrebat dacă a ei este poate mai bună! Dar îl iubesc pe iubitul meu și am fost împreună și pot să-l ating și să vorbesc cu el. Numai atât, dar este enorm. Trebuie să-i țin pumnii și să-i dau o mascotă pentru examenul de absolvire. Dar trebuie să învețe, să învețe pe rupte. Mâine la școală. La revedere, dragule. Mamă, dacă ai fi aici și dacă ai putea să-l vezi! O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu... o să mă ajutați, nu-i așa?

26 aprilie 1941, sâmbătă

Ce mai sâmbătă a fost. Nu a venit două zile la școală. Maciek a încercat să facă o șmecherie! Dar ce?! O prostie.

Irka a început să flirteze cu Waldek ca o nebună, așa că i-am spus că acesta are o simpatie pentru mine. Am făcut-o ca o femeie adevărată. La urma urmelor, mie îmi place Waldek numai puțin și nu-mi pasă prea mult de el. La fel și în ceea ce-l privește pe Maciek, dar oricum!

Astăzi l-am văzut... Și după aceea am auzit o frântură de conversație între Julek și C.G.

– Sunt uimit de Zygu.

Nu știam ce vorbesc, dar am simțit instinctiv că este vorba de iubirea lui Zygu sau, mai exact, de atracția lui Zygu pentru mine. M-a enervat așa de tare, că a început să mă doară capul și am fost chiar foarte prost dispusă. Simt sincer că nu sunt demnă de Zygu la nici un nivel, și asta e adevărul... Dar cine este? Nimeni! Nu există nici o fată cu atât de multe virtuți ca el și care să-l iubească așa de mult ca mine. Oricum, m-am necăjit. Dar, de fapt, ce-mi pasă mie de uimirea lui Julek? N-are decât să fie uimit, de ce nu! Oh, sunt o proastă! Dacă vrea, Z poate să mă găsească, dar nu contează. Eu sunt cea care iubește cel mai mult; nu vreau decât puțină afecțiune în schimb, nu o iubire așa de mare ca a mea. Sunt mulțumită cu asta – atâta tot, dar atât de mult în același timp! Ne-am făcut planuri pentru astăzi, ultima duminică. Dar nu foarte exacte. Știu eu ce-o să se întâmple? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu. Mă îndoiesc că ne vom întâlni.

27 aprilie 1941, duminică

Cerul plin de lacrimi și o zi mohorâtă

Ploioasă, jilavă și plină de dispreț

Mamă, într-o zi ca asta ar fi bine să am pe cineva, pe cineva aproape de inima mea, scump, iubit și iubitor. N-ai putea fi decât tu. Mamă, sunt atât de deprimată! Știi, uneori îi găsesc scuze lui Zygu. De exemplu, n-a venit la mine, iar eu am spus că probabil n-a putut; n-a venit să mă vadă și mi-am spus că este timid (e adevărat că se simte imediat stânjenit!) Dar în străfundul inimii mele cred că... ei bine, nu știu. Iar astăzi și bunica a început să vorbească despre asta. Da, bunica are dreptate, dar părerea ei este de modă veche. Draga, sărmana bunică a încercat stângace să mă ajute, dar n-a făcut decât să-mi sângereze inima și mai tare. Va dura un timp până se va vindeca. Și se va mai vindeca vreodată? Acum știu că J și T au decis să se amestece în iubirea noastră. Ah, este atât de dezgustătoare lupta aceasta! Și nu știu de ce ziua asta pare atât de murdară.

Nu știu de ce e azi așa de trist,

Așa-nnorat și-așa de rău

De ce sunt orele atât de crude?

Să fie de vină plânsetul meu?

Totul este nedefinit

Atât de pustiu și de gol

Aș vrea să am pe cineva

Să vorbesc, să nu mai fiu deprimată

Aş vrea să fiu copilul cuiva

Micuţ şi atât de tare iubit

Să stau în grija măicuţei mele

Zâmbind lângă vechiul şemineu...

poveşti s-ascult, desene să fac,

şi să visez visul cel dulce

să nu ştiu ce-nseamnă dorul

când licăreşte o zi ca aceasta.

Să nu ştiu cât poate fi de trist,

Să nu ştiu cât poate fi de rău,

De ce sunt atât de multe orele crude?

Să fie de vină plânsetul meu?

28 aprilie 1941

Astăzi l-am văzut pe Z. Ceva îmi spunea să fac pe supărata, așa că am făcut, dar apoi m-am topit de tot când s-a uitat la mine. E bine. Deși tâmpiții ăia m-au făcut să mă îndoiesc, este un fleac.

Astăzi a fost o petrecere cu dans la Irka. Adică, nu a fost o petrecere dansantă, dar băieții din clasa noastră au adus un gramofon și am dansat. A fost foarte drăguț; m-am distrat foarte bine. Iar Irka mi-a spus că Krzys are o simpatie pentru mine! Asta m-a surprins foarte tare, așa că am început să mă uit mai atent la el și este foarte posibil...

Major a întrebat câți băieți am sedus până acum, o jumătate de duzină? Am spus unul, însă nu-i adevărat! Krzysiek este un băiat foarte drăgălaș, inteligent, dar asta nu înseamnă nimic; îl am pe Zygu; îl iubesc pe Zygu. Ei bine, are și puțin noroc. Să vedem ce ne mai aduc zilele următoare... Aștept, Z. Zyguś, e timpul. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

29 aprilie 1941, marți

Marți! Mare tevatură astăzi la școală cu Zygu, cu Ewa, cu scrisoarea etc. Zyguś a încercat să se explice, a spus că a fost numai zece minute. Îmi venea să râd. Când i-am spus că am dansat ieri, a fost mânios, furios. Nu ne-am mai înțeles să ne întâlnim de câțva timp. Știi cât de suspicioasă sunt în privința asta, și surioara mea formidabilă, Arianka, a zis:

– N-ai mai ieșit de mult cu Zygu.

Așa că i-am spus că are de învățat, la care această persoană bătrână captivă într-un trup tânăr mi-a răspuns ironic:

– Da, desigur.

Aha!

Nimănui nu-i mai pasă de mine în cercurile noastre. Un prieten de la școala comercială s-a apropiat astăzi de mine și m-a întrebat dacă vreau să merg la o petrecere, caz în care îmi va obține o invitație. Înțelegi? Am să-l întreb pe Z dacă vrea să meargă, altfel spun nu. Minunatul, bunul, dulcele, iubitul meu Z. Eram în oraș cu Irka și cu un profesor de la școală. Waldek m-a condus acasă, chiar face chestia asta... și una, și alta. Iar eu sunt o fată tipică. De ce îl amețesc de cap? Este instinctiv.

Norka este deprimată. I-am făcut o vizită. Nu se simte bine după petrecerea cu dans de ieri. Stă în pat, plânge și suferă. Petrecerile de felul acesta, una după alta, ar putea s-o doboare. Sărmana Norka, îmi pare așa de rău pentru ea! Este în parte și vina ei, pentru că se retrage, dar cum ar putea să nu se retragă, din moment ce și-a pierdut încrederea în propria fericire și popularitate? Cred că-și va reveni cu timpul, adică timpul îi va vindeca toate rănilor, dar până atunci știu cât îi e de greu. Doamne, te rog, fă să fie totul bine pentru ea din nou. Am să scriu dacă se întâmplă ceva, dar deocamdată nimic... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

30 aprilie 1941, miercuri

Sunt cea mai nefericită dintre toți oamenii nefericiți. De ce s-au rostogolit toate necazurile pe capul meu într-o singură zi? De ce aceste două cărți poștale de la mama? De ce n-am s-o văd? De ce s-a înțeleș Zygu cu Irka s-o ducă la petrecere? De ce vrea să-mi facă în ciudă (am să-ți spun mai târziu)? Știi, eu mă duc oricum. O să mă las torturată. Nu pot să cedez total.

Viața este o luptă

Lumea un câmp de luptă

Și voi lupta deși

nu cred în victorie.

Sau poate că ar trebui să cred? O să mă ajutați și voi doi, Buluș și Dumnezeu. O, dacă ai putea să vorbești!

11 noaptea!

Ce bine că m-am dus. Z era prost dispus din cauza mea. Am dansat puțin; am făcut haz cu Krzysiek ceva mai mult.

Maciek are acum o prietenă. Poldek este și el îndrăgostit, așa că am rămas cu Z, chiar dacă nu este sigur de mine și nici eu nu sunt sigură de el. Ah, atât de multe griji și necazuri, dar și asta are farmec. Erau o mulțime de perechi care dansau împreună, dar, nu știu de ce, a noastră părea cam nefirească. Poate pentru că Zygu a dansat și cu altele. Oricum, sunt îngrozitor de geloasă, Z este și el un pic. Suferim amândoi (sau așa cred eu). Apropo de Irka! Chiar și pe Irka, adică nu neapărat pe ea, dar sunt geloasă atunci când îi arată interes. Mi-a spus că vrea ca Irka să vină sâmbătă. Dacă vine ea, atunci vine și el? Așa este? Așa cum a spus, P și M sunt ocupați, cei de la mine de la școală nu vin, așa că nu știu cum va fi cu petrecerea asta. Poate că nu ar trebui să mă duc... S-ar putea să ne întâlnim mâine. Ei bine, vom vedea... Oare să ne întâlnim vreodată în aceste trei zile libere? Mi-ar plăcea; îi simt lipsa.

Z își amintește când noi, ultima dată... Deci și el își amintește. Chiar că aș vrea să mă îndrăgostesc pentru mai mult timp... Zyguś, vreau să merg la o întâlnire... haide... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

1 mai 1941, joi

Mamă, ce bine ar fi

Să stau și să plâng în brațele tale

Să-mi plâng tot amarul

și chiar să mor.

Să mor sau s-adorm

Cu-ntreaga frumusețe a tinereții

Cu sufletele veșnic unite în adevăr

Unite veșnic în pace și-n fericire

Să navigăm tăcute spre cer

Fără lacrimi și despărțiri...

Mamă, sărmana mea mamă, sufletul meu drag. Singură printre străini... uite, văd pe fereastră un băiețel îmbrățișându-și mama și simt atâta durere, pentru că aș vrea și eu să îmbrățișez pe cineva, să mă plâng, sunt așa de tristă, mamă, așa de tare tristă... De ce, de ce s-a spart acest balon de săpun? De ce prima bucurie îmi dă atâta tristețe, atâtea lacrimi? Știi, am plâns azi, of, am plâns așa de mult – din toată inima... Știi, îl iubesc la urma urmelor, iar el... am așteptat atâtea luni, da, și m-am gândit la acest vis de primăvară ca la ceva sfânt, aproape miraculos. Și el, o, Doamne! Ce prost! Așadar, la asta se referă timiditatea și modestia lui? Astăzi la marș... dar spune-mi, de ce a fost așa? Nu am de gând să mă bag cu forța în viața ta, în nici un caz, Nu! Nu mai fac nici un pas, nici o jumătate de pas, la ce bun? Nu, Zygu, nu-ți face griji, chiar dacă am să sufăr, mă dau la o parte. O, nu! Nu mă duc la petrecerea de sâmbătă și nici la alta; nici n-am să încerc

să te întâlnesc. Nu-i adevărat că faci asta din dragoste. Sau poate din gelozie? Și azi e 1 Mai. Prima zi din luna iubirii, și eu, care am crezut atât de mult în luna mai (avuseserăm o înțelegere, la urma urmelor), în aceste trei zile, azi trebuie să plâng. Un lucru, un lucru mă necăjește: ce-au fost toate astea, pentru că nu cred că n-a fost nimic. A, știu. Știu cum a fost atunci, și a fost dulce. Dacă doar îl impresionez, atunci... Nu, nu spun că nu sunt îndrăgostită, dar nici nu vreau să mă bag cu forța în viața lui.

Nu plânge, inimă rănită

Săgeata care te-a străpuns nu te ucide

Cu dorul, bătaia ta va reîncepe

Deși nu vreau să se-ntâmple așa

Așa va fi

Acum poți vărsa lacrimi neputincioase

Dar nu te vor mai înduioșa

Te vor prăda și spaima-ți va crește

Căci n-ai aflat despre oameni-nainte...

Mănunchiuri de gânduri te-or dezamăgi

Vei sucomba sub vrerea lor

le arunci – și se împrăștie multicolore

găsit-am o inimă,

pe-un drum mărginaș

o inimioară de turtă dulce,

fierbinte și drăgălașă
operă de artă ca o inimioară
bătând din palme de bucurie
alerg peste câmpii
peste-acel drum mărginaș
iar inima s-a dus și a pierit
Am plâns cu mult amar
Am suspinat cu mare durere
Nu știu ce să fac
Să caut o inimă nouă
Sau pe cea pe care-am avut-o
Dar de ce atât jelesc
De ce am vărsat lacrimi
Căci până-am găsit inimioara
Nu aveam inimă deloc
Am găsit-o, s-a pierdut, s-a terminat
Vorbesc cu logica mea și-i spun:
„Fă totul să fie la fel fără grijă
așa cum era mereu înainte...”
Dar va rămâne o umbră pe frunte
Ca norul ce-atârână deasupra câmpiei
Căci am avut o inimă lângă inima mea

Și i-am simțit în mână căldura

Mirosea dulce și-mbietor

Mi s-a părut că-i simt bătaia

Și de aceea plângeam amar

De aceea durerea și grija

Găsisem o inimă nouă

Și am pierdut-o din nou

Ei bine, o să vedem, sunt îndrăgostită și el... O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

3 mai 1941, sâmbătă

Doamne, numai tu știi ce chin am suferit în aceste zile, ce tortură, nu pot nici să descriu și nici să repovestesc, trebuie s-o trăiești ca să înțelegi, dar este mai bine să nu înțelegi sau să n-o trăiești. Nu m-am dus la petrecere, dar cu ce preț! Cât despre el, nu știu, poate că se distrează de minune, poate că dansează fericit, poate că nu s-a gândit nici o clipă la mine. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

8 mai 1941, joi

Aș vrea să-ți spun atât de multe, atât de multe – nimic. Aș dori să vorbesc cu tine, dar sobru, despre starea sufletului meu. Știi că mi-e un dor cumplit de mama; simt că această emoție a mea se intensifică, devine mai puternică. Și nu pot să spun cât vom mai sta despărțite. Am așa de mare nevoie de cineva cu adevărat apropiat, cineva care să aibă grijă de mine, o prietenă, o mamă...

Și astăzi am văzut-o, a venit noaptea, era bolnavă, suferindă. Când a plecat a spus:

– Renuș, o să vin pe 25 iunie.

A spus că vine, așa că o aștept... Aștept ca acest vis simbolic să se adevărească. Așadar, poate că va veni, pentru că sufletul ei a fost cu mine.

Norka m-a întrerupt din scris și am terminat seara și nu pot să scriu ce-aveam de gând, pentru că l-am întâlnit pe drum pe „El“. Domnul și stăpânul inimii și al sufletului meu, magicianul care cu o privire, cu un cuvânt sau un zâmbet mă transformă într-o persoană diferită. Nu pot rezista în fața farmecului lui, așa cum nu poate rezista cineva în fața unor fragi supranaturali otrăviți, așa cum nu poți rezista în fața trandafirului înmiresmat, dar plin de spini. Așadar îl iau și, deși mă rănește, deși îmi stoarce sângele din inimă, simt că nu pot să renunț, pentru că spinii lui au crescut în mine, pentru că dacă îi scot – am să mor...

Credeam că este deja „pro forma“, așa cum a scris Olga. Că este sfârșitul și că se prăbușește pământul sub picioarele mele. Dar acum simt că nu, încă nu, nici n-a ajuns încă la înălțime maximă, așa că de ce mă gândesc la sfârșit? Plimbarea de astăzi și totul – nu a fost aproape, dar atât de delicat ca aroma parfumului din aer pe care-l simțim intuitiv. Simt că iubesc mai mult decât toate fetele pe care le cunosc. Olga este îndrăgostită, înnebunită, știe de ce iubește, iubește un ideal. Iar eu iubesc de o sută de ori mai mult, pentru mine, orice

fleac este o rană uriașă, sângerândă, sunt disperată, răvășită, îngrijorată... Îl iubesc pe el și numai pe el, un ideal întruchipat pe care nu l-am găsit întâmplător și care a devenit idealul meu... iubesc, iubesc... Și acum am atât de mult de învățat, nu mai e timp... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Iubesc pentru că e mai

acorduri de flori pe pământ

lumea în jur e trandafirie

sufletu-i plin de veselie

iubesc pentru că este-un miracol

Are puterea și forța

Să dea barierele jos

Inima-mi suie în vârful de turn

Iubesc căci am puterea

Să răvășesc cascade de doruri

Și nu voi opri niciodată

Năvala iubirii și-mpunsătura

Acum știu de ce iubesc

O frunte atât de semeță

și ochii și buzele, o, buzele lui...

și îl iubesc căci merită să-ncerc!

10 mai 1941, sâmbătă

Trăiască luna mai! O simt din nou. Am fost la cinema și am stat strâns lipiți unul de altul, cu fruntea lipită de frunte și... înțelegeți? Z.

– Bine, te las să te duci la război.

– Și cum vor fi copiii noștri?

– O să fim la Lvov împreună...

– Mergi cu mine la Lvov?

Și a vrut fotografii de la mine; a spus că trebuie să le ia cu el, pentru că nu va avea altceva decât fotografii și amintiri.

– Vezi tu, și eu sunt sărac, cu toată hărțuiala asta...

Lui Z îi place să citească poeziile mele, știe în ce ordine sunt și mă amenință că o să le publice. În general, este minunat, iar eu îl iubesc! Așa de mult, încât simt că mă înec...

Mâine nu ne întâlnim, dar între examene o să „râdem“. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Ieri...

De fiecare dată este la fel... de fiecare dată mai ușor, mai apropiat, iar acum parcă mi-a semănat cineva în suflet o pace, o pace fericită. Au mai rămas amintirile, unele intangibile, pe care ieri mai puteam să le cuprind într-un singur cuvânt, într-o privire, în... Amintiri nostime, dragi, ușor sâcâitoare... (el m-a obișnuit cu asemenea opinii, mulțumesc). Acum încă nu avem o casă, oricum totul mi se învâртеște în cap. Cum o să fie mai târziu?

13 mai 1941

Și cum o să fie atunci...? Oh, mai! Cât de amețitor este acest mai, dar poate doar pentru mine? Toată viața mea se umflă în mine, toți cei șaptesprezece ani. Toate emoțiile se adună ca o grămadă de frunze uscate, și acest mai este ca un combustibil aprins dedesubt... Și crește, și crește, o singură scânteie și va izbucni, flăcările se vor năpusti în înaltul cerului, totul se va încinge și se va dezlănțui ca iubirea mea încătușată, suprimată, reprimată atâta timp. Să fie flacăra, căldură, fervoare. Să ia foc inima, creierul și mintea, tot trupul, să fie numai conflagrație și fierbințeală, și dorința de-a mistui, buze roșii ca focul, dorință ca astăzi, ca atunci... ca întotdeauna. Dorință! La naiba.

Mi-am pierdut mințile? Curând vin examenele, mai sunt doar trei zile până la sfârșitul trimestrului. Și n-am învățat absolut nimic, am rătăcit visând cu ochii deschiși, cugetând... Nu învăț deloc pentru examene. Pur și simplu nu pot! Ochii lui Zygu sunt verzi, dar buzele lui sunt cele mai frumoase. Buze atât de uimitoare.

Luminile-n casă sunt toate stinse

Și megafoanele au amuțit

Magazine și chioșcuri închise din nou

Ziua fierbinte s-a dus...

Răpăitul și freamățul pașilor a dispărut

Noaptea tăcerii, neagră, întunecată

Își lasă amprenta peste oraș

orașul găsește timpul să doarmă

de ce ne rănește pe toți acest mai

și face răni noi în inimi nevindecate?

De ce-l trezește și-l îmboldește pe-ndrăgostit

de ce tot mai arde în ochii plini

de dorul de-aprilie – de ce noaptea

luna lui mai ne cucerește năvalnic

când nopțile-s pline de praful de stele

deși mintea îmi spune să nu!

buzele mele șoptesc „trebuie, totuși!”

De ce acest mai cu câmpiile verzi

se tot amestecă cu ochii mei cei mai dragi

de ce îmi umflă pieptul, mă amețește

și mă îmbată cu această tortură

iar eu spun că tot mai vreau...

Ce proastă sunt, ce-mi pasă mie, acest mai oricum nu va fi bun.

18 mai 1941, duminică

Vineri, după ore, Zyguś m-a condus acasă. Sâmbătă a fost o ceartă între Irka, Zygu și Maciek. Știi că acum simt ceva pentru Maciek, nu pot să spun că-l detest, dar parcă-l depărtează pe Zygu de mine. Uneori îmi spun că e acceptabil, dar alteori este oribil, josnic, capabil de orice. Și Z este sub influența lui.

Anul școlar s-a încheiat. A trecut mai repede decât toți ceilalți de până acum. A trecut, a căzut în uitare, pentru că a fost plin de iubire. Și anul școlar s-a terminat – păcat... Să zicem că asta nu va schimba iubirea, dar până acum era ceva care ne lega în mod legitim, ceva ce făceam împreună, care ne privea pe amândoi în mod egal. Ei bine, nu se poate spune că numai școala ne lega, totuși ne lega, dar cel mai mult ne lega dragostea.

Irka mi-a zis că mama lui Z a spus că Z este îndrăgostit, că nu arată bine, că nu știe ce se întâmplă cu el. A fost foarte dornică să afle câte ceva despre mine, să-mi vadă fotografia etc. Așadar, în fine, o dovadă reală, tangibilă, că Z este îndrăgostit. Și m-am gândit și eu așa, de foarte multe ori, la mama lui. Îmi place de ea, o iubesc pentru ceea ce a spus, și o iubesc și pe mama mea dragă, cea mai bună, singura. Și nu mă pregătesc pentru examen absolut deloc; nu știu cum o să fie. Am să te văd pe 4, fie fericită, fie cu ochii plânși. Ei bine, până pe 4, doar dacă... dar mă îndoiesc. Rena. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Abia mai suport. Dragul meu Jurnal, mi-e așa de dor de tine. Nu pot să dorm pentru că dau două examene și jumătate: unul pentru Zygu, altul pentru mine și jumătate pentru Arianka. Nu mi-am închipuit niciodată că pot să fiu atât de îngrijorată pentru altcineva. Zygu este nemaipomenit de bun cu mine, apoi teribil de gelos fără nici un motiv.

4 după-amiază

Nu, nu scriu data, la ce bun, nu trebuia să mai scriu până pe 4. Z dă examene, iar eu sunt atât de nervoasă, că nu mai dorm noaptea, nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de examenele mele – nu învăț. Și astăzi, Doamne, Doamne! De ce sunt atât de tristă astăzi, ce i-am făcut lui Z când a venit? Sunt cumplit de supărată. Nu supărată – mâhnită. Nu știu sigur de ce. Ce prostie că am stat degeaba trei ore și am așteptat rezultatul la problemă. Fetele de la internat strigau mereu:

– Ela!

De ce? Pentru că m-a condus înapoi, iar Stefa de vizavi era furioasă pentru că Krzys (iubitul ei) și Waldek au fluierat „Chopsticks“ sub fereastra mea. Dar de ce îți spun toate acestea? Probabil ca să-ți descriu starea deplorabilă a sufletului meu. Cercetează ce anume ar fi putut să mă aducă în halul ăsta – aha, poate dispoziția proastă, trec printr-o fază când trebuie să recunosc că sunt îngrozitoare, de-a dreptul nesuferită, dar poate este din cauza dezamăgirii că nu m-am descurcat foarte bine la problemă?

Voi pleca departe

Și voi lăsa lumea în urma mea

Poate că liniștea de mai însorită

mă va alina

poate o briză subtilă

mintea-mi va răcori

Nu, nu pot susține-o privire

Nu pot privi pe nimeni în ochi?

Du-te departe, adormi în ceață

lasă timpul să zboare

Pleacă deasupra pământului

Urmează visul și fii

O umbră strălucitoare, înmiresmată

firul cel zvelt al unui gând

și ca un vis cu ochii deschiși

mă răspândesc peste cer

visător mângâind cu un zâmbet

și mă topesc într-un suspin

O, să fiu un norișor de gândire

roz și albastru

palid, lăptos și portocaliu

să iau cuvântul și apoi privirea

să zbor departe

să devin una cu dulcele vis de mai...

10 seara

Am avut parte de cea mai minunată seară de mai. Poate prima seară romantică de mai din viața mea. Am urcat sus, pe coline, pe poteci. Râul San curgea la picioarele noastre – puternic, cu sclipiri roșii în apusul soarelui. Și soarele roșu, ușor încețoșat cobora încet pe cer. Am vorbit foarte mult, a fost plăcut, știu că spiritele noastre erau atât de strâns legate, încât nu cred că un contact fizic ne-ar fi putut apropia mai mult. Este greu să-mi amintesc despre ce am vorbit. Știu numai că atunci când am zis ceva despre reputația lui, a răspuns:

– Așadar, nu-ți dorești un soț renumit...?

Și apoi a spus altceva și a devenit foarte confuz (pașaport, nu vrei să vii cu mine, nu poți nici măcar să te controlezi, foarte mult despre ochi).

Bunul, drăgălașul de Zyguś, deja este supărat pe mine pentru că mi-e frică de câini și spune că-i vine să-mi dea o scatoalcă, dar este perfect în absolut toate privințele.

Chiar că nu-mi găsesc cuvintele, așa că imaginează-ți scena, verdeața, luna mai, apusul și artificiiile și noi doi îndrăgostiți.

Dar Zygu tot mă mai testează în legătură cu Maciek; tot nu mă crede?

Și inima care tresaltă? Nu mai cred așa de mult în această putere, „oare legătura sufletelor nu merită legătura trupurilor?” O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Proasta asta de Belania! Fetele astea sunt atât de superficiale și de banale! M-a întrebat dacă încă nu m-am plictisit de Zygu. Ea se plictisește de studenți, pentru că nu poți să schimbi două cuvinte cu ei – contesa se îndepărtează.

Oricum, constat că sunt mai statornică decât ele, nu schimb iubiții ca batistele, nu pot să vorbesc despre asta într-un mod rece, cinic! Este

respingător, dezgustător! Să iubești cu adevărat, cu pasiune, sincer, eu în asta cred, numai în asta! Sunt îngrozită de chimie.

Plimbarea de azi a fost – oh, nici nu merită s-o menționăm. Erau și alți oameni de față, și atunci eu mă simt întotdeauna mai rău. Am să-ți spun că am fost puțin geloasă, dar Zygu a fost de o sută de ori mai rău când s-a apropiat Maciek, pentru că chiar avea mai multe motive să fie gelos. Oricum, am aflat cum îmi studiază poeziile (despre explozie, despre azuriu), aha, despre legarea mâinilor și „Marșul nupțial“ al lui Mendelssohn. Și despre cele două vecine la care stă în pensiune, întotdeauna are în el ceva cordial. Serile și nopțile înstelate sunt foarte frumoase, dar în afară de aceasta este așa de plicticos, cumva pustiu și multă singurătate pe lume, ai vrea să ai pe cineva, să spui ceva. Ce? Păi, de ce nu... Zyguś. Acum mă interesează foarte mult poeziile.

4 iunie 1941, miercuri

Gata! Îmi vine să sar până la cer de bucurie! Totul s-a terminat cu bine, am trecut la toate, deși nu am prea învățat. Ei bine, acum mă așteaptă vacanța, dar și o mare pustietate. Nu știu, am mereu sentimentul că ceva m-a ocolit, că ceva s-a terminat. Am o dispoziție așa de ciudată că nu știu ce să fac.

Zygu a fost minunat ieri. A fost așa de încântat când m-am lăsat mângâiată de el, dar nu și de M! Dar este ceva ciudat cu Z, ceva diferit față de alți băieți. Pe de o parte este foarte bun, pe de altă parte – puțin cam răutăcios... Știi, mă aștept la ceva, aștept, aștept să se împlinească visul, dar acesta se topește, iar după aceea – am să plec la Horodenka – numai eu știu, știu sigur că o să-mi fie dureros de tare dor... Zyguś! O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

10 iunie 1941, marți!

Zygu are mâine ultimul examen. Ca să sărbătoresc evenimentul am să-mi pun pantofii noi, bleumarin. Am vorbit astăzi despre asta și despre altele. Știi, nu mai pot să notez conversațiile în întregime, dar nu contează. Oricum, nu poți să scrii exact așa cum a fost.

Pe Z îl doare în gât, spune că ar trebui să-i recomand ceva sau să spun un cuvânt – ar fi de ajuns ca să se simtă mai bine. Am discutat despre Salcia și Krela. Și că știe cum să mă influențeze pe mine și despre multe, multe alte lucruri.

– Ei bine, ce mă fac eu cu tine? a întrebat de două ori.

Am vrut să întreb dacă mergem mâine la film, dar am fost atât de stângace, că n-am reușit să rostesc nici un cuvânt. Z crede că am de gând să-i spun Dumnezeu știe ce. Am zis că am să-i spun mâine. Foarte bine, dar ce-o să-i spun? Crede că... da, asta crede. Și eu chiar vreau, vreau neapărat să-i spun. Te iubesc, Zygu! Dar nu, nu pot, atunci ce am să-i spun? Ce am să-i spun mâine? A făcut o mutră așa de dulce, așa de drăgălașă... Zygunio, te iubesc așa de mult! Te iubesc cel mai mult! Acel „Și oricum preferi tu!“ mi-a alunecat de pe limbă și m-am simțit foarte stânjenită, dar a ghicit, cea mai minunată minune. Te iubesc. Noapte bună și sărutări. Renia.

Visez din nou cu ochii deschiși. O să mă uit după camere și o să mă gândesc cum vom locui noi doi acolo. Este un vis, un basm, dar poți să visezi. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

11 iunie 1941, miercuri

Zygu a dat azi ultimul examen! A fost atât de minunat azi! Foarte tandru și foarte drăgălaș. Vreau totuși să-i spun ceva. Nu! Sincer, astăzi Zyguś a fost așa cum nu este niciodată. Nimic în plus de la mine!

17 iunie 1941, marți

Nu l-am mai văzut pe Zyguș de atâta, atâta timp! Îl văd, dar este tot timpul preocupat de absolvire! Măine este balul de absolvire și... ziua mea de naștere. Împlinesc șaptesprezece ani. Măine o să stăm de vorbă. De fapt, știu că nu voi fi fericită, pentru că nu am să-l văd deloc pe Zygu. Astăzi am tradus puțin din Heine – asta îmi aduce un fel de ușurare, câte ceva din gândurile care sunt „ale mele“, de exemplu:

Se iubeau nespus, însă nici unul

În veci n-ar fi făcut mărturisire

Ca niște dușmani se priveau, și totuși

Era să moară de-atâta iubire,

Într-un târziu cei doi s-au despărțit

Se revedeau în vis, ca dintr-o întâmplare

Muriseră de mult, cum le fusese sortit

Dar nu știau asta, se pare. *****

Poate că legătura aceasta dintre noi va avea un sfârșit mai fericit.

Am o colecție minunată de poezii. Mi-au făcut-o Irka și Nora, le sunt recunoscătoare. Una pentru Zygu, am să-i scriu pe ea, dar nu am o ciornă neprelucrată. Așa că vor fi puțin cam dezamăgiți mâine, mai ales că mi s-a umflat piciorul și nu pot să plec... mâine?

18 iunie 1941, miercuri

Irka și Nora mi-au cumpărat cel mai frumos jurnal legat în piele. Le sunt recunoscătoare și le iubesc, mult, foarte mult. Numai că de ce a scris că poate am să fiu o poetă vestită și doamna Zygmunt S., și dacă nu... acest jurnal va fi numai o amintire foarte dureroasă. Zilele astea nu mă gândesc prea mult la viața mea, poate că nu mai pot s-o fac acum așa cum făceam altădată și oricum nu merită. Poate că cel mai important eveniment de astăzi a fost că am făcut cunoștință cu familia S. A fost o întâmplare, dar m-am simțit foarte stânjenită, bine că era întuneric. Z a aflat de la școală că este ziua mea. Am împlinit șaptesprezece ani. Încă nu este așa de înfricoșător, dar optsprezece e un coșmar. Nu știu de ce acest an înseamnă așa de mult. Așa că i-am cunoscut exact de ziua mea, păi... Mamă, e adevărat? A doua zi de naștere fără tine. Dar tu, tu te gândești la mine astăzi? De ce eu... Mâine nu va începe o nouă fază, nu, va fi tot aceeași.

20 iunie 1941, vineri

Azi. Da, azi. Știam eu, am simțit eu, am să fiu în stare să-ți spun numai ție. Am avut altă seară minunată. Noi doi singuri, absolut singuri. Soarele apusese și începeau să apară stelele, luna se ridica pe cer, iar noi stăteam unul lângă altul și discutam. Și era așa de... Când am plecat era întuneric; nu găseam drumul. Ne-am rătăcit, da, ne-am rătăcit de două ori, sau, mai degrabă – de fapt ne-am găsit. Totul a fost atât de brusc și de neașteptat și dulce și intimidant. Nu aveam cuvinte și eram teribil de încurcată. A spus:

– Renuška, dă-mi un sărut!

Și până să-mi dau seama s-a întâmplat... După aceea a vrut mai multe, dar nu mai puteam, tremuram toată.

Z a zis că i-a plăcut sincer această „derivă intenționată“, cum a numit-o el.

– Putem s-o facem din nou mâine.

Mă simțeam așa de ciudat și de bine. Totul era ușor, insesizabil, eteric, delicat. A fost mult, mult mai mult, dar mă interesează numai acest lucru – că a devenit atât de apropiat de mine, cel mai scump om din lume, sunt amețită tot timpul... Cum s-a întâmplat? Gata acum, trebuie să mă gândesc și să visez... Ne întâlnim mâine – Z și cu mine, și tu și cu mine. Și mâine va fi la fel de bine și de dulce...? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

21 iunie 1941, sâmbătă¹²

Iubesc ochii aceia verzi. Mai întâi ne-am scris dedicații unul altuia pe fotografii. Am folosit gramatica latină pentru asta. E un scandal, asta a spus Z, și acest scandal durează deja de șase luni. Ne-am dus și la pini. Și din nou a fost foarte bine. Ne-am sărutat pentru a doua oară, de fapt, pentru prima dată, pentru că astăzi a fost reciproc. A fost așa de bine, dar știi, nu a fost brutal sau sălbatic, ci delicat și cu grijă, aproape cu teamă – ca și când n-am fi vrut să distrugem ceva ce creștea între noi. Cine ar fi crezut că putem discuta atât de „științific”? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Zygu dorește foarte mult să meargă la o petrecere luni, eu nu vreau, dar se pare că trebuie – dar chiar că nu am chef! Nu-mi plac dansurile astea înăbușitoare, înghesuite. Prefer să stau sub stele, sub lună, în întunericul serii, alături de Zygunio al meu care s-a maturizat.

26 iunie 1941

Îți amintești, pe 25 mai am scris că am avut un vis. Am visat că mama a spus că va veni pe 25 iunie. Dumnezeu Mare! Nu știam că va fi așa! Nu pot să scriu. Nu am putere de frică. Este război, război din nou, între Rusia și Germania.***** Germanii au fost aici și după aceea s-au retras. Zile oribile în pivniță. Orașul a fost evacuat. Îți amintești, dragul meu Jurnal, ce preț scump am plătit pentru un moment scurt, azi am stat din nou... Ajută-ne, Doamne, să ni se întâmple și acum ce ni s-a întâmplat atunci. Te-am implorat, Doamne, Dumnezeule, să mi se împlinească visul și s-a împlinit, ai salvat-o pe mama, mi l-ai dat pe el și mi-ai dăruit lucrul pe care-l așteptam de atâta timp, iar acum acest război. Dă-mi-o pe mama, salvează-ne pe toți, cei care am rămas aici și cei care au fugit din oraș azi-dimineață. Salvează-ne, salvează-l pe Zygu...

Astăzi m-au trezit, am alergat afară și am văzut silueta lui. Oh, îmi amintesc bine această ultimă seară de sâmbătă. Dumnezeule Sfânt și Atotputernic, salvează-ne! Vreau atât de mult să trăiesc! Mă smeresc în fața Ta și te implor în numele tuturor. Salvează-ne! Astăzi va fi cumplit. Sunt înspăimântată, astăzi a fost oribil. Cred că mă vei auzi, că nu mă vei părăsi în ceasul acesta cumplit. M-ai salvat și înainte, salvează-mă și acum.

Data... Nici nu știu, sâmbătă, acum o săptămână... De ce, de ce să scriu, de ce să vorbesc? Doamne, mulțumesc că mă salvezi.

Dar inima îmi e așa de grea,

Gândurile-mi sunt sfâșiate în două

Inima mea este strânsă în pumnul de plumb

Și gândurile cumplite sunt noi.

Acum poate că am s-o văd pe Buluś! Nu știu ce se va întâmpla cu noi. Dido, cred că n-o să pățească nimic. Sunt îngrozită. Aproape tot orașul este în ruine. O bucată de șrapnel a căzut și în casa noastră. Au fost zile cumplite. De ce să încerc să le descriu? Cuvintele sunt cuvinte. Nu pot exprima ceea ce simți, când totul sufletul ți se lipește de un glonț care țiuite. Când toată voința ta, toată mintea și toate simțurile se agață de proiectilele zburătoare și le imploră: „Nu pe această casă!“ Ești egoist și uiți că proiectilul care te-a cruțat pe tine va lovi pe altcineva.

Dragul meu Jurnal! Ce prețios ești pentru mine! Ce oribile au fost momentele când te-am strâns la piept!

Și unde este Zyguś? Nu știu. Cred, cred cu tărie că nu i s-a întâmplat nimic. Dar nu știu unde este. Doamne, apără-l de tot răul. Zyguś, unicul meu, din cauză că ne-am luat rămas-bun, acum despărțirea aceasta este și mai amară. Am făcut schimb de fotografii și a spus că s-ar putea să rămânem despărțiți până după război; tu făceai planuri de viitor, pentru viitorul meu și al tău, iar eu îți spuneam: „Nu știu – s-ar putea să fie război“. Toate acestea au început la patru ore după ce mi-ai trimis în zbor ultimul sărut de la balcon. Mai întâi am auzit o împușcătură, apoi alarma și după aceea huruitul distrugerii și al morții. Nu știu unde sunt Irka și Norka, și nici ceilalți.

Deocamdată atât pentru seara asta; se face întuneric. Doamne, salvează-ne pe toți, pe Dido, pe Zygu. Fă ca mama să vină și să nu mai fie suferință, Doamne... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

1 iulie 1941

13

Suntem cu toții bine și în viață. Toți, Norka, Irka, Zygu, prietenii mei, familia mea. Și astăzi vreau să vorbesc cu tine ca un om încă liber. De mâine, la fel ca toți ceilalți evrei, voi începe să port o banderolă albă. Pentru tine am să fiu întotdeauna aceeași Renia, o prietenă, dar pentru ceilalți voi deveni o persoană inferioară care poartă o banderolă albă cu o stea albastră. Voi fi Jude.

Nu plâng și nici nu jelesc. M-am resemnat cu soarta mea. Dar mi se pare ciudat și dureros. Vacanța mea de vară și întâlnirile cu Zygu au luat sfârșit. Nu știu când am să-l mai văd. Astăzi toată lumea muncește. Nici un fel de vești de la mama. Dumnezeu să ne apere pe toți.

La revedere, dragul meu Jurnal. Scriu acestea cât sunt încă independentă și liberă. De mâine voi fi altcineva – dar numai pe dinafară. Și poate că într-o zi am să te salut ca altcineva. Ajută-mă, Doamne, căci cred în Tine. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu!

3 iulie 1941, joi

Deocamdată nimic nou. Purtăm banderole, ascultăm știrile înfricoșătoare sau consolatoare și suntem îngrijorați, căci s-ar putea să fim închiși în ghetou.

Astăzi mi-a făcut o vizită! Auzi? Am crezut că înnebunesc de bucurie și... de fâstâceală! Lucrează la clinică, pansează răni, așadar face practică fără teorie. Este dulce și minunat, ca întotdeauna. Păcat că nu poate să meargă acum la universitate. Ar fi un doctor excelent. Dar va fi oricum, într-o zi! Ne-am înțeles să ne întâlnim mâine la clinică. Pare puțin cam ciudat, dar de ce nu? Chiar și acum, când purtăm banderolă – este important să fiu cu el.

Se spune că frontiera se va deschide pe 7, ah, vreau așa de mult să vină mama, o doresc din toată inima. Buluś, vino! Doamne, adu-o pe mama, las-o să fie cu noi la bine și la rău. Buluś, vino! Zygmunt este minunat. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu!

6 iulie 1941, duminică

Zilele trec... alaltăieri nu l-am văzut pe Zygu – a fost vina mea, da, vina mea. Astăzi am de lucru (muncă fizică, bineînțeles), se primește pâine pentru asta și am căpătat și cartofi, adică am repurtat o victorie în domeniul aprovizionării. Sunt foarte obosită, dar mai puțin din cauza muncii și mai mult pentru că mi-e dor de mama și de Zygu. Mi-e așa de dor de ei, mă topesc de dorul lor. Când? O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu!

11 sau 12 iulie 1941, vineri¹⁴

Pierzi noțiunea timpului acum. Astăzi în sfârșit l-am văzut. Dar a fost o întâlnire de la distanță și era și Maciek acolo și firește că nu s-a întâmplat nimic.

Z lucrează la policlinică, schimbă pansamente, coase răni și face și alte lucruri oribile; i se spune doctor. Mi-a spus să vin la clinică și să pun pe cineva să-l cheme, dar mă simt din nou stânjenită și nu știu dacă am să mă duc.

Dar ce vești am primit! Am aflat de la vărul lui Z că a avut grijă în mod deosebit de caietul meu cu poezii și nu a lăsat pe nimeni să pună mâna pe el. Nostim – eu am fugit cu tine și cu fotografia lui, iar el cu caietul meu. A spus așa despre mine (auzi, despre mine):

– Femeia mea este subtilă.

Vărul lui Z lucrează acolo unde lucrează și Irka și mulți alți prieteni din bloc; toți vor să mă cunoască, știu că mă cheamă Rena și că sunt „femeia lui Zygu”. Sunt îngrozitor de stânjenită, pentru că nu-mi place atâta tevatură și nu-mi place să fiu observată. Încerc să mă arăt pe acolo, dar mă îndoiesc că fac o impresie decentă, de regulă dau fie peste un barbar necioplit, fie peste un idiot. Dar o să vedem. Tu vei rămâne oricum prietenul meu și Z la fel. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

15 iulie 1941, miercuri

*****

Astăzi a fost o zi plină de evenimente. De dimineață m-am întâlnit cu Z, și cum? Treceam pe lângă clinică, l-am văzut pe Maciek și el l-a chemat pe Z, care era deja acasă. Am stat de vorbă și ne-am plimbat mult timp (și, datorită lui Z., fără banderole). Plimbarea noastră a fost cât pe-aici să aibă o încheiere tragică: un polițist s-a apropiat de Z, l-a întrebat de ce naționalitate este și i-a cerut pașaportul. Z a spus că este polonez și nu are pașaport, apoi au dispărut amândoi. Am auzit că s-au dus la poliție, așa că am fugit ca o nebună încoace și încolo: e greu să descriu ce am trăit atunci, disperarea, frica și vinovăția etc. Totul s-a terminat cu bine.

L-am văzut pe Z în halat de medic (îi stă așa de bine!) și cu mănuși de cauciuc. Acest eveniment, deși este înfricoșător, este o altă cărămidă la temelia iubirii noastre.

După-amiază m-am dus la clinică, am făcut pe viteaza, m-am întâlnit cu Z (cu complicații minore). Am făcut o plimbare lungă și a fost foarte, foarte bine. O, da, i-am dat țigări și bomboane, o avere în zilele astea! Pentru că Z este cel mai minunat, cel mai drag dintre toți. Mâine urmează să ne vedem în grădină la M. Z vine să mă ia de acasă. Așa că aștept... îi aștept pe Z și pe mama (asta e toată viața mea). La revedere, noapte bună și bună ziua, Rena.

Ziua următoare, joi

*****

Da, m-am întâlnit cu el. A venit cu Maciek. M a plecat ca să-l vadă pe Julek, iar Zygu și cu mine am plecat la plimbare. E plăcut să aștern detaliile pe hârtie, dar astăzi am să încerc să redau câteva fragmente și să gândesc puțin cu voce tare, adică pe hârtie. Spun fragmente, pentru că este greu să redau o discuție de trei ore. Știi, nu are rost să scrii totul, ar trebui să fie filmat, ba chiar pe peliculă color, pentru că așa ai putea vedea ce ochi verzi și ce buze roșii are, cât de rău – dar cât de minunat – arată.

Fragmente de film: nu are pe nimeni, nicăieri în Jarosław etc., se gândește la familia lui, nu are nici prieteni... nici prietenă.

– Ah, știi că asta voiai să spui.

M-am abținut și nu am întrebat despre cea din fotografie, dar am să întreb. Mai târziu, cu siguranță că va reuși să mă țină lângă el și nu mă voi despărți de el. Apoi că dorește să se folosească de mine ca să învețe cum să facă injecții și că într-o zi o să facă ceva cu nasul meu și poate și cu înălțimea. Mi-a scos o muscă din ochi și știi, este chiar plăcut atunci când îmi intră o muscă în ochi, dacă Z mi-o scoate. Mai târziu am vorbit despre examenul de absolvire și „ce va face cu mine“, iar la sfârșit – că putem să murim împreună, ținându-ne de mână și să fim îngropați în același mormânt. Ce zici, este chiar foarte înduioșător, dar trist. Dacă chiar trebuie să împărțim un mormânt în felul acesta, iar noi doi să fim înăuntrul unui într-o îmbrățișare ultimă, dar eternă, pe el ar trebui să fie aceste cuvinte:

aici zac aceia ...

care au fost îndrăgostiți

care nu vor fi clintîți

de nici o comandă

și nu vor mai fi despărțiți

uniți pe vecie de mîna morții

Da, dar nu acum, acum mai trebuie să trăim, trebuie să ne străduim, să încercăm, să lăsăm ceva lumii. Și poate că trebuie... să creăm fericire și apoi va veni binecuvîntarea lumii, a Domnului și a oamenilor, și vom pleca cu sentimentul datoriei împlinite. Z, probabil că tu gîndești altfel, mai înțelept. Dar eu gîndesc în felul acesta matern, deoarece, așa cum ai spus chiar tu, sunt puțin prea calmă. Da, știu, sunt ca o pisică grasă care se întinde. De ce simt o durere acum, o durere ciudată, vagă și nejustificată – ah, da, Dido. Așadar, pe lângă aceasta, mă gîndesc la ei cît e ziulica de lungă, iar noaptea îi visez din nou, pe mama și pe el. Și știu că le-aș da totul, și pe mine însămi, deoarece simt că acestea sunt cele două ființe pe care le iubesc cel mai mult, simt că sunt cele mai apropiate și mai dragi mie. Când merg pe străzi îndepărtate împreună cu Zygu (ce ironie a sorții, nu suntem siguri dacă vom trăi, orașul este distrus, e război, o incertitudine cumplită, banderole albe), eu sunt fericită, mă simt bine și aș vrea să fixez momentul, să clarific ceea ce simt, ceva care este și nu este – dar este. Merg și privesc la minunații ochi verzi și ascult cuvintele, uneori ironice (pentru că avem o conversație ironică) și la lumea aceea normală despre care știu atît de mult... ororile războiului... mi se pare ceva fericit. Și această stare nu este numai egoism (egoism, adică Zygu și cu mine), de exemplu: rîd. Z spune că rîd de el, deși știe că nu este cazul, și un minut mai târziu vorbim amîndoi în același timp. Z:

– Râzi dacă îți face plăcere, ori de cîte ori poți.

Eu:

– N-am să rîd, pentru că te indispuce.

Și amîndoi izbucnim în rîs.

Cînd ești într-o asemenea dispoziție vrei ca toată lumea să fie fericită,

vrei ca lucrurile să meargă bine între Nora și Julek B., Irka și Henek, Arianka și Rysiek și între fiecare fată și iubitul ei; ai vrea ca toate aceste iubiri să se maturizeze și să se transforme în căsnicii exemplare, pline de iubire! „Este o nebunie să te gândești astăzi la așa ceva!“ Crezi că nu știu ce vei să-mi spui, bătrâne prieten? Da, dar îndrăgostiții sunt întotdeauna nebuni, pentru că iubirea este nebunie, iar nebunia este viață. Așa că să fie bine pentru noi toți, să ne sărutăm curând din nou, iar Zygu să rămână așa ca acum! Dacă aș putea, aș cânta un imn răsunător ca să-l laud pe Domnul, iubirea și lumea, dar nu pot, așa că fredonez numai în inima mea!

Fii vesel, prietene, și râzi

Îmbrățișează trecătorul

fii bucuros că poți să strigi

„Trăiesc!“ și e de-ajuns!

Mulțimea stranie s-a strecurat afară

Din pivnițele jilave și-ncinse

Un roi de fețe palide și trase,

înfometate se clatină sleite

s-au strecurat afară din ruine

și râd isteric, hohotesc

și... sunt fericite

Un om stă pe o grămadă de moloz

nu are casă și nici copii, soție

își toarnă votcă-n gură

și scuipă sânge într-un râs nebun

se agață de fiecare trecător

și urlă: „Trăiesc! Asta-mi doresc!“

18 iulie 1941, vineri

O întâlnire. Din nou, o întâlnire la fel cu toate celelalte, totuși deosebită și minunată. Zygu aproape că m-a sărutat de față cu Maciek, și Maciek – de față cu Zygu. Voi sublinia că Z a fost foarte furios. A alungat-o de acolo pe Arianka, m-a târât sus (așa de frumos în halatul acela alb) și apoi am plecat la plimbare.

Am discutat ca de obicei despre război, medicină, complimente și ochi. Știu că amândoi așteptăm, asta se ghicește din diversele lui aluzii. Sunt îngrozitor de lașă. Încerc să-mi depășesc lașitatea, dar este foarte greu. Z este bosumflat pentru că nu am încredere în puterea brațelor lui și a aripilor lui protectoare. Am vorbit și despre viitor. Întotdeauna vorbim, iar prin asta înțelegem, deși vag (cel puțin eu), viitorul nostru împreună. Am spus ceva foarte supărător, și anume că vrea să scape de mine cu căscatul lui nervos. Atunci m-a tras spre el așa de tare, atât de aproape, că... nu știu. Dar când i-am spus că vine verișoara mea – ei bine, s-a simțit foarte stânjenit. Înainte aveam un loc, dar nu știam cum, acum știm cum, dar nu avem un loc; sunt sigură că amândoi așteptăm ceva. Știi, este așa de stupid, sunt copleșită de întâlnirile fericite, le înșir pe firul cenușiu al vieții mele ca pe niște perle minunate, strălucitoare, le înșir pe toate, egale, netede și rotunde, și ele cresc și prosperă, prosperă neobosite spre cea principală, cea mai mare și mai frumoasă. Este adevărat ce ți-am spus, sunt bolnavă incurabil și știi foarte bine de ce boală, de Zygu, pentru că nu m-ai întrebat, ci doar ai râs și încă cum – divin, cu un farmec incredibil. Este ceva încântător în faptul că nu poți să scrii despre asta, este exact ceea ce simt și ceea ce încerc zadarnic să exprim în cuvinte, pentru că distorsionez totul. Z adoră copiii, îmi face cunoștință cu ființele acestea mici, dulci pe care le sperie cu injecțiile. Îi sunt recunoscătoare lui Dumnezeu că există Zygu și recunoscătoare lui Zygu pentru că există iubirea noastră și recunoscătoare iubirii pentru că pune inimile pe foc, recunoscătoare inimilor pentru că pot să iubească. Și vezi, totul se reduce la acest cuvânt fermecat: iubire. Urmează să ne vedem luni, „chiar dacă plouă cu găleata“. Ah, numai dacă ar veni mama până luni, ooh... O să mă ajutați, Buluś și

Dumnezeu!

Ziua următoare, sâmbătă! (19 iulie 1941)

Întâlnirile astea întâmplătoare sunt cam neplăcute. Nu ar fi fost mai bine să fie numai luni? Cu cât mai bine? Nu aş fi fost atât de prost dispusă, nu ar fi existat lacrimi şi nu m-ar fi durut inima aşa de tare. Acum mă simt mai bine, pentru că m-am descărcat puţin în faţa ta – dar mai înainte, acum o clipă, gemeam de durerea pe care o suferă fiecare fată iubitoare şi geloasă. Şi am rupt eu însămi şiragul care se umplea atât de frumos cu perle. „Compania fericită“ l-a rupt, Lidka aceea care i se bagă în suflet alintându-se, şi tot comportamentul lui, şi Maciek care spune că de dragul ei vrea să meargă la stomatologie (n-o cunoşti şi nici eu n-o cunosc, nu a jucat nici un rol în viaţa mea şi sper nici să nu joace), precum şi purtarea mea stupidă, scandaloasă.

Da, sunt o proastă, mi-am primit pedeapsa pentru că sunt aşa de fericită, pentru că strigam de fericire. Acum este mai bine şi răzbate mai puţină amărăciune din rândurile mele, dar îmi amintesc, îmi amintesc cât de tare m-a durut. Numai eu sunt de vină, eu şi gelozia mea, de care voi încerca să scap. Toate acestea m-au recompensat puţin pentru dorinţele Irkăi şi pentru că i-a sărutat mâna lui Zygu şi pentru că el o s-o hrănească. Dumnezeu mi-a trimis această mică făptură drept consolare... Nu ştiu când... Am să te văd. Lida este oribilă. O să mă ajutaţi, Buluś şi Dumnezeu!

21 iulie 1941

A trecut deja o lună de la sărutul nostru memorabil. Zygu mi-a amintit de asta. A venit împreună cu Maciek. Maciek m-a sărutat pe cap în semn de salut. Zygu s-a făcut roșu. Ei bine, când Maciek m-a sărutat pe obraz, Z a fost furios, și pe bună dreptate. A încercat să se revanșeze pentru tot și și-a ascuns în același timp stânjeneala, așa că a început să mă îmbrățișeze, să mă mângâie cu atâta căldură, încât m-am simțit foarte mișcată și... aproape amețită.

– Ce față netedă are, a spus el.

Și-a amintit că odată, acasă la micuța Irusia, mi-a mirosit aroma, adică parfumul. M-a ținut strâns de mână. Când am vorbit despre ăăă... carte și Maciek vorbea despre accidentul despre care dorise Z să-mi povestească vineri, Z a spus:

– Maciek, stop, aceasta este o „floare de gândire“, nu poate asculta așa ceva, și s-a mai străduit apoi în fel și chip, așa cum numai el știe.

Este mult mai mult, sunt multe lucruri despre care nu pot să scriu, pentru că nu știu cum, trebuie să le immortalizez în mintea mea, să le păstrez în inimă, ca să pot să mă gândesc la ele în momentele de tristețe. Știu sigur că Z mă iubește! Și trebuie să ne rugăm la Dumnezeu pentru ca lucrurile să se îndeplinească așa cum a spus „prietenu nostru“: după război, după școală, cu Zygu, minunatul meu soț – chiar că mi s-a tăiat respirația – mi-a scris în jurnal așa: „1) Fericirea este mulțumirea pe care o simte omul când poate înceta, fie și pentru o clipă, să mai dorească ceva și poate să prețuiască ceea ce are. 2) Vederea unui lucru frumos în artă sau în natură trezește imediat amintirea femeii iubite.“ Cât de minunat și de adevărat! Trăiesc asta în fiecare clipă, în fiecare zi din viață, în viața de basm din cărți și în viața gândurilor, adică pe tărâmul viselor. Acolo trăiesc numai amintirile și visurile. Iubesc din toată inima. Mă înec de iubire ca... iar el... da, pentru că și el... Amândoi dorim, avem fețe expresive, buzele noastre se arcuiesc singure, M a făcut chiar o remarcă în acest sens. Buluś, vino, ascultă-mă, spune-ți părerea. Nu

am stabilit o întâlnire, nu știu, tot mai aștept... O să mă ajutați, Buluș
și Dumnezeu!

22 iulie 1941, marți

M-am dus la parohie. Am început să mă obișnuiesc. Z și cu mine am mers la plimbare. Căutam apărare la el împotriva lui Maciek. Irusia Hauser, Irusia aceea, face progrese serioase cu Fiunio. Îi urez fericire, mă bucur tare mult pentru ea. Sunt foarte încurcată aici. Z este cel mai drăgălaș:

– Am fost eu vreodată supărat pe tine?

Dar ochii aceia te scrutează! La revedere! La revedere! Noapte bună, nu mai visez cu ochii deschiși, deși sunt obosită. Până data viitoare când am să-l întâlnesc pe Z, când? Am să-l văd pe cel din visele mele. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

28 iulie 1941, vineri

*****

L-am văzut deja pe Zygu și m-am îmbufnat și am ratat totul, „și uite tot așa“. Și între timp trăiesc fără vești de la mama. Se pare că acolo e rău. Sărmana mama. Orice mănânc, mă gândesc la ea, împart cu ea în gând fiecare îmbucătură, așa cum îi împărtășesc toate bucuriile și tristețile. Te rog, Doamne, fă să se întâmple cu adevărat, să pot împărți totul cu ea. Mamă, ție îți scriu! Scriu ca și când cuvintele mângălite aici ar avea o putere magică și ar putea să te aducă aici. Să răsune cât mai tare ca să fie auzite de Marele Dumnezeu din ceruri și de tine, iubita mea, până acolo.

Ieri am văzut cum îi bat pe evrei. Un ucrainean monstruos în uniformă germană lovea pe oricine întâlnea. Dădea în ei cu pumnii și cu picioarele, iar noi eram neputincioși, așa de slabi, așa de incapabili... trebuia să înghițim în tăcere. Și pe moment singura mea consolare era gândul la răzbunare, da, răzbunarea este dulce, dar nu trebuie să fie sângeroasă. Și vreau să trăiesc atât timp cât pot să țin fruntea sus, cât sunt un om egal, liber într-o țară liberă, democrată! Vreau să fiu fericită cu Zygu, cu oricine a trecut prin acest infern de înjosire, măcel și umilință. Vreau să fiu fericită, vreau să mi se îndeplinească visurile, și o să mă ajuți, Doamne, pentru că eu cred în Tine, pentru că nu m-ai lăsat niciodată!

În fiecare dimineață trec pe aici trupe întregi de germani răniți. Și... îmi pare rău pentru ei. Mi-e milă de băieții aceștia tineri, istoviți, departe de țara lor, de mamă, de soție, poate de copii. Cineva rostește rugăciuni fierbinți și pentru ei și cineva plânge după ei în nopțile fără somn. Asta e ironia sortii...

Blestem sutele, miile și milioane

când alți recruți pornesc la război

fie ca toți să se-ntâlnească cu glonțul

fie ca nimeni să nu revină la ce a știut înainte

Teribila grindină a multor grenade

să-i doboare fără cruțare

întreaga armată să fie zdrobită

Pentru sângele taților, fiilor, fraților!

Pășește încet, chinuit și slăbit

soldatul, iată-l, ce tânăr,

rănit e la braț, la mână – greu e de spus

și uniformă-i atârnă de umăr.

Pășește și șchiopătează, se-oprește la zid

Asudă și nu va ajunge departe

Privirea lui e un strigăt mut rugător

Ochii lui, o, ce triști îi sunt ochii!

Iar în adâncul lor sumbru

arde acum tânguirea

uite, vezi cât sunt de tânăr

și cât de mult rău mi-au făcut.

*Am mers pe calea vieții cea grea
nimic nu știam înainte
mama și tata, casa au dispărut
iar eu am luptat – dar pentru ce?*

*Acum sunt pe drum înapoi... și din nou
ochii mei lucesc de durere
plâng cu inima-mi plină de jale
Sunt istovit și nu găsesc alinare.*

*Aceasta e soarta, așa e viața
cine îmi poate spune de ce
blestem miile și milioane
și pentru un singur rănit jelesc?*

6 august 1941

Stări sufletești, gânduri, cuvinte, totul se schimbă... Se schimbă, clipesc de pe un val pe altul. Sunt bucuroasă, pentru că inima îmi spune că mama va veni. Săptămâna viitoare voi avea vești de la ea.

Sunt tristă când aud că urmează să ne trimită undeva, că va fi un ghetou, este așa de rău! Pe lângă asta, viața mea personală mă face să-mi pierd până și ultima fărâmbă de curaj.

Lida îi face avansuri dezgustătoare lui Zygu de față cu mine. Iar el se poartă prostește. Este îngrozitor de egoist, de ce nu se gândește la mine? De ce? Dar îmi promit deja solemn că nu mă mai duc la parohie fără o invitație sau fără o întâlnire stabilită. La Lida nu e vorba de avansuri, este ceva firesc, dar cât de nefiresc! Irka a făcut un lucru urât. Sunt supărată pe Zygu, dar toate necazurile mele sunt consolete de un gând – mama! O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu. Mamă, mamă, vei veni? Când... mamă. Când... Zygu.

11 august 1941, duminică

*****

Lucrez. Am motive să fiu mulțumită. Aștept să vină mama dintr-o zi în alta. Fiecare bătaie a ceasului mi-o poate aduce. Mă văd cu Zygu, este dulce, bun, iubit. A propus să ne facem o fotografie împreună și abia aștept „acea seară“...

O noapte ca asta e doar o dată-n viață

în amintiri poate apoi dăinui

poți să visezi la ea zi și noapte

s-o retrăiești când anii au trecut

O astfel de noapte începe în vis

E ca un zâmbet, care-apoi pierde

Da, îmi amintesc farmecul lunii

și cum țineam capul atât de drag

pasărea cânta în miez de noapte

și cum apoi m-ai sărutat

Nu mai pot să scriu, dar în fiecare noapte îmi este dor de acea noapte, mi-e dor de ea, mi-e dor de buzele acelea... ah, noaptea aceea trăiește în mine. Noaptea acestea există ca să trezească dorul și apoi o sete neostoită. Măine? O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

12 august 1941, luni

*****

Păcat că am vorbit despre câinele acela. Astăzi mă simt mai bine decât m-am simțit în multe alte zile. Da, astăzi Zyguś a fost probabil foarte drăgălaș! Mi-a dat o fotografie a lui și a scris: „Pentru buzele dragi și dulci“. Zygmunt a spus:

– Văd buzele mele dulci, așa că mă gândesc la buze.

Și, în general, spune că „aceasta“ se înțelege de la sine ce înseamnă, „aceasta“ e tocmai iubirea noastră.

Am mers departe, avizi „numai de deliciile noastre senzuale“, cum a spus Zygu, și ne-am așezat, n-am vrut să stau pe genunchii lui, nu știu de ce, dar nu pot. M-am așezat lângă el, cu frunze lipite peste tot pe buze. De ce? Îmi închipui că tocmai pentru că mă înecam de... Z m-a îmbrățișat ca atunci și tot ca atunci mireasma lui m-a amețit. Era liniște din nou, drumul era pustiu, la fel și câmpul și iazul, și când a terminat de dezlipit toate frunzulițele de pe buzele mele și când... au venit doi nemți.

Nu pot să descriu totul, așa că am să menționez numai „aleea iubirii“, adică eu și cu Zygu visăm cu ochii deschiși, re trăim totul din nou. Z m-a invitat, mi-a spus că are o cămăruță drăguță, dar ce e cu asta? Și știi ce i-am scris, drăgălașul de el? Z a fost foarte încântat, dar nu este suficient, nici cu toate cuvintele din lume nu pot să spun cât de aproape îmi este (și reciproc). Zygu, fiecare întâlnire a noastră este un dar neprețuit pentru mine. Poți să-l răsplătești pe Dumnezeu pentru soare și cer, și pentru viață, putem vorbi despre asta? Vom avea întâlniri în fiecare joi, în mod regulat. O mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

15 august 1941, vineri

Z a spus că trebuie neapărat să te dau mamei să te citească, nu trebuie să am secrete față de ea. Mamă! Vino, am să deschid Jurnalul pentru tine și inima mea în același timp!

Sunt bolnavă. Am febră și mă doare în gât. Ieri am vrut să-ți spun că asta mă face neobișnuit de fericită. Zygu a venit să mă vadă, a stat lângă mine și a fost, ei bine – ca de obicei. A vrut să mă examineze. Eram fericită, dar întotdeauna mă subapreciez. Da, le-am vorbit Norkăi și Irkăi despre asta și m-am întristat.

Z a venit și astăzi, a fost dulce, dar întotdeauna când vine la mine se adună toată „distinsa companie” și asta mă irită, la fel și pe el. Pe lângă ei au venit Rena F., Lunka și Lidka, apoi și alții mai târziu. O să primesc o fotografie, dar a trebuit să i-o dau oricum pe cea de la absolvire, mi-a cerut-o.

În afară de boală, nu am nimic altceva pe conștiință. Cu toate acestea, câte neazuri îmi apasă inima. Mamă, când vii? N-am auzit nimic despre asta sau de la Lila...

Știi, Z te-a ținut astăzi în mâini, a vrut să citească, am fost foarte emoționată, în final a întrebat:

– Bine, dar când am să fiu doctor o să mă lași să citesc?

Zygu, știi ce-o să se întâmple până să devii doctor? Dar să dea Domnul să fie așa. Tu să fii doctor și eu să ți-l dau. Mi-e dor... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

16 august 1941

Este o zi normală, cenușie, de război. Este la fel ca cele 63 de zile care au trecut deja, la fel ca cele care vor veni. Este o zi nevrotică, umedă, rece, neprietenoasă... Ce știu eu? Răspund „nu știu“ dinainte la toate întrebările pe care doresc cu disperare să le pun. De ce nu scrie mama, de ce nu am nici un semn de la ea? Ce i s-a întâmplat? De ce teama cu frica de percheziții și arestări? De ce nu putem să mergem la plimbare, deoarece „copiii“ aruncă cu pietre? Și de ce, de ce, de ce? Sunt doborâtă de un fel de teamă infecțioasă, nu, nu am nici o presimțire rea, totuși – mi-e așa de frică, așa de tare frică. Doamne făcător de minuni, apăr-o și salveaz-o pe mama mea unică.

Poate-ntr-o zi, soarele va străluci din nou...

și poate amândoi vom păși, tu și cu mine

prin lumea trezită atunci

din visul lung al iernii

vom merge la rendez-vous ca studenții

căci amintirea păstrează ce-i scump

și poate că într-o zi, într-o bună zi

vom sta acolo pe bancă

vom uita ce-avem voie sau ne-om aminti

poate din nou „ne vom pierde“

pe-alea tivită de pini

cu o presimțire sinistră

apăsând „pe mințile noastre“

poate un fir de iarbă verde

când înfruntăm ziua finală

și poate cu-adevărat de astă dată

o licărire de soare – o rază de aur?

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

9 seara!

Ceva clocotește în mine, mă îneacă! Omul dorește mai mult, infinit mai mult! O, ce bine este să săruți buzele roșii, ce bine e să fii mângâiat „așa“, să vorbești despre gustul săruturilor, despre iubire. Despre piedicile din calea iubirii noastre etc. Tot ce doare a fost deja anulat, un sărut a alungat motivul pentru care... pentru care am plâns de 1 Mai. Oh, ce bine este să săruți... să săruți... să săruți. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

25 august 1941, luni¹⁵

Vineri am primit prima scrisoare de la mama, apoi a doua și a treia, apoi teama cumplită, oribilă, pentru viața ei și a noastră și a tuturor. Îmi simt inima grea de dimineată și până acum, mă rog la Dumnezeu și pun destinele noastre în mâinile Lui. Este singurul care nu m-a dezamăgit până acum. O să-mi audă vocea. Vreau s-o apere pe mama și s-o aducă înapoi de departe. Doamne, apăr-o pe ea și pe noi toți de tot ce e rău și apără-l pe Zygu al meu de răul care i se poate întâmpla. Astăzi sufăr, dar Ți mulțumesc că, în aceste zile cumplite de tulburare și de război, mi-ai trimis o rază strălucitoare de lumină. Aștern pe hârtie ceea ce simt, și simt recunoștință, o recunoștință profundă, sinceră, nemuritoare.

Zygu mi-a vorbit ca nimeni altcineva în afară de mama... A spus că-i este milă de mine și că merit să fiu fericită în viitor pentru ceea ce sufăr acum, și să știi, Zygu, că este pentru totdeauna! A spus că numai în copilărie este nevoie de o casă și de un cămin, dar știu că vrea să mă consoleze. Doamne, dragul de Zygu! Nu te merit nici măcar parțial. Ai vrut s-o înlocuiești pe mama cu aceste mângâieri și să mă consolezi, asta ai spus. Zyguș, mama îmi va da mângâieri materne, iar acestea mă consolează foarte mult. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu. Dumnezeu s-o apere pe mama și pe noi toți. Dumnezeu și rugăciunile mele te vor ajuta, mamă.

27 august 1941

Război! Război! Nu se întrevade sfârșitul. Aș vrea să scriu ceva, dar nu pot. Visez, visez, visez. Tot ce a rămas sunt visurile, speranțele și ce... ce a mai rămas pentru tine, Zyguś, da, și eu. O, de-aș vedea-o pe mama măcar o clipă! O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

28 august 1941, joi

Nu are rost să mormăi: „Nu plânge, nu plânge, nu are rost“. Așa trebuie să fie, acum trebuie să mergem cu capetele plecate, să alergăm pe străzi, să tremurăm. Cel din urmă trecător poate să mă provoace și să mă insulte de față cu Zygu și el nu poate să mă ajute, și nici pe el însuși. Fleacuri, într-adevăr, dar este foarte, foarte greu. Mă simt puțin derutată de când Zygu a citit despre Nietzsche, Werne***** și despre ideologia lor și se declară pentru tinerele cupluri „acum fără copii“. Știi, atitudinea mea față de aceste lucruri „serioase“ este îngrozitor de naivă, de copilărească. De exemplu, n-o înțeleg deloc pe acea Rena care lucrează cu Zygu și spune că am „un chip unic“, dar mă înțelegi? Da, bine, știi! Nu, asta nu are nimic de-a face cu ea. Ce anume mă face să mă simt indignată, îngrijorată sau plictisită?

Bucură-te, bucură-te,

E sărbătoarea ta

O, șanț, pivniță, tavernă, han,

lumea este a ta, suntem jucăriile tale

trecător cu rânjete urât

azi mă jighești, urli, blestemi

mă umilești și mă faci și mai rău

decât tine, aici, în scursoarea din șanț

din ce e mai josnic, mai putred, mizer

singura patrie pe care o ai

este-un morman de gunoi și un zâmbet lasciv

Ziua ta – ține minte

Vei vedea și tu ziua

când eu voi scuipa, nu te întoarce

iubitul „tău“ și cu tine, paraziți amândoi

mergeți-napoi în mlaștina și în mocirla

unde v-ați zămislit și zbenguit

Iar eu voi... nu!

Deși vă urăsc

Disprețul, dezgustul îmi sunt prea mari

Neamul, păcatele, blestemele voastre

Arată că sunteți nevătămați

Ca șerpui și viermii trăind în gunoi

Căci nu sunt uciși – doar disprețuiți.

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

1 septembrie 1941

Acum un an... O, a trecut un an întreg. Am trăit atât de multe, și bune și rele. Dar poate că mai mult bune. Poate că totuși mama va veni curând. Astăzi a venit Z și am simțit ceva când a spus:

– Ei bine, vorbește ca și când am fi căsătoriți.

Cu această Hala – un fleac și asta, știi, la fel ca și treaba cu fotografia, tot un fleac. În general, totul este un fleac, în afară de dragostea mea nebună. O, Doamne, cum îl mai iubesc, cât de mult! Chiar dacă el crede că sunt contrariul dinamitei, totuși... ha, ha, ha! I-am dat o fotografie ca să-i ațâț pofta. Nu l-am văzut de mult pe Maciek. De ce arăt că sunt geloasă? O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu. Și tu, mamă, vino cât poți de repede!

10 septembrie 1941, duminică

*****

Și uneori este așa cum a fost astăzi. Și astăzi este – nu știu – astăzi mi se pare că totul este stupid, iubirea, și el, și viața și toate chestiunile zilnice. Tot ceea ce în realitate este despuiat de ornamente și de înfloritură romantice este odios. Nu! Nu odios, doar autentic, așa cum este cu adevărat. Și în zile ca astăzi, mi se pare că poate fi atenuat prin muzică, lumină, sunet... Da, în aceste zile, tot ce a mai rămas sunt visurile și muzica. Dar nu visurile legate de realitate, acelea sunt roz, încă legate de viață, nu! Visurile detașate, ușoare, colorate – ca poezia. Ah, aș vrea să știu să cânt frumos la un instrument. Poți induce o anumită stare sufletească prin muzică. Astăzi simt aversiune față de iubire, nu, nu pentru prima dată. Nu pot să cred în nimic. Astăzi e bine să ascuți și să gândești...

Cântec al meu ușor ca un zvon, plutește

peste șuvoiul adânc al Dunării albastre

prin valuri strălucind ca niște stele

Du-te departe, cântecul meu... tot mai departe

Așa că mă gândesc, mă gândesc și visez și-mi bat joc de necazurile vieții, de bârfe, de gelozii și iubire, nu știu...

Viața-i urâtă și fără valoare,

despuiată de farmec, goală și stearpă

atât de calculată, amară și aridă,
murdară, smintită, dar poți încerca,
lubrică, anostă, dar și grotescă
te face să plângi, te doare și te-nspăimântă
cu două fețe, pustie și-atât de șocantă...

J. Strauss*****

Cântec al meu ușor ca un zvon, plutește
peste șuvoiul adânc al Dunării albastre
prin valuri strălucind ca niște stele
unde nu mai sunt lacrimi și nici durere
în tărâmul de vis
vântul și norii se mută întruna
iar sub ei se întinde o mare
de flori și roze portocalii
amurgul și zorile sunt verde pal
iar visurile sunt ca o ceață
colorate... nimic nu se vede și nu se simte
totul este eteric și plin de lumină
strălucitor și chiar ireal
înmiresmat și feeric
visările lente, amețitoare și fără grijă

înmiresmate, strălucitoare și dulci

încântătoare, când simțurile nu le mai simt...

11 septembrie 1941, joi

Ora 4 după-amiază. Trebuie să plec de acasă. Pur și simplu fug de Zygu. Dacă asta s-ar fi întâmplat, să spunem, acum o lună sau două, aş fi plâns până mi-ar fi ieşit ochii din cap şi aş fi urlat că este nedrept! Nu şi astăzi – nimic de felul ăsta, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. E ciudat... totuşi nu pot nici măcar să-mi spun mie însămi dacă îmi pare puţin rău. Nu ştiu dacă s-a terminat, dar este exact ceea ce bănuiam despre „subiect“. Femeia simte asta, o, da, are un sistem de alarmă bine dezvoltat. Ştii, nici măcar n-o urăsc pe „cealaltă“, recunosc că mi se pare cumva atrăgătoare, aşa cum crede Nataşa despre Katia. Dar toată treaba asta este puţin diferită, deşi m-am simţit şi eu rănită – dar niciodată umilită! Am să te văd astăzi din nou, mă duc la Norka. La Norka mea, singura care mi-a mai rămas. Te am şi pe tine, draga mea mamă, şi pe tine, dragul meu Jurnal, şi este aproape aşa cum era. Numai că nu mi-a mai rămas nici o dorinţă pentru altceva ... pentru ceva necunoscut... Ca să fie clar ceea ce simt, voi spune aşa: Vreau foarte mult să-i impresionez cu ceva, doresc foarte mult să mă răzbun în acelaşi fel, dar de dragul răzbunării în sine, de... de plăcere. Înainte dispreţuiam această atitudine şi astăzi recunosc că este oribil şi dacă poate am să devin o fată aşa de uşuratică, va fi numai din cauza ta, Z, şi a geloziei mele, pentru că aceste sentimente sacre, reguli sacre şi iubire sacră au fost profanate... O să mă ajutaţi, Buluş şi Dumnezeu.

14 septembrie 1941

Totuși este atât de trist, atât de groaznic, de oribil... Nu ți-am spus în seara aceea că a venit – oricum, la ce bun? Nu vreau să-ți spun nimic, pentru că atunci am simțit că-l iubesc cel mai mult. Iar acum – nu pot. Aștept. Așteptarea mă epuizează. Și mi-e frică de ziua de mâine și vreau să vină deja și simt aversiune și îndoială. Și câteodată nu vreau să spun nimic, numai să mă gândesc și să tac. Și câteodată vreau să fiu rea și detestată, vreau să-i scuipe pe toți, să chinuiesc și să rănesc pe toată lumea – nu, nu pe toată lumea, nu și pe el și nici pe ea. Dar sunt doar tristă, groaznic, oribil de tristă... Tristă, dar nu pot să plâng, pur și simplu nu am putere, așa că mă uit la iedera sălbatică, cum se scurg picăturile de ploaie în jos pe frunzele ei, și parcă plâng și eu.

Primăvară – vița sălbatică verde și proaspătă

se cațără-n sus plină de viață

până la geamul de la balcon.

Vara se înroșește,

toamna pălește în vânt

și pleacă fruntea în jos necăjită

tristă căci trebuie acum să plece.

Florile și soarele de primăvară

eu le iubesc, căci simt bucurie

când crește râsul în mine și peste tot

*când viața prosperă în jur
când tot pământul e vesel
de jur împrejurul meu,
așa cum sunt eu!*

*Iar când sunt tristă și mânioasă
atunci vreau o zi cenușie, rece și rea,
cerul noros, întunecat și-nlăcrimat
plângând la fel ca inima mea,
plin tot de lacrimi, de durere grea
la fel ca mine...*

*Atunci îmi place ceața pe deal
tristețea ce încă tânjește
și golul pe care nu-l poți ignora
versuri polone de toamnă și lacrimi
pline de temeri și de tristeți
la fel ca mine.*

Nu, nu am vrut să scriu asta, dar sunt foarte, foarte tristă. Ah! Ce zi ploioasă, frumoasă. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

18 septembrie 1941, joi

Ce bine că n-am scris nimic toată săptămâna. Nu am scris, căci aş fi vorbit cu păcat. Am suferit, e drept, şi chiar foarte mult – dar acum e bine din nou, poate chiar mai bine ca înainte. Pentru că de fiecare dată există puţină suferinţă şi câteva lacrimi, şi atâtea ore petrecute cu gândurile, dar sunt mai convinsă ca oricând că-l iubesc pe băiatul meu minunat foarte, foarte mult. Şi scuzele – deşi nu se poate vorbi despre scuze, dacă nu ai fost cu adevărat supărat – confirmă această convingere. Aşa că va fi mai bine decât a fost, deoarece Arianka este la mama şi o s-o aducă pe mama aici şi poate că în sfârşit am s-o văd. Ah, mi-a scăpat; trebuia să fie o surpriză. Totul deodată, o, Doamne – chiar aşa, cum pot să-Ţi mulţumesc? Acum cred în sfârşiturile fericite. Cred şi am încredere în Tine, pentru că mi-ai dat ce Te-am rugat. Te iubesc. O să mă ajutaţi, Buluś şi Dumnezeu.

22 septembrie 1941, luni

Acum visul a devenit practic realitate. Astăzi este Anul Nou***** și visul s-a adevărat? De fapt, nu de tot, dar 99%. Și aș vrea ca toate visele să se împlinească la fel ca acesta. Mă simt așa de ciudat. Când mă gândesc că mama este așa de aproape, că este în același oraș, că se gândește acum la mine, că dorește să mă îmbrățișeze la fel de mult cum doresc eu s-o îmbrățișez pe ea... când mă gândesc că este răul acesta nesuferit, un rău pe care oamenii l-au făcut să fie oribil. Un rău care ne desparte de doi ani – și acum din nou. Este de neconceput că nu pot s-o văd pe mama când este atât de aproape, atât de aproape. Arianka este cu ea, sunt atât de geloasă! Și acum o să plece din nou, și nici măcar n-am s-o sărut. N-am să mai spun nimic – dar pentru cât timp – și din nou aceeași întrebare, când? Oricum, mi s-a luat o greutate de pe inimă că nu e așa de departe, că ai adus-o mai aproape de mine, Doamne, Dumnezeu. Ce bine ar fi dacă aș putea să-i povestesc tot despre ziua de azi și despre ultimii doi ani! Știi, mamă, sunt cea care am fost întotdeauna, reticenta ta, numai „a ta“, dar poate că simt mai mult, de fapt, nu simt foarte bine. Și totul din cauza lui Z. Nu știu de ce, dar sunt jenată de lucrul la care am visat. De ce toate aceste săruturi mă ard numai după ce pleacă? Încep să simt totul, mă zvârcolesc pe canapea, nu dorm, simțurile mele sunt ascuțite la limită. Și când se întâmplă „asta“, când durează două ore, atunci Z nu trebuie să mă amenințe cu injecții cu bromură etc. De ce? Nu știu... dar știu, adică simt instinctiv, că s-au schimbat multe cu Zygu, nu știu dacă în bine sau în rău, pentru că „în general nu am o opinie fermă despre nimic, la naiba“, dar schimbările există în mod sigur. Se pare chiar că, ăăă, nu știu... În orice caz, există o influență clară a acestei femei care „gândește liber și se comportă liber“. Iar eu am un sentiment stupid, odios, enervant, aah! Sunt o idioată de cea mai joasă speță, dacă pot să spun ceva împotriva celui mai frumos băiat și, în afară de asta, știu că-l iubesc oricum foarte, foarte mult – dar oricum, sunt îngrozitor de tristă și cred că știu deja de ce, tocmai! Pentru că sunt mai proastă și mai urâtă decât el și îi sunt inferioară în toate privințele. „Ce altceva știu să fac, în afară de faptul că scriu poezii?“ Păi, să nu încerci să mă convingi că trebuie să mă înveți totul, pentru

că nici tu nu știi totul, n-ai nici o idee. Orbul îl călăuzește pe orb. Dar acum mă simt mult mai bine, te iubesc așa de mult, dragul meu Jurnal! Of, ce ușurare. Nu-ți spun detaliile prostești; e mai bine așa. Deși nu sunt chiar așa de prostești, sunt dulci, dar întotdeauna, bine... confidențialitatea. Acum este mult mai bine, aproape bine. Așadar, noapte bună, mămica mea, pot să-ți spun asta pentru prima dată în doi ani. Nu mă vei auzi, dar știu că și tu te gândești la mine și-mi urezi noapte bună. Mamă, vino la mine. Vino, unica mea Bunia. Ești singura care mă iubești întotdeauna statornic și nu râzi de mine. La revedere, mamă, somn ușor. Și să vezi că toate cele pentru care m-am rugat ieri se vor împlini. Astăzi doresc ca războiul să se termine cu bine, ca părinții mei să se împace, Zyguș să fie numai al meu și numai lucruri bune pentru toată lumea. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

29 septembrie 1941, luni¹⁶

Sunt pe partea asta. Știi, sunt aici, cu mama. Gândește-te, am reușit în sfârșit să ajung dincolo de râu și să mă întâlnesc cu mama. Cum am ajuns aici? E secret. Să știi numai că am trecut prin multe și am fost foarte speriată. Tot mi-e frică de miercuri. Visul s-a adeverit, practic, o văd pe mama și am primit o scrisoare de la Zygu. Mai aștept ceva în politică și știu c-o să se întâmple, la fel cum s-a întâmplat și celălalt lucru. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

5 octombrie 1941

Pentru Buluș (scrisoare către mama). Iubesc așa de mult, așa de mult și „Iubesc ochii verzi“. A ta, Renia.

Corabia plutește spre port după furtună

Păsărea speriată se-ntoarce la cuibul ei.

Copilul, încrezător, alege brațele mamei...

ca să-și alunge durerea și să-și aline mai bine necazul.

Pentru Buluș:

Când durerea începe să ardă

Când inima-ngheață mușcată de ger

Când simți pământul cum se sfărâmă

Sub roata cea grea a vieții

te-adăpostești sub aripa ei

o să te-asculte și o să înțeleagă

Din nou vei fi bine, scăpat de luptă.

Este tristețe pentru cei loviți de durere

Și milă pentru cei cu inima frântă

Rușine pentru cei ce înfruntă disprețul și teama

Dar ești nefericit fără mama ta dragă

Eu mă sufoc în camere mici

Mă simt strivită în sala cea mare

Nu-mi vor alina întristarea

Nici dacă se zvârcolește și cade

În necuprinsul uriaș al vieții

Vântul suflă nedomolit

Alungă toate necazurile

Pentru un singur moment de tandrețe!

6 fețe de plapumă

8 fețe de pernă

2 perne mici

3 cearșafuri

2 fețe de masă

9 octombrie 1941, joi

Nu te-am văzut de atât timp, de atât de mult timp! Mi-a fost dor de tine. Nu am putut să vorbesc, nici să scriu. Atât de multe gânduri mi s-au adunat în cap, încât acesta a devenit greu, deși capul meu este de regulă ușor și gol. Iar acum nu știu de unde să încep. S-au întâmplat atât de multe... Poate să-ți povestesc pe scurt. Am avut un vis. Se făcea că eram cu mama și părea atât de minunat, de extraordinar, lucrul acesta care pentru alții este minunat și firesc. Dar mama mea este deosebită. Este prietena mea, egala mea. Și acum că m-am întors în partea cealaltă, tânjesc și sufăr din nou. Dar ascultă, dragul meu Jurnal, ascultă, ascultă, pentru că mi se pare că te rogi pentru mine, iar rugăciunile tale își găsesc răspuns, dragul meu caiet în care se află profunzimile sufletului meu. Mama îmi scrie scrisori lungi, atât de duioase și de iubitoare, că-mi vine să plâng. Dar asta nu e nimic, eu tot mai cred! Cred în Dumnezeu, în tine și în Mama. Cred că va fi așa cum spune Zyguś. Vom supraviețui cumva războiului și mai târziu... ah, chiar va fi așa cum spune el? Oricum, vom vedea amândoi, tu și cu mine, și vom fi fie dezamăgiți, fie fericiți, în cele din urmă, eu și cu tine. Pentru că dacă eu râd, cum ai putea tu să fii trist, tu „oglinjoara mea“ (așa te-a numit Buluś)?

Jurnalul meu poate fi vesel

Supărat sau trist ca și mine

Căci doar am mers la școală-mpreună

La întâlniri și pe la meciuri...

Are idei năstrușnice la fel ca și mine

același râs și geamăt și lacrimi

sunt și mai rele dar și mai bune acolo în el

*căci este adesea mai greu să înduri
sfios uneori, alteori cu un zâmbet viclean
singur prieten și unicul sprijin
sau un arțăgos pe care nu poți să te bizui
jurnalul meu este exact ca și mine.
Iar atunci când chiar am necazuri
devine sosia sufletului meu
acolo-năuntru – în visuri și versuri
în doruri și-n clipele care mă dor
cuvintele sunt cât se poate de triste
când este sărman și speriat și timid
când este trist și n-are lacrimi să plângă
atunci jurnalul meu sunt chiar eu.*

Da, da, așa sunt eu. Sunt una din milioanele de fete care pășesc prin lume – mai urâtă decât unele, mai frumoasă decât altele, dar oricum diferită de toate. Zyguś, și el este diferit față de toți, este așa de bun și de minunat, subtil și sensibil...

A venit odată împreună cu Maciek, Zyguś s-a supărat pe mine, pentru că m-am purtat ca și când nu l-aș fi cunoscut. N-am făcut-o dinadins; nu voiam să-i distrag atenția. Sărmanul Zyguś nu putea să doarmă. Dar acum nu mai este supărat. Mamă, de ce spui că nu ar trebui să mă înec în acești ochi verzi, înșelători? Nu vezi că m-am înecat deja, dar acești ochi nu sunt înșelători?

Îmi place sincer când Z vorbește serios despre medicină, despre viitor etc. Mă face să râd puțin, dar mă simt foarte bine și fericită ca atunci când îmi spune Buluś noapte bună. Știi, i-am povestit toată treaba cu

R.K., că am fost disperată, că a fost un coșmar. Dar de ce? Aș fi putut să-i spun oricât de mult, însă acum am împachetat totul într-o valiză separată și am lăsat-o „în camera de bagaje a sufletului“. De fapt, nu deranjează pe nimeni și eu nu mă mai gândesc la asta.

Z a devenit paznicul meu, a spus că va avea grijă de mine. De fapt, așa l-a rugat Buluś, i-a rugat pe toți trei. Dar Z trebuie să-i spună lui Maciek că nu e nevoie să facă asta. Una peste alta, Zygmunt și Maciek sunt prieteni, prieteni adevărați dar... dar. E bine că pot să aștern totul pe hârtie. Simt apăsarea de pe inimă și mi se luminează mintea. Nu pot descrie „totul“ despre Zygu și știi de ce, pentru că acum este mult mai mult decât atunci când încă mai putea fi descris. Fără descrieri, dar pătrunde direct în inimă și îi înconjoară imaginea de acolo cu o aură, caldă, frumoasă, aurie.

Mamă, iartă-mă că nu pot respecta cuvintele tale. Vezi, nu pot, nu pot face altfel, întotdeauna este așa – toată inima, toată adorația, toată ființa. Chiar că nu pot, nici măcar din afară. Poate că, poate că am să iubesc pe altcineva în viață, dar dacă este așa – va fi la fel. Este asta sau nimic.

Zygu vrea să te citească și a spus:

– Ai să vezi, o să-l citim împreună când voi fi doctor și o să râd și o să râzi și tu.

Sper că a spus-o într-un ceas bun. M-am gândit cum să aștern în pagini noi ceea ce poate să dureze până când, până când... ei bine, oricum, poate fi mai târziu sau mult mai devreme și vei fi prietenul meu indiferent ce ar fi, chiar dacă ești scandalizat și roșu de furie, și ce dacă?

Zygu vrea să rămân așa cum sunt, Buluś ar vrea și ea același lucru – dar eu? Sunt foarte curioasă... oricum, lasă-i să fie fericiți! Dar „totul pe lume trece încet“. Vă iubesc pe toți trei, pe fiecare altfel și pe tine la fel. Cred că va fi ca în visurile mele, dă-mi asta, Doamne și tu, Buluś, dă-mi binecuvântarea ta. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

10 octombrie 1941, vineri¹⁷

E așa de trist acasă. Astăzi au luat pianul, așa că apartamentul este gol; astăzi Arianka s-a dus la mama, așa că sufletul este pustiu. Este frig și întuneric și sunt singură și cumva... aah. Am rămas absolut singură și tot ce am este o scrisoare de la Buluś, sau, mai bine zis, scrisori. Am să scriu o poezie aici. De fapt, am pus tot ceea ce simt și am trăit în scrisoarea pentru mama. Și acum mi-e frig și mi se închid pleoapele și mi-au amorțit degetele. Mă duc la culcare, dar nu ca să dorm, nu! Am să visez puțin cu ochii deschiși, poate am să mă simt mai ușurată. Am să mă gândesc că sunt cu Buluś, că lumea este atât de bună, de caldă și de însorită, că deschidem ferestrele și aroma garoafelor în floare din Stawki pătrunde în casă. Sau că este o toamnă înnorată, ploioasă și am o cameră drăgălașă cu un șemineu. În căsuța aceasta locuim eu și Zyguś, lucrăm seara la lumina focului. Și eu scriu, scriu foarte mult și nu-mi îngheață picioarele ca acum. Și apoi mă duc în altă cameră, acolo dorm copiii noștri, îngerașii minunați, nimeni nu este mai dulce ca ei. Dar trebuie să fie cald, în mod sigur cald, pentru că degetele mele sunt îngrozitor de reci.

Este stupid ce gândesc despre când voi fi atât de singură și ei vor pleca, când zilele reci vor fi pline din nou de dor. Buluś, dar o să vii curând înapoi. Visez cu ochii deschiși, poate că Dumnezeu își va aminti totuși de mine, poate chiar va face să mi se îplinească visurile... Renia. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

17 octombrie 1941, vineri

Sunt din nou singură. Am primit deja o scrisoare de la Buluś, de la Varşovia. Şi Jarosia e plecată. Bimba***** e bolnavă, Dido e nervos şi mă chinuieşte pe mine în mod special – şi sunt singură. Dar nu sunt chiar singură! Am o întreagă gardă de visuri, drăgălaşe, delicate, sfioase şi vă am pe voi, pe tine, pe Zygu şi pe Nora.

Întâlnirile cu Zygu sunt aşa de plăcute, din ce în ce mai plăcute. Este chiar mai minunat decât credeam, acest „paznic“ al meu.

Norka mă învaţă acum engleză. Învăţ cu plăcere, dar aş fi învăţat cu şi mai multă plăcere franceza. O să învăţ! Am să mă străduiesc din răputeri să învăţ franceza. La urma urmelor, nimeni nu-mi poate lua cunoştinţele din cap. Trebuie să învăţ, mi-am promis mie însămi. Tot ce pot. Poate că într-o zi chiar am să ajung în Franţa cea îndepărtată din visurile mele – nu, nu eu: noi vom merge. Da. Z va conduce un Buick, iar eu voi dormi cu capul pe umărul lui. Şi după aceea o să mă înscrie la Collège de France. Şi o să-mi cumpere genul de dormitor în care mă duc adesea în călătoriile mele din vis. Zyguś ştie să viseze aşa de frumos cu voce tare, ca un copil mare. Şi între timp Z îşi pregăteşte răzbunarea sângeroasă împotriva mea pentru acele influenţe din Sanok*****. Poate că am anumite regrete, dar va avea parte de răzbunare. Nu am ce face că este atât de tiranic şi de ferm, asta e norocul meu. Are un caracter de neclintit. Dar mai degrabă sunt de acord cu totul decât să-i pun capăt, şi asta este! Poate o să ne vedem mâine. O să mă ajutaţi, Buluś şi Dumnezeu.

25 octombrie 1941, sâmbătă

Acum ești frumos, legat în piele... a început să-mi fie dor de tine, mi-e dor să pot scrie. Vreau să scriu mult, foarte mult, atât de multe gânduri confuze îmi zăbovesc în cap. Zygu spune că trebuie neapărat să citească acum, dar eu nu vreau să mă gândesc la asta, pentru că aş scrie nesincer (chiar şi așa sunt locuri în care nu sunt încântată de sinceritatea mea), atunci aş scrie pentru el şi în acelaşi timp nu pentru el şi jurnalul nu ar fi cinstit. Dar paginile tale triste sunt cele mai frumoase, cel puțin nu sunt așa de banale – el a spus, ea a spus. Dar așa se întâmplă când ești mulțumit, încântat de ceva, cuvintele devin confuze în entuziasm şi nu mai sunt decât exclamații de oh! ah! etc.

Iar acum, acum ar trebui să învăț, la urma urmelor nu mai sunt la școală, trebuie să fac ceva pentru viitor, am deja șaptesprezece ani! Și tocmai acum mă cuprinde un fel de apatie lenevoasă, oribilă, brr! Nu-mi vine să fac nimic acum... Stau la fereastră şi mă uit cum se udă iedera sălbatică, mă uit la oamenii care merg pe stradă, mă gândesc la grijile lor şi la felul cum se simt. Sau mă uit la femei şi mă întreb care dintre ele a avut deja relații sexuale şi cum arăta atunci. Da, asta e bătrână şi ridată, dar a fost cândva tânără, şi pe vremea aceea... şi asta, ce ciudat, şi cealaltă... îţi vine să râzi... sărăcia în zdrențe te face să râzi, oamenii zgribuliți de frig şi de foame te fac să râzi, şi cât de hazliu este bărbatul speriat de soldat, vorbeşte cu el, zâmbeşte, ia poziția de drepti, țopăie...? Un bătrân în fața unui tânăr. Și prizonierii? Scheletele acelea care se clatină, înnegrite, cât de nostim este felul în care se leagănă pe picioarele acelea ca fusele, cât de scârțâitoare şi abia auzite sunt vocile lor – şi ei sunt hazlii, hazlii – îmi vine să leșin. Mă duc la sobă, mă reazem de ea şi visez cu ochii deschiși... Căci ce altceva pot să fac? Și chiar dacă aş putea, oricum nu-mi vine să mai fac nimic... Ciudat, nu-mi vine să mai fac absolut nimic... Sau poate că da! Să mă gândesc la visurile care se vor împlini... O să mă ajutați, Buluş şi Dumnezeu.

29 octombrie 1941, miercuri

Ieri toată ziua și azi am vrut să stau de vorbă cu tine. Ieri m-am simțit atât de rău, atât de tristă și de pustiită... Am avut un sentiment oribil de „incapacitate de a acționa“. Mă gândeam să învăț matematică și stenografie, și o limbă străină. Am vrut din toată inima, dar în același timp știam că nu voi mișca un deget ca să fac asta, mâinile nu mă vor asculta și voi constata că sunt neputincioasă. Mama are dreptate. Întotdeauna trebuie să mă călăuzească cineva, să-mi dea ordine, să mă forțeze să fac lucrurile, chiar dacă doresc să le fac. Și acum mama este din nou departe cu Jarosia, iar „alesul meu“, cum spune Buluș, nu poate, pentru că nu are putere asupra mea și, în general nu este... Acum mă scufund într-un fel de amortire și ce este asta – aversiune? Nu cred. Ieri mă gândeam la asta și i-am spus Norei:

– Știi, Norka, sunt obosită de viață.

O asemenea propoziție venind din gura unei fete de șaptesprezece ani mă amuză și nu este exactă. Nu de viață sunt obosită, pentru că de fapt nici n-am trăit încă; sunt obosită de așteptare, de inactivitate, poate tocmai de dorința de viață. Pentru că nu cu mult timp în urmă eram intoxicată de iubirea senzuală, de sărutări, mângâieri, atingeri și toate acestea erau suficiente pentru mine, atât de mult, încât am uitat că se poate dori și mai mult. Acum? Nu! Acum mi-am venit în fire. Am respins asta? Nu! E la fel de important ca ceea ce este acum.

Nu căuta ușurare numai în simțuri

căci ard ca o flacără și se sting tot așa

dacă îți cauți în învățare-alinarea

acolo și setea-ți va fi ostoită, unde se-ndreaptă sufletul tău.

Da, sufletul zace acolo, nu se mișcă deloc, deși eu mă mut adesea. Am să-ți dau un exemplu, o dovadă, sau poate că nu, nu o dovadă, ei bine, judecă singur. Ieri la 5 după-amiază trebuia să mă duc la Nora, la lecția de engleză. Mi-a trebuit o veșnicie până să mă urnesc de acasă, amânam mereu (oricum, probabil că Nora încă nu sosise acasă). Așa că am rămas tot mai nemișcată și mă uitam la scenele de film frumoase, colorate, fără griji. Visurile mele inventaseră acest film. Și orice moment ar fi întrerupt intriga, așa că, deși limbile ceasului înaintau fără milă, nu mă ridicam de pe scaun, la ce bun? Era ca și când ai fi plecat de la cinema în timpul proiecției. Și totuși am plecat. Am plecat, dar... nu la Nora. Din toate locurile posibile, m-am dus la Belania, la Helka, la Giza, la fetele astea pe care le întâlnești cel mai des, aceste fete absolut normale. Voiam să le ascult conversațiile, gândurile, planurile; m-am dus „la un pic de bârfă“. Nu era toată „gașca“ acolo, numai Belania. Era suficient pentru mine. Belania este, la urma urmelor, viața și sufletul grupului, este cea mai deșteaptă și cea mai inteligentă dintre toate. Am ajuns, m-am așezat, am ascultat câteva noutăți, apoi i-am spus ce știam și am întrebat:

– Foarte bine, și despre ce vorbiți în fiecare zi?

– Despre mâncare, spune Belania.

– Despre ce visați?

– Că am să mănânc o dată așa de mult, că n-o să mă mai pot ridica în picioare.

Ei bine, acum știam totul. Eram dezamăgită? Poate că nu, în măsura în care mă pregătisem pentru asta. Știam, ba chiar am fost de acord cu Belania că este bine să ai mai mulți „iubiți“, fiecare de altă naționalitate. Așa că m-am întors la filmul meu întrerupt. Zău că prefer asta în loc de cartofi copti. Este bine că există ceva care să mă rupă de mic dejun, dejun, cină și apoi mic dejun din nou. Mă bucur, la urma urmelor, că am filmul meu colorat, îndepărtat. Și Nora visează, dar în alt fel, într-un mod mai real, mai logic. Fanteziile mele nu sunt legate de nimic, poate doar de imaginația mea vie, foarte vie. Poate că nu am apreciat-o niciodată cum se cuvine pe Nora. Este admirabilă. Este doritoare să învețe, citește tot ce poate (dar niciodată cărți fără valoare). Nora este o persoană completă, genul de fată pe care nu-l mai întâlnești acum. Spune că s-a maturizat anul acesta. Aș spune că

acum este încă și mai nobilă, deoarece „suferința înnobilează“ și a trecut prin atâtea – „nici nu mai îndrăznește să viseze“. Iar aici este o altă deosebire între visele noastre. Norka este atât de curajoasă și, de fapt, nu are pe nimeni, este singură (cu „băiatul acela frumușel“ mereu departe), iar eu, dacă aș fi singură, fără Zygu? Doamne ferește, poate că m-aș prăbuși, dar poate că aș face ce face ea... Nu, nu vreau! Nu am suficientă putere. Ar trebui să merg singură, altfel pot să-mi imaginez cel puțin că mă sprijin pe brațul cuiva, pe brațul „lui“. Războiul se va termina în curând, Dumnezeu să ne ajute. Mâine probabil că am să-l văd pe Zygu, poate că am să stau de vorbă cu tine. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

3 noiembrie 1941, luni

De când ne-am văzut ultima dată, mi-a venit de multe ori să stau jos cu tine și să plâng. Câteodată m-am simțit așa de prost. Dido și Bimba sunt nervoși și își varsă toată furia pe mine, îmi tot amintesc că au binevoit să mă lase să stau la ei etc. Părinții n-ar trebui niciodată să spună asta propriilor copii, dar în fond ei nu sunt părinții mei. Uneori (când mă trezesc din fantezii) sunt îngrozită de ceea ce se întâmplă în jurul meu. Dar asta durează numai o clipă și după aceea adorm din nou.

Buluś este aici cu Jarusia. Au venit aici la mine. Aș vrea să fie cu mine. Vreau să plece de la Varșovia (tifos), dar mi-e frică de această ședere. Buluś este așa de sensibilă. S-ar simți foarte jignită de o astfel de afirmație. Și pe mine mă jignește. Sunt ciudat de sensibilă în privința asta și am sentimentul că mi s-a făcut un rău foarte, foarte mare... De fapt, nu plâng des – dar plâng întotdeauna când se întâmplă asta. Aș dori să mă strecor în ceva cald și drăguț și să mă instalez într-un fotoliu confortabil, să arunc aceste griji într-un șemineu trosnind și să mă avânt din nou. Așa este firea mea de pisică, am nevoie de căldură (da, Buluś, tu știi), de multă, multă căldură, cu atât mai mult cu cât am avut parte de foarte puțină în viață. Pentru că în afară de tine și de Jarusia, nu mi-o poate da nimeni pe lumea asta. Poate tu crezi că... el? Nu, el îmi dă un foc care explodează și apoi moare. Iar eu simt, simt totul, pentru că sunt sensibilă.

Ghici cine m-a vizitat astăzi! Ludwik! De fapt, mă gândeam la el în vremea din urmă. A venit astăzi aici (din întâmplare); am avut o conversație foarte aprinsă timp de două ore. Probabil că este mai amabil decât ultima dată și foarte chipeș, elegant, stilat și bine crescut, nu neapărat cult, îngâmfat și plin de el. A vorbit despre cuceririle și popularitatea lui, a flirtat cu mine din când în când și a avut sentimentul plăcut că m-a impresionat. Mi-a plăcut etc. A observat probabil că am roșit când a intrat, dar nu contează, pentru că așa sunt eu, roșesc și asta este. Ei bine, dar Ludwik nu știe asta. Oricum, a fost plăcut să stăm la taifas. Îmi place să am puțină

companie, de-ai noștri, înrudiți.

Acum învăț franceza și citesc cărți (nu foarte bine), iar Nora și cu mine studiem istoria antică. În afară de asta nu fac nimic. Nu ascult ce spun oamenii, prefer să ascult „păsările din tufiș“ ciripind.

Când Ludwik mi-a aruncat priviri galeșe, nu am reacționat, să nu crezi că m-au copleșit ochii altcuiva, pur și simplu m-am obișnuit cu asta. Ah, numai de ar putea veni mai repede ochii aceia!

Zygu nu a venit nici joi, nici astăzi. Mă întreb ce-l împiedică, dar, de fapt, nu mă întreb. Astăzi am și uitat că trebuia să vină. Dar sâmbătă... cred că a venit, purta un palton de iarnă, brr... a adus un asemenea frig... Așadar, Buluș, când ai să vii la sărmana ta orfană și non-orfană singuratică? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu. Un semineu este culmea visurilor mele? Și încă cum!!!

Afară crivățul vuieste

Vezi doar un nor alb de omăt

Și toată lumea, toată suflarea

Toți se ascund sub zăpadă și vânt...

Unii-și pun într-un șal toate visele

Sau și-amintesc, zâmbind larg și dulce

Focul trosnește plăcut în casă

În basme te înfășori, stai, nu pleca

Asta-i căsuța mea mică de vis

Sufletu-și caută aici alinare

*casa e plină de amintiri îngălbenite
căminul păstrând căldura maternă.*

*Noaptea e rece, viscolul urlă
În casă-i plăcut și este lumină
Din visuri străvechi viața renaște
Pot să le-adorm, legănându-le-ncet
Mai pun un lemn, focul să-l mai ațâț
Grijile mele în noapte pălesc*

*Bunica s-a așezat
în dimineața aceasta
citind un vechi caiet gros
nu poate să-l lase jos
Citește viermișorii cei mici
ce umplu pagini întregi
dă din cap mormăind
„anii nebuni ai tinereții“
dă pagina iarăși și iarăși
cuvintele-s strâmbe, grăbite
inimi acum ofilite ce pot fi citite
cerneala însă a pălit*

de foarte demult
din vremuri de-altădat,
atât de mărețe cândva...

Bunica stă și citește
parcurge dată cu dată
acum, uite, zâmbește
privește altfel
și apoi repetă: „o, tinerețe“
zâmbind spre caiet.

Nepoții nu știu,
dar caietul nu este-ncheiat
În filele acestea vechi
Bunica încă trăiește
Și nu știu că din astă filă
pot izvorî, curge sau plânge
lacrimi ce nu sunt amare,
mâhniri care nu dor.

4 noiembrie 1941, marți

*Mă bucur că sunt așa,
Mică, rotundă și îndesată
căci de-aș fi fost mai zveltă
aș fi zburat într-un nor.
Aș fi zburat departe
după un vis trecător
și atunci ce forță ar fi putut
să mă tragă-napoi, pe pământ?*

Buluś...? Zyguś...? Viața...?

*Îmi place drumul cel larg când se îndoaie
Sub greutate de camioane
Claxonul străpunge
strident liniștea străzii
șocuri statornice zguduie ritmic
casa și clatină stâlpii înalți
Zumzet, viteză atârnă deasupra noastră
Ca un șuvoi trecând peste noi*

până când camionul forțează pista

împinge fluxul cel leneș de-o parte și alta

până se pierde

Se scurge jos de pe drum și nădușește

în gerul acesta.

6 noiembrie 1941, joi

Am crize de conștiință, sunt atât de supărată! Și totul din cauza Bimbei, dar oricum este numai vina mea. Am întârziat de fapt numai cinci minute – atât de puțin timp – totuși atât de mult. Acum a trecut o săptămână întreagă. Doamne, fă să fie bine sâmbătă. O să ne întâlnim? Acum trebuie să copiez poezii cu Nora. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

7 noiembrie 1941, vineri¹⁸

Și a venit din nou o zi în care toate grijile de până acum au pălit. Ghetou! Cuvântul acesta ne răsună în urechi, ne înfricoșează, ne torturează. Nu știm ce se va întâmpla cu noi, unde vom merge și ce ne vor lăsa să luăm cu noi. Doamne, cred în Tine, că orice ar fi, nu ne vei părăsi. Ieri toți am făcut bagaje, am primit ordin să părăsim apartamentele până la ora 2 după-amiază cu 25 de kilograme de obiecte. Poate că va fi un ghetou, dar se pare că va trebui oricum să ne mutăm de pe străzile principale. Doamne, știu că m-ai auzit acum o clipă, când eram îngrozită și inima îmi bătea atât de nebunește!

Aseară la ora 10.30 s-a auzit soneria de la ușă, și cine era? Poliția! Mi-am apăsât mâinile pe față și Te-am strigat pe Tine, o, Doamne, și m-ai auzit. Era un polițist din sat de la noi, de la Torskie*****, și s-a lăsat mituit. I-am amintit de vremurile bune, de prieteni, de chefuri, și a mers. Iar acum Te rog pe Tine, Dumnezeuule Mare, Te rog pe Tine – eu, un fir de praf, fără tată și fără mamă aici, o sărmană... Dacă aceste voci însingurate, dezolate au putere, ascultă chemarea mea!

Astăzi am primit o carte poștală de la Mama. M-a emoționat și m-a mișcat în mod straniu. Pentru că în toată tulburarea zilei am simțit că am pe cineva care mă iubește, căreia îi pasă de mine. Și în același timp am simțit și neputința acestei iubiri; sărmana mea mamă de departe nu mă poate ajuta deloc. Mamă, știu prin ce treci acolo, dar să știi că și eu sufăr aici și trec prin lucruri care ar face pe oricine să încărunțească. Dar cred în tine și în Dumnezeu. Te-a salvat din atâtea dezastre, te-a călăuzit prin atâtea primejdii, pentru că m-am rugat atunci și L-am implorat pe El: salveaz-o, salveaz-o pe mama mea! M-a ascultat atunci și mă va ajuta, ne va ajuta și acum. Ah, dacă aș ști ce e mai bine pentru tine?! Să fii cu noi sau acolo cu Jarosia? Nu știu, nu știu, nu știu! „Îi trimit Renusiei un pachet“ – așadar, Dumnezeu nu m-a părăsit încă, dacă cineva de aici spune asta, pentru că lumea este rece și străină, iar asta este sincer, așa cum și rugăciunile mele sunt sincere. Iubita mea mamă, nu cred niciodată că-mi faci rău, chiar dacă mi-ai spune asta, nu te-aș crede. Pentru că scrisorile tale, cărțile

poștale, cuvintele tale emană iubire și grijă și ceva așa de cald ca... nu știu. Doamne, ascultă rugăciunea mea, rezolvă enigma pe care ai dat-o oamenilor. Numai de-ar veni Zygu mâine, ca să am cui să mă plâng. Ajută-ne, Doamne, și ne binecuvântează.

8 noiembrie 1941, sâmbătă

În primul și în primul rând Îți mulțumesc Ție, în al doilea rând, am să mă gândesc la o chestiune pe care a ridicat-o Zygu astăzi. Trebuie să mă gândesc cu multă grijă, să reflectez și să înțeleg. Iată cum a început! A început când mi-a spus că sunt copilăroasă, că am o mentalitate infantilă, că nu m-am maturizat psihic la nivelul celor șaptesprezece ani ai mei. De fapt, la început a spus că de regulă băiatul este cel care nu se maturizează, nu se gândește la viitor și la căsătorie, și numai fata se gândește la asta. Iar în „relația“ noastră este altfel, adică invers. Dar eu nu cred deloc că este invers – eu mă gândesc foarte serios. Așa că i-am spus că nu mă cunoaște deloc. Atunci Z a preluat ofensiva și m-a acuzat că sunt ca o păpușă cu care se joacă și, dacă apasă pe un buton, mă face să reacționez; a spus că sunt pasivă, că nu a știut asta până la prima noastră întâlnire „adevărată“. Spunea mereu că nu este o acuzație și că nu trebuie s-o iau ca pe un reproș. În sfârșit, a spus că sunt ca Marea Nordului sau Oceanul Arctic sau gheața, că nu am nici o inițiativă – într-un cuvânt, nu am temperament! A spus că prietenii i-au vorbit despre asta (ridicol, dar îmi dădusem seama de la început). A dat-o de exemplu pe Rena K. (pe care se pare că o consideră atrăgătoare), adică nu a dat-o de exemplu, dar ne-a comparat, a spus că este imposibil să vorbească serios cu mine despre asta, că ar fi mai ușor cu Irka. A întrebat dacă am ceva împotriva lui sau dacă este ceva ce nu-mi place. I-am spus că da, așa este, dar pot să spun asta oricui altcuiva în afară de el și că are dreptate – sunt multe lucruri pe care nu le știe, dar nu este vina mea, cel puțin nu pentru toate. De ce? Și cum explic faptul că am trecut prin diverse perioade de când ne-am cunoscut. Tu știi cel mai bine; tu le știi pe toate, dragul meu Jurnal. Atunci ai să fii de acord că am fost nebună... de iubire, că uneori m-am apucat de masă ca să nu-mi arunc brațele de gâtul lui, că am avut atâtea nopți nedormite, torturată, chinuită de simțuri? Dar, vezi, asta a trecut cumva, la început a fost greu să mă stăpânesc, apoi a devenit mai ușor și apoi nu a mai fost greu deloc. Și atunci, atunci aș fi putut spune că dai vina pe mine pentru astăzi? Nu aș fi putut să te acuz de același lucru? Fii corect, Zygu! Poate că pe atunci m-am împiedicat de vechile reguli, de

părerile străbunii despre iubire și despre atitudinea unei fete față de ea. Dar a venit luna mai și am fost din nou gata pentru... orice, iar tu ai fost din nou „pasiv“. Apoi am așteptat nerăbdătoare, parțial din dorință, parțial din curiozitate. Și atunci (în acea primă noapte de iunie – nu poate fi numită așa), când m-ai judecat, te-am judecat și eu... și am fost dezamăgită... Să știi că tu ești cel care m-a făcut să fiu timidă cu sărutul tău timid. Dar este adevărat că am descoperit această informație în subconștient, și asta de-abia acum. Sau poate chiar atunci când mi-a zis Belania:

– Întrebarea este dacă Zygu știe să sărute bine.

– Nu știu, i-am răspuns.

Dar asta nu înseamnă că nu te iubeam pe atunci.

Iubeam și atunci și acum și întotdeauna, dar trebuia să dau la o parte ceea ce mă copleșea după ce ai plecat și oricum nici eu nu-ți reproșez, numai îți spun adevărul, ca să clarific neînțelegerile, așa cum spui și tu. Dar trebuie să subliniez că nu ești bun psiholog, dacă vrei să obții un rezultat mai bun prin ceea ce ai spus. De fapt, ca să ne înțelegem unul pe altul, trebuie să vorbim serios, fără rușine de nimic, trebuie să mergem înapoi în trecut, etc., etc. Și acum nu pot să fac asta, poate peste doi-trei ani, așa cum spui tu, așadar, poate că ai totuși dreptate când spui că am o mentalitate infantilă. Asta e toată nefericirea aici – de regulă ai dreptate, și chiar dacă nu ai, până la sfârșit reușești cumva să ai. Cât despre mine, cuvintele nu sunt desigur punctul meu forte, pot cel mult să scriu totul pe hârtie, ceea ce se întâmplă după ce pleci tu... Firește, o să-i spui toate astea Norei, așa cum bănuiești va spune că am dreptate. Ah, dacă ar fi aici și Bulús, m-ar înțelege. Aș putea să-i arăt și asta... Ceea ce a fost scris aici nu mai este valabil deloc, așa că am șters. Măine mă duc la fata aceea, la Teich, cu ultimele poezii. Asta despre sentimente. O să mă ajutați, Bulús și Dumnezeu.

10 noiembrie 1941, luni

Am primit un pachet de la Buluş. Draga mea Buluş şi iubita mea Jarosia! Am să le scriu o carte poştală de mulţumire. Am ajuns la o înţelegere cu Zygu, de fapt, nu a fost aşa cum am interpretat eu ultima dată. Dorise să fie un sfat prietenesc. Aşa că în final suntem pe calea cea bună, deşi Zygu mai trebuie să-mi spună încă multe lucruri. Prin urmare, acum totul e bine, dar înainte a fost – Dumnezeu să aibă milă! Zygu era iritat şi transpira de efort; eu eram gata să izbucnesc în lacrimi. Voiam să spun tot ce hotărâsem în aceste două săptămâni şi... n-am putut. Situaţia era atât de tragică, încât s-a rostit chiar şi expresia „să ne despărţim“. Acum zâmbesc citind asta (deşi am nişte crampe menstruale oribile), dar am fost sincer îngrijorată şi nu ştiam cum să rezolv situaţia. Mă bucur că s-a terminat cu bine. Mă simt ciudat de uşoară, o, ce bine. Am un sentiment foarte plăcut – i-l datorez de fapt lui Zygu. Apropo, nimeni nu mi-a mai dat o asemenea lecţie până acum. Ei, dar a avut dreptate, trebuie să recunosc. Când lucrurile o să meargă mai bine o să ne întâlnim.

Deschideţi-vă larg inimile şi sufletele!

e mai uşor de trăit, dacă ascunzi mai puţin

nimic nu răneşte, nu doare mai mult

ca o ranchiună păstrată până târziu

când gândul pe care puteai aproape să-l uiţi

se trezeşte din nou cu mai mult regret.

Poate clopotele vor bate pe neaşteptate

vor zgândări rana pe jumătate vindecată

și usturimea pe jumătate-ngropată!

Deschideți-vă larg inimile și sufletele!

e mai plăcut de trăit, dacă ascunzi mai puțin

de ce să preferi ranchiuna, reproșul, învinuirea?

Deschide larg inima – spre inimi deschise larg

14 noiembrie 1941, vineri

Ar fi trebuit să scriu mult mai mult, zău așa. Dar știi, pe atunci... n-am putut, nu am vrut, poate am să scriu mai mult mâine. Să știi numai că în viața mea s-au schimbat multe, în prietenie și în... nu știu cum s-o numesc, stările sufletești s-au schimbat, poate chiar și... chiar și eu. Chiar m-am schimbat? Sau pur și simplu mi-am revărsat sentimentele față de mine și de tine? Oricum, acum am să scriu toate poeziile, m-am decis; în cel mai rău caz nu am să le arăt nimănui. Am fost foarte supărată ieri, când mi s-a spus din nou că sunt infantilă, așa că am anunțat că m-am maturizat în mod sigur și nu mai vreau să aud despre asta. Și mâine am să-ți spun ceva interesant, ceva realmente interesant, ai să vezi. Voiam să-ți spun astăzi, dar nu... mâine. Așa că ajutați-mă, Buluș și Dumnezeu.

16 noiembrie 1941, duminică

Ne-am întâlnit de-abia poimâine, pentru că astăzi este poimâine. Și încă n-am încheiat discuția. Zygu a citit tot ce am scris și... asta este. Acum, datorită celor trăite de mine și lucrurilor spuse de Zygu, sunt mai aproape de această viață, de cea reală. Trebuia să vorbesc. Pentru că toate aceste chestiuni nerostite s-au acumulat și într-o zi s-ar fi putut produce o inundație care să rupă podul, da, podul care ne leagă. Și am construit zăgazuri și rezervoare și iazuri, tocmai pentru că am fost deschiși unul cu altul.

Și la fel este și cu Nora. Prietenia noastră îndelungată a avut și ea stadiile ei. Câteodată am fost mai apropiate, mai cordiale, apoi ne-am depărtat luni întregi. Și a fost bine? Tăcerea aceea grea a fost corectă? De ce nu ne-am spus una celeilalte:

– Ascultă, nu-mi place asta, nu face asta, mă rănește!

Și ar fi fost o explicație și ar fi fost foarte bine. De ce nu ne-am purtat niciodată sincer? În fond, eram prietene! Dar s-a rezolvat cumva de fiecare dată și ne-am regăsit de fiecare dată. Pentru că am fost și suntem (așa mi se pare) făcute una pentru alta, pentru că suntem suflete înrudite și mă îndoiesc, mă îndoiesc foarte mult că am fi putut găsi o a treia care să ne înțeleagă (Irka – și Irka, nici nu vreau s-o pomenesc, ar fi o profanare a prieteniei noastre). Pentru că acum nu mai este nimeni așa în cercul nostru. Suntem în toate privințele în aceeași situație și ne putem înțelege cu adevărat una pe alta. Iar acum Nora se maturizează, se maturizează prin mine, prin maturizarea mea. Și eu? Ce știu eu? Și chiar dacă știu, nu pot să scriu pentru că sunt atât de multe, atât de multe!

Treaba cu Rena K., de fapt știam de ea – sau mai degrabă am simțit – de fapt n-am știut cu adevărat ce a fost. Și era 1 mm mai mult decât credeam sau 1 mm mai puțin, dar Maciek o să-mi spună totul despre asta. Am greșit numai într-o singură privință, prima.

Nu pot să scriu. Gândurile îmi zboară undeva, departe, și nu mă pot

concentra nici măcar o clipă. Asta s-ar putea numi lene, da, o lene excepțională, de exemplu, iau oamenii din mediul meu și-i transport undeva, în lumea spiritelor, creez mii de situații contradictorii și persoane complet noi și toate vorbesc, râd și se mișcă la fel ca în viață. Ah, dacă măcar unul din aceste visuri ireale, îndepărtate ar deveni realitate... Dar asta e situația, aceste visuri mai reale, vitale, legate de viață sunt cele care ar trebui să se împlinească. Și spune-mi – o fată cu bucle blond-cenușii, cu ochi albaștri și gene și sprâncene negre, cu buze roșii și dulci, exact așa ca în visul meu – așa ceva nu este posibil? Continui să scriu pe apucate. Din nou. Mi s-au trezit simțurile, dar nu la fel de puternic ca mai înainte. Cu toate acestea, s-au ridicat și vor să se revolte. Dar nu, lumea este prea tristă pentru ele ca să decoleze complet și să zboare. Deși „totul“ are limitele lui, așa a fost în mai.

Totul s-a petrecut odată în mai

a plecat în acea primăvară, n-a stat deloc

a plecat chiar înainte să-nceapă...

S-a topit undeva în neant,

Fără rugăminți și fără-ntristare

Și n-a fost nevoie nici de durere

ce-a fost odată din nou poate fi

Când liliacul din nou va-nflori...

Când (ajută-mă, Doamne!) lumea în jur

vă răsuna în strălucirea verde de mai

Și totul va fi-necat în marea de flori

și sângele-n inimi și-n trup va vibra

zvâcnind cu-o nouă vigoare

în mai fiece noapte și toate deodată

Nu pot să scriu acum despre asta pentru că... Pentru că nu pot! Cum pot să scriu despre asta, când lumea este rece și tristă. Nu mai ieșim din casă acum, este interzis de la 10 seara până la 5 dimineața. La 5, străzile arată de-a dreptul caraghios, toată lumea se repede să iasă din casă și banderolele albe strălucesc peste tot.

Acasă la Nora au făcut percheziție.

Nu știu când am s-o văd pe Buluș, poate că în cele din urmă o să vină Jarosia. O, Doamne! Ajută-ne să supraviețuim acestui război! Dar este adevărat că mă trezesc din nou, deși nu mai este un chin pentru mine – o plăcere. La revedere... cum? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu. Ca de obicei. De fapt, nu este vorba că m-am gândit mult, foarte mult timp să scriu o poezie, sunt pur și simplu obsedată de gândul ăsta, trebuie să fie descrierea unuia din visele mele, „mica mea frumusețe“. „Ești ca un capriciu regal de aur“, nu mai pot din nou, știu că nu pot acum.

Am fost mereu sfioasă și timidă

nicicând îndrăzneată, tot timpul slabă

căutând parcă neîncetat

un refugiu în lumea atât de rea...

La revedere... cum? Asta este cu sentimentele. O să mă ajutați, unicii mei Buluș și Dumnezeu.

24 noiembrie 1941, luni¹⁹

Buluś a venit vineri și a plecat astăzi! Jarusia a plecat cu ea (dar va veni înapoi mâine) să ia ceva. A fost aici trei zile și acesta este sentimentul care a rămas:

Un fâlfâit de aripi și-un scâncet

șoptit cu blândețe către ciocul cel mic

apoi și-a luat zborul, făcând să tremure tufișul

A venit și a mutat toată casa, apoi a plecat și nu știu când ne vom mai vedea din nou. De câte ori vine, Buluś stă de vorbă cu mine și simt că este singura persoană din lume care mă iubește cu adevărat. De fapt, Buluś este împotriva, nu-i place de Zygu, poate pentru că ar prefera să fiu cu un arian. M-a avertizat să nu iau această relație prea în serios și spune că nu voi fi fericită, pentru că... etc. E ciudat, dar după acele predici simt că mă îndepărtez de el, că nu-l mai plac și mi-e frică de el. Și apoi apare altă figură cețoasă, cea veche, neclară.

Uneori Buluś greșește, în primul rând pentru că nu-l cunoaște. Dar uneori are dreptate! Pentru că, ascultă, firea aceasta atât de autoritară – care acum mi se pare atât de atrăgătoare – nu mă va tortura într-o bună zi? Nu va face tot ce pofteste cu mine și cu el însuși? Vreo Rena, Halina, Lidka nu-mi vor otrăvi viața? Atunci totul se va termina. Speranța ar fi imposibilă. Nu aş avea decât un singur cămin la care să mă gândesc: mormântul.

Și eu, eu cum mă voi purta? Cred că voi fi indiferentă la orice sau îngrozitor de geloasă, așa de rău, încât îmi va provoca o durere fizică, și atunci – nu, nu mă voi certa, nici nu voi face scene de gelozie, dar mă voi revanșa sistematic în natură, cu deplină satisfacție și calculat.

Sentimentul acesta m-a cuprins uneori, exact acesta. De fapt, nu, încă îi mai sunt datoare. Și dacă voi fi în stare s-o fac, cu plăcere!

De fapt, de ce sunt atât de furioasă? Din cauza vorbelor lui Buluś? Nu, tot mai vreau să fie soțul meu. Și am spus:

– Poate că nu un soț îmi doresc, ci copii.

Da, în mod sigur „ești ca un capriciu regal de aur“.

Mama spune că nu trebuie să-ți dorești nimic atât de mult, pentru că s-ar putea să nu obții. Mă gândesc că poate Dumnezeu o să asculte această rugămintă fierbinte a unei fete. Da, s-ar putea!

Jerschina ar putea să-mi dea lecții. Sunt foarte emoționată. Ticiu și Lila locuiesc în ghetou.

Doamne, fie ca visele mele să se împlinească așa. Aș fi atât de fericită și aș aduce atâtea mulțumiri... Mă veți ajuta, Buluś și Dumnezeu.

26 noiembrie 1941, miercuri

După ce a plecat Buluś, am visat că m-am certat toată noaptea cu Zygu. Și chiar așa a fost. Nici nu mai știu de ce eram supărată și de ce mă simțeam jignită. Se pare că totul era din cauza chestiunilor vechi și din cauza sugestiilor. Numai din acest motiv, numai de asta. Jara îl detestă și continuă să mă tachineze, dorind să-mi trezească îndoieli și gelozie, dar îmi provoacă numai furie împotriva ei. Pentru că nu sunt cu adevărat geloasă. Adică sunt, însă numai pentru lucrurile pe care le văd, iar dacă nu văd, nu sunt geloasă deloc. Nu sunt furioasă sau geloasă deloc. Închide ochii; asta e tot, asta e tot.

Z a fost foarte dulce și tandru astăzi și eu am fost supărată pe mine însămi pentru acele reproșuri neplăcute. Sau poate că este așa cum spune mama, poate am să fiu nefericită? Asta ar fi rău, ar însemna să nu mă bucur din plin de viață. Dar sunt oare gata să renunț la un vis, chiar și pentru un asemenea preț? Poate... Nu știu... am să văd... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu!

29 noiembrie 1941, sâmbătă

Ieri și azi de dimineață am vrut să scriu, dar nu știu cum, n-am reușit să mă apuc. Am dorit, adică am plănuit să scriu două poezii (despre fete și despre școală). Dar acum ne-am văzut și, ca de obicei, nu voi începe când am dorit. I-am spus lui Zygu că voi ține întotdeauna cont de părerea lui, că este tiranic. De ce i-am spus asta? Cred că este din cauza sugestiei mamei și a visului (cearta în legătură cu costumul de baie). Oricum, ți-am povestit și ție, și Norei despre asta. Nu, nu în sens negativ, dimpotrivă. Mai ții minte:

– Lasă-i să fie chiar imperioși, poruncitori...

Da, așa mi-am spus și eu, deși m-am gândit foarte mult. Și Z, ca de obicei, a început imediat să argumenteze și să spună că lui îi place de fapt rolul de „ascultător“. E ridicol, ba nu, e chiar imposibil. Fie nu-și dă seama, fie nu vrea să admită că este genul de persoană care exercită influență, care-și impune voința în fața celorlalți. Dar nu consideră că este tiran, deoarece acest cuvânt este complet negativ. Tiranul este cineva care-și impune voința în fața celorlalți, indiferent dacă are sau nu dreptate. Așadar, îmi schimb părerea despre cuvântul „tiran“. Este negativ. Foarte bine... Îl resping. Dar cum se numește atunci când cineva, fără să-și dea seama, își exercită influența asupra altora care – tot inconștient – se supun în fața ei? Poate cuiva nu-i place această influență. Sunt oamenii care se vor îndepărta de ea, dar pe mine mă atrage și este exact ceea ce-mi place, poate numai asta! Și nu pentru că, așa cum spune el, „îmi place pentru că nu poate fi schimbat“; nu e adevărat. Mi-a plăcut înainte să-l cunosc, îmi amintesc că, de când aveam paisprezece ani, eroii din cărți, din filme și din visuri aveau exact aceeași trăsătură autoritară, n-aș spune tiranică, pentru că acum consider că acest cuvânt este negativ! Și am semnat un contract, adică Z l-a scris, ca să nu schimb nici o propoziție mai târziu, în care scrie: „mi-a plăcut și încă îmi mai place purtarea pe care o numeam tiranică, dar pe care nu o mai numesc tiranică (datorită schimbării definiției cuvântului «tiranie»)“. Și? Și nimic. Acesta este Z întreg, are pretenții de la mine, eu încerc să le satisfac și

am făcut deja așa în parte, pe când ceea ce cer eu – de fapt, nu cer nimic... Am spus asta. Așadar, Z rămâne așa cum este printr-o înțelegere reciprocă. Atunci ce rost are toată discuția, din moment ce eu mă simt bine în acest rol, iar el nu și-l va schimba pe al său chiar dacă mi-aș dori-o, și se pare că asta este ceea ce caut în acest exces de cuvinte care mă rănește! Oricum, ar vrea ca și eu să-mi impun voința. Sau poate că ceea ce mă doare este că nu vreau să mai spun nimic. Nu știu, dar este ceva care mă doare. Există o anumită nemulțumire – nu știu. Poate motivul este că nu-l pot accepta pe el, că întotdeauna este o piedică. Sau poate că-mi lipsesc preocupările. Da, dacă aș avea alte scopuri ar fi diferit. Dar așa, mă gândesc prea mult la asta, deliberez, contemplu, acesta este tot conținutul vieții mele și este prea curând pentru asta! Astăzi, de exemplu, am simțit un dor de școală, așa cum spun adulții. Și mai am încă un an de școală, de învățat. Mi-aș dori foarte mult să merg la o școală rusească. M-am simțit atât de liberă acolo și atât de bine! În mod ciudat, mi-am dat seama de asta deja în timpul anului școlar. Mi-ar plăcea încă un an, da, apoi să plec departe, să cuceresc viața, învățătura, plăcerile – dar să mă întorc. Să mă întorc și să transform visul în realitate. Să mă întorc la el și pentru el! Da, acestea sunt visurile mele cele mai secrete din subconștient. Când sunt furioasă sau când vreau să-i fac în ciudă, indiferent că-l iubesc sau îl urăsc, întotdeauna mă gândesc și cred că asta se va întâmpla.

Cred că ar fi chiar minunat

Să merg la școală din nou

să mă întorc în orice clasă

Acum nu pot să scriu, nu pot, sunt preocupată numai de această chestiune. Dacă toți bărbații sunt tirani egoiști, atunci și el este un tiran egoist – pentru că, la urma urmelor, este bărbat. O, viață, viață, viață stupidă.

Ca o pasăre eliberată din colivie

ca un mînz ce-a fost ținut prea strîns în frâu

voi zbura afară din cuibul meu

voi sări peste garduri și voi străbate

vale și râu și șanțuri adânci

voi fugi liber ca vîntul nebun

departe unde nu vezi cu ochii

și voi dansa într-un vârtej

mă voi legăna ca în ceață

voi bea fericirea întreagă

voi exploda pe căile mele

voi bubui și voi zgudui

cu rîs, libertate și bucurie

voi alerga din floare-n floare

în zori și noaptea târziu

voi zbura înapoi în cuibul meu

Oricum, e momentul ca Renuška să înceteze cu plînsul. Pentru că, într-adevăr, Renuška este o fetiță sărmană, atât de sărmană și de nedreptățită. Rena este profesoară, este Rena cea iubitoare, este așa și așa... dar cea din visuri este cea mai sărmană și mai cea mai tristă... Serios? Nu! Nu cea din visuri, deloc, ci cea jalnică a lui Z. Ce se întîmplă cu mine? Și ce se va întîmpla cu mine? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

31 noiembrie 1941, luni

*****

O scrisoare de la mama. A ajuns cu bine, fără peripeții. Scrisoarea pomeneste din nou despre „asta“. Dar acum și-a pierdut toată puterea asupra mea: în primul rând, mama nu este cu mine; în al doilea rând, mă simt bine. „Asta“ și el îmi fac bine. Așadar, se pare că este așa cum trebuie să fie (câteva mângâieri și căldură), iar eu sunt decisă și gata să mă sacrific pentru asta, căci atunci când afară este frig și întuneric, în sufletul meu este bine și lumină și... nu pot renunța la vis.

De dimineață credeam că voi fi nefericită și seara credeam așa:

Am început să înalț

Clădire înaltă și mândră

Ziduri și pardoseli din suspine prelungi

În vis eram așa de talentată...

În lumina de vis, părea totul strălucitor

Abanosul cel negru, marmura albă

Coloanele ținând în gheare

vârfuri de cupole, turnuri viteze

Înălțate-atât de sus, ținute atât de strâns

Dăinuind neclintit, dăinuind foarte mult.

Dacă s-ar prăbuși într-o clipă

Nu m-ar durea așa de rău

Dar iată, pereții se crapă împovărați

Fărămițat începe să cadă

bucățică cu bucățică sufletul meu

se topește și alunecă mereu tot mai jos

asta e ceea ce doare și mă-ntristează

Am început să clădesc

Clădire înaltă și mândră

Ziduri și pardoseli din suspine prelungi

Dar s-a topit, plină de lacrimile mele...

Primăvara trebuie să dai uitării

Ploi, furtuni și vijelii

Să ierți poznele și să le uiți

soare, roze și privighetori

alungă norii

și o zi luminoasă așteaptă

după apusul cel cenușiu.

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

8 decembrie 1941, marți

*****20

8 decembrie sau orice altă zi, marți. De fapt, astăzi nu s-a întâmplat nimic fericit sau trist, sau demn să fie descris. O zi normală de decembrie. Dar am decis să-ți spun în sfârșit ce se petrece în lume. Loviturile de tun continuă, se aud explozii înfundate din sud și din est. Nemții se luptă cu Rusia pe frontul lung din est, luptele se desfășoară și cu Italia în Africa, englezii au ajuns în Libia, lângă Tobruk, unde a fost creat un nou front. Ungurii de pe frontul de est se îndreaptă spre Heimat. Nimeni nu știe de fapt de ce. America se luptă cu Japonia. Și... am apucat să vedem un al Doilea Război Mondial în acest secol. Pentru mine este primul, dar pentru alții este chiar mai înfricoșător decât cel precedent. Sângele curge, orașele sunt distruse, oamenii mor. Domnește o sărăcie cumplită, sunt cazuri de tifos (Ticiu și Lila sunt în ghetou). Doamne, fă ca acest război teribil să se termine! Fă să supraviețuim și să rămânem sănătoși până la tratatul de pace! Acum toată lumea se roagă, toți cred că numai o putere superioară ne poate proteja de rău – aceasta este Dumnezeu!

La un bal plin de forfotă,

La o nuntă ori o sărbătoare

Unde mulțimile tropotesc pe podele

Nimeni nu-l cheamă, nu-i spune pe nume

Numele Domnului e mut și fără putere.

Iar când se-mbată de prea multă votcă

Strigă și beau, sângele fierbe

„Haide, haide și tu!“ se prăbușește lumea-ntreagă

să-ți fie de bine, de bei și tu!

Veselia bețivă întărită pe-oricine

Viața-i o încăierare de cuțitari.

Să curgă un strop de sânge,

Obraji să se-nroșească

de aurul șampaniei dulci

și o orgie stridentă să facem

din bomba de pofte a celor „fără durere“

Nu e nevoie de Dumnezeu

poate cei triști s-or ruga în tăcere

el nu este cu noi

în râsete și bucurie

în scene de luptă cu vinu-n pahare!

Dar când trece ora nefericită

când cerul pălește de frică și foc

se prăbușesc și atunci ar vrea

Domnul să le fie aproape!

când viețile lor se mistuie-n boală

când trupul de sărăcie a putrezit

când frica îi amortește și foamea ia birul

tot ce pot spune e: „Domnul nu ne-ajută deloc?“

De la ferestre de-nchisori zăbrelete

din pivnițe umede auzi tânguirea

Auzi jelania de pretutindeni

Doamne, nu ne salvezi?! Doamne, ești singurul

(Ești singurul ce poate salva)

Domnul nostru să uite și să ierte!

Devin atunci din nou sclavii tăi smeriți.

Ești acolo din nou. În bucata de pâine neagră

în norii negri plutind deasupra capului nostru

sub fiecare vară de secetă aspră

sub conștiința de îndoială vinovată

în lacrimi de alinare, în speranță și-n nevoie

atunci ești acolo din nou și ei te cheamă.

Când soarele revine pe cer

Și lucrurile sunt luminoase din nou – din acea zi

Nu vei mai fi chemat

vor continua să păcătuiască, iar tu vei fi dus...

așa cum a fost mai înainte

Asta este. A venit Jerschina. De fapt, nu știam că o să-mi pese atât de puțin. Poate pentru că îi urăsc. Doamne, iartă-mă! Zyguś este foarte bun și tandru, și certăreț. A venit Maciek. O să vorbim altă dată, când o să am mai multe noutăți. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu!

11 decembrie 1941, joi

Nu!... războiul, cine știe! Poate peste doi ani... Dar Zyguś este așa de minunat, de tandru, de dulce și de bun, de drăgălaș, că-mi depășește visurile. M-am simțit atât de bine astăzi. Aș dori să povestesc cuiva momentele fericite pe care le trăiesc în toată această mizerie. Așa cum a fost Zyguś, ar fi un păcat să nu-l iubești așa cum îl iubesc eu... Am multe poezii în cap, dar nu pot să scriu. Ne vedem mai târziu... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu, până mi se vor împlini visurile.

15 decembrie 1941, luni dimineață

Astăzi aș vrea să vorbesc și să scriu și să vorbesc, și să vorbesc și nici nu știu de unde să încep... Poate cu faptul că Nora nu mă înțelege. Da, chiar ea recunoaște asta, și mi-a spus că sunt cu un pas înainte. Ea este în urmă, acolo eram eu, păi... cu peste un an în urmă. Și aș fi bucuroasă să ajung la ea, dar ea... de ce? Se ferește. Mi-ar plăcea dacă ai putea să mă înțelegi. De ce, Noruș? Când îți spun ceva, nu mă plâng. Pur și simplu spun, iar tu nu mă înțelegi și transformi totul într-o acuzație. Dar ne înțelegem în alte privințe, întotdeauna rămâne ceva.

Dacă ai ști, dragul meu Jurnal, câte poezii trăiesc în mine, însă habar n-am dacă și când îmi voi așterne aceste gânduri pe hârtie. Și nici Nora nu mă mai înțelege. O, probabil că m-am schimbat foarte mult, ei bine, poate că nu mai sunt eu însămi, poate că sunt căpușeala sufletului lui Zygmunt. M-am transformat foarte mult, totuși vechiul meu eu este tot acolo! Și viața, viața este acum o așteptare. Pentru că, știi, sunt momente în viață fără experiențe triste sau fericite, fără furtuni, fără izbucniri de fericire și nu ții seama de aceste momente mai târziu. Iar atunci când durează, te cufundă într-o stare fericită de indolență și calm.

Nu, nu pentru că am purtat pălărie m-am îndepărtat de Nora – absolut deloc –, din alt motiv, de ce, de ce s-a atenuat senzualitatea mea? Pentru că a fost înlocuită de o mângâiere monotonă, aproape „maritală”. Totuși, acum îmi dau seama că am mare nevoie de ea; am nevoie de tandrețea aceasta delicată la fel de mult ca și de crize. Și înțelege-mă acum, Noruș, poate că va fi așa: „Cât de mult te prețuiește poate spune numai cel ce te-a pierdut”*****, tu și cu mine semănăm, așa că nu știu... dar poate că o să ai și tu nevoie de asta?

Am scris o idioțenie, probabil că n-am să i-o trimit. Și toate poeziile acelea mă apasă așa de tare, dar nici pe alea n-am să le scriu. La revedere, dragul meu Jurnal, până... nu știu până când. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

16 DECEMBRIE 1941, MARȚI

Se apropie ziua de naștere a lui Bulczyk, deci este data la care voi scrie scrisoarea de felicitare, scrisoarea tradițională. Pentru că trimit întotdeauna o scrisoare și doar foarte, foarte rar pot să fac urările personal. Și acum ce Dumnezeu pot să-i transmit? Nu, nu pot să-i transmit urări, felicitări, nu. Buluś, ce pot să-ți dau? M-am gândit la asta toată ziua. Am să-ți trimit o amintire luminoasă, argintie, de iarnă, o amintire dintr-o vreme în care nu ne dădeam seama că suntem fericiți. Numai că nu știu dacă o pot readuce la viață așa cum a fost. Nu, acum chiar nu pot. Și asta e acum suferința mea. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

20 decembrie 1941, sâmbătă

Pentru ziua de naștere a lui Buluș. Mai ții minte?

Caii galopau în ritm constant

O sanie a zburat ca un fulger

Zăpada și gerul ne-au sărutat pe obraji

Păru-nghețat, fețele roșii de ger

Vântul ne suflă și gâfâie-n ochi

De sub copite țâșnesc fântâni de zăpadă

Cât e de bine să mergi cu sania

în clinchet sonor de clopoței!

Zăpadă și conuri de pin ne plouă pe creștet

scuturate și doborâte de zborul nostru

Amândoi am mers mai departe, în sanie-afundați

Înfășurați într-o haină de blană groasă.

Copacii tăcuți ne admirau de jur împrejur

Dimineața trezită din gânduri

Treceam mai departe ca un râs de tunet

în clinchet sonor de clopoței!

Pe urmele noastre s-a așternut zăpada cea proaspătă

*Siluețele cailor sunt estompate în ceață
vizitiul și sania, pădurea și câmpul
se mai aude doar clinchetul dulce de clopoței...*

*Să știi, când se lasă-nserarea
și clopotul bate pentru vecernie
când ziua de decembrie și-a topit
toată puterea – zgribulită și tremurând
în ora cea grea – veni-voi la tine
Voi veni cu dorința ce curge
sau cu steaua ce scânteiază
sau într-o suflare tăcută și sfântă
sau poate într-un oftat? Dar voi veni...*

*La o oră cenușie de iarnă
Când geamul lucește de gheață
Voi spune doar un cuvânt, numai unul
sincer ca lacrima, cald și alinător ...*

Da, vom fi atunci cu ea, ca să nu fie singură în capitala aceea agitată, înghesuită și pustie. La revedere, dragul meu Jurnal, o să mergem la ea împreună... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

23 decembrie 1941, miercuri

*****

Nimic, zilele trec. Toate sunt la fel. Apăsate de gânduri, aşteptare, inutilitate... Stau acasă şi mă gândesc, mă gândesc, înnebunesc de atâtea gânduri. M-am îngăraşat. Sunt cât un butoi. Dezgustător. I-am scris mamei o scrisoare de ziua ei. L-am văzut pe Jerschina; are doi fii. Facem un album împreună cu Norka, adică Norka îl face, eu o ajut, dar mă încântă aşa de tare, că aş putea face zile întregi numai asta. Nici n-aş dori să-l văd pe Z. Numai să lucrez la albumul acesta frumos. Şi după aceea... cine ştie, poate o să fie chiar publicat aşa?

Aş vrea să spun ceva despre Zygmunt. Ceva care mă îngrijorează. De fapt – nu-l urăsc, dar nici nu-l iubesc. Poate că nu este adevărat, poate că este numai ceva trecător. Am jurat, am făcut promisiuni solemne, am promis că va dura până la sfârşitul războiului; nu ştiu cum s-a întâmplat şi de unde mi-a venit, dar asta este. Pot să neg? Nu pot nici măcar să-i spun lui că – ei bine, că nu mă atrage, că m-am săturat de „asta“ şi că am rămas din nou cu poeziile, cu tine, mama, Nora, făpturile acestea eterice. Şi ştii că uneori este ceva, însă după aceea toate neajunsurile ies la iveală şi creează un fel de aversiune – o plictiseală. De ce? De când? Nu ştiu. O, dacă l-aş detesta, dar nu, nu-l detest, îmi este indiferent. Atunci de ce, de ce mă rog în fiecare noapte pentru un vis? Nu ştiu nici asta. Ştiu un singur lucru: am nevoie de muncă, fizică sau intelectuală, de muncă în afara casei – de o ocupaţie! Am multe idei de „poezii“ în cap. Nu ştii că această chestiune s-a transformat întâmplător în cel mai autentic compliment.

Pot să trezesc ziua

pot alunga umbrele nopţii din jur

pot să împrăştii norii cei negri

cu sclipiri de lumină aurie

Pot să stau în cea mai adâncă zăpadă

și să chem Primăvara

știi unde se află comorile-ascunse

unde dansează și cântă zânele

Îmi găsesc drumul pe străzi în oraș

pot să merg cu taxiul și cu tramvaiul

Pot să aprind scânteia din becul electric

Să învelesc un sat într-o mantie de nea

S-alin durerea – și asta știi

Ți știi pe cei din orașe și din orășele

Pot răspândi bucurii de argint

copacii-i îmbrac în mușchiul cald

știi unde stau piticii cei mici

și știi să suflu baloane cu visuri în ele

ceru-nstelat pot să-l aduc

chiar în miezul zilei

Și știi cuvântul cel magic

al elfilor și al prințeselor,

castelele lor din văzduh

cunosc o lume întreagă ce nu este aici

Dar este ceva ce n-am știut nicicând,

la care nu m-am gândit niciodată

Cineva m-a întrebat cu reproș: „Și tu,

tu scrii poezii, dar poți să mai faci și altceva?”

Albumul iese foarte frumos, ah, îmi prinde bine, așa cum este... nu,
nu, nu spun. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

24 decembrie 1941

Ah, îmi place atât de mult să scriu poezii, doresc să scriu și să scriu mereu.

*Vântul suflă rece ca gheața
Vântul e supărat, nu e drăguț
suflă încă din zori de zi
rafale și răbufniri mătură și-alungă totul
oamenii se minunează de vânt
nu știi ce se întâmplă
De ce este vântul așa de furios
S-a certat cu vreun flăcău viteaz
în timp ce sufla?
Poate că gnomi și pitici l-au ațâțat
cu un strigăt din codrul cel des?
sau a avut un vis în care
un vânt rival sufla și el
și fiece frunză din codru smulgea!
Suflă, plânge și pășește
se poticnește, se ridică și fuge*

cu sau fără zăpadă

cu sau fără nisip

sufală-n acoperișuri,

crengile smulge

Ridică valuri de praf

face prăpăd și nu se oprește

peste mocirlă și peste văi

unde curge pârâul

se-agață de brațul morii-de-vânt

azvârle norii pe cer

sare și țopăie-apoi într-o parte

zgâlțâie o claie de fân

s-a-ncurcat într-o creangă

și-apoi a zburat.

28 decembrie 1941, duminică²¹

Sau poate pentru că nu m-am pus sub protecția Ta. Gândește și crede, deși este greu de crezut. Ieri, paltoanele, blănurile, gulerele, mânșoanele, căciulile, ghetele li s-au luat oamenilor de pe stradă. Iar acum este un nou regulament care interzice sub amenințarea pedepsei cu moartea să ai până și cel mai mic petic de blană acasă. Mi-a părut așa de rău, cel mai mult pentru Dido. Dar pentru ce trebuie să-mi pară rău – pentru blănuri sau pentru căldura aceea, pentru relația cordială care s-a împrăștiat și a dispărut.

Nu l-am văzut pe Zygu de o săptămână și nu pot să spun că asta îmi face plăcere, m-a vindecat puțin de acea manie a persecuției. Dar... a venit după o săptămână, adică mi-a făcut o vizită oficială (în palton) și, în general, mi-a făcut impresia că-și îndeplinește un fel de datorie. Nu asta mă supără, a venit pentru că a fost nevoit, însă mi-am dat seama că ar fi preferat să nu vină, și ar fi fost de o sută de ori mai bine dacă nu ar fi venit. Nu intru în detalii, dar instinctul meu îmi spune că... ei bine, probabil știi.

Un alt lucru care mă mâhnește puțin este că minte. Nu mi-am imaginat niciodată că o persoană pe care o respect poate să mintă. Este dezgustător și chiar nu înțeleg. Au fost numai minciuni mici, nesemnificative, nu-i așa? Dar nu contează. În dimineața aceasta m-am înecat cu lacrimi de supărare. Cunoscut numai un singur remediu pentru aceste mizerii; poate am să-l aplic! Da, da, dar stai puțin! O, mă doare – așadar iubesc. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

30 decembrie 1941, marți

Așadar, a trecut un an de când am scris: „Plecați griji, lacrimi și revoltă“. Și astăzi, astăzi este cu totul altceva, astăzi sunt cu un an mai în vârstă, am un an în plus de experiență, poate sunt și puțin mai matură, dar nu valorez mult mai mult. Nu știu să fac mult mai mult.

Îmi amintesc că a fost un spectacol de varietăți, a fost nostim, Rysiek era foarte binedispus. Astăzi m-am întâlnit și cu Rysiek, ce diferit este față de anul trecut. E gârbovit, blana i-a fost smulsă, dezinfectează niște bolnavi de tifos, dar tot mai sporovăiește și spune istorioare.

L-am văzut pe Poldek, mergea cam înțepenit.

Am primit o scrisoare de la Nora, atât de cordială și de caldă. O, da! Totul a reînviat în acest domeniu, toate lucrurile sunt la locul lor, ne-am apropiat mai mult și ne înțelegem una pe alta, suntem unite în prietenie. Un an, și cum s-a schimbat totul... Iar acum stau la limita dintre ani și-i sunt recunoscătoare celui care a trecut pentru că mi-a ascultat rugile și îl rog pe cel nou să fie binevoitor. O, Doamne, fie ca toate visurile să se adeverească așa! Am văzut-o pe mama, a fost ceva cu Zygu și a început ceva în politică. Așadar, anul acesta, care se va încheia peste o oră și jumătate*****, va dispărea și va lua o floare din viața mea. A fost un an debordând de iubire. Totul, lacrimi, suspine, explozii de furie, gelozie, toate acestea au pornit dintr-un singur sentiment. Iar tu, An Nou care te naști, vei avea înțelegere pentru inimile lui Amor? La urma urmelor, ești tânăr. Știi și tu cum să iubești. Iar dacă vrei să fii și tu iubit, dacă vrei ca oamenii să-ți spună la revedere cu părere de rău și nu cu un oftat de ușurare, dacă vrei ca data ta să fie înscrisă cu cifre de aur în istoria lumii și într-o ghirlandă de flori în inimile oamenilor, să fii demn de asta. Adu ramura păcii în această lume dezlănțuită și urlătoare și liniștește-o ca pe o mare sălbatică cu o baghetă magică. Și să-l iubesc pe cel de care m-am îndrăgostit și să fiu iubită. Fă ca oamenii despărțiți de război să fie reuniți într-o liniște fericită. Și du-i pe părinți înapoi la copii și pe mama la mine. De fapt, este continuarea visurilor mele. Să continue, fiecare din ele este o părticică din șemineu, din „capriciul regal“. Vei

înțelege și eu la fel. Iar mâine am să te întâmpin pe o pagină nouă, deși poate că mâine se vor întâmpla numai lucruri urâte, însă Anul va fi Nou, va fi plin de speranță pentru cele douăsprezece luni lungi. Așadar, adio, anule vechi, cu mulțumiri și cu recunoștință pentru primele săruturi de iubire, pentru mângâierile mamei, pentru prietenie, pentru tot ce a fost bun și rău. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

1 ianuarie 1941, joi

Am promis, aşadar scriu. A fost o zi la fel ca toate celelalte, de dimineaţă m-am dus la Norka, apoi am stat acasă, după aceea am căutat un cadou pentru ziua de naştere a lui Zygu. Iar când am ajuns acasă, l-am găsit acolo pe Z. A fost foarte vesel şi drăguţ. Urarea lui pentru mine a fost să rezist şi să supravieţuiesc. A fost ceva foarte obişnuit. Am stat la masă şi am vorbit.

Z a plecat curând (furios că n-am vrut să-i arăt ce scrisesem în jurnal anul trecut pe vremea asta). Dar nu este adevărat! Ştiu că, deşi aparent totul era bine, lucrurile se mai potoliseră cumva. Se pare că Z avea cele mai bune intenţii, dar sentimentele s-au răcit treptat şi... nu ştiu, dar simt că este ceva. Nu poate continua aşa! Dacă am decis să acţionăm pe faţă, aşa trebuie să facem. Adevărul trebuie scos la iveală! Deoarece ştiu că toate aversiunile, contemplările, cercetările, suspiciunile nu sunt decât o altă formă de iubire. Pentru că nu sunt visuri în care nu apare şi el. Iar acum, moralul meu s-a ridicat, poate pentru că m-am autoconvins. Şi m-am simţit tristă, o, atât de tristă! Am plâns şi m-am gândit la Bulczyk. Am vrut să scriu o scrisoare, care ar fi fost un strigăt de durere! Mă simt aşa de singură, ca şi când n-aş avea pe nimeni, pe nimeni. Este numai Buluś, dar e aşa de departe! Mi-am dat seama că, de fapt, mama şi copilul sunt fiinţele cele mai apropiate una de alta. Înţeleg că sunt pentru mama ce va fi copilul meu pentru mine. Îmi vine să plâng, sunt nespus de tristă. Doamne, fă să fie acum mai bine. Tânjesc după ceva cald... O să mă ajutaţi, Buluś şi Dumnezeu.

5 ianuarie 1941, luni

Scrisoarea de la mama a fost caldă. N-am scris nimic, aşteptam, aştept întotdeauna o îmbrăţişare caldă, o privire, dar nu a suflat decât un vânt rece şi îngheţat. Mi-a îngheţat inima, mi-a adus lacrimi în ochi. Am vrut să-i scriu o scrisoare mamei, dar m-am răzgândit. Această scrisoare ar fi fost un asemenea strigăt de durere, că i-ar fi sfâşiat inima. Nu, mint în faţa lumii pretinzând că sunt indiferentă! Nu este adevărat! Sunt rănită, pur şi simplu gem de durere. Nu ştiu, este vorba de fata aceea necunoscută care l-a câştigat cu poziţia şi cu naţionalitatea tatălui ei? Sau faptul că nu a pomenit niciodată nici o vorbă despre ea sau că a stat departe timp de două săptămâni? Ce anume? – Totul!

Am vorbit despre asta cu Jaroška. Am vorbit ca două prietene. Dar este o diferenţă între noi, nu de vârstă, ci de sentimente. Eu iubesc totul, ea urăşte totul. Însă am căzut de acord asupra unui lucru: am nevoie de o distracţie, am nevoie de cineva, urgent; i-am şi scris despre asta Norkăi. Dacă asta nu-mi vindecă rana, măcar îmi face o cicatrice. Şi atunci... Cine ştie ce se întâmplă atunci? Vremurile sunt de aşa natură că ar trebui să ne gândim la altceva, la necazurile vieţii, dar bine, eu nu pot. Poate că păcătuiesc. Şi ştii cu câtă neplăcere alcătuiesc un album de poezii pentru ziua lui de naştere? Fiindcă mi-a spus Maciek că asta îşi doreşte. Ei bine, trebuie să fii generos când spui adio. Data viitoare am să încerc să n-o iau chiar aşa de tare în serios, s-o tratez uşor, să nu-mi bat capul, să nu ajung în profunzime. Dar aceasta m-a afectat profund tot anul. Gândeşte-te numai, 365 de zile şi nu a fost una în care să nu mă gândesc la el, atât de puţine nopţi când nu l-am visat. Şi acum totul se va risipi aşa de uşor? De fapt, ar fi trebuit să se prăbuşască deja de mult, i-au fugit întotdeauna ochii după toate fustele, scuză-mă, nu toate – cele care-l priveau în ochi. Este tipic pentru Z să fie atras de fetele care sunt atrase de el. De fapt, mi-a spus odată că răspunde în mod excesiv sentimentelor, se pare că şi la cochetărie. Asta nu ştiu, dar în mod sigur este aşa, nu am trăit-o şi eu? Dar în acest album voi scrie ceea ce simt. Trebuie. Poate că mă va înţelege.

Cum

iubește fluturele fiecare floare

de pe câmpie, luncă sau deal

nufăr sau mușetel

câmp înflorit sau umbrar

când nu aleargă după parfum

ci tânjește după nectar

Frunzele

Frunzele-n mai tremură

joacă nerăbdătoare în vânt

este ciudat?

Pentru mine nu-i deloc ciudat

căci ele ard

cu fericita putere-a iubirii

poate că toamna se-ngălbenesc

palide și zgribulite

probabil că este de ciudă

Iarna sunt moarte

și înghețate complet

cad pe podeaua de-omăt a pădurii

foșnesc dar nu cântă

în loc să mângâie ustură

Este ciudat? Pentru mine nu-i deloc ciudat.

Și nici nu știu, merită Z sau nu? Probabil că da. Am avut parte de mai multă bucurie decât tristețe. La revedere...

Am visat un dulce vis

un vis minunat

picioarele mele pășeau

pe norii care păreau

un câmp de culori și miresme

și clopoței

care râdeau

repetăți mereu de ecou

și-apoi se răspândeau

în lung și-n lat

un murmur de râs

auriu și-nsorit

o, ce zi

și-apoi în norul cel alb

un roi de fluturi a intrat

cu un nume scris pe cer

un nume strălucitor,

un nume dulce ca visul meu

și minunat ca și el

a urmat apoi trezirea

nu tocmai spectaculoasă

cu un ghiont în coastă

ochii sunt larg deschiși

e întuneric, ziua se trezește

umbra se pregătește să plece

oprind visul dulce

visul de primăvară

din care nu merita

să mă trezesc

O zi foarte tristă și plină de lacrimi. Noruș, am vrut să-ți scriu astăzi. Nu – deși știu că asta e de domeniul trecutului – „că sunt prietena ta de plâns“, dar vezi, așa merge, în mod ciudat. Dar te-ai gândit vreodată la sensul acestor cuvinte? Când cineva trece printr-o perioadă grea, da, grea sau tristă, când are nevoie de consolare, se adresează celei mai apropiate persoane. Am vrut să scriu despre prietenie, dar știu că de azi dimineată dispoziția mea s-a schimbat. Și? Și soarta mea este să plâng din nou. O, Doamne, cât de grea îmi este inima! Cuvintele sunt numai cuvinte și nu spun nimic. Această povară nu va fi ușurată nici de o scrisoare pentru mama, nici pentru tine, draga mea Noreńka, nici prin poezii; povara a fost impusă de cuvintele lui. Atât de umilitoare! De ce am vrut asta? Noruș, numai gândește-te, am o sabie înfiptă în inimă, când stă acolo mă doare, mă doare foarte tare, dar când încerc s-o scot, mă doare și mai tare. Și gândul la prietenia noastră mi se pare un rai atât de liniștit, încât îl consider sacru. Îți vine să crezi că a simțit și el asta? Dar oricum, mă simt mai bine. Se poate spune că am două fețe? O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

19 ianuarie 1942, luni

Ziua de naștere! Dragul meu Jurnal! Mamă! Noreńka! Mă simt așa de bine! Așa de ușoară. Astăzi a fost ziua lui de naștere. I-am dat o culegere de poezii (este foarte frumoasă și aproape că m-am îndrăgostit de ea când am alcătuit-o) și a fost atât de fericit! Nu știam că o să-i facă atât de multă plăcere! A fost mișcat. L-am întrebat ce dorește să-i urez. A spus să supraviețuim războiului fără să ne despărțim. Vreau și eu asta? Ce întrebare, oare vreau? Nu vreau să ne despărțim niciodată. Așa cum a spus Z, poeziile ne leagă. Ce bine că înțelege asta. Poeziile sunt ceva extraordinar și unic, leagă sufletele și înnobilează dragostea, o înalță. Doamne, mulțumesc și fă ca visele mele să se adeverească... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

24 ianuarie 1942, joi

*****

Mă simt așa de bine! Ne-am lămurit amândoi că ne-am înțeles perfect unul pe altul. Și am deschis adâncurile tale, dragul meu Jurnal! Ești supărat? Le-am deschis pentru cineva apropiat și foarte iubit! Am dat tot ce este mai profund, mai prețios, mai sincer – toate necazurile și gândurile cuprinse în poezii. „Când vom fi ca niște nuferi“, Zygunio. Felul tău de a fi mă face sincer să nu-mi găsesc cuvintele, este mai bine să mă întind, să închid ochii și să visez. Numai Jaruška îmi strică imaginea cu comentariile ei.

– Arată ca un adevărat jidan cu pălăria asta.

N-are decât să vorbească, poate că are dreptate, nu-mi dau seama, și chiar dacă ar fi așa,

Inimii nu-i place să primească porunci

este mai înțeleaptă ca tine*****

În general, toată ziua am vrut să scriu ceva, dar n-am știut ce.

Mai întâi „el“ era

pe un tron de aur

castel, cai și cavaleri

și aripi ca o fantomă

un prinț adevărat, încoronat

ca visurile dulci

în nopțile cele mai dulci

Aleargă, și sare, și zboară

balaurul moare

potcoavele de aur

strălucesc și strălucind

el sare și scânteiază

pe o perdea de argint

și iarăși e „el“

visul sincer al unei fete

A capturat orașe și inimi

unic și atât de frumos

Și ziduri a dărâmat

scoruri de hochei a marcat

Costumul îi pune în valoare trupul

Apoi au apărut alții

eroi desprinși din cărți

soldatul și garda

cu avioane și cu galoane

Datorită lor

Inima ta s-a strâns imediat

Și apoi... cine?

O siluetă pe stradă

Cineva cu buzele dulci

Cu ochi adânci, strălucitori

La care visezi și îl vei păstra

Cineva ca un vis de mai

ce nu va dispărea și nici nu va pieri

Din nou, era „el“

visul real al oricărei fete

luceafărul ei cunoscut

cel care sfărâmă ziduri

și marchează goluri la hochei.

Cu un talent incontestabil

într-un costum nou și bine croit

a dispărut pe un ecran strălucitor de cinema

Și câteodată este exact ca în această poezie. Mai întâi a prins viteză, și-a luat avânt apoi s-a oprit, iar eu mă lupt, mă lupt, mă lupt și nu reușesc să termin. Dar poate că am să termin...

Îmbufnat s-a pus pe-așteptare

apoi dintr-un singur salt
a țâșnit ca un șuvoi adânc, nestăvilit
Și-a desfăcut negrele aripi
într-o clipită
a mângălit un șir de poeme
pe pagină la repezeală
Fiece gând și sentiment
le-a îndesat în semnele negre
în literele necitețe
ce licăreau în spatele lui
Scuipa vers după vers
tușea câte-o rimă, apoi
lacrimi vărsa de cerneală
dintr-un stilou jerpelit
Apoi se rezema
cu spatele de manuscris
pe o pagină nouă nescrisă,
neclintit ca o capră neagră de munte
ca o săgeată înfiptă
în scoarța unui copac
a tăcut mâlc încruntat
a privit cu teamă în jur

iar sfârșitul poeziei

nu va fi nicicând mai aproape

Poate că totuși am să termin asta. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

26 ianuarie 1942, luni

Astăzi a fost o zi așa de ciudată. Sărmana și draga mea Noruška. A venit încoace într-un suflet și a spus plângând:

– A murit bunicul.

Și a fugit. Mi s-a strâns inima și m-a durut așa de tare. Mai târziu am fost îngrijorată pentru ea, am crezut că o luaseră să dea zăpada. Știu cât este de sensibilă și ce înseamnă asta pentru ea. Iar după aceea m-am întrebat dacă micuța de ea nu îngheța pe undeva. Simțeam că mica mea prietenă îmi este foarte dragă. Jurnalul ei este o poveste a prieteniei noastre. Ar putea fi intitulat Cum s-a consolidat o prietenie. O, dar trebuie să spun că ar trebui să i se dea o poziție mai nobilă, să i se acorde mai mult respect. Iar acum suntem atât de apropiate, încât îi trăiesc durerea ca și când ar fi a mea. Aș dori să vină la noi. Scrisoarea ei cea mai recentă era atât de caldă, încât trebuie să fii cu adevărat foarte sincer ca să fii în stare să scrii așa. Este așa de cumplit, Irka și-a pierdut bunica, Norka – bunicul. O, Doamne, cruță viețile tuturor și oprește acest război. Buluś nu a scris. Ticiu nu a scris. O, toată familia noastră este un organism sfâșiat în bucăți. Va reînvia vreodată? Vom mai fi vreodată împreună? Am început să mă îndoiesc de existența expresiei „cămin familial“ – acum nu-l pot avea decât pe al meu personal. O, fă să fie așa, Doamne! Bunicii sunt pentru noi toată protecția și grija, totul. O, draga, buna mea Bimba! Cu ei parcă zilele sunt cumva mai calde și mai însorite pe vremea asta geroasă. Trăiesc momente rare în viață. Am șaptesprezece ani și când mă uit în ochii lui uit tot ce este trist pe lume. Și i-aș înscrie în inima mea cu litere de aur. Pentru că sunt la această vârstă și în acea stare când cuvintele, privirile, mângâierile aduc bucurie. Când sunt fericită la simpla vedere a iubitului meu. Iar acum poate că poemele au introdus această claritate. Mamă, scrie ce mai faci! Tăcerea ta este atât de grea! Le spun „noapte bună“ celor tineri și fericiți, „noapte bună“ celor triști și îngrijorați, la revedere, mamă, și ție, dragul și tristul meu prieten. Noapte bună... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Fie ca noaptea s-aducă alinare

un dulce răgaz

celor aflați în durere și chin

un vesel și vioi spiriduș

pentru cei ce iubesc fericiți

Aceste mâini răcoroase să-mbrățișeze

tâmpile arzând de febra zilei

Iar lumii să-i aducă

tot ajutorul de care e-n stare.

și să bată la ușile

inimilor solid ferecate

noapte bună...

29 ianuarie 1942, joi

Ei bine... Nu a scris, nu. Asta mă apasă așa de greu. Și, așa cum am obiceiul, am început imediat să-mi imaginez – și nu vreau să mă gândesc. Sunt atât de tristă. Zygu mi-a stârnit această îngrijorare. Spune că-mi place să trăiesc ușor, că nu-mi pasă prea mult de nimic. Dar observă măcar masca pe care o port (cu greutate), sau poate, poate este adevărat, poate că încercând să râd întotdeauna de lume acum râd fără să vreau? Dar nu pot să spun că gândesc așa despre mama mea, cea mai dragă ființă, și despre problemele noastre care sunt dificile, o experiență apăsătoare pentru mine. Toată tinerețea mea a fost așa. Știi, nu am dus niciodată lipsă de nimic material, doar moral, câteodată. Și nu am putut să arăt asta și nu am vrut să-mi pese prea mult de nimic și a rămas așa. Acum, Buluș, scrie-mi și vino să mă vezi. Acestea sunt dorințele mele cele mai arzătoare. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

30 ianuarie 1942, vineri

Nu, nici o scrisoare, nici un cuvânt... doar capul meu care zvâcnește, de ce? Și mă gândesc să scriu o nuvelă. Fără satisfacție, fără stări sufletești schimbătoare, gata. Și ca răspuns pentru tine, Buluș.

Dacă aș fi cum ești tu acum

Toți băieții s-ar lua după mine

Aș fi înconjurată de mulți flăcăi

și i-aș lăsa să mă sărute!

Să-i fac să-nnebunească!

Nu mi-ar păsa, nu m-aș sinchisi

Tânăra fată sfioasă nici n-ar exista

Mi-aș arunca brațele-n lături

și aș nega apoi totul

i-aș respinge pe cei ce mă-ncurcă

Și le-aș arăta un picior.

Mi-aș ridica rochia sus

Ca s-o străbată lumina ușor

Și cu atâta grație

cine va putea rezista

la această tentație?

Nu-i voi rata nici pe cei corecți

Bătrânele suflete caste vor sta cu limba scoasă

lângă trupul meu, își vor da duhul

pe buzele mele și pe părul meu

pe toți flăcăii-i voi ține acolo

să-i fac să se-nece de fericire – și încă cum!

dacă aș fi cum ești tu acum...

Dar nu sunt așa, și de aceea

Pe altul nu-l voi iubi, chiar de-aș încerca

iubirea mea-i tânără, sfioasă și conștientă

și-atât de nefericită, atât de plină de griji...

Sunt mulțumită de ceea ce am scris despre mine – mi-am mai revenit puțin. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

6 februarie 1942, vineri

O zi de vineri atât de obișnuită. Pentru că nu știi că și vinerea, ca de altfel în fiecare zi... Am primit o scrisoare de la Buluś. Mi-a adus-o Jerschina. N-am învățat nimic pentru el. Îmi pare așa de rău, mi-e așa de rușine – oribil. Și acum chiar vreau să învăț. Vreau din tot sufletul, mă gândesc numai la asta. Mamă, iartă-mă, te rog, iartă-mă, ai trecut și tu prin asta odată, la urma urmelor – eu... nu pot.

Zygmunt a vrut să vină mai des, am fost de acord. Dar asta e ceva ce am trăit de la primele stadii ale iubirii – nu-mi place să-l văd așa de des. Este ca și când mi-ar fi teamă că va deveni ceva banal, că o să mă plictisesc, că o să rămân fără energie (dar nu este așa, Noruś?). Atunci de ce să mai hohotim de plâns? Pentru că a fost așa cum a fost astăzi? În fond, ieri și mai înainte era diferit. Așa că trebuie să spun cum a fost. A fost sau n-a fost. M-am emoționat foarte tare și am simțit fiori foarte plăcuți.

Totul a fost dulce: sărutările, privirile și cuvintele, precum și tot ceea ce nu e la fel de eteric, da, și asta. Și astăzi la început a fost tot așa – dar nu și la sfârșit. Pentru că, zău așa, cine-i de vină că am început să mă gândesc la modul cinstit și limpede în care povestește Z lucrurile? I-am spus și eu anumite lucruri, și probabil că tocmai asta m-a umilit atât de mult pe dinăuntru.

„Renuśka! Ești așa de prostuță!“ ar spune mama. Pentru că nu ai mai cunoscut altă dragoste înainte de asta? Pentru că visul tău era nevisat? Pentru că acel prim sărut, așa cum spune Z, a fost ca o cireașă proaspăt culeasă? Da, de asta! Pentru că atunci când el (la urma urmelor foarte sincer și de bună credință), mi-a vorbit despre toate capriciile lui, despre flirturile ocazionale și micile povești de dragoste, nu am putut să-l impresionez cu nimic de felul ăsta, dacă, în general, aș fi putut să-l impresionez cu ceva. Sau poate că nu este asta... trebuie să-i pipăi inima așa, bucățică cu bucățică, să văd unde doare. Poate discursul pasionat despre Jadzia, nu, nici asta, și nici faptul că aceste experiențe au fost mult mai romantice decât ale noastre, sau poate comparația? Da, da... ai comparat dragostea mea pentru tine cu

dragostea ta pentru ea. Eu nu am fost nimic, absolut nimic în viața ta; nici măcar nu mi-ai dat atenție. Dar ce vreau de fapt? Am știut asta întotdeauna, nu am cerut (uneori) reciprocitate. Și totuși, de ce nu ești mirat că „am fost mistuită de reticență”? Păi am fost jenată, m-a chinuit întotdeauna umilința. Indiferent ce făceam sau spuneam mi se părea prea mult. Tu erai liber să faci orice, dar fetele au regulile lor speciale „binecuvântate”. Și de ce, Z, de ce s-a întâmplat „asta”? Nu pentru că m-ai considerat atrăgătoare („pentru că nici măcar nu am încercat să fac o conversație interesantă”), nu pentru că eu te-am considerat pe tine, așa, da? Sau poate cearta despre spectacolul de varietăți și concurs? Poate a fost neimportant – cât se poate de lipsit de importanță? Rivalii pe care i-am cucerit, care nu m-au făcut fericită (sau m-au făcut?) (Acum știu – spectacolul de varietăți). La urma urmelor, oricare dintre ei ar fi putut face asta. Știam toate astea, dar niciodată, niciodată n-am bănuir că, dacă o să le aud spuse într-o formă drăguță, „accesibilă”, o să mă doară așa de tare, ei bine, nu chiar ca un spasm. Nu puteai decât s-o iubești, deși după aceea nu ai mai putut. Iar relația noastră nu a avut nici un nume – a fost ceva între prietenie și exact asta – apoi a dobândit un caracter mai definit. Însă pot să mă exprim și altfel. Pentru mine, ai fost imediat mai mult decât un prieten (deși uneori te uram), poate tocmai din cauza asta. Poate că m-aș fi retras și m-aș fi închis, dacă... Oh, există întotdeauna un „dacă”, și de aceea am rămas pe loc și voi rămâne. Dar și astăzi îmi pare rău că am fost atât de naivă, o novice și o gâscă. Îmi pare rău că nu pot să spun: „Cel puțin știu că nu am trăit în mod plictisitor”. Dar promisiunea va fi ținută, chiar dacă am iubit cu înflăcărare – ca astăzi. Acum mă simt mai bine, mă simt bine, am să frunzăresc aceste pagini vechi, dezarmant de naive. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Hai să cântăm,

Hai să cântăm

cât mai trăiește visul tinereții

cât mai prosperă și zburdă voios

hai să umplem tot cerul

cu cântecul nostru!

8 februarie 1942, duminică

Aş dori să încep să scriu o poveste. Povestea iubirii noastre. Scrisă complet independent. Dar trebuie să... poate că e greu, când... nu ştiu. O să mă ajutaţi, Buluş şi Dumnezeu.

16 februarie 1942, luni

Mâine mă duc la Noruška. Toată ziua. O să vorbim după pofta inimii. O să punem totul la punct și o să construim, cel puțin teoretic, prietenia noastră viitoare. Trebuie s-o facem. Cu orice preț, trebuie. M-am dus la Irka, mi-a întors vizita. Și din nou începe să se țeasă un păienjenis de relații. Dar nu vreau ca această pânză de păianjen să se înfășoare atât de strâns, încât să mă sufoc. Trebuie să-l văd pe omul meu, trebuie să ne întâlnim. Viața asta este dezgustătoare, începe privind la buzele lui și se sfârșește privind la unghiile lui. Încerc din răspuțuri să scap de sub influența lui. Dar este foarte greu, pentru că visez să-i sar de gât. Dacă aș avea vreo ocupație sau pe altcineva, nu m-aș gândi așa de mult la asta. E ciudat de amuzant că am știut întotdeauna dinainte. Ieri i-am spus Jaroškăi povestea răzbunării mele. Jaroška a zis:

– Proasto, inventezi asemenea povești!

Iar astăzi, astăzi este ceva adevărat în asta.

Uneori ai rivale – așa e viața. În unele cazuri, numai numele lor te fac să vezi roșu înaintea ochilor. Eu ce sunt, dacă ea este rivala mea? Nu m-am gândit niciodată la asta, dar se pare că el s-a gândit. Nu, nu este nimic. Se va vindeca, asta e sigur. Sau se va vindeca, sau se va strica pentru totdeauna! Poate numai pentru câțva timp. Pentru că mi se pare greu să renunț la acest vis. Visul pe care l-am adus la perfecțiune, cultivat în gândurile mele cele mai secrete. Să suport hachițe – deja? Nu, nu le-am numit corect. A fost inițial o dispoziție sufletească bună, dar am știut imediat, am simțit și m-am schimbat, ah, m-am adaptat. Și sunt furioasă! Dar este cel mai bine să ascunzi o proastă dispoziție în cea mai bună dispoziție.

Ne-am făcut portrete unul altuia. Zygu a fost mai deschis, așa că eu am scris un suplimenț și mai „adorator”. Ce ciudat este că prefer întotdeauna să spun mai mult, că vreau să dau ceva la fel de bun cum primesc! Cadrul schimbă foarte mult, știu asta, este ca decorurile de la teatru. La revedere, noapte bună. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

18 februarie 1942, miercuri

De ce s-a terminat așa o zi atât de frumoasă? De ce tocmai această zi, plină de conversația prietenească cu Norka și de lumină, radiind de planuri pentru lumea noastră, s-a terminat și s-a prăbușit așa, ca mine? De ce nu sunt înviorată de această zi de 16 martie și de visul frumos de a fi împreună, de a fi la munte, numai unul pentru altul? De ce este iubitul meu mai rău decât toți ceilalți? De ce este așa de odios? Odios, da! Nu este strigătul unei fete exuberante, nu! Îmi dau perfect de bine seama că toate literele acestui cuvânt sunt odioase ca niște viermi mici, care formează un întreg odios. Ce meschin, ce josnic și trivial este totul: bisericuțe, bârfe, bisericuțe, bârfe, bisericuțe... până la infinit. Mamă, unica, iubita mea mamă, ia-mă din această atmosferă sufocantă și dezgustătoare. Și Jaroška îmi face și ea viața imposibilă! Vezi, am vrut să dau aripi iubirii. Mi-am pus tot sufletul în ea, dar aripile s-au frânt și sufletul a căzut, s-a îngropat în pământ, a devenit cenușiu. Ei bine, de ce mă mir? Totul fierbe până ajunge aici. Sau poate că nu ne-am înțeles niciodată, niciodată unul pe altul? Și simt atâta nevoie de cuvinte calde. O, mamă! Și citesc o carte despre iubire. Mare, pură, deși „pământească“, și cred că o asemenea iubire poate exista numai în cărți, sau poate... Poate că iubirea mare, frumoasă există numai acolo? Poate că poți să primești ceea ce dai? Dar nu aici, nu am bătut la inima la care trebuia, am greșit, o, cât de oribil, de oribil am greșit... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

24 februarie 1942, marți

Eu. Îmi vine să râd de mine însămi. M-am îngrășat ca o mătușă bătrână, mică și îndesată. Am bărbie triplă. Despre ce să scriu? Sunt din nou în viață. Am de făcut o mulțime de drumuri. O mulțime de lucruri de discutat cu Noruška. Și știi ceva? S-a putea să avem o aniversare oficială a prieteniei noastre, 16 februarie 1942.*****

Ziua de astăzi a început exact la fel ca oricare alta. Mi-a spus că am fost nesuferită recent și una, și alta. Și că am ținut totul la distanță etc., etc. Până ne-am uitat la pariul nostru (și am numărat poeziile). Zygmunt mi-a luat fotografia, cea care a intrat pe scena vieții noastre de atâtea ori înainte. A vrut s-o păstreze, l-am rugat, l-am implorat, am început să plâng, nimic. Zygmunt a fost neînduplecat, deși nu pot să spun că a fost neatent, dimpotrivă. Jaroška mă face să mor de rușine. Ca un gest de pace, am să-i dau lui Zyguș un exemplar. Dar m-am împotrivit din toate puterile, nici chiar mângâierile și privirile lui nu m-au clintit – nu! Și de ce? Zygmunt m-a întrebat asta și nu am putut, n-am știut cum să explic. În fond, fotografia asta face parte dintr-un vis. Visul mare, de aur, pe care-l duc cu mine prin viață, un vis care a prins rădăcini în mine, care trăiește și vibrează. Așa am spus – cu orice preț. Prețul este pacea și liniștea, o consemnare incompletă în album, poate chiar tensiunea din relația noastră, sau chiar despărțirea...

Dar acest vis este incredibil, nimic nu mă va face să dau înapoi, nimeni nu mă va trezi la realitate. Mă gândesc că într-o zi va fi în album, iar eu îi voi spune unei păpuși mici: „Știi ceva... nu sunt lacrimile mele. Un vis nu poate fi evocat înainte să se realizeze.“ Așa că Zygu s-ar putea să fie supărat, deși eu am crezut că a înțeles. Zyguș, te iubesc așa de mult; indiferent ce am făcut, trebuie să mă ierți. Dar când mă gândesc că asta s-ar putea să nu se întâmple joi sau sâmbătă sau... niciodată, mi se frânge inima, simt o asemenea durere... din nou. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

28 februarie 1942, sâmbătă

A fost bine și a fost rău și apoi bine din nou. Sentimentele acestea se revarsă în mine. Dar i-am scris mamei o scrisoare, o scrisoare lungă, care mi-a adus o oarecare ușurare. O, dacă aș putea să plec de aici! Parcă fiecare om pe care-l întâlnesc este dușmanul meu. Poate că din cauza acestor povești.

Zyguś este atât de dulce, dar nu pot să dansez, sunt apatică, nesuferită, teribilă. Nu mai vreau nimic altceva decât... să mă duc la mama. Să mă duc acolo și să am un răgaz. Sunt îngrozitoare pentru că spun toate aceste lucruri urâte despre el într-un moment de slăbiciune. Este greșit, este meschin și adevărat. Mamă, sunt așa de nefericită... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

6 martie 1942, vineri

Săptămâna aceasta a fost plină de evenimente. A fost ziua de naștere a Irkăi. Am petrecut ziua cu Nora; a fost foarte plăcut. Am făcut câteva fotografii cu Nora și cu Jaroška (apropo, probabil că sunt oribile). Poate că o să facem fotografii duminică și mama a scris și a trimis două pachete și una, și alta.

Nu l-am văzut pe Zygu toată săptămâna. Da, iar acum o să am o criză de nervi, o să-mi vărs furia, o să explodez! Da, pentru că nu-mi pasă că face vizite. Înțeleg – mi-a spus chiar el asta – îi place să fie în compania altora. Dar se jenează să meargă cu mine; pur și simplu se jenează și se simte stânjenit. De fapt, mi-a și spus asta, adică n-a vrut să meargă cu mine și a spus că se duce singur. Oricum, am să-l scutesc de neplăcerea companiei mele, poate că se jenează cu mine și pe stradă. Da, e greu. Este greu de descris cât sunt de amărâtă, am un gust ca de fiere în gură. Și gândește-te, gândește-te cât de înjosită m-am simțit când Lidzia a întrebat dulce:

– De ce nu ai venit cu Zygu?

Alte dezamăgiri tot timpul.

Scrisorile pentru mama sunt singurele lucruri care mă liniștesc. Nu pomenesc nimic despre „problemă“, dar spun în mod corect că aș vrea să plec de aici, să găsesc o lume diferită – știu că nu va fi mai bună, dar mă atrage pentru că va fi nouă. M-am săturat de acest tête-à-tête. Și asta numai pentru că friptura aceasta nu are sos. „Sunt furioasă pentru că mi-am întors inima pe dos ca pe un buzunar vechi și am scuturat toate firimiturile. Știu, știu că sunt o vacă proastă. Nu trebuie să-mi spui.“ Așa i-am scris Binkăi. Mai ții minte „Deschideți-vă inimile“? Mi-e ciudă acum pe această poezie, o contrazic; m-a convins numai temporar și acum o neg din toate puterile. Am greșit. Chiar așa, „deschideți-vă inimile – în fața inimilor larg deschise“ este corect. Dar numai față de cele care sunt larg deschise. Iar dacă acolo nu a mai rămas nici un secret dulce, va fi goală.

*Lumina violetă se prelinge subțire
iluminând urna roșie de rubin
arătând viziunile dinăuntru
fermecate fantome ce se frământă
vedem transe profunde ascunse
în tonuri de rubiniu
frunțile se-odihnesc, privirile scapără
Se vede cununa de licăriri
regina misterele în fantezia adâncă
pe tronul ei ascuns în amurg...
Cineva a deschis copertina
lăsând să pătrundă lumina
în taina cea sumbră
căutând ceva ce se ascunde
scotocind în dulapuri și colțuri
privind pe furiș într-o vază
căutând și răscolind cu ambele mâini
pentru-a conchide: „Pustiu, ea este un loc pustiu“.*

Un secret încetează să mai fie secret când îl află cineva. Inima mea este pustie, pentru că am spus tot.

Nicicând nu voi fi supărată, iubire
când obrajii ți se-mbujorează
când descoperi ceva alarmant
când spui încet: „E secret“.
Îți pui un deget la buze,
părul îți cade pe frunte
Ochii privesc în sus și-apoi mijesc
Plini de mister, surpriză și dezaprobare
Știu că ai vrea să spui
Știu că ai vrea să strigi: „Este greu,
e-așa de greu“, dar hei!
Vrei să știi totul?
E plicticos și fără noimă
Da, aș vrea să aud despre el
dar nu voi fi supărat, iubirea mea,
căci nu ar fi potrivit
nu ar fi taina cea dulce a ta...

Așadar, el se jenează. Ei bine, pe mâine. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

(Sâmbătă)

Rana nu s-a vindecat, cum ar fi putut? Irka a fost aici cu Waldek și cu Zygmunt. Și a fost drăguț. Chiar foarte drăguț. Transmit sărutări... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

11 martie 1942, MARȚI*****

A venit iar la mine și a fost ca altădată. Și din nou l-am respins. Nu pot spune că nu m-am simțit ispitită. Chiar am fost, dar rana încă nu s-a vindecat și cred că nu se va vindeca niciodată. Furia aceasta va ieși la suprafață în altă parte, în timp ce eu voi face totul ca să primesc înapoi cealaltă parte a portretului. De ce? Pentru că acum chestiunile cele mai intime – nu ale inimii, ci ale sufletului – stau așternute fără rușine pe hârtie și rânjesc; sunt în mâinile cuiva. Și nu este vorba că ar putea el să le arate altcuiva, acum sau mai târziu, când „asta“ nu va mai exista, și nici de faptul că le va citi sau nu el însuși. Este vorba de faptul că există, că trăiește un alt „Eu“. Că sunt împărțită în două, că am scos ceva din mine și acum acest ceva există. Nu înseamnă că sunt proastă. Înseamnă mai degrabă că îl iubesc pe acest idiot care nu-mi întoarce iubirea, că eu cred, cred cu putere într-un vis, care nu se va adevăra niciodată, care este numai o fantasmă. Și mi-e așa de milă de mine, că-mi vine să mă ghemuiesc într-un colț și să plâng. Mi-e așa de milă de tine, fată proastă, pentru că văd cât de multă suferință te mai așteaptă – nu se va încheia prea curând.

Așadar, se îngrămădesc o mulțime de necazuri în fața mea. Mă bucur că vine mama, am să-i povestesc. Dar mi-e teamă că s-ar putea să nu mă înțeleagă, s-ar putea să-mi spună să râd de toate acestea, să nu-mi mai pese, când eu încă iubesc, iubesc atât de mult. Cea mai mică adiere este suficientă ca să-mi provoace o durere de cap care continuă și continuă, până îi spun Norei sau Ție. Dar... Nimic... Este adevărat că...

Da, este exact așa!

Cred că primăvara nu e fericire

Nu se potrivește cu firea mea

Eu mă revolt, voi fi huiduită

și voi sfida restricții severe.

Voi înșfăca umbrela veche și spartă,

Voi încălța galoșii cei negri, fără crâcnire

Fularul și haina de toamnă.

Nasu-mi va curge, o, ce scârbos!

Și așa urât încotoșmănată

Voi străbate orașul murdar

și voi striga să m-audă cu toții

„Ce vreme oribilă autumnală!“

Și-am să nimeresc peste-un tembel

Trecătorii ținuți departe-n pripon

se vor hlizi la fantoma de cauciuc

vorbind acum despre toamnă.

„E toamnă unde sunt eu, zău așa,

Vă asigur, vă dau cuvântul meu,

eu aduc toamna cu ușurință,

căci primăvara nu este pe gustul meu!“

Nimeni nu pare să înțeleagă.

Nimeni nu pare să-mi dea dreptate.

Și-atunci plictisită, nefericită, obosită

Rămân acasă și mă ascund.

Ușile-nchid și trag perdeaua.

Pun o mulțime de lemne în sobă

și mă feresc de primăvară.

Mâinile-mi frec în pavilion

până vin nămeții din nou.

Voi reveni tot la toamnă

de nu se schimbă din temelii!

Chiar că n-aș vrea să fie vreme frumoasă și mii de „cupluri“ să iasă pe străzi. Sunt egoistă, teribil de egoistă, dar zău așa, la ce bun? Nu am nevoie de asta; îmi sfâșie inima. Uneori mă revolt. Vreau să ridic capul (la urma urmelor, vine primăvara) și să lupt. Da, să lupt împotriva iubirii mele, împotriva lui și împotriva propriei neputințe și prostii. Vreau să uit totul și să scriu un roman. Am să încep curând, deoarece am sentimentul că totul trebuie să-și găsească un debușeu. La revedere, noapte bună... O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

12 martie 1942

Nu am cum să exprima asta. Nu se poate. Mă gândesc numai la părinții mei care, deși sunt în viață, m-au transformat în orfană. De ce nu am astăzi un loc al meu, de ce sunt la mila unor oameni care pot să spună în orice moment: „Pleacă de-aici! Nu suntem obligați să te hrănim!“ Asta mi-a spus bunica astăzi. „Pleacă de-aici!“ De ce nu mi-a spus mai înainte? De ce m-a lăsat să trăiesc cu ei? De ce nu m-au trimis părinții undeva să lucrez, sau chiar mai bine, de ce nu ne-au ucis pe amândouă atunci când s-au despărțit? Iar acum eu trebuie să mă gândesc la asta. Trebuie să mă gândesc la o modalitate de a părăsi această viață într-un mod discret, pe neobservate. Să dispar. Atunci toți ar fi fericiți, părinții n-ar mai trebui să se gândească la mine, bunica și bunicul ar avea destulă mâncare pentru ei, nu ar trebui să aibă grijă de bastarzii altcuiva, și eu... eu aș fi cea mai fericită dintre toți. Dar știu că nu se va ajunge acolo. Nu am curaj. De ce, de ce îmi spun toate astea, nu știu. Știu că mă mai ține laolaltă numai speranța pentru ziua de mâine. Dar mâine este... am să încerc.

La revedere, dragul meu Jurnal. Îi iubesc pe toți, dar tot curajul meu în viață era acasă. Nu este vina mea că nu am o casă; este vina oricui altcuiva, dar nu a mea. Așa că sufăr fără să fiu vinovată de nimic. La revedere. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

O să compunem un poem viu

să-l cufundăm într-un râu fericit

va fi rostit de toți cu tandrețe

de toți cei tineri în primăvară

alcătuit din vorbe fierbinți

și plângeri de afecțiune

înărmăat în atenția buzelor noastre.

Va zvâcni în sângele nostru

cu gust de sărut și-n lacrimile noastre

va mirosi a iasomie și a liliac

un cântec vechi răsunând

atât de duios în ureche

viu ca un fluviu năvalnic

oricine îl va citi își va spune:

„Îl știu, ar putea fi poemul meu...”

16 martie 1942

*****

Al treilea an de război. Dar, Renia! Ce ne pasă nouă astăzi de război! Am sărbătorit a doua aniversare a prieteniei noastre, exact așa cum am plănuit. Nu m-ai lăsat să termin, așa că trebuie s-o iau de la început. Limbile demodate ale ceasului s-au mișcat câteva ore mai înainte, dar în acest timp s-au schimbat atât de multe. Dimineața a fost minunată, a fost cât se poate de bună, obișnuită, încântătoare și în același timp neobișnuită. Am învins-o pe Irka, am avut sentimentul că ne îndreptăm spre ceva mai bun, că avem de sărbătorit o zi mare! Nu am mai fost de mult timp în asemenea dispoziție... Și totul a dispărut când a apărut Zygu. A adus cu el ceva străin, ceva rigid, m-a împins în starea în care sunt acum. Aș vrea să scriu ceva vesel, să-ți mulțumesc, Renia, pentru eforturile tale de a face ca această zi să fie plăcută, dar nu pot. De dimineață radiam de bucurie, acum stau aici, mi-e frig, sunt aplecată peste o pagină a jurnalului tău, sunt complet zdrobită și nici măcar nu mă mai pot gândi la nimic. Este din vina lui Zygu. M-a făcut să mă simt ca un om mic, stupid, neimportant, care poate în cel mai bun caz să zâmbească prosteste sau mai degrabă să râdă și atât. Renia, nu te supăra pe mine pentru că am stricat această zi plină de căldură, de dulceață, de încântare. Trebuie să ținem minte un lucru: mulțumirea nu este niciodată creatoare. Îi sunt recunoscătoare lui Zygu că m-a adus înapoi cu picioarele pe pământ (sunt sigură că absolut fără să vrea). M-am trezit, nu știu pentru cât timp, pentru că există altcineva care poate să-mi afecteze acum starea sufletească.

Am putea de fapt să începem romanul nostru acum, atmosfera nu ar putea fi mai potrivită, dar este o problemă, Renia, pur și simplu eu nu sunt în stare. Nu am nici un pic de talent la scris. Ție îți vine ușor, ai condei. Și cunoștințele mele sunt mult prea limitate ca să încep să scriu chiar și cel mai mic roman. Renia, începe să scrii singură, poate că am să mă alătur și eu, poate că nu, rămâne de văzut.

Dar acum mă gândesc la ceva nou, este ideea Milei. „Organizează o zi a adevărului“, ne-a spus ea, „și pune totul pe masă!“ Da! Trebuie să

aducem la îndeplinire acest plan. S-ar putea să-i schimbe atitudinea lui Zygu, s-ar putea chiar să mă apropie pe mine de voi doi.

Este ciudat, de fapt nu avem nevoie de condiții noi, pentru că nu cred că putem fi mai aproape una de alta decât suntem acum. Pentru că, Renia, suntem foarte apropiate, dar sunt departe de tine și de Zygu. Simt asta întotdeauna când sunteți împreună și chiar aș vrea să se schimbe. Așadar, fruntea sus, totul trebuie să se termine cu bine. Am realizat așa de mult, Renia, vom realiza și asta. Vivat 16 martie! Vivat draga noastră prietenie! „Plecați, necazuri, lacrimi și revolte...”

17 martie 1942, marți

Ieri nu am scris pentru că ai fost la Norka. Păcat. M-am simțit așa de bine. Și tot calmul acela fericit, transferat în paginile jurnalului Norei. Așa m-am simțit toată după-amiaza. Am fost împreună toți patru și m-am gândit că suntem atât de apropiați. Păcat că tu, Nora, nu te-ai simțit la fel... (ah, nu știi nimic despre Julek). E ciudat că am scris atât de puțin despre Julek. Acum am să scriu mai mult, căci a devenit... să spunem... „cumnatul“ meu.

De fapt, îmi place Julek foarte mult, mai ales că m-a dezamăgit într-un mod drăgălaș. Mă așteptam să aibă experiență, să-i placă fetele, să fie trândav, mereu în căutarea plăcerii, superficial, talentat și foarte isteț. Și acum văd că este foarte sincer, nu are nimic artificial, nimic nefiresc. Este foarte bun și nu e deloc încăpățânat. Așadar, sunt bucuroasă că Nora a rostit: „Sunt îndrăgostită“. De fapt, a sunat ca o întrebare, „Oare?“, dar îl iubea fără să-și dea seama de mai mult timp. Și îi urez numai bine în dragoste. Așteptam cu nerăbdare să se întâmple.

Ieri am simțit că toate visurile noastre s-au împlinit. Am câștigat împotriva ei, vaca aia nesuferită, avem „pruncul“ nostru comun (albumul), avem prietenia noastră și... facem fotografii. Da, asta (pentru cei care se pricep) înseamnă foarte mult. Și după aceea, adică ieri, când am rămas în sfârșit singuri, a fost foarte plăcut și mirosea a primăvară. Zygmunt a spus că nu ne vom mai certa niciodată. Dar eu am răspuns că nu este posibil. E adevărat, știam și am recunoscut că eram furioasă și când sunt furioasă inventez lucruri jignitoare despre el și am uitat deja despre ce a fost vorba și mă simt prost din cauza asta, până când rana mă ustură din nou. Până când mi-am amintit că s-a jenat să meargă cu mine la Irka. Iar astăzi povestea cu fotografia m-a enervat din nou.

Și știi ceva, astăzi l-am privit cu ochi foarte nefavorabili. Krela avea dreptate când a spus că este vulgar – îmi venea să mor de rușine. Dar Norka a făcut să dispară totul, a prezentat totul cu umor și blândețe și drept urmare a reușit să-mi fie simpatic. Buna, draga Nora, este așa de

drăguț din partea ei. Sunt curioasă în legătură cu fotografia și ce spune el. Sunt sigură că arătăm ca Antek și Margośka.***** O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

19 martie 1942, joi

Dulce joi, cu gust de săruturi și lacrimi! Mi-am exprimat îngrijorarea și acum mă simt mai bine. Și Zyguś este bun și iubitor. Însă uneori mă supără ceva. Nu știu ce anume. Anumite conversații îmi lasă un sentiment neplăcut. Dar îl iubesc foarte, foarte mult, chiar dacă nu-l mai găsesc așa de frumos ca altădată. Îmi place această atmosferă blândă, plină de mângâieri, de căldură – aș da orice pentru ea. Da, draga mea mamă, mi-e dor, tânjesc după ceea ce nu am, pentru că ești departe. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu. Noapte bună...

21 martie 1942, sâmbătă

Trebuie să vină Irka. Nu are importanță; Irka este meschinăria întruchipată. Mila a numit-o așa cum este...

Dar astăzi e o zi specială pentru mine, pentru că Norka... tremur de curiozitate și de mulțumire. În sfârșit, oh! acum pot respira.

Îmi pare așa de rău

de primăvară, de mine și de iubire,

aș vrea să mă înec în cerul fără sfârșit

în azuriu, pe urma privirilor mele

sau în necunoscut să mă avânt

atât sunt de singură și de sărmană

sunt părăsită de toți

mă lupt cu neputința și sincer

inima mea va fi aici chiar când voi pleca

Nimic nu voi face, draga mea doamnă

Căci nu pot lupta împotriva mea

Și deși știu, deși doresc

deși mă străduiesc și deși îmi spun

Rămâi pe loc, și eu mor cu tine

Dar știu prea bine că nu-i așa,

Tu râzi de mine, nu este așa?

Nu am să mor, nu e rândul meu

Voi mai trăi, sorocul încă nu mi-a venit.

Am să termin mai târziu.

Am câștigat. Sau, mai bine zis, Nora a câștigat. A insistat și astăzi (nu s-a întâmplat), dar s-a manifestat. Am simțit că ne avem una pe alta și că-i avem pe ei.

Julek s-a dus cu Nora, Zygmunt a rămas cu mine. A fost cumva dezumflată, dezamăgită și însingurată. Am văzut că ar fi dorit să mă facă geloasă și apoi să-mi arate compătimire (așa cum a făcut altă dată), dar s-a prins în propria capcană. A fost în mare măsură datorită lui Zygmunt. I-am fost atât de recunoscătoare pentru asta. Aș fi putut să-l sărut până mor. Zyguśka, simt o dorință atât de mare cum n-am simțit de mult timp. Apropo, ai fost prost dispus. Lucrul cel mai bun este că acum mi-e milă de Irka, sunt chinuită de regrete când mă gândesc că aproape îi venea să plângă când a plecat. Îmi pare foarte, foarte rău, dar așa trebuia să fie, așa este viața. Dacă ar fi plecat zâmbind, acum aș fi plâns eu. Buluś, acum poți să râzi. La revedere, îți trimit sărutări ție... și nu ție. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

23 martie 1942, luni

Mulțumesc, Doamne! Multe mulțumiri pentru că nu sunt singură acum, înfometată și la închisoare, ci acasă cu cei dragi – prețuiesc lucrul acesta. Încă îmi amintesc chipul cu caschetă și sunt îngrozitor de speriată, la fel de speriată ca atunci, și îmi vine să plâng. A fost un adevărat miracol, un miracol extraordinar, și îți mulțumesc, Doamne Atotputernic, și draga mea mamă, care se roagă pentru mine undeva departe. În comparație cu asta, orice altceva este banal și șters, plimbări săruturi, fotografii. Ce dacă Z face așa, ce dacă sunt îngrijorată că nu-l mai plac, toate acestea par ridicele, atât de ridicele că în mintea mea i-am acoperit fața cu palmele. Dar nu este deloc nostim, cum pot spune așa ceva, cum pot fi o asemenea vacă? În fața tandreței lui m-am silit să mă stăpânesc și după aceea nu am mai avut nevoie să mă forțez deloc, ceea ce a fost cel mai bine. Sunt bucuroasă că ziua de azi s-a încheiat... dar e și păcat. Pentru că iar tânjesc după ceva. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

25 martie 1942, miercuri

Este așa de ironic. Ne închid cartierul (n-o s-o mai pot vedea pe Norka); scot oamenii afară din oraș; sunt persecuții, nedreptăți. Și pe deasupra, este primăvară, săruturi, mângâieri dulci, care mă fac să uit de toată lumea. La revedere. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

28 martie 1942

Cineva stă acasă, pentru că trebuie. Cineva are o oglindă pe masă și se uită în ea ca să vadă dacă s-a îngrășat. Gândurile se agită în capul cuiva ca apa peste roata morii. Am fost întreruptă și n-am terminat, la revedere. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

Ziua următoare

E păcat că n-am scris ieri. Dorul de primăvară m-a copleșit ieri. Zygu e așa de bun cu mine, așa de tandru, de afectuos – ca niciodată până acum. Chiar și când suntem și cu alții, mă simt bine, adică am un sentiment plăcut, nu mai e cazul, nu, nu mai este. Pur și simplu nu mai pot să-i suport pe toți acești „vânători“. Sunt o mulțime. Sunt înconjurată de parcă aș fi într-o cușcă. Unii sunt sinceri și onești, alții mă vorbesc de rău pe la spate, alții mai încearcă printr-un frate sau un văr, iar alții... ei, nu merită să scriu despre asta.

Păcat că n-am făcut fotografii. Știai? Și ce ai crezut? Nesuferită lume. Nu, nu omenirea, numai lumea noastră mică. Și oricum, de ce îmi povestește Zygu toate astea, mă exclude din relația noastră și în același timp îmi dă un îndemn, încep să „simt“ că sunt pe pământ. „Dacă soarele strălucește numai pentru burghezie, vom stinge soarele.“***** Așa este! Da, da, asta am învățat.

Julek mă dezgustă. Nu-mi place că nu-i spun Norei, dar nu pot. Pare atât de fericită, atât de mulțumită de sine. Cum aș putea distruge asta cu un singur cuvânt?! Nu, nu voi face asta, nu pot. Și oricum, nimeni nu este perfect. Nimeni, nici măcar nu știu ce este mai bine. Dar când Z mi-a spus asta, m-am bucurat. M-am bucurat că există, în general, că existăm noi și fetița***** noastră. Simțeam că ceea ce avem noi este mai mareț decât ce avea ea. Că Z este mai permanent. Dar nimic nu e sigur. Absolut nimic. Trec printr-o perioadă ciudată, vreau să scriu versuri și nu pot – nu am energia necesară.

Alo, ascultați aicea voi

trecători caraghioși

visători cu ochii deschiși și poetași

fanteziști incurabili

*care prin lume umblați
privind mereu în sus
ce căutați prin stele așa sus?*

*După cine oftați
în noaptea cu lună?*

Este viață și aicea jos

Bubuie și aici vijelios

clocotește și fierbe

Valul trebuie întâi domolit

*Să nu urmați pe căi greșite
pe harta cerului de necuprins.*

Nu mai priviți nesfârșitul

cu ochii mereu visători

decât dacă vreți să riscați

să fiți înghionțiți și pedepsiți

Puterile să v-adunați, nu stați pe gânduri

priviți la ce-aveți aici în jurul vostru

altfel un preț greu veți plăti

și vânătăi din plin veți primi.

Da, este adevărat, dar este așa de frumos printre nori și așa de urât aici, jos pe pământ – că nu are rost. Acum ceva despre club, o mică bârfă.

Haide, chiar vrei?

Hai să urcăm pe munte

Cândva spuneam „Da“

Dar azi te întreb

Haide, chiar vrei? Și chiar poți?

Asta-ți dorești? Și știi cum?

Aceasta e toată iubirea mea

Este o mare întrebare

Știi oare?...

Da, da, iubirea noastră

Este o altă întrebare

De fapt, ce dorești?

Da, iubirea noastră e chiar întrebare

Dar cum îndrăznești!

O să mă gândesc la asta în pat. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

7 aprilie 1942, marți

Asta este... Ne-am certat... și am decis să stăm supărați. Dar Norka a venit să mă convingă. Și a reușit. Mă las ușor convinsă. De fapt, sunt bucuroasă că Norka a vorbit cu Zygu. Doream asta de mult. Mă bucur foarte mult că vine mâine la picnic și că-l iubește pe Julek al ei, că trece prin această primăvară cu asemenea „înflorire“. Mă gândesc la primăvara mea de anul trecut. Să fie fericită Noreńka, merită. „Primăverile“ noastre seamănă așa de bine, așa, ca noi. Dar este și „ceva“ diferit.

Am să mă lupt cu Irka... cu toate armele disponibile. Am avut acel sentiment stupid, indiferent și acum... nu contează. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

9 aprilie 1942, joi²²

Totul este deja bine, totul e bine. Lucrurile merg bine... și asta e bine. Adorabilul, adorabilul meu Zyguś! Îmi pare așa de bine că ne-am cunoscut. Draga, draga mea Nora! Îmi pare așa de bine că ne-ai cunoscut pe amândoi. Zyguś, sufletul tău este la fel de delicat ca o mimoză. Se strânge la cea mai mică adiere de vânt. Moare. Nu voi fi niciodată altfel. Am să fiu întotdeauna o visătoare, asta este. Am să privesc mereu în sus, trăiesc și acum în tărâmul viselor. Buluś, astăzi, chiar dacă nu te iubesc mai puțin, am o nemulțumire și nu este pentru prima dată. Acum mă simt atât de bine cu el, aș vrea să mă agăț de el, să-l țin strâns și... gata. Al meu, al meu, numai al meu! Bun, mai bun decât mine. La revedere, Zyguś... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

10 aprilie 1942, vineri

În dimineața aceasta m-am gândit foarte mult la conversația noastră de ieri. Soarele era atât de luminos și (părea) iubitor. Simțeam primăvara, pot să spun că asta a fost prima mea zi adevărată de primăvară. Astăzi am fost agasată de „cupluri”; de fapt, este așa de câteva zile. Astăzi chiar și perechile care se sărutau îmi evocau numai sentimente prietenoase și calde. Dar chiar astăzi, da, de dimineață, plănuiam să mă duc departe, sus, în adâncul meu și, așa cum plănuiam de ceva timp, voiam să-l iau și pe Zygu cu mine. Cred că începutul era cam așa:

Ce spui? Dă-mi mâna ta

Hai să plecăm, să părăsim acest tărâm

Da, în mod sigur, acesta era începutul, l-am scris exact așa, dar mai târziu am renunțat la el, am vrut să călătoresc singură, însă după aceea m-am gândit cum mergeam împreună. Și a ieșit cam așa ceva din încâlceala de gânduri:

Călăresc pe orice libelulă

Galopez pe raza strălucitoare

Mă cațăr pe orice nor care trece

Cercuri descriu zi de zi

Vântul bătrân mă știe bine

Îmi strânge mâna călduros

Și mă întreabă: „Spune-mi, te rog,
iubit călător, mergem la drumul cel mare?“
„Dar încotro?“ dorește să știe un ghiocel
cel care crește lângă un porumbar
„Depart, prieteni, oricât vreau de departe
Unde cerul sărută pământul în zori.“
Știrile lumii acolo nu mă ajung
Nici cu viteza luminii
Dar dacă vrei zborul să-mi urmărești
Să mă cauți acolo și nu aici!

Da, dar asta nu e totul. De dimineață am simțit imboldul, mi-a venit să scriu o poezie alcătuită numai din absurdități.

Totul este atât de sucit
Totul este atât de greșit!
Pământul merge prea-ncet neajutat
Născând zile prea scurte
Soarele se furișează prea repede
Spre asfințitul puternic al zilei
Luna arată bolnavă
Pe fundalul de stele strălucitoare
Tăcerea e prea zgomotoasă

Depărtarea e prea aproape

Primăvara este șleampătă

Durerea prea plicticoasă...

Dar dacă vrei...

Vom pune lumea-n mișcare

Vom urni soarele pe coaja bolții

iar luna va străluci

dacă vrei, atunci trebuie, simplu!

murmurul tăcerii trebuie stins

depărtările apropiate – împinse departe

Primăvara să nu mai fie șleampătă

Durerile să fie scurtate

Nu, să scăpăm chiar de dureri

Dacă putem!

Am terminat și mă simt bine! Astăzi Z m-a dezlegat ca pe o ghicitoare. Este adevărat că fug de această lume pentru că nu sunt într-o dispoziție foarte bună. A spus că acesta nu este romantism obișnuit, ci mai mult un fel de simbolism. Este o evadare din viața apăsătoare, de care nu știu cum să mă bucur, pe care n-o iubesc. A fost îngrozit că asta ar putea fi ceva absolut anormal și că aș putea să-l trag după mine. Da, are dreptate, are 100% dreptate (ca de obicei), pentru că am vrut să fac asta. Dar acum văd că nu aveam dreptul, că nu am voie să fac asta! Nu pot răpi un om care iubește viața cu pasiune, care știe cum s-o apuce și o lasă și pe ea să-l apuce, numai pentru că eu mă simt rău aici. Nu, nu mă simt rău, nu mă simt bine. Da, el trebuie să stea aici, să se joace, să se distreze și... nimic. Și eu? Eu am să încerc să mă îndrăgostesc de viață, de primăvara „lumească” și de oameni.

Noua mea misiune este să mă îndrăgostesc de viață. Să mă adaptez la cerințele ei, să devin o romantică obișnuită (dacă trebuie) în cel mai înalt grad. Cealaltă opțiune este lucrul la care m-am gândit de atâtea ori, să renunț la toate aceste visări, să nu mai scriu niciodată poezii, să nu mai analizez nimic – și să devin în schimb o fată obișnuită, cu preocupări „lumești“, de șaptesprezece ani, care învață să danseze, merge la petreceri, se bucură de toate. Să devin, știi... ca Rena, dar cealaltă, așa cum am scris. Apoi nu s-ar mai pune problema că dezvolt vreun complex; nici n-aș mai ști că există așa ceva, aș întreba: „Ce este asta?“ Știi că ar fi bine, dar asta înseamnă să mori și să renaști. Poate că pot să devin prima. Oricum, am să încerc.

În orice caz, sunt plină de bune intenții și cordialitate, mă străduiesc. Să vedem cum mă va primi lumea, nu, nu omenirea, lumea noastră mică. Dar trebuie să recunosc că fac acest lucru numai sub influența lui Zygmunt și datorită lui; altfel nu aș fi făcut niciodată asta. Aha! Pentru cazul în care aș dori să evadez (s-ar putea întâmpla), uită-te la mine, Zygu, așa cum te-ai uitat astăzi și... totul va fi bine. Pe curând.

Până când primăvara te va trăda

până îți va aduce durere

și gânduri perfide te vor răni

primește îmbrățișări cât mai poți.

Până te vei încovoia

sub greaua povară a clipelor, anilor,

râzi dacă poți hohotind, nu cugeta

iubește lumea și înveselește-o.

7.30 dimineața

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

11 aprilie 1942, sâmbătă

Mi-a fost dor de Zygu, mi-a fost așa de dor! M-am gândit toată noaptea la asta și mi se părea că ziua nu se mai termină. Am așteptat toată ziua să-l văd. Și am avut așa un ghinion! Abia dacă am stat cu el o clipă. Dar am fost foarte mulțumită, foarte fericită! Zyguś, dragul meu, ai fost așa de dulce, așa de bun, că am fost sincer emoționată. Apreciez purtarea ta. Dragul, minunatul, bunul meu băiat! Aș vrea să fii întotdeauna așa. Aș fi fericită. Și ceea ce mi-aș dori cel mai mult pe lume este să fii acum alături de mine. Aș vrea să fiu cu tine, pentru că aceasta nu este relaxare, este un chin să aștept și să tânjesc, dar! Îmi imaginez în detaliu că suntem împreună. Da! Ajutați-mă, Buluś și Dumnezeu.

13 aprilie 1942, luni

O zi dulce. Am primit pachete de la mama, iar în pachete erau bomboane, bomboane dulci. Dar... Nu a fost singurul motiv pentru care a fost o zi dulce. Buzele cuiva au fost mult mai dulci. Ale cui? Poți să ghicești. Nu-mi vine să scriu despre asta, ce rost are? Aș strica „asta“ cu cuvintele. „Asta“ trebuie trăită ca să fie înțeleasă. Puteți să mă invidiați, toți cei care n-ați trăit primăvara, a doua cu mireasmă subtilă de câmp de aprilie sau o iubire atât de fierbinte, deși pământească, care-mi înfioară câteodată pielea. Ah. Ajutați-mă, Buluș și Dumnezeu!

16 aprilie 1942

Oare m-auzi? te strig de peste lume

Vântul îmi prinde cuvintele toate

Și ți poruncesc să le ducă departe

acesta e cântul meu, răspunsul meu!

Cântecul meu de primăvară, de-mperechere!

Eu strig și năvălesc

trag aer adânc în piept

un suflu înecăcios

Ascultă vântul când vine

Ascultă murmurul, ciripitul și șoapta

Eu te strig, mamă, te chem

E o chemare de bucurie, șoapta cântului meu

și am s-ajung la picioarele tale

poate-am văzut și sânge în drumul meu

poate că m-am speriat de morminte

poate am întâlnit un nor cenușiu de durere

sau poate șuvoaie de lacrimi fierbinți

Acum sunetul pe care nu-l scoate

e palid, tremurător și zgribulit.

Sunt zorii zilei

înmiresmat și sprintar

e vântul ce în livadă

scutură flori din copaci

Am stat chiar acolo

visând cu ochii deschiși,

cufundați în uitare

ignorând lumea amenințătoare

Privirile dulci

și versuri tot dulci

(mai ții minte obrajii mei înroșiți?)

Atât de timizi și de precauți

primele, chiar cele dintâi

Am iubit, am visat, am tânjit.

Strălucea totul, proaspăt și calm

omătul din flori de măr pe pământ

iar noi ședeam acolo adevărați

palizi de fericire

albiți de flori.

Soarelui i-a fost milă de noi

și ne-a învelit în strat de rouă

Nu-i adevărat, asta nu s-a întâmplat

Dar s-ar putea din nou întâmpla!

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

20 aprilie 1942, luni

Astăzi este ziua Führerului. Și nu numai asta. Îmi vine să urlu din toate puterile. Și-mi vin mereu în minte cuvintele „votca e rece și buzele fierbinți!”***** Și... Nu, nu pot spune asta; Zyguś are dreptate, cât de mult poți exprima? Nu, nu există cuvinte ca să descrii asta.

Cum poți fi îndrăgostit timp de optsprezece luni? Ce întrebare idioată! Numai acum poți iubi cu adevărat. Sunt... Ei bine, mi-am pierdut mințile, așa cred. Dar nu, totul este real, vibrează, clocotește de viață, și de iubire, și de tinerețe. Mă simt de parcă aș conduce un car de curse sau aș alerga prin vânt și prin ploaie. Și despre Zygu, despre cel mai minunat din lume, nu pot să scriu. Nu pot să-mi recapăt suflul, nu-mi găsesc cuvintele. Simt că mă dizolv în propria iubire, în afecțiunea mea. Astăzi a fost cât pe ce să-l strâng de gât, dar după aceea ce mă fac? Zyguśka, zău că scriu asta pentru tine și numai pentru tine! Mi-am deschis inima în fața ta și îmi ești așa de drag! Sunt fericită, fericită și cu inima ușoară și... Visuri! Visuri stupide, nebunești, minunate! Totul.

Am să sar pe pervaz

Nu, chiar mai sus

Pe acoperiș am să mă duc

Să mă cațăr pe-un turn înalt

și să lovesc limba de clopot

să nimeresc la ora fixă

și am să strig, am să răcnesc

cu-o voce abia pârguită

Ding-dong clopotul spune

Limba lui vorbește, auzi?

Bucurie, viață și fericire

iubire nebună plutește în aer

abia așteptând să ajungă în lume

tremurul sufletului este un dangăt

sunt o dulceață de fată de optsprezece ani

preaplinul acum se revarsă

e mult prea mult să-l țin în mine

Poate atunci am să-ți spun

Poate am să încep

Și atunci va fi, zău așa,

Ca și când cu toții ar ști

Ca și când lumea întreagă ar ști

Ceea ce de fapt nu știe

Că în adierea de primăvară

în fiecare sclipire de soare

micuța ta domnișoară

se-ndreaptă spre tine.

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Dincolo de azi, mâine

Sunt speriată. Sunt sincer speriată pentru mine însămi. M-am gândit toată noaptea să scriu, să scriu, să scriu, dar nu pot să scriu. Pentru că știu că gândurile mele erau concentrate. Gândește-te numai, primăvara și cheștiile alea visătoare care hoinăreau peste fața lunii și în stele și în lume acum s-au combinat într-o îmbrățișare puternică! Iar acum este suficient să-mi imaginez ♥, acum vreau să-l am cu mine. Atunci ar fi cel mai bine pentru mine, așa cum este în clipa de față e numai bine. Dar ieri, n-am să uit asta, Zyguś, ieri a fost primăvară!

Sunt chiar șocată că florile

nu răsar la picioarele tale

tu, pasărea mea, înger puternic

tu, mai, paradis și dulce primăvară

Înăbuș acest strigăt în mine. Aș vrea să alerg pe câmpii, să-mi desfac larg brațele și să strig ca o nebună. Mai! Paradis! Primăvară! Primăvaaaară! Și apoi... Încă o îmbrățișare ca aceasta. Care va conține totul. Doamne! Sunt atât de îngrozitoare!

Am primit cărți poștale de la mama și de la Ticiu. Triste, oribile! Iar eu, copilul lor, mă simt atât de bine și cânt? Este un păcat cumplit. Iartă-mă. Pentru că...

Mie nu-mi pasă,

nici în pod, nici în subsol,

în partea ariană, acolo, acolo
ca un jalnic locuitor din ghetou
inima mea s-a încălzit la acest foc
lumea a devenit un loc fericit
inima mea s-a încălzit la această privire
mă scufund fericită la fundul mării
Pot purta chiar și banderolă
și nu numai una,
ci chiar mai multe.

Nu, nu asta voiam să scriu.

Ascultă noutățile mele
Stai, am ceva să-ți spun
Noaptea a venit ploaia de primăvară
Iar din capul meu au răsărit violete
Nu știu nici eu cum s-a întâmplat
Dar când m-am trezit
lumea era cumva roz
Iar capul meu... verde ca gura-leului!
Am văzut o mulțime de chipuri posomorâte
am auzit oftaturi pline de disperare

și de lamentări, „ce e cu ea,
cu-această fată! Fluieră, țopăie
ca un ștrengar de pe stradă
e incredibil, aici se întâmplă ceva!“

Mătuși, verișori, rude îndepărtate
discută cum s-o aducă pe păcătoasă-napoi
Ce rușine pentru familie, și ce senzație
întregul clan e sub atac!

Știu, ar trebui să mă chircesc,
să fac o mutră tristă
Să mă aplec ceva mai mult
și să deplâng lumea și rasa umană
să cârlesc șosetele vechi,
să-mi văd de treabă.

Să oftez, sunt vremuri grele
și să mă îngrijoreze
prostia umană fără sfârșit.
Dar pentru ce? La ce bun mila?
Mi-am promis încă de mult
Să dau necazuri, tristețile afară.

Să dispară tot ce e dureros

și plin de suferință

Nu-i loc decât de iubire

În inima mea.

Port la butonieră

O floare frumoasă

Și desenez peste tot numai inimi

Pictesz numai inimi în peisaje cerești

Și-n fiecare inimă e numele tău

Trebuie să fac muncă fizică. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

24 aprilie 1942, Vineri

Ai fost acasă la Z. Zyguś te cunoaște! O, paradis! O, mai! O, primăvară! Este deja de ajuns... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

26 aprilie 1942, luni*****

Nu știu de unde să încep! Trebuie să-mi adun gândurile și pe mine însămi; trebuie să mă forțez să exprim totul. De fapt, această exclamație despre paradis, despre mai și despre primăvară a fost finalul. La început m-am simțit groaznic. Îmi venea să te sfâșii, să te zdrobesc, să te ard pentru că-mi dezvăluiai secretele. Cum ai putut? Mi-ai promis la început că-mi vei rămâne credincios! Cu ce drept ți-ai deschis paginile atât de nerușinat? Când mă gândesc că cineva a forțat, dar a forțat, drumul spre domeniul meu cel mai intim, cel mai personal, nu am simțit un gol, ci o rușine teribilă, arzătoare. Acum nu mai simt așa, de fapt mi-a trecut repede. Știi, credeam că el mă înțelege mai mult decât oricine altcineva. De fapt, credeam că el este singura persoană care mă poate înțelege. Mă cunoaște extraordinar de bine, înfricoșător de bine... Și este bun, iubitor, înțelegător și... Nu m-a sărutat el astăzi ca un tată, ca un soț, ca o mamă?

Ah, și nu am deloc chef să scriu. Am niște vise extrem de dulci la care vreau să mă gândesc până la capăt. Dar trebuie să scriu ca să-mi ușurez sufletul și să mă luminez, pentru ca totul să se limpezească. E adevărat, nu descriu acum detaliile, dar nu pot. (Zygmunt, la urma urmelor, ai vrut să mă maturizez într-o zi.) Ceea ce scriu eu este sincer, e adevărat, este smuls din inimă, dar... (așadar, există un dar) cred că mi-am pierdut puțin, numai puțin de tot din încrederea în tine. În trecut, îți încredințam gândurile mele, gândurile pe care nici nu le gândisem încă, dar astăzi nu vreau, nu pot... Nu este vina ta, dragul meu Jurnal, nu ești tu de vină, sunt eu și... nu, numai eu. Acum o să uit de asta. Vreau să uit, vreau să-ți dau o îmbrățișare verbală și să-ți spun: „Mulțumesc, dragul meu prieten, că l-ai lăsat pe Zygu să arunce o privire în sufletul meu“.

Astăzi am ajuns la o înțelegere. Știu că ne înțelegem de mult timp, dar nu am spus aceste cuvinte. Și mai știu că-mi caut ceva de lucru și știu că am nevoie de acest post. În fond sunt eu însămi și știu de ce fac ceva. Dar gândește-te, Zygu știe și el! Este revoltător și minunat în același timp. Și el de unde știe? Așa cum spuneam, mă cunoaște

extrem de bine. Ah! Știi că, de fapt, asta a fost prima dată?! Așadar, s-a adeverit? Știi că vine verișoara lui Zygu? Locuiește la ei și trebuie să fac cunoștință cu ea.

Dar am păstrat pentru la urmă ce e mai dulce și mai scump. Știi că am vorbit astăzi cu Zygu despre copii? Despre copiii mei, sau, mai bine zis, ai noștri? Când a pomenit de asta, am fost foarte tristă că a citit acolo (iar ai dat totul la iveală), dar era adevărat. Zyguś a fost atât de afectuos când a întrebat:

– Băiat sau fată?

Îmi venea să înnebunesc de fericire. Acum secretul nostru are un al treilea complice. Este așa de scump! Nu pot nici măcar... Mă simt și acum ciudat. Norka înțelege totul, dar știu că nu-și dorește la fel de mult ca mine, i se pare puțin surprinzător, pentru că este o femeie modernă. Nici eu nu am o mie de ani, dar, dacă prețul modernității este să renunți la un vis, mă duc cu câteva secole înapoi... Numai să mângâi creștetul copilului meu iubit... Și Zyguś înțelege. Zyguś este un soț minunat, bun, cel mai bun. Încă mă sfiesc puțin când scriu despre asta, dar se va întâmpla curând, foarte curând. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

30 aprilie 1942, joi

Ce trebuie să-ți spun? Aha, era ceva. Este aproape mai. Dar acest mai nu este parfumat, verde și proaspăt. Îmi vine să râd când mă gândesc că vremea aceasta proastă este din cauza mea. Este de-a dreptul autumnală. Simt ispita diavolului. Așa că nu voi spune nici da, nici nu. Dar când știu că s-ar putea să se fi întâmplat pentru că așa am dorit eu, îmi face plăcere, mă amuză, mă încântă! Ei bine, nu am nevoie de această vreme umedă pentru nimic, dar nici nu mă deranjează. Și e numai bună ca să le fac în ciudă atâtor oameni. Uneori, ca astăzi, mă simt tentată să fiu un spiriduș răutăcios. Da, pentru că Z a spus astăzi că lumea cea mică este alcătuită din toți oamenii, pe când lumea suntem eu și Nora. A spus-o cât a putut de ironic. Păi, pentru că așa este. Aha! Dar eu simt ceva. Ce? Ceva neplăcut care i s-a întâmplat cu siguranță lui Z. Dur. Îmi imaginez că se simte ca o femeie care s-a dăruit. Și eu m-am dăruit spiritual, adică m-am dăruit ție și acum nu mi-e rușine de nimic (poate de aceea nu mai roșesc), dar din când în când ceva îmi reamintește că asta s-a întâmplat, s-a produs. O să-mi rămână întotdeauna ceva, pentru că am gânduri chiar mai secrete decât cele mai mari secrete, mai secrete + - ∞ . Ceea ce mi-a arătat astăzi Z despre Oamenii Geniali a fost foarte înțelept – că există oameni care sunt mândri, dar și sensibili, slabi și susceptibili, și asta îi face să fie generoși. Chiar că a pus degetul pe i. Totuși am răsuflat ușurată când Z a spus că nu te va mai citi niciodată.

Este așa de plăcut să plimbi stiloul pe hârtie. Aș vrea să scriu totul. De aceea creez această încurcătură. Dar sunt încă puțin îngrijorată, pentru că s-ar putea ca Z să mă fi făcut să cred că sunt oarecum deosebită. Nu cumva o să devin o maniacă, precum Klim Samghin? ***** Nu, am să încerc să fiu normală (dacă nu sunt deja; și „medie“). Ah, scuză-mă! Poate că toate fetele țin jurnale, se gândesc la toate lucrurile, le analizează? De unde știu că nu este cazul? Dumnezeu, la urma urmelor și ele gândesc. Ce părere au? Poate că visează exact ca mine?

Știi, mama lui Z a spus că nu arată bine când se întoarce de la mine,

pentru că nu are un debușeu erotic. Asta îmi place foarte mult. Știi de ce? Pentru că este ceva serios și matur. Nu este o joacă de copii, nu desenăm inimioare și nu ne uităm la lună. Pot să spun că „un animal s-a trezit în mine“! Mă pierd din nou în gândurile mele sau meditez fără încetare la vorbele pe care le-am rostit. Fie exagerez, fie este mai mult decât cred.

Nu, astăzi scriu foarte sobru. Afară e urât și e frig. Nu simt mirosul de narcise și de liliac. Nu acum, acum nu este nimic. Dar știu că imediat ce o să mă urc în pat, o să vină; nu, nu astăzi. Astăzi am să visez cu ochii deschiși. O să-mi imaginez fel de fel de lucruri. Nu, am mers prea departe (sau cel puțin cred că am s-o fac astăzi).

Este firesc să fie atât de incredibil de plăcut să stau întinsă lângă Z. Astăzi am stat culcați pe canapea. De fapt, orice apropiere este delicioasă, și simt mereu nevoia de o asemenea apropiere. Da, da...

Oricum, îmi caut de lucru, încă nu am serviciu; nu știu unde o să lucrez. Nu vreau să fie la Castel. Dar când mă gândesc că Z a citit jurnalul, uneori nici nu-mi vine să cred. Totuși... În general sunt somnoroasă, dar știu că aş fi gata să renunț la toate complexe și timiditatea și analizele mele și (o, nu, nu la visele mele, pardon, nu, la îngerii mei!) și aş scoate un oftat mare ca cineva care și-a scos cu oarecare dificultate pantofii sau hainele incomode. De fapt, Z nu se sinchisește prea mult de copii, și cum ar putea? Încă nu am cunoscut pe nimeni care să se gândească la acest subiect. Deunăzi credeam că se gândise. Dar nici măcar nu a pomenit de așa ceva. Știu că, dacă ar fi vorbit despre asta, aş fi fost emoționată și fericită. O, sunt așa o idioată! Chiar că nu sunt normală. Trebuie s-o spun. La revedere, Zyguś, la revedere, Jurnal, la revedere, mamă... O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

2 mai 1942, sâmbătă

Mă simt dumnezeiește în pantofii mei albaștri. Zyguś i-a făcut pentru mine! Ce încântare! Sunt emoționată când îmi dau seama că se gândea la mine când îi făcea. Și sunt așa de bucuroasă, că mi se taie respirația. În general, îmi place totul, și apoi agitația cu saboții și toată tevatura...

Am să-i scriu o scrisoare lui Buluś imediat, iar mâine am s-o invit pe Noruśka aici pentru toată ziua. Vals și iubire și... Mai! Știi că astăzi este deja mai? Nu seamănă a mai dincolo de perdele, dar se simte deja și poți să-i săruți buzele dulci. Ah, cum ne-am mai mângâiat unul pe altul astăzi! Ce încântător! Pur și simplu nu pot să scriu, pentru că plutesc în aer de euforie.

Maciek a venit mai târziu, și una, și alta, iar Z, iubirea mea, a fost supărat din cauza asta și a spus ceva (m-am oprit din scris, am făcut baie). Știi, nu m-am mai simțit așa de bine de mult timp, parcă îmi sare inima din piept, îmi vine să țopăi. Când mi-a spus Z că astăzi e mai, m-am simțit cu totul altfel, parcă mai predispusă la iubire. Dar m-am liniștit puțin, și trebuie să spun că... am fost puțin geloasă pe Maciek astăzi. Eram atât de fericită, încât l-am mângâiat pe Maciek. (Nu te supăra, încerc să mă explic.) Ei bine, nu contează. Ori de câte ori mi se întâmplă ceva neplăcut, este suficient să mă uit la pantofii ăștia albaștri și mă gândesc că i-a făcut pentru mine... și simt și eu ceva azuriu, dumnezeiesc. Viața mea este din nou plină de „asta“.

Aha, astăzi a venit verișoara aceea, Zośka. M-am simțit extrem de stingherită pentru că simțeam că venise ca să mă vadă pe mine și m-a privit cu acea curiozitate pe care o au numai femeile. Nu știu ce să spun despre ea, pentru că n-o cunosc. Dar pare exact așa cum a descris-o Zygu... Nu-mi pasă câtuși de puțin.

Luna mai are drepturile ei, mai ales pentru mine. Și Zyguś este ca un mai. Anul acesta este mai mult al meu, mai puțin misterios, dar tandru și dulce. Cred că mă iubește ceva mai mult, în timp ce eu îl iubesc la fel, întotdeauna la fel, din toate puterile mele. „Nu poți să iubești mai

mult sau mai puțin – poți să iubești și atât“ (Anna Karenina). Este începutul lui mai.

Bun venit, lună mai... iubire

Luminează întreaga familie*****

ne vizitezi numai în mai

dar nu vei înceta nicicând să exiști

La revedere, Zyguś... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Azi e duminică. Dar nu mai pot să aștept, așa că scriu. I-am scris o scrisoare dragei mele mame. Și i-am spus totul. Și, ca să fiu sinceră, am dezvăluit și ceea ce n-am scris. Simțeam că bucuria mea este mare – fără margini, dar cumva înăbușită. Și în timp ce scriam scrisoarea, m-am gândit că aș putea s-o îmbrățișez și să-i arăt pantofii mei albaștri și să-i spun că totul e bine; sau poate că e dorul acesta pe care-l simt totdeauna în mai, această chemare a câmpiei, a copacilor în floare, a pădurilor care cântă. Păcat. Dacă nu ar fi fost el, nici nu aș fi știut că este mai. Dar poate că Buluś nu m-ar înțelege, dacă ar fi aici. Zyguś, pe de altă parte, mă înțelege. Minunatul meu Zyguś! Simt valul acela cald, pornit din suflet, care îmi inundă inima. Într-o clipă îmi imaginez cum te strâng în brațe, cum sunt în îmbrățișarea ta și... multe, multe altele.

Astăzi a venit Zosia L. Este o fată drăguță, foarte bine crescută. Și mie, și Norei ne-a plăcut foarte mult. Pur și simplu o fată de nădejde. Am vorbit despre Zyguś. Știi că tatăl lui a întrebat dacă suntem logodiți? Asta îmi place foarte mult, îmi place să jucăm rolul de așa-zisă pereche căsătorită. Îmi place „căsnicia“ noastră. Serios, știi, pantofii aceștia au ceva foarte fermecător. Trebuie să simți. Cum mi i-a adus! Ah, a fost atât de drăgălaș! Pot să scriu despre asta? Nu, nu există cuvinte pentru asta, nu poți spune cât de mult. De ce avem minte? De ce? Și cum rămâne cu mai?

Se zbate, vrea să se elibereze
dar este încătușat așa, cumva
mai... mai, nebunatic cum poate fi
atâta de verde și de-ndrăgostit!

Se zbate, smucește, se clatină
„Mă sufoc, dați-mi drumul
afară-n câmpie, unde e soare“

Se uită în jur amețit, dar nu,
lovește puternic cu pumnii
și cu lacrimile luptă
strigă dup-ajutor, se zvârcolește
iar vizavi, e oare aieva?

Un mormânt la fel se deschide
și dintre pereții lui mohorâți
strigă o sută de luni de mai
rugând să fie descătușate
să hoinărească pe câmpuri
și lunci înSORITE

O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

6 mai 1942, marți*****

Norka este cam deprimată. Cred că mi-am găsit de lucru; s-ar putea să primesc postul mâine. Dar nu, nu despre asta am vrut să scriu.

Astăzi am fost învăluită de un fel de lene, de un sentiment încântător. Doream să râd, dar cel mai mult și mai mult, să scriu. N-am avut timp, n-am putut. Însă maiul acesta este mai frumos decât cel de anul trecut. Vreau să spun că este complet diferit. Când mă gândesc cât de aproape am fost unul de altul, cât de sinceri unul cu altul, mă simt foarte emoționată. Imaginează-ți numai, poți să spui ce gândești. Gândesc „dragul meu“ și o spun. Doresc să-l sărut și îl sărut. Pot să-i povestesc despre bucuriile mele – și despre durerile mele, de asemenea. Și el înțelege. Nu-i așa că e frumos? Ah, e așa bine. Așa de bine.

Astăzi mi-am imaginat ca și mai înainte că eram în tren. Eu stau în colț, rezemată de umărul lui Z, îl îmbrățișez tot mai strâns și mai strâns. Apoi trenul pornește din loc și se grăbește undeva... Încotro? Nu știu. Am rostit numele unei gări, nu contează care. Călătorim împreună; părăsim lumea veche, lăsăm în urma noastră regretele și grijile, mergem spre o lume nouă, mai bună. De aceea îmi imaginez întotdeauna că mergem în călătorie. Ca să faci cel puțin un pas în viață, trebuie să călătorești. De aceea e păcat că atunci când eu mă gândesc: „Stai“ (sau chiar când spun), el nu stă. Și apoi mie mi-e dor de el... Ne este dor unul de altul foarte mult. Dar acesta este cel mai frumos dor, cel mai minunat, pentru că nu este fără speranță. Aș fi stânjenită să scriu erezii. Mi-e somn. Îți trimit săruturi mari. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

8 mai 1942, joi*****

Ah, iubesc dorul nostru așa de mult! Îl iubesc pe el și manifestările lui. Acum nu mai trebuie să mi se spună că este mai. Simt asta în fiecare mușchi și în fiecare picătură de sânge. Simt cum ceva se umflă în mine, ceva care devine așa de „matrimonial“ de luminos și de simplu, direct, sincer. Îmi place sincer. Nu numai că are o latură spirituală, dar și... și una foarte tangibilă. Ei bine, ce să spun, la urma urmelor nu mi-e jenă de față cu lumea – pur și simplu simt că nu pot pleca de lângă Zygu, că este din ce în ce mai dificil să mă despart de el. Nu mă satur niciodată de mângâieri, aș putea să-l mușc până mor... știi, nu pot... amintirea e de-ajuns ca să mă epuizeze. Nu știu ce s-a întâmplat cu mine. Gândește-te numai, acum sunt mulțumită că nu sunt „plată ca o scândură“. Nu știu de ce am nevoie de asta, dar îmi simt propriul trup. De fapt, este pentru prima dată în viață când trăiesc acest sentiment. Simt că picioarele mele există, o simt prea bine, aș vrea (astupă-ți urechile) aș vrea să... ei bine... l-ăs gnârts ertnî eleraoicip elem.***** Este monstruos. Nu! Deloc, de fapt, este plăcut! De ce trebuie să fiu șocată de ceva care pare atât de încântător? Nici Z nu este inocent. El este cel care m-a excitat astăzi așa de mult că am început să tremur, iar după aceea mi-a mai dat un sărut și m-a lăsat ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, m-a lăsat cu inima arzând, cu sufletul tremurând, cu gândurile învălmășite și cu imaginația de-a dreptul bolnavă, „nervoasă“! Nu, nu se poate să fie așa! Nu mai scriu poezii! Trec printr-o perioadă când nu am chef de scris. Și nu vreau să mă forțez. Dar dacă aș putea, aș scrie! Rebeliune! Mă revolt, mă auzi? Nu vreau să zac acolo o jumătate de noapte cu ochii larg deschiși; vreau ca Zygu să fie cât mai aproape...

Pfui, am eliminat-o din mine. Dar chiar dacă aș umple jurnalul până la ultima filă, tot nu aș stinge complet focul care mă mistuie. Celălalt mai a fost diferit, mult mai subtil și mai romantic. Cel de acum este sălbatic, dar acesta, cel nedomesticit, sălbatic, teluric este cel mai adevărat și mai savuros. De unde știi?! Oare știi? Nu mă pot opri din scris. Așa cum nu m-am putut despărți de Zygu. Așa de multă, așa de multă... iubire se revarsă în mine.

Bârfe, zvonuri

și sporovăială

despre mai, iubire, primăvară

despre verde sau de roșul

ce-n ochii cuiva strălucesc

despre nuanțele zorilor noastre

ascultă, Renuș, totu-i doar pentru tine.

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

9 mai 1942, sâmbătă

Dimineața asta a fost așa de însorită, ca o adevărată primăvară. Soarele m-a trezit și, imediat ce am deschis ochii, mi s-a părut că-l văd pe Z. Și doar la gândul acesta am fost atât de fericită, că mi-am dorit să-l văd acolo și atunci. M-am îmbrăcat cu o oră prea devreme... nu contează. În cele din urmă ne-am plimbat împreună, ținându-ne de mână „ca doi copii bine crescuți”. Nu, chiar a fost dulce, și când scriu asta nu vreau să scriu restul. Pentru că atunci când am început să rumeg mi-a venit în minte un gând: mă privește de sus, binevoiește să-mi permită să-l iubesc (n-am spus că nu mă iubește, nu am spus deloc asta), dar uneori se uită la mine ca și când ar vrea să spună „lasă copilul să se distreze”. Iar când observă că sunt... ei bine, sprintărară, atunci am sentimentul că se crede mai bun și mai deștept. De exemplu, ieri a spus:

– Îți mai dau un sărut și pe urmă pleci.

Iar mie mi s-a părut că asta este ceva ce trebuie să spună fata. Dar nu contează, să presupunem că-l iubesc așa cum iubește un băiat o fată. Și oricum, când am spus că ne este așa de tare dor unul de altul, de ce nu a vrut să se uite în ochii mei? Poate că este numai din partea mea? Ah, trebuie să scap de asta! Trebuie! Aceste poticneli sunt cumplite. Știu ce le-au făcut Annei Karenina și Annei Fülöp.

M-am simțit așa de fantastic de dimineață și el mi-a zis, așa cum n-o mai făcuse de mult, mi-a zis așa de dulce și de blând:

– La revedere, păpușă.

Aha, asta era așa-numita încredere că soarele strălucește pentru mine! Trebuie să fie din cauza războiului, dar războiul se va termina cu siguranță în curând. Zygmunt spune că va fi o ofensivă în vest, în Franța. A spus asta de mult, dar este convins că se va întâmpla acum. Ei bine, să vedem dacă ar fi bun de diplomat. Despărțiri de primăvară... O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

9 mai 1942, sâmbătă

Primăvara s-a materializat. Dar știu despre ce am vrut să scriu. Ceva nu-mi dă pace. A fost extraordinar de încântător. Am început să vorbim despre un complex și m-am simțit din nou mică, neimportantă, neajutorată. M-am simțit foarte tristă. Noroc că Zyguś a pus totul pe seama vremurilor neobișnuite.

Sunt tristă pentru că nu văd pe nimeni, aș dori s-o invit pe Norka pentru o zi întreagă, dar nu pot și nu depinde de mine. Simt că este supărată pe mine.

Nici cu serviciul nu merge. Trebuie să mă duc acolo poimăine și sunt foarte speriată.

Zyguś este drăguț, dar... ascultă, Rena (numai așa, între noi doi), nu cumva ești geloasă pe Zosia? Nu, de ce crezi asta?! Dar este ceva. Poate o invidiez pentru că are atâta încredere în sine, toată ziua, iar eu rămân cu un asemenea gol, ca acum... am devenit așa de atașată. Condescendența lui este vizibilă, acum chiar mai mult.

– Te gândești deja la o casuță.

Și în general spune:

– Tot mai mult.

Și crede că eu... Nici nu-și imaginează cât de rău poate fi dorul acesta după persoana cea mai apropiată inimii mele. Poți suferi atât de mult, eu sufăr atât de mult – dar nu tot timpul. Și după aceea mă simt rău. Am decis să mă controlez, să țin totul în mine. Să nu-i spun cât de dor îmi este de el, ca să nu-l mai fac să mă privească de sus așa cum face. Indiferent ce se întâmplă, să nu spun deloc. Este supărător chiar și pentru mine că el știe. Dar știe cum să atenueze totul. La urma urmelor, este atât de încântător când spune că suntem copii!

Am așternut totul pe hârtie, dar nu mă simt ușurată. Poate un pic. Sunt tot așa și-așa. Nu pot nici măcar să visez cu ochii deschiși, așa

cum am făcut de dimineață. Și a fost atât de bine să visez cu ochii deschiși azi-dimineață! Am să scriu după ce vin de la serviciu, care mă sperie îngrozitor. Cred în Tine. Sigur că o să-mi întinzi o mână de ajutor. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

M-am gândit și la lipsa de importanță a vieții în fața veșniciei. Mă calmează. N-am trecut data, căci trebuia să scriu mâine. Dar am simțit o nevoie extraordinară să scriu astăzi sau să vorbesc cu cineva.

În dimineața aceasta m-am gândit la unele lucruri și i-am scris o scrisoare mamei, dar asta nu m-a liniștit, dimpotrivă. Mi se pare că este teribil de frig și de sufocant în același timp.

Astăzi m-am gândit să lucrez incognito la țară, să fac numai muncă fizică și să nu mai gândesc deloc. Să simt munca în oase și în mușchi, să înțeleg calmul fără griji din viața țăranilor. Ce să fac? Tot timpul mă chinuiește câte ceva. Recent m-a chinuit gândul că Zygu mă iubește mai mult decât îl iubesc eu pe el și m-am simțit vinovată din cauza asta. Acum mă macină ideea că eu îl iubesc mai mult și cu mai multă înverșunare decât mă iubește el. Și tot așa mereu. Iar viața este așa de simplă. Dar eu o complic îngrozitor. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

Ora 10 seara. Trebuie să scriu din nou. Ieri mi-am făcut griji degeaba, acum am un motiv. Ghetoul din nou. O, Doamne! Cât mai putem îndura? Cine știe unde vom trăi și cum? Toate costă cât ochii din cap. Stăteam aici, în această încăpere cu Zygu și ne mângâiam, ne îmbrățișam unul pe altul, iar acum totul s-a terminat din nou. Dar cred, simt că nu se va întâmpla nimic rău. Doamne, ascultă-mi rugile pe care Ți le aduc în fiecare zi.

M-am dus la Nora, iar la întoarcere m-am întâlnit cu Julek și Lidka. Se plimbau împreună. Asta chiar că m-a enervat. Am fost dezgustată și mi-a venit rău. Atâta nesinceritate! Nu știu dacă să-i spun Norei. Cred că am să-i spun. Mă bucur că mâine e luni, vreau să-mi împărtășesc grijile cu Z. Nu pot trăi fără asta.

Îți voi da toate florile,

Iubește-mă, copilul meu drag,

Privighetorile cu ploaia lor muzicală

La coliba ta te-or întâmpina

Din șuvoiul lacrimilor mele

Lunci înflorite vor crește-n pădure

Suspinele mele-adânci vor dirija

Corul nocturn de privighetori

La revedere, Zyguś, la revedere, mamă, mi-e așa de frică de serviciul ăsta. Doamne, Dumnezeule, ajută-mă mâine și întotdeauna... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

11 mai 1942, luni

Mulțumesc, Doamne Atotputernic! Serviciul nu este așa de înfricoșător. Astăzi am petrecut ziua cu Nora. Am stat de vorbă toată ziua. Ne-am înțeles una pe alta, ne înțelegem întotdeauna ușor. Dar atitudinea ei față de iubire este diferită, detașată, pe când a mea este serioasă. Spune că asta o să mă facă nefericită. Poate că da, dar știu că nu pot altfel. Și despre complex, de asemenea. Da, Nora, dacă învățăm să dansăm și dansăm bine, totul va fi bine! După această conversație am fost epuizată și m-a durut capul.

Nu trebuie să mă gândesc sau să vorbesc despre asta, Z are dreptate, Z, iubirea mea, te-a citit. Sunt furioasă! Ăsta chiar că este sfârșitul. Dar trebuie să discutăm despre acest lucru; nu este vina noastră, de vină este primăvara. Și ghetoul, situația asta, războiul... La revedere, acum o să merg la lucru și n-am să mai scriu des. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

12 mai 1942, marți²³

În ultima vreme, când mă simt rău, scriu, și când mă simt bine, scriu. Trebuie să scriu. Ascultă! Ascultă-mă și înțelege! Orașul a fost cuprins de un fel de înfrigurare. Spectrul ghetoului, uitat deja de toată lumea, a revenit. Și este mai înspăimântător ca înainte, pentru că bate la ușile unor inimi pietrificate și este nemilos, nu vrea să plece. Ieri m-a speriat și pe mine, dar nu și astăzi – nu. Astăzi nimic nu mă poate atinge. Mă bucur că plâng acum, când nu mă poate vedea nimeni. Astăzi am strigat: „O, Doamne, vreau să vină momentul când o să mă ridice!” Nu, nu vreau asta. Doamne, iartă-mă! Dar îmi simt sufletul atât de amar, încât mi se pare că asta ar fi poate cel mai bine. Mama scrie că și copiii sunt luați la muncă forțată. Mi-a spus să-mi fac bagajele. Vrea să fie cu noi și în același timp vrea să... ah! Se desparte definitiv. Mama dorește să-i trimită lui Ticiu o scrisoare oficială în care să-i ceară divorțul. Și noi... ei bine, ce rost are să scriu despre asta – mă face să sufăr cumplit și-mi stârnește un șuvoi de lacrimi. În vârtejul acesta groaznic al războiului, nu avem nici tată, nici mamă. Tumultul vieții ne-a dus la răscruci cumplite. Am fost lăsate de izbeliște. Nu se vor mai împăca. Mama se va recăsători și eu nu voi mai ajunge niciodată, niciodată, la ușa casei părinților mei. Mama mea... Soțul ei va fi un străin, de altă naționalitate. Și tata, oh! Mi-a scris că nu e sigur dacă mă va mai vedea vreodată! Ticiu, ești un evreu nefericit, exact ca mine, închis în ghetou. Doamne Sfinte, poți să mă salvezi? Poți să-i salvezi pe ei? Pe ei toți. Oh, te rog, fă o minune! Acasă este o atmosferă așa de apăsătoare. Bimba este stresată, suprasolicitată și exasperată. Se chinuiește. Suferă din cauza copiilor, din cauza soțului ei și a rudelor. Din această cauză, nu putem nici măcar să râdem în casă. Și îmi tot aduc aminte că sunt la mila lor.

Viața este atât de mizerabilă. Mizerabilă, urâtă, rea, dar inima mea se umple încă de durere când mă gândesc... o să mor? Ce ne așteaptă în viitor? O, Doamne Atotputernic! Te-am rugat de atâtea ori și m-ai ascultat – te rog, pune capăt nefericirii noastre. Acum mă simt mai bine, plânsul mi-a alinat durerea. Ei mă rănesc cel mai mult. E adevărat că asta nu se întâmplă de azi, de ieri, ci dintotdeauna, dar...

oricum. Oamenii spun acum că mâncarea este lucrul cel mai important. Am mâncat bine, pe săturate – și mă simt așa de rău. Nu mi-e foame, dar mi-e foame de protecția cuiva.

Și Zyguś? Da, poate că de asta nu vreau să-mi iau rămas-bun de la viață. Mamă, nu te supăra pe mine. Știu că va fi o lovitură teribilă pentru tine, dar tu vei avea acum viața ta. Poate că o să mai ai și alți copii. Iar bunicii mei sunt bătrâni și obosiți, merită o bătrânețe mai bună. Uneori vreau să întreb de ce am venit pe capul lor. Dar acum sunt atât de istovită. Nu cred că vom avea o familie împreună în viitor; am avut acest vis timid, naiv. Nu sunt dezamăgită, dar m-am uitat de jur împrejur la lume și m-a înspăimântat cu pustietatea ei. Nimeni! Chiar nu este nimeni aproape? Și mama, întotdeauna atât de dragă, este mereu atât de departe, și va fi cu un bărbat care este un străin pentru mine.

Nu mai plâng. Bărbatul cu care voi fi eu va fi un străin pentru ea. Viața îi aduce pe oameni laolaltă și apoi îi desparte.

S-au certat și s-au ciorovăit

penele în jur au zburat

și-au sfărâmat micul lor cuib

și tot nu s-au potolit

pe jos s-au împrăștiat

pene, fulgi, iarbă și pleavă

ba chiar și în fân printre gunoaie

și-au spus cuvinte cât mai tăioase

și au zburat în pădure

să caute și să găsească

o casă nouă

uitând, ambele păsări,

de cei doi pui rămași între nuiile

15 mai 1942, vineri

Astăzi este o zi memorabilă. Am primit primii bani câștigați de mine. Sunt foarte mândră și nu vreau să-i cheltuiesc. Vreau să-i trimit lui Ticiu. O să văd.

Imaginează-ți, a venit astăzi. Am fost atât de fericită. Așa de fericită! A fost visul meu să-l văd astăzi, și a venit. Frumosul meu Kokoška, Zyguś al meu. Este cel mai dulce. Tăticuțul meu. Umărul pe care am plâns un timp. O, mă înțelege așa de bine, ca nimeni altul pe lume. Și știi, chiar a înțeles, așa cum știam. A mai spus că nu mă poate venera tot timpul ca pe o zeiță, că nu este un perpetuum mobile și așa mai departe. Și cred uneori, de exemplu astăzi, că sunt inepuizabilă și că această domnișoară nu se arată deloc în întregime. Doamne, Dumnezeu mare, știi cât de mult îmi place să-l îmbrățișez, să mă ghemuiesc lângă el, să mă țină în brațe. Este așa de drăgălaș, de încântător, de dulce! Totul este mai ușor și mai plăcut când sunt cu el. La revedere, dragul meu Jurnal, atât de multe senzații noi, senzații bune, așa cred, datorită ție, care „mă călăuzești în necunoscut“. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Sâmbătă

Te-am așteptat

cu răsuflarea tăiată aseară

cu ușa deschisă în lături

sub stelele strălucitoare

în nuanța lor cea mai dulce

cu mângâierea profundă a florilor

și grația parfumului lor

într-o intimă îmbrățișare

Briza șoptea spre lună suav

curând va veni iubitul meu

murmurul serii se încheiase

umbrele nopții pe cer lunecau

stele și flori se-ofileau sub ochii mei

și din păcate tu n-ai venit

Mâhnită e ultima privire

spre ceața îndepărtată

mâhnită e suferința

*după iubire și apropiere
și mâna întinsă de cineva
când spune adio în sfârșit
Mâhnită e așteptarea-n zadar
așa cum a fost și astăzi la poartă.*

*Totul a fost atât de frumos
cu flori și multe bomboane
vorbe de rămas-bun și strângeri de mână
precum cuvintele unui cântec banal
auzit distorsionat prin fereastră.*

*Un peron, zgomotos și aglomerat
Smucituri, scârțâit, zăngănituri,
sosește un tren
un geam se deschide din nou
la un vagon
o inimă-n piept sfărâmată*

*lacrimi abia înghițite cu greu
și trenul și eu și TU...*

*Portocale frumoase aurii
frumoase cuvinte de despărțire*

*la fel, priviri rugătoare, suspine,
cel mai frumos cuvânt este unul
cuvântul obișnuit – la revedere.*

Sunt atât de tristă. O să mă ajutați, Buluș și tu Dumnezeu.

18 mai 1942, luni

„Lumea este atât de frumoasă și mă simt atât de bine“ – asta i-am scris lui Buluś. O, așa de bine, așa de bine! Ziua de astăzi m-a recompensat pentru așteptarea de sâmbătă. A fost atât de încântător, așa de în spiritul lunii mai, atât de primăvărat! Mai este o lună atât de minunată! Zyguś este divin și dragostea e frumoasă! E greu să te desparți. Și mângâierile acelea... Oooh, poate că am să-l văd mâine.

La serviciu e bine. Norka are o problemă cu Julek. Mi-e milă de ea. Z o s-o vadă mâine. La revedere, dragul meu Jurnal. Îți trimit sărutări, așa cum îl sărut și-l îmbrățișez pe Zygu. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

19 mai 1942, marți

Mama mi-a scris o scrisoare. Este așa de plină de iubire, așa de drăguță. Mă simt așa de bine, sunt așa de emoționată. Spune că-l iubește pe Zyguś. Oh, este așa de bine, așa de bine, mamă. M-a chemat de departe într-un fel atât de sincer, cu atâta căldură. Trebuie să răspund acestei chemări pornite din inima unei mame. Mi-a vorbit despre grijile și bucuriile ei, despre speranțele ei. Sărmana de ea! Bunule Dumnezeu, te rog, apăr-o și trimite-i binecuvântarea mea. Noapte bună, dragă mamă. Dumnezeu ne veghează.

Astăzi a venit Noreńka. E într-un hal fără de hal. Irka și Lidka s-au împăcat. Nu pot să scriu despre asta, e dezgustător. Când mi-a vorbit despre asta iubitul meu Zygu, mi s-a făcut silă. Firește că este teamă. Uneori glumește și el despre asta. Dar știi, am vorbit despre „aventura“ lui Julek (totul este din cauza aventurii) și după aceea m-am gândit că Z, așa drăgălaș, apropiat și real cum este, se teme și el de asta. Se teme de cuvinte. Fie că nu vrea să spună prea mult, fie este prea evaziv. Și eu încă mai roșesc. De exemplu astăzi, nu a putut să-i spună acelui străin, un soldat, „Das ist meine Braut“*****. Eu aș fi spus în mod sigur. Dar mai este și altceva; ceva neprevăzut.

Între timp, mă îndrăgostesc tot mai mult de el. Dacă aș putea, aș relua relațiile cu prietenele mele, altfel voi deveni o pustnică.

Mi-e milă de Nora, probabil că-i vine așa de greu să ne vadă pe noi doi împreună. Dar, ca să spunem adevărul, „Sătulul nu crede flămândului“. Și poate că nu-mi pare așa de rău pentru ea cum ar trebui. Nu știu de ce, dar cred că este și greșeala ei. Ei bine, ceea ce contează este ca mama să fie în siguranță și Zyguś să rămână îndrăgostit și... nu pot, roșesc, dimineața aceasta a fost atât de minunată. Noapte bună. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

20 MAI 1942, MIERCURI

Sunt atât de egoistă, incredibil! Trebuie să scriu în fiecare zi. Chiar dacă sunt doar câteva cuvinte. Trebuie să repet că îl iubesc, pentru că nu știu unde se termină și unde începe. Ieri am fost puțin nervoasă. Dar gândește-te, Z a venit la fabrică să mă ia de la muncă și am mers ținându-ne de mână. Livezile sunt în floare, luna mai strălucește cu cerul său albastru și eu strălucesc de bucurie. Așa mă simt, chiar mă simt fetița lui și îmi place atât de mult!

Zośka lucrează la regiment. I-am spus Malkăi despre dor, dar numai în termeni generali. Este o fată drăguță, cumsecade. Am fost într-adevăr fericită. La revedere, vorbim curând... O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

21 mai 1942, joi

Oh, visul, visul, visul tinereții! Sunt obosită, sunt așa de obosită. Este o noapte minunată de mai. Atât de înmiresmată! Cerul este albastru-închis, dar nu trebuie să mă emoționez prea tare, pentru că dacă mă gândesc la... Brr...

Zyguś a fost nemaipomenit de binedispus astăzi, a râs tot timpul și a spus glume. Uneori mă gândesc că glumește intenționat, pentru că se simte stânjenit. Dar și eu mă simt stânjenită când îmi amintește că... ei bine, asta e. A spus că este foarte serios în privința aceasta; că ar vrea să mă culce în pat, să mă ia cu el (era pe peron). De ce spune lucrurile astea? Ei bine, n-are decât. De fapt, îmi place foarte mult. Lasă să spună, lasă să mă sărute, lasă să mă iubească, să mă iubească! La urma urmelor! Este adevărat? Ah, cât de drăguț este Klaus*****, chiar așa, cum rămâne cu el? Cred că ar fi culmea fericirii. Sunt așa de proastă. Dar tot doresc asta și... asta este.

Spui că mă iubești cu foc

Că ți-e tare dor de mine

Știi că nu se prea cade

dar o doresc și asta este

O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

23 mai 1942, sâmbătă

Întotdeauna sâmbăta. Ar fi fost mai ușor dacă aș fi scris acum câteva zile. Acum nu știu ce să scriu, de unde să încep. Ceva m-a necăjit teribil în ultimele zile. Am stat de vorbă cu Nora și în cele din urmă i-am spus că această trăsătură a lui Zyguș mă neliniștește. Una și alta. Dar odată, mai de mult, l-am întrebat pe Jaroška de ce este toată lumea împotriva noastră, de ce cred toți că este nostim, stupid, absurd? Nu mama, ea nu. Și aș vrea s-o îmbrățișez strâns pentru asta. Dar și Nora, chiar și ea. Știu că se gândește ce va fi când se va termina idila mea. Mă acuză că o iau prea în serios (are o părere mai clară în privința aceasta?), mă face să mă doară capul. Știu că nu este sigură, se îndoiește chiar că Z m-ar iubi. Și asta mă doare; cred că mă îngrijorează. Aceste detalii mărunte, neimportante...

Pentru că trebuie să știi că sunt geloasă, teribil, nesănătos de geloasă. Și cred că gelozia aceasta și nu complexul (care între timp a trecut) este ceea ce mă face să urăsc. Mă supără. Mă enervează în mod constant, neîntrerupt. Iar Zyguș spune uneori câte ceva fără să-și dea seama, lucru care mă doare teribil. Uneori, când mă supără prea rău, mă gândesc să fug. Să fug undeva, cât mai departe, să fiu departe de el, să nu văd nimic, să nu sufăr această durere. Dar sunt momente când știu că acest lucru nu este posibil. Când îl țin strâns, când este aproape, așa de aproape, simt că n-aș putea să mă despart de el pentru toate comorile din lume. Ar însemna să renunț la sufletul meu, la cea mai importantă parte a vieții mele.

Nora, greșești, tu ești diferită, dar mie nu mi-ar mai rămâne nimic.

Studiul, natura – toate astea sunt bune când dragostea este împlinită sau când nu ai trăit-o niciodată. Poate un singur lucru – poezia. Poeziile vor curge într-un șuvoi larg, ca lacrimile, ca dorul, ca disperarea și suferința.

Știam că părinții lui Zygu fac parte din atmosfera ostilă din jurul nostru, dar nu știam cât de mult sunt împotriva noastră și cât de important este acest lucru. Din cauză că se întoarce târziu acasă? Ce

altceva? Dar dacă Irka... Și ce-i cu asta? Dar știu, pentru că le iau o bucățică din el. Cine a mai auzit ca un băiat atât de tânăr să aibă o relație atât de serioasă? Înțeleg și nu le-o iau în nume de rău, dar sunt puțin necăjită din cauza asta, da și nu. Poate fi ceva foarte important sau fără nici o importanță. Îl iubesc pe Zyguś mai mult decât pe oricine altcineva. Este cel mai scump și este cel mai mult al meu. Nu vreau să-l bat la cap cu problemele mele, dar știu că nimeni pe lumea asta nu mă înțelege așa cum mă înțelege el. Când te doare inima, simți durerea în toate măduarele. Și de aceea necazurile mele mă dor și mai mult atunci.

Când Z este bun cu mine, totul este bine și luminos și plin de soare. Este mai, 23 mai – ce păcat că luna este pe terminate. Noptile sunt pline de stele. Sunt atât de îmbătătoare și eu visez atât de mult, visez, visez. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

24 mai 1942, duminică

O dimineată ca asta poate exista numai când ești tânăr, când ești îndrăgostit și când ești iubit. O, Doamne, a fost atât de uluitor! Am fost atât de aproape... nu, nimic nu poate schimba asta. Lumea este atât de crudă! Întotdeauna am știut asta. Dar e plăcut că Z are diverse aventuri și că-mi povestește despre ele... În orice caz, vreau să știu. O să inventez ceva. Dar de ce mi-ar păsa că sunt rele, nesincere, geloase, dacă Z este cel mai bun și cel mai dulce? La urma urmelor, nu sunt îndrăgostită de ele, ci de el. Și știu că visul meu se va împlini, la fel ca toate visurile, pentru că așa este destinul. Și așa va fi, dacă perseverăm, o să supraviețuim și o să fim o pereche fericită. Și n-am să mai fiu proastă; am să zâmbesc când voi vedea lucruri prostești. O, mamă, mama mea dragă! Tu și Zygu, vă rog, iubiți-mă! O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

25 mai 1942, luni

M-a luat la prânz de la fabrică. Și a fost minunat (oh, Dido este așa de enervant!). Toți tinerii, toată luna mai – asta ar trebui să fie oricum de ajuns pentru tine:

*Când aud vorbe atât de dulci
cuvinte atât de dragi, îngerul meu bun
fiecare este o scumpă comoară
la picioarele mele și fiecare
spune mai mult decât pagini întregi.
Dar când vreau și eu să spun
cât de frumoasă e noaptea de mai
cuvintele își pierd puterea
cuvintele sună chiar caraghios,
eu așa cred.*

Acum este o noapte minunată de mai! Cu o lună zâmbitoare. O, numai dacă ar fi și Z cu mine. Îmi pun mâinile invizibile pe tâmpile mamei și ale lui Ticiu. Dumnezeu Mare, ai grijă de ei și de noi. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

26 mai 1942, marți

Scriu la lumina lunii – literalmente. Povestea e în plină desfășurare. Știu, sau, mai degrabă simt că totul este din vina Zośkăi. Și știu de ce face asta – nu este vorba de cealaltă fată, ci despre schimbare, să mă despartă pe mine de el și... Nu mâine, joi. Nici nu pot să spun pe cine urăsc mai mult – pe ea sau pe ei. Așa a fost de la început. Brr. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu!

28 mai 1942, joi

Îl iubesc foarte mult pe Z. Este atât de athletic și sunt atât de impresionată! Pot să mă adăpostesc lângă el, pur și simplu să mă ghemuiesc lângă el – este așa de bine, de confortabil și... Dar să începem cu începutul. În fond, astăzi nu a fost o zi frumoasă.

Mai întâi de dimineață – întâlnirea, m-am făcut roșie ca sfecla și apoi am vorbit despre serviciu; apoi discuția cu Zyguś. După aceea a fost Maciek și în sfârșit acel complot dezgustător, care a evoluat în ceva de dimensiuni oribile și n-a dus la nimic. Pentru că toată această aventură cu Z este plăcută. Dar este și ciudată, o, atât de ciudată! Nu mi-am dat seama că poate fi așa.

Z spune că sunt apatică și inflexibilă și asta este, iar el caută mereu să găsească motivele pentru care nu-mi place să dansez. Și nu-mi place să dansez pentru că nu știu cum să dansez. Și când mă simt ca astăzi, când mă simt atât de ciudat, e ca un frison, ca un nu știu ce... iar eu sunt împotriva. La naiba, sunt oare cel mai mare porc de pe planeta Pământ? O, este așa de bine să-mi iau povara asta de pe piept, mă simt ușurată. Mă bucur că se simte bine când îmi vorbește atât de deschis, dar uneori mă doare, mă simt ca și când aș fi blocată la un nivel inferior și nu pot să-mi iau zborul. Dar după aceea uit tot ce este pe lume. Când îl îmbrățișez pe el, când mă lipesc de el cu tot corpul...

Cel mai greu este întotdeauna să ne luăm la revedere. Îl iubesc cumva cu tot corpul, și faptul că-l am aproape este ca și când aș avea lângă mine personificarea primăverii. Iar primăvara poate fi îmbătătoare! Este adevărat că femeile sunt periculoase primăvara? Da, femelele sălbatice. Nu și eu, mie îmi plac numai mângâierile cele mai nevinovate care mă fac să intru într-o stare ciudată și, dacă nu ar fi fost ora 9 seara, probabil că aș fi înnebunit și eu ca ele, dar... Ei, fată, nu înnebuni – ah, sunt îndrăgostită și asta este. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

2 iunie 1942, marți

Probabil, dar este greu de scris. Știi, acum am aflat ce înseamnă cuvântul „extaz“. Aproape că-l înțeleg. Nu se poate descrie; este cel mai bun lucru pe care-l pot obține două ființe care se iubesc. Am simțit pentru prima oară această dorință de a deveni un singur trup și... ei bine... de a simți mai mult, aș putea spune. Să mușc, să sărut și să strâng până dă sângele. (Și mai este și celălalt simptom.) Iar Zyguś a vorbit despre o casă și o mașină și despre ce este mai bine pentru mine.

Doamne, Dumnezeu, sunt atât de recunoscătoare pentru afecțiune și iubire și fericire! Scriu aceste cuvinte în mod diferit, mi le șoptesc în minte ca să nu le sperii sau să nu le sting cu suflarea mea. Să scriu o poezie, dar una însetată de sânge, o poezie de primăvară. Mama este singură, nici H nu este aici. Nu vreau să mă gândesc la nimic, vreau numai să doresc atât de tare, atât de pățimaș ca... știi. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

6 iunie 1942, sâmbătă

Zilele și atmosfera sunt schimbătoare. N-au trecut multe zile, dar prin mintea mea au trecut multe gânduri. Într-o dimineață m-am trezit și am știut că s-a întâmplat ceva. Pe acoperișul de vizavi au apărut două antene străpungând cerul albastru. Vedeam numai antenele și peticul de cer dintre ele și nimic altceva. De ce scriu despre asta? Pentru că vreau să-ți arăt că nu a fost un simbol care mi-a adus acest gând. Pur și simplu m-am trezit dintr-un vis, care mi-a spus să nu cred în marea mea fantezie iubită. De ce? Nu știu, m-am simțit pur și simplu matură și am considerat că această fantezie este infantilă, stupidă și irealizabilă. Prin urmare, așa este când privești lumea fără patimă – două antene pe cer. Și eu, cea atât de înțeleaptă, pot să râd batjocoritor, însă nu am energia și curajul necesare pentru asta... Încrederea mea s-a micșorat, dar acum a revenit și crește puțin câte puțin. Mă rog cu același zel ca și mai înainte. Nu acum. Ceea ce-mi doresc cel mai mult este visul. Vreau dorința, da, fiindcă doresc cu fiecare părticică a trupului meu, cu gândurile mele, cu imaginația. Chiar și cea mai inocentă carte mă stârnește, la fel și apropierea altor oameni și a noastră. Ah, mă lupt cu vise atât de oribile, de dezgustătoare. Și eu... și tu. O corabie care se clatină, alerg, prind viteză...și... și... să sar? Aș sări, dacă... aș sări de o mie de ori dacă el ar exista pentru totdeauna.

Astăzi nu l-am văzut pe Zyguś, este suprasolicitat de muncă, obosit și slăbit. Și e bine, e un noroc, pentru că tocmai acum eu debordez de energie. Lăcomia mea de viață mă face pătimașă. Aș dori să-mi folosesc forța într-o bătălie onorabilă. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

7 iunie 1942, duminică²⁴

Sunt împăcată. Nora și cu mine am făcut o plimbare lungă în cartier și am stat de vorbă. A fost prima persoană căreia i-am spus. Mi-am dat seama de povara care mă apăsa. Am răsfoit albumul drag și m-am simțit bine și, mai ales, liniștită.

Zygmunt a fost și el acolo, dar după aceea a plecat, n-ar fi trebuit să scriu. Am vorbit și despre Waldek. Este ciudat. Uneori mă întreb dacă nu sunt îndră... de el. Mă înec cu acest cuvânt. Și numai cu o jumătate de oră mai devreme inima îmi zvâcnea de teamă.

Oriunde privesc, este vărsare de sânge. Pogromuri atât de cumplite. Asasinate, ucideri. Dumnezeuule Atotputernic, pentru a n-a oară, mă smeresc în fața Ta, ajută-ne, salvează-ne! Stăpâne, Dumnezeuule, lasă-ne să trăim, Te rog, vreau să trăiesc! Am cunoscut atât de puțin din viață, nimic. Nu vreau să mor. Sunt speriată de moarte. Totul este atât de stupid, de meschin, de neimportant, de mărunț. Astăzi sunt îngrijorată că sunt urâtă; mâine poate că am să încetez să mă mai gândesc pentru totdeauna. Da, da, războiul este cumplit, sălbatic, sângeros. Simt că am devenit așa din cauza lui.

Gândește, mâine s-ar putea să nu mai fim

Un cuțit rece de oțel

Va luneca între noi

Dar azi este timp pentru viață

Mâine poate va fi eclipsă

Gloanțe poate vor șuiera și țiuu

Și vor urla – pavajul va fi scăldat

În sânge, cu zgură murdară și puturoasă

Zoaie de porci

Dar azi ești în viață

Ai timp să supraviețuiești

Sângele să ni-l amestecăm

Cântecul merge tot înainte

Cântul șuvoiului furios și sălbatic

Purtat de morții cei vii

Ascultă cum mușchii îmi tremură toți

Trupul meu spre tine vine orbecăind

Ar trebui să fie un joc sufocant, dar

Nu avem veșnicie destulă pentru atâtea săruturi.

Am fost întreruptă. Dar acest gând mă absoarbe. Merită efortul? Nu! Ascultă ce-ți spun, vine ceva. Ce? Nu știu. Dar va veni. Sau poate a și venit. Nu-mi iese din cap. Acum este momentul să mă gândesc la alte lucruri. Dumnezeu, iartă-mă, salvează-mă și apără-mă! Dumnezeu Mare, pune capăt războiului acum. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu. Cred în voi!

9 iunie 1942, marți

Încă mă simt puțin posomorâtă. Mă tem atât de tare pentru Jaroška. Tușește, trebuie dusă la doctor (are plămânii așa de slabi). Bunica refuză, eu îi spun că ar trebui, bunica crede că „ar trebui“ este ceva relativ. Și acum ce facem? E un copil mic. Ah, bunica nu merge niciodată la doctor, are această regulă, dar se poate aplica și în cazul unui copil care are toată viața în fața lui? Poate că trebuie pur și simplu ajutată, salvată? Poate chiar este bolnavă.

Acestea sunt cuvinte obișnuite și stupide – dar spune-mi, știi câtă disperare conțin? Copilul chiar se simte rău. Bimba o sâcăie îngrozitor, dar ea nu spune niciodată nimic. Situația aceasta nu este din cauza ei, alții i-au făcut asta, de ce este bunica atât de nedreaptă?

Astăzi chiar mi-a venit să plâng. Bunica e de părere că ar trebui să-mi cultiv ambițiile poetice. Am strigat:

– Bunico, nu înțelegeți!

Mama voia să mă facă scriitoare, dar poate cineva „să fie făcut“ scriitor? Of, oamenii ăștia nu înțeleg nimic. Și asta mi se spune tocmai acum, când încerc să încetez să mai scriu versuri. Pentru că nu vreau să scriu atunci când am ceva despre care să scriu și îmi vine s-o fac, ci atunci când pot, când trebuie. Nu știu cât de mult doare. Și omorurile și asasinatele continuă. Zyguš este singura adiere de primăvară și singura rază de soare. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

14 iunie 1942, duminică

Este întuneric, nu pot să scriu. Panică în oraș. Ne temem de un pogrom; de deportări. Oh, Dumnezeule Atotputernic! Ajută-ne! Ai grijă de noi; dă-ne binecuvântarea Ta. Vom persevera, Zyguś și cu mine, Te rog, Te rog, lasă-ne să supraviețuim războiului. Ai grijă de toți, de mame și de copii, amin. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

15 iunie 1942, luni

Nu am stare și sunt amețită. Mi-am petrecut toată ziua într-o spaimă cumplită. Sunt obosită, epuizată, disperată. Și mi-a fost atât de tare dor... Mi-e dor. Gândește-te numai, două zile și două nopți. Nopți întunecoase, cu un întuneric gros, gândește-te, m-am perpelit așa de rău. Mi-a fost atât de tare dor.

În timpul zilei m-am înecat cu atmosfera grea, amenințătoare a orașului mort. O, zilele sunt așa de dure. Nervii sunt întinși, vibrează de încordare, simțurile sunt și ele sensibilizate, murind de dor.

A fost Zyguś dulce? Nu știu dacă a fost deosebit de dulce, dar a fost delicios de masculin. Și în final am simțit că era în primul rând și cel mai mult bărbat. Simțeam asta pentru a doua oară. Am comparat senzația cu o carte. Am fost uimită că am putut. Îmi venea să râd cu voce tare, da, da, da, să râd bolnăvicios. Sentimente demne de zei și oameni în extaz. Îți vine să pleci. Nu! Nu! Vom persevera, nu-i așa? Da. Minunatul meu cap de primăvară, vom persevera!

A fost încântător. Când sunt cu el mă simt așa de mică, precum un copil, mă simt în siguranță. Acum este complet întuneric. Scriu pe întuneric, dar tot știu ce scriu.

Conversația despre buze nu a fost plăcută, dar nu a stricat nimic. Nimic și nimeni nu poate strica asta.

Dumnezeule Atotputernic, Te rog, continuă să ne salvezi. Numai Tu poți să ne aperi, și credința mea atât este de puternică! O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu!

Eu te-am născocit, fiorul meu amoros

Eu te-am născocit din gândurile mele

Semeni cu un fruct de primăvară-n pâng

*Trupul îmbrățișat de coapse, eu gem
pieptul gâfâie neconținut, eu plâng
Venele pulsează furioase de frică
cu un act sfânt, sfântă durere, sfântă mânie
binecuvântat fie simțul acesta
Am să te înșfac, strivesc, sufoc, jupoi
Te iau între coapsele mele
Voi fi darnică și generoasă
Te voi absorbi, te voi strivi și adora
Te voi săruta ca o mică târfă
Una adevărată, reală și luminată.*

Culmea imaturității! Îmi vine să-mi dau o palmă pentru asta, dar tot am să scriu. Diseară! Nu am scris o rugăciune. Am scris tot felul de prostii și nu m-am gândit la asta. Iartă-mă, Doamne! Către cine voi mai ridica mâinile, dacă mă abandonezi? În cine să am încredere? Sfinte Dumnezeule, Te rog, ocrotește-mă, pune mâna Ta pe creștetul celor care cred, care au nevoie de protecția Ta.

Dragă mamă, astăzi, în acest moment teribil, oribil, ești cu străinii și poate că e mai bine așa, poate ești mai în siguranță... dar dacă ai fi (Doamne ferește)... dacă am fi... nici nu vreau să spun. Și din nou, pentru a n-a oară, când copiii se cuibăresc lângă mamele lor, tu ești departe. Toate momentele importante, periculoase, cruciale din viață ne separă. Și tu, draga mea mamă, roagă-te pentru noi, roagă-te oriunde ești. Există un singur Dumnezeu. Te va asculta, roagă-te pentru copiii tăi orfani. Dumnezeu nostru este unicul și singurul, o mulțime de oameni au murit rostind aceste cuvinte, crezând în ele, iar eu sunt încă în viață, în viață și credincioasă.

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

18 iunie 1942, joi

Astăzi este ziua mea cea mare. Împlinesc optsprezece ani pe 18. Acum sunt adultă, dar nu știu prea multe. În viața mea a fost deja multă tristețe și suferință, dar și multă bucurie și iubire. Dar nu știu prea multe. Nu știu nici măcar ce ar trebui să știu. Oricum, în momentul de față mă simt bine, nu e chiar așa de rău, mulțumesc lui Dumnezeu.

Nora este o ființă dulce, bună. Suferă pentru că nu știe multe. Mi se pare ciudat felul în care ne simțim atrase una de alta, noi care suntem atât de „autocritice“. Îi place de Maciek. Asta ar fi minunat, nu-i așa?

Ce zi este azi? M-am lovit la cap. Apoi s-a adunat toată lumea și a fost foarte drăguț. Nora mi-a dat albumul, este complet, frumos legat, minunat! O, este ceva atât de dulce, de drăgălaș, de bun; ceva care ne înalță, ne face mai buni. Un alt vis împlinit. Nora, eu cred, iar tu știi că acesta nu este ultimul...

Zyguś mi-a dat ciocolată și două inimioare de turtă dulce, Irka, flori și parfum, Maciek mi-a trimis trandafiri și o felicitare în care-mi ura să mi se îndeplinească toate visurile.

Și eu? Eu ce pot să spun, uneori visez să devin vestită, să ajung pe culmi și să zbor în jurul lumii, dar nu numai în mintea mea. Și alteori îmi doresc să fiu o persoană obișnuită, o orășeancă, mamă. Și îmi doresc, îmi doresc atât de mult să am copii, copii fericiți și buni, drepecți, nobili și cinstiți. Cine știe care dintre aceste misiuni este mai nobilă, care dintre ele este mai dură?

O, mă simt atât de bine, mamă, și știu că-mi trimiți prin aer multe cuvinte dragi. Știi că am deja optsprezece ani? Da, și cred că-i iubesc pe cei pe care-i iubeam. Am decis să mă perfecționez de acum înainte. Mai este timp, mai pot deveni cineva. Cineva care să aibă o viață spirituală, care poate avea o astfel de viață, trebuie să aibă o bază pe care s-o construiască. Nu toate viețile se reazemă pe picioare frumoase. Și da, da, da... Trebuie s-o spun? Ei bine, da, așa va fi, așa cum se întâmplă cu grăunțele de nisip din cochilia scoicii, care devine

perlă. Suferința este perla iubirii. Am fost supărată pe Irka și pe Zygu. Nici nu-mi pot imagina un moment bun care să nu fie otrăvit de ceva. Dar a fost așa de dulce, e drept, atât de drăgăstos. Vine mâine. Dacă nu e vis, atunci o să zburăm sus...

Despărțirea aceasta m-a supărat.

Mâine mă duc la Nora să-l iau pe Kiciek.

Noapte bună, mamă, îți trimit sărutări, te îmbrățișez ca întotdeauna. Tu mă iubești cel mai mult din lumea asta. Urările tale sunt calea mea de urmat și viața mea este o binecuvântare. O să mă ajutați, Bulús și Dumnezeu.

19 iunie 1942, vineri²⁵

Și Dumnezeu l-a salvat pe Zygu. Nu mai știu de mine de bucurie. Au ridicat oameni toată noaptea. Au luat 1 260 de băieți. Sunt multe victime, tați, mame, frați. Oceanul sângelui nostru este roșu, iartă-ne păcatele noastre, ascultă-ne, Doamne și Stăpâne! A fost o noapte cumplită, prea cumplită pentru a fi descrisă. Dar Zygu era aici, iubitul meu, dragul și iubitorul meu. A fost așa de bine; ne-am cuibărit și ne-am sărutat la nesfârșit. Aproape am uitat de ziua de ieri, deși a fost ziua mea de naștere, așa că ar fi putut să mă cruțe de asta. Dar așa stau lucrurile. Așa este dispoziția lui, firea lui. Îi plac „femeile“. A fost acolo și Zoška, „vulpea roșcată“. A fost așa o prostie să le arăt poezia. Chiar și Z a spus așa. Ei bine, tocmai asta contează. Sunt momente când poți să vorbești și să scrii, dar nu să acționezi. Și este atât de încântător de plăcut, încât merită toată suferința. Dar uneori cred că nu merită, că o femeie care iubește trebuie să plătească un preț prea mare.

Noapte de iunie

însărcinată

cu întunericul dens

noaptea... care se-ntinde

deasupra capului meu.

Noaptea singurătății

A sosit. Sortitul meu s-a oprit

la căpătâiul patului meu

cu un chip chinuit

ghearele el și le-a înfipt
în creierul meu încleiat
iar eu am visat...

Gândurile mele golașe
de hainele lor despuiate
se-ntind pe sub tigva mea
în tăcere
și noaptea merge-nainte
nemiloasă la nesfârșit.

Mantia neagră și grea
a căzut dar se agață
de trup
tăcută și obstinată
buzele întredeschise
șoptesc cuvinte
cu aromă de iasomie
de muguri pocnind.

Gem
exasperarea încet ușurând
dulce fantezie

Zorii de zi...

O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

23 iunie 1942, marți

Din nou, cuvintele nu înseamnă nimic; din nou, cuvintele sunt ridicole. Ieri am cunoscut una dintre minunatele simfonii ale tinereții.

În cartierul nostru a fost un fel de pogrom. Buluś mi-a scris și mi-a spus să plec din oraș la Tłuste***** împreună cu Zyguś. A scris „împreună“. „Împreună!“ Ar fi atât de încântător, de dulce! Deși acum este absurd. Dar astăzi chiar și cele mai mari absurdități pot deveni realitate. O, dragul meu, Zyguś, o să plecăm împreună, tra-la-la-la ... aah! Bimba îți trimite salutări, iar eu îți trimit un sărut, Zyguś la fel. Rena. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

25 iunie 1942, joi

Unde să încep... Ei bine. Am să spun așa cum este. A venit un val de bine și de rău. Acum e bine, pentru că putem visa, ne putem săruta. Dar astăzi nu „ard“. Nu sunt ca un câine care se zbate să scape din lanț, chiar dacă sunt plină de dor. Asta pentru că astăzi Z a spus un lucru cumplit. A spus că vrea să-mi citească jurnalul, pentru că asta îl excită; îi oferă un stimul. Ascultă, dragul meu Jurnal, eu te iubesc, te iubesc, ești sufletul meu, ești viu într-o mie de amintiri ale mele, plângi cu lacrimile suferințelor mele vechi, dar nu te-am scris niciodată ca să devii un stimul pentru iubire! Trebuie să-mi sfâșii mereu părțile cele mai profunde din suflet, trebuie să-mi sângereze mereu inima pentru ca el să mă creadă și ca să găsească plăcerea în asta? Dar cum rămâne cu mine, de ce eu iubesc fără stimulare? (Îmi găsesc stimularea în visarea cu ochii deschiși.) Nu cred că viața este atât de idilică. Viața este plină de amărăciune, nu e nevoie să o cauți. Și de aceea Zygmunt a fost așa, exact așa. Pentru că a fost prea multă dulceață.

Când suferința ta

se duce la culcare

să n-o trezești

este atât de multă

durere în viață

e sursa tuturor relelor

când suferința ta

se duce la culcare

să n-o trezești.

Fii fericit, râsul

surâsul țin doar o clipă

Când suferința ta

se duce la culcare

să n-o trezești

este atât de multă

durere în viață.

Cred că, chiar dacă Z este bun și tandru și dulce (astăzi a fost chiar dulce), are ceva ciudat de calm în el. Nu este prima dată când mă gândesc la asta. Scriu și mă gândesc, și sunt furioasă, ca astăzi, dar imediat ce mă cuibăresc lângă el, imediat ce-l îmbrățișez, plutesc din nou prin aer. Ce să fac? Fanteziile sunt cele mai minunate. Se adevăresc toate; trebuie! Poți să iubești pe cineva și în același timp să-ți displacă? O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu!

Ziua următoare

Este foarte probabil să fie așa. Nu, nu pot să scriu despre asta astăzi, pentru că sunt furioasă. Z, cel care poate fi atât de scump, la fel de cald ca propria mea inimă, poate fi și foarte distant. Da, ieri a fost distant. A fost aspru cu mine, ciudat de posomorât. Mă bucur așa de mult că am poeziile mele! Poeziile! Le iubesc așa de mult.

Nu este adevărat, Z nu este deloc bun pentru mine! Spune niște lucruri... de exemplu, despre gusturile mele schimbătoare. Spune asta intenționat, ca să mă jignească, și când iubești pe cineva nu vrei să-l rănești. Viața este mohorâtă, dar bucățița noastră mică de cer era albastră. Acum nu a mai rămas nimic. În zile ca cea de astăzi, cred că vom fi nefericiți împreună. Dar gândul acesta mă doare foarte mult. O, Doamne, de ce doare așa de rău? Este cumplit, este așa de greu; aș vrea să fie deja sâmbătă. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

27 iunie 1942, sâmbătă seara

Seară de sâmbătă bună, pașnică, liniștită, binecuvântată. Sufletul meu s-a liniștit. De ce? Pentru că m-am cuibărit din nou lângă el, el m-a mângâiat și m-a făcut să mă simt fetița lui micuță. Am uitat de tot răul. Păcat că Zyguś a plecat acum. Aș putea să stau cuibărită lângă el mult, mult timp. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu!

28 iunie 1942, duminică

Acum este liniște și pace; sunt bine. Aș dori să mă cuibăresc din nou, să mă cuibăresc și să dorm. A fost ceva dincolo de cuvinte. El a fost. Nu știu ce scriu. Pentru că este întuneric. O, noapte atât de înmiresmată! A fost un zbor minunat, diavolesc și ceresc în același timp. Am făcut un pas mare înainte. Spre Z care este adorat de oameni! De ce, o, de ce numai peste cinci ani? După tot ce a fost astăzi, deja, deja astăzi! Mi se înmuiau picioarele. A fost așa de dulce ce a spus Z – sunt matură. Și a fost foarte dulce și cu Marysia, pentru că mie chiar îmi place această dulceață gen tati-mami. Poate chiar o prefer. Totul este atât de minunat. Divin și foarte omenesc. O, cât de mult aș dori să mă cuibăresc din nou lângă el și să spun „O, tati dragă!“ Acum mă duc să visez dulce și în pace. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu!!!

29 iunie 1942, luni

Așadar, să-mi spui, Zyguś, cum să supraviețuiesc aceste două zile, aceste două nopți? Fiecare oră durează de zece ori mai mult. O, trec așa de încet, sunt atât de oribile, de dureroase, de apăsătoare. Cum s-a ajuns la asta? Cum de s-a revărsat ceea ce s-a adunat, a crescut și iar a crescut? Și va fi mereu așa de acum înainte? Vom vrea mereu mai mult, și dacă da, când, oh, când? Pentru că astăzi nu vreau, dar trupul meu vrea, cere, revendică. Nu va fi așa în fiecare zi de acum înainte? Ciudat, parcă nu sunt în stare să mă uit înapoi la ce era înainte. M-am maturizat; m-am răscopt. E bine să te gândești, să dorești și să realizezi – dar cum? Totul mă sperie. Pentru că este un gând logic. Prea logic. Cum de mă pot gândi la asta ca la un lucru făcut sau pe cale de a se face, dar nu la cum să ajung acolo? Nu! Nu! Pur și simplu nu-mi pot da osteneala să mă gândesc. Și de aceea scrisoarea de la mama m-a lovit ca un târnăcop. Draga mea Buluś. Buna, iubita mea, știu că ai intenții bune. Știi pentru că și eu vreau, pentru că este destinul meu. Dar știi că este cu totul absurd, este cea mai mare iluzie de sub soare. Acum, numai acum când am citit scrisoarea ta, m-am gândit că nu există motive reale, serioase pentru asta. Ești o femeie care a trecut prin multe. Știi multe. Și îmi spui să fiu practică. Ești așa un copil! Să știi că ideile tale, așa cum mi le-ai prezentat, mi s-au părut, ei bine (ca să nu comit un păcat), pur și simplu de prost gust. Gândește-te, doi tineri și...

Zyguś îmi spune lucruri rele, îmi spune și altele dulci... E de părere că trebuie să ne despărțim, că peste cinci ani am să fiu cu zece centimetri mai înaltă și mai frumoasă. Dar nu voi fi nimic din toate astea. Întotdeauna sunt mai frumoasă după aceea – cu ochii strălucitori, cu buzele arzând și obrajii îmbujorați. Atunci este și Zyguś cel mai frumos. Prefer să dau la o parte toate obstacolele și să visez că este deja așa, că este... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

5 iulie 1942, duminică

Ne-am temut de asta, ne-au tot amenințat și în cele din urmă s-a întâmplat. De ce ne-am temut până la urmă n-am putut scăpa. Ghetoul. Azi s-a răspândit vestea. S-ar putea să rămânem aici; s-ar putea să nu rămânem. O, Doamne, mi-ai dat atât de multă speranță, atât de multă alinare – Îți mulțumesc pentru asta.

Este atât de cumplit. Nu știi cât de cumplit, nu știi nimic. O să vii cu mine, pentru că, firește, am să te iau cu mine, micuța mea oglinjoară. Gândește-te numai, ce a rămas în niște cărți vechi, îngălbenite, în pergamente acoperite cu scrieri, ce a trăit în legende, ce am aflat cu uimire la școală – toate astea s-au adevărit acum. Adevărul cel mai adevărat dintre toate. Și este atât de înfricoșător!

Ne este frică de deportare, se spune că au de gând să deporteze jumătate dintre oameni. Oh, Dido! Oh, Bimba! Dumnezeu Mare, ai milă! Gândurile mele sunt atât de sumbre, e un păcat chiar să le am în minte. Astăzi am văzut o pereche care arăta fericită. Fuseseră în excursie; se întorceau acasă, veseli și fericiți. Zyguś, dragul meu, iubirea mea cea mai sinceră, când o să mergem și noi într-o excursie ca a lor? Te iubesc la fel de mult cum îl iubește ea pe el. M-aș uita la tine la fel ca ea. Dar ea este cu mult mai fericită, asta este tot ce știu. Sau poate, oh, Doamne Sfinte, ești plin de mărinimie, copiii noștri vor spune într-o zi: „Mama și tata au trăit în ghetou“. O, cred cu putere în asta. O să ne salvezi, o, Dumnezeu Atotputernic. O să mă ajutăți, Buluś și Dumnezeu.

6 nu știu ce lună, luni

Este atâta teamă și îngrijorare, atât de multă amărăciune, încât mi-e și rușine să scriu despre cuibușorul nostru. Dar este dulce, fermecător, minunat. Este așa de bine să vorbești despre cuib. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

10 iulie 1942, vineri

La revedere, micuțul meu Jurnal! O să-mi fie dor de locuința aceasta. Să sperăm că Bunul Dumnezeu îmi va îngădui să te regăsesc aici. Dă-mi binecuvântarea ta de departe, mamă, și Tu, Stăpâne. Aduceți-mă curând înapoi (nu în ghetou). Casa noastră... am trăit atât de multe momente fericite aici, am avut întotdeauna amintiri dragi despre acest apartament, unde a înflorit și s-a maturizat iubirea mea. Sunt în mijlocul mutatului, este o harababură teribilă, trebuie să plec. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

15 iulie 1942, miercuri

Ține minte ziua aceasta; ține-o bine minte. O să le povestești generațiilor care vin. De astăzi, de la ora 8, am fost închiși în ghetou. Acum locuiesc aici. Lumea este despărțită de mine și eu sunt despărțită de lume. Zilele sunt cumplite și nopțile nu sunt mai bune. În fiecare zi apar alte victime, și eu mă rog întruna la Tine, Doamne Atotputernic, să mă lași să o sărut pe iubita mea mamă.

O, Preaputernicule, dă-ne sănătate și putere. Lasă-ne să trăim. Mă simt îngrozitor, Bimba e bolnavă. Speranța scade atât de repede. În fața casei sunt flori parfumate, dar cine are nevoie de flori? Și Zygmunt, știi, încă nu l-am văzut. Adică l-am văzut astăzi de departe, dar încă nu a venit aici. Doamne, te rog apără capul lui scump. Dar de ce nu pot să mă ghemuiesc lângă el? Păcat... Poate că el... Doamne, lasă-mă să o îmbrățișez pe draga mea mamă. O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

16 iulie 1942, joi

Probabil că vrei să știi cum arată un ghetou închis. Cât se poate de obișnuit. Sârmă ghimpată de jur împrejur, paznici la porți (un polițist german și poliția evreiască*****). Ieșirea din ghetou fără permis se pedepsește cu moartea. Înăuntru sunt numai ai noștri, cei apropiați, cei dragi. Afară sunt străinii. Sufletul meu este foarte trist. Inima îmi este cuprinsă de groază. Asta e viața. Mi-a fost atât de tare dor de Zyguś astăzi! M-am gândit la el tot timpul. Nu l-am văzut de o săptămână, mi-a fost dor de el și încă îmi mai este, pentru că vizita lui de astăzi nu a fost o vizită reală. Îmi era așa de dor de o mângâiere, nu știe nimeni cât de mult. Ne confruntăm cu o situație atât de cumplită. Vreau să primesc puțină mângâiere. Dar a fost ciudat și rece, probabil pentru că mai erau și alți oameni în apartament și era o asemenea dezordine. Poate că sâmbătă va fi mai bine... Da, trebuie. Acum am să visez ca mai înainte. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

18 iulie 1942, sâmbătă

Zilele trec. Toate sunt la fel, ca picăturile de ploaie. Serile sunt cele mai plăcute. Stăm în curtea din fața casei, vorbim, glumim și – inspirând mireasma grădinii – reușesc să uit. Uit ce doresc să uit. Că trăiesc în ghetou, că am atât de multe griji, că mă simt singură și sărmană, că Z este un străin pentru mine, că, deși îmi este atât de tare dor, nu pot să mă apropiu de el. La urma urmelor, nu este o relație așa cum au alte perechi.

Aici, în grădină, gânguresc porumbeii. Cornul lunii plutește silențios pe cer, florile răspândesc o aromă dulce, și când mă uit la toate acestea mă întreb de ce. Astăzi mi-a venit să plâng de trei ori. Am dat vina pe condițiile de trai, dar nu este adevărat! Iubirea poate înflori oriunde, iubirea prețioasă, plină de căldură... Și totuși, pe cărarea mea întotdeauna tremură umbrele. Ce înseamnă asta? De unde vin aceste umbre? Sunt umbrele norilor care plutesc deasupra? Nu, din nefericire nu, sunt umbrele unui chip înnorat sau, ei bine, nu merită să-l menționăm. Mă doare inima atât de tare.

Nu vreau să-i cer lui Dumnezeu nimic altceva, numai să supraviețuim. Dar pot să visez, de ce nu? Visez că-mi pun capul pe pieptul mamei și plâng așa de dulce, este așa de bine, exact ca acum... Mama nu este aici, dar Norka este, așa că am să mă duc la ea și am să plâng până îmi ies ochii din cap. Este un suflet drag, va înțelege. Mă duc. Nu vreau să văd alți prieteni. Irka a spus că va trece pe aici. La ce bun? Nu pot s-o sufăr. Nu vreau să reînnoim relația. Totul este stupid, forțat, calculat. Câteodată vreau să spun numai că nu-mi pasă, dar spun că-mi doresc să se sfârșească! La revedere, dragul meu Jurnal, am inima grea, parcă făcută din plumb. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Umbra mă sperie cel mai cumplit

Când de dimineață

o umbră clipește fără de veste

pe drumul din fața mea

Inima tresaltă în mine

privesc împrejur împietrită

nu poți privi o umbră în ochi

nu poți de cot s-o apuci

n-o poți atinge, să-i pui întrebări

nu știi nici măcar a cui este

Acest cenușiu târâtor, lunecos

Licărind și zvârcolindu-se straniu

Umbra mă sperie cel mai cumplit

O să mă ajutați, Bulus și Dumnezeu.

19 iulie 1942

Mâine este ziua de naștere a Norkăi. Vine și Irka, așa că nu va fi cum ar putea să fie. Dar va fi bine oricum, pentru că Zyguś, iubitul meu Zyguś, este din nou inimioara mea care bate; este încântător de dulce. Lumea este bună cu noi, chiar și în ghetou. Numai că eu sunt cam prostuță, mă simt cam stânjenită să merg acolo. Dar Z este chiar cel mai frumos și să mă cuibăresc lângă el, să caut protecția lui este cel mai bun lucru. Așa că astăzi sunt mult mai calmă. În acest apartament, și „asta“ este minunat. Acum voi avea gânduri dulci despre tot!

Mâine Norka împlinește optsprezece ani. Aș vrea să-i dau câteva din visurile noastre, ceva mai mult decât un album și niște flori, ceva ce nu i-a mai dat încă nimeni. I-am promis că o să-i cumpăr un aparat minunat de fotografiat când plecăm de aici și că o să mergem la munte, ca să o fac fericită pe prietena mea. Asta m-ar face și pe mine fericită.

o căsuță mică

cu obloane verzi

cu flori mereu înflorite

unde vom fi doar amândoi

Zyguś, iubitul meu, cel mai bun. Trimit săruturi tuturor și mulțumesc Bunului Dumnezeu pentru asta și scumpei mele mame, pentru că se roagă pentru noi. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

20 iulie 1942

Ziua de naștere a Norei. Ei bine? Știam că așa va fi. Dar acum am vorbit cu vecinii și mă simt ceva mai bine. Doamne Sfinte, apără-ne și salvează-ne! O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

22 iulie 1942, miercuri

Trebuie să scriu ca să-mi amuțesc durerea, să deschid rănilor și să las grijile să se scurgă afară. Sunt vremuri atât de cumplite, de mohorâte! Nu știm ce va aduce ziua de mâine. Ne așteptăm ca familii întregi să fie luate de aici. Bimba este bolnavă și epuizată, Jaroška e într-o stare cumplită, nici un cuvânt de la mama sau de la tata. Și nici cu Zygmunt nu este bine. Nu am vrut să recunosc că, de fapt, clocotesc de venin. Dar nu m-am putut opri. Și pentru că am dreptate. Am ochii plini de lacrimi de durere și-mi tremură vârfurile degetelor de furie.

Nu vreau să scriu despre detalii, căci poate aș scrie cuvinte mohorâte, deprimante, și ce rost are? Întotdeauna va fi la fel. E vina lui. Are dreptate, sunt ranchiunoasă și neajutorată în dragoste. Dar un lucru trebuie să se schimbe, o singură expresie – la urma urmelor, poate că „mutra“ nu spune tuturor și... nu! Când mă gândesc la asta sunt atât de furioasă, că nu mai vreau să-l văd niciodată. M-am săturat. Îmi astup urechile cu mâinile și închid ochii. Aș dori să profit de suferința mea ca să creez suferință, să mă îmbolnăvesc. Și are dreptate, el este cel mai înțelept dintre toți... Dar în visul meu este complet diferit. Visurile mele sunt dulci... O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

23 iulie 1942, joi

Ei bine, Noruška, draga mea, copilă dragă! Admir lumea ta, o și iubesc, dar, mă cunoști, un cuvânt sfărâmă totul. Noruś, mi-ar plăcea să studiez și să mă perfecționez, dar totul se reduce la un cuvânt. Știu deja cine ce merită, cunosc iubirea și ți-am spus adevărul (deși este prima dată când m-am gândit la el) – el nu merită. Dar nu este vorba dacă el merită sau nu, trebuie să iubești, să continui să iubești, nu poți să spui nu!

Știu, draga mea, că înțelegi totul, dar nu înțelegi cât de slabă sunt eu și cât de neajutorată, când mă confrunt cu... acest cuvânt. Ceea ce ți-am spus este adevărat, chiar dacă nu a spus nu, știu. Știu că regretă și este stânjenit. Și (asta e nostim) sunt exasperată. Dacă inimile ar putea fi vindecate de iubire! Dar nici chiar eu nu știu dacă mi-ar plăcea asta. Ceea ce doresc, Noruška, este să mă întorc la viață și să merg cu tine pe munte. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

24 iulie, 1942, vineri

Dumnezeule Mare, ajută-ne! Trebuie să plătim contribuția până mâine la ora 12. Orașul este în pericol. Credința mea este profundă și Te rog. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

25 iulie 1942, sâmbătă

Ziua următoare de dimineață! Aseară au venit ordnerii*****. Dido n-a plătit încă nimic. Nu sunt destui bani. O! De ce nu poate să plouă cu bani din cer? Este vorba de viețile oamenilor, la urma urmelor. Au venit vremuri cumplite. Mamă, nici n-ai idee cât de cumplite. Dar Dumnezeu are grijă de noi, deși sunt îngrozitor de înspăimântată, am încredere în El. Cred, pentru că în dimineața aceasta a venit o rază de soare prin tot acest întuneric. Mi-a fost trimisă de mama într-o scrisoare, sub forma fotografiei ei minunate. Și când mi-a zâmbit din fotografie, m-am gândit că Dumnezeu cel Sfânt are grijă de noi! Chiar și în cele mai sumbre momente există ceva care ne poate face să zâmbim. Mamă, roagă-te pentru noi! Îți trimit o mulțime de sărutări. O să mă ajutați, Buluș și Dumnezeu.

Seara!

Dragul meu Jurnal, bunul, iubitul meu prieten! Am trecut împreună prin vremuri cumplite, însă acum a venit momentul cel mai rău. Acum pot să fiu înspăimântată. Dar cel care nu ne-a părăsit atunci ne va ajuta și azi. Ne va salva. Ascultă-mă, Israele*****, salvează-ne, ajută-ne! M-ai apărut de gloanțe și de bombe, de grenade. Ajută-mă să supraviețuiesc, ajută-ne! Și tu, draga mea mamă, roagă-te azi pentru noi, roagă-te mult. Gândește-te la noi și cuvintele tale să fie binecuvântate. Mamă! Iubita, singura și unica mea, vin vremuri atât de cumplite. Te iubesc din toată inima. Te iubesc; vom fi din nou împreună. Doamne, apără-ne pe toți, și pe Zygu, și pe bunici și pe Jarośka. Doamne, în mâinile tale mă încredințez. O să mă ajutați, Buluś și Dumnezeu.

Însemnările lui Zygmunt

27 iulie 1942, luni

S-a terminat! În primul rând, dragă Jurnalule, te rog să mă ierți că hoinăresc în paginile tale și încerc să continui munca cuiva de care nu sunt demn. Trebuie să-ți spun că Renuška nu a primit ștampila pentru permisul de muncă de care avea nevoie ca să nu fie deportată, așa că a trebuit să rămână în ascunzătoare. Și dragilor mei părinți li s-a refuzat ștampila pentru permisul de muncă. Jur în fața lui Dumnezeu și a istoriei că-i voi salva pe cei trei oameni care îmi sunt cei mai dragi, chiar cu prețul propriei vieți. Ajută-mă, Doamne!

28 iulie 1942, marți

Părinții mei au avut norocul să intre în oraș. Se ascund în cimitir. Rena a trebuit să plece de la fabrică. A trebuit să-i găsesc o ascunzătoare cu orice preț. Am fost în oraș până la ora 8. În cele din urmă am reușit.

29 iulie 1942

Aktion a fost stopată pentru a doua oară, din cauza unei dispute dintre armată și Gestapo*****. Nu pot descrie în cuvinte tot ce s-a întâmplat în ultimele trei zile. Nu mai am energie pentru asta, după ce am alergat douăsprezece ore prin oraș. Aceste evenimente m-au zdruncinat până în adâncul sufletului, dar nu m-au doborât. Am o sarcină teribil de dificilă. Trebuie să salvez mulți oameni fără să am nici o protecție sau ajutor de la alții. Această povară se află numai pe umerii mei. Nu voi rezista prea mult și voi împărtăși soarta celor trei condamnați ai mei. Am dus-o pe Arianka de partea cealaltă.

30 iulie 1942

Astăzi se va decide totul. Îmi voi aduna toate forțele mintale și fizice și îmi voi atinge scopurile. Sau voi muri în această încercare.

Ora 5

La ora 5 Skrzypczyński îmi va da răspunsul definitiv. La amiază ne-au luat permisele ca să le ștampileze (împreună cu permisele soțiilor). Am decis să-mi risc documentul, deoarece credeam că este ultima șansă să o salvez pe Renuška. N-am avut noroc! M-au amenințat că mă trimit la Gestapo. După rugăminți îndelungate au renunțat în cele din urmă la această amenințare. Dar acest fals m-a făcut să pierd serviciul de la H.U.V. ***** La ora 8 voi afla dacă rămân sau nu. Am atras atenția.

Noaptea

O, Doamne! Ce oroare! Totul a fost în zadar! Drama a durat o oră. Nu am primit permisul. Nu-i așa că mi-am tăiat singur gâtul? Zosia a plecat! Acum sunt singur. Ce se va întâmpla cu mine? Este o mare întrebare. Am vrut să-i salvez pe părinții mei și pe Rena, dar în loc să fac asta, am dat eu însumi de neazuri mai mari. Se pare că aici este sfârșitul lumii. Dar eu încă sper.

31 iulie 1942

Trei împușcături! Trei vieți curmate! S-a întâmplat noaptea trecută la ora 10.30. Destinul a decis să-mi ia ființele cele mai dragi. Viața mea s-a terminat. Nu aud decât împușcături... împușcături. Draga mea Rensusia, ultimul capitol al jurnalului tău s-a încheiat.

Liceul de fete Maria Konopnicka din str. Grodzka 4, Przemyśl

Numită și Ariana, Jarośka, Jarka, Jara, Jarusia, Jarosia, Jakusia – sora Reniei.

Numită și Nora, Noruśka, Noreńka – cea mai bună prietenă a Reniei

Olga Skorska

Teritorii anexate de Germania nazistă în 1938 și 1939, înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial

Stanisław Jerschina – specialist în studii poloneze, profesor, fondator și director al Colegiului Profesorilor din Kielce

Ocuparea Lvovului a început în după-amiaza de 22 septembrie 1939.

Tovarăș (în limba rusă în original)

Jeszcze Polska nie zginęła (Polonia încă nu a pierit) – imnul național polonez

Haide, domniță, să stai la mine. (în limba rusă în original) (n.red.)

Ticio, Ticiu, Tusio – tatăl Reniei.

Oraș în voievodatul Stanisławow, centrul administrativ al districtului Horodenka, pe atunci sub ocupație sovietică, ulterior sub ocupație germană

Liceul Juliusz Słowacki din Przemyśl

Titlul și primul vers dintr-un cântec popular

Rena, Renusia, Renuśka – variante de la numele Renia. La fel și Aurelia.

Poezie de Julian Tuwim

Comandant (în limba rusă în original, n.red.)

Armata Roșie (în limba rusă în original, n.red.)

Poezie de Heinrich Heine

Traducere de Iosif Cassian-Mătășaru în Heinrich Heine, Poezii, Ed. Tineretului, 1965 (n.red.)

În acel moment, Szczepko (Kazimierz Wajda) și Tońko (Henryk Vogelfänger), actori într-o emisiune antebelică foarte populară, Wesola Lwowska Fala (Unda veselă din Lvov) erau de fapt la București; au trecut frontiera franceză de-abia la 9 martie 1940.

1 zlot are 100 de groși.

Olandezul (în limba germană Holländer) zburător

Oraș în apropiere de Przemyśl, situat pe atunci pe teritoriul voievodatului Lvov

Propoziție din romanul lui Henryk Sienkiewicz Prin foc și sabie

Dans popular polonez

3 mai – Ziua Constituției Poloniei; 1 mai – Ziua Internațională a Muncitorilor

„Lup“, în polonă. Se referă probabil la Holender.

Probabil aluzie la poezia lui Julian Tuwim, „Śmierć“ („Moartea“): „Tăcută ca un brici prin unt/ Ca o piatră aruncată în apă“

Dzidziu sau Dido, bunicul Reniei

Statele Unite au intrat în cel de-al Doilea Război Mondial în decembrie 1941, dar președintele Franklin Roosevelt a început mobilizarea pentru efortul de război prin denunțarea lui Mussolini, prin creșterea producției de echipamente militare din SUA și prin numirea a doi secretari de stat pro-intervenționiști.

Stai jos, stai jos imediat! (în limba rusă în original)

Oraș din URSS la granița cu China, centrul administrativ al Regiunii Autonome Evreiești, înființată în 1934

Primele versuri ale unui celebru cântec patriotic sovietic, „Cântec despre țara mea“, compus de Isaak Dunaevski, pe versuri de Vasili Lebedev-Kumaci, lansat în filmul *Cercul* din 1936

Oraș în voievodatul Stanisławów de pe Prut; între 1939 și 1941 a fost sub ocupație sovietică, apoi germană până în 1944, apoi ocupat din nou de sovietici, aflat acum în Ucraina

Bulczyk, Buluś, Bunia – mama Reniei

Probabil aluzie la ZSSR – abrevierea în limba polonă pentru URSS. Renia a scurtat-o la ZSR, vrând să însemne „Zygmunt Schwarzer Renia“.

Zygu, Zygo, Zyguś, Zyguśka – diminutive de la numele Zygmunt

Głos Radziecki (Vocea sovietică) – ziar sovietic în limba polonă publicat la Kiev între 1939 și 1941

Jan Brzoz (1900–1971), scriitor, publicist, comentator radio, activist comunist, unul dintre fondatorii literaturii proletare din Polonia. Copiii, publicat în 1936, descrie viața unui băiat, vânzător de ziare din Lvov.

Tinerețea lui Pușkin (Iunost poeta) – film sovietic, producție 1936, regizor Abram Narodițki, cu Valentin Litovski în rolul principal

Fotografia a fost inventată în 1839, la doi ani după moartea lui Pușkin. Probabil că autoarea se referă la o fotografie a portretului său pictat.

Maimuță (în limba rusă în original)

Renia a repetat această dată pentru două însemnări separate.

Piszemy sami (Scriem noi înșine) – probabil o revistă

Autoarea a făcut mai multe greșeli în privința datelor și a zilelor săptămânii. 8 decembrie 1940 a fost duminică.

Din *Neue Gedichte* (1844) de Heinrich Heine (1797–1856)

Traducere de Iosif Cassian-Mătășaru (n.red.)

28 decembrie 1940 a fost sâmbătă.

Excelentă, foarte bună (în limba ucraineană în original)

17 ianuarie 1941 a fost vineri.

21 ianuarie 1941 a fost marți.

Liga pentru Apărarea Antiaeriană și Antigaz a existat până în 1939.

Osoaviahim (Uniunea Societăților pentru Acțiune Comună în Apărare și în Construcția Aviației Chimice din URSS) a fost o organizație paramilitară, înființată în 1927, care se ocupa în special de arme, automobile și de aviație. În 1951 și-a schimbat denumirea în DOSAAF (Societatea Voluntară pentru Cooperare cu Armata, Aviația și Marina).

Baladă de Adam Mickiewicz

10 februarie 1941 a fost luni.

11 februarie 1941 a fost marți.

16 februarie 1941 a fost duminică, așadar nu este clar dacă Renia a scris această însemnare sâmbătă, 15 februarie sau duminică, 16 februarie.

Această consemnare este, de fapt, din 17 februarie.

Dramă de Juliusz Słowacki

Dramă de Juliusz Słowacki

Cartier din Lvov cunoscut pentru spitalul său de psihiatrie

Este de fapt consemnarea din 5 martie.

Este de fapt consemnarea din 6 martie.

Este de fapt consemnarea din 7 martie.

Taras Șevcenko (1814–1862), poet național ucrainean

Ar trebui să fie: Du hast [Diamanten und Perlen] [. . .] die schönsten

Augen... / Mein Liebchen, was willst du mehr? [Ai diamante și perle/
Ochii cei mai frumoși / Iubita mea, ce vrei mai mult?]. Din poezia Die
Heimkehr, LXII de Heinrich Heine (1827)

Eu sunt a ta/ Tu ești al meu (în limba germană în original)

Cuvinte scrise invers – „hai să mergem la un hotel“

Mama Reniei și a Arianei a fost botezată la 20 ianuarie 1940. Și-a
schimbat numele în Mariana Leszczyńska mai târziu, după ce a
obținut documente false la Varșovia.

Miroslaw Mochnacki (1904–1970), expert în analiză matematică,
algebră și calculul variabilității. A predat matematica la Școala
elementară Juliusz Słowacki din Przemyśl din 1934.

Referire la versurile din Străbunii de Adam Mickiewicz (Marea
improvizație, partea a 3-a)

4 aprilie 1941 a fost vineri.

5 aprilie 1941 a fost sâmbătă.

Poate fi eventual o referire la un vals din 1931 intitulat Cămăruța
(versuri – Tadeusz Kończyc, muzica – Wiktor Krupiński).

18 aprilie 1941 a fost vineri.

19 aprilie 1941 a fost sâmbătă.

Cântecul XXXIII din Cartea Cântecelor (1827). Incipit: Sie liebten sich
beide, doch keiner

Al Treilea Reich a atacat Uniunea Sovietică la 22 iunie 1941.

15 iulie 1941 a fost marți.

Întrucât ziua consemnării anterioare a fost incorectă, ziua următoare
ar fi trebuit să fie miercuri.

28 iulie 1941 a fost luni.

11 august 1941 a fost luni.

12 august 1941 a fost marți.

Poate că Renia se referă la Werner May, autorul lucrării Deutscher National-Katechismus.

10 septembrie 1941 a fost miercuri.

Poezii inspirate de valsul Dunărea albastră, compus de Johann Strauss în 1867

În acea zi a început anul 5702 din calendarul evreiesc.

Bimba este bunica Reniei.

Oraș din Polonia situat la 70 de kilometri de Przemyśl, cu o importantă comunitate evreiască înainte de al Doilea Război Mondial (n.red.)

Sat în apropiere de Zaleszczyki, acum în Ucraina

Noiembrie are 30 de zile. Luni era deja 1 decembrie 1941.

8 decembrie 1941 a fost luni.

Parafrază după Pan Tadeusz de Adam Mickiewicz

23 decembrie 1941 a fost marți.

Probabil: o zi și jumătate

24 ianuarie 1942 a fost vineri.

Aluzie la textul unui cântec de Julian Tuwim (versuri) și Henryk Wars (muzica), cântat de Hanka Ordonówna în filmul lui Mieczysław Krawicz Spionul mascat (1933)

Ar fi trebuit să fie 16 martie 1942.

11 martie 1942 a fost miercuri.

Această consemnare a fost făcută de prietena Reniei, Nora.

Ar putea fi o referire la Antek din romanul lui Władysław Stanisław Reymont Țăranii și la personajul principal din lucrarea lui Józef Birkenmajer Opowiadania Margoški (Povestirile Margoşkăi).

Cuvintele lui Lev Troțki

Acest cuvânt apare de mai multe ori în jurnal, dar semnificația lui nu este niciodată clară. Poate că este un termen special al celor doi, Renia și Zygmunt, o metaforă pentru relația/iubirea lor.

Citat dintr-un vals cunoscut, intitulat Gwizdżę na wszystko (Nu-mi pasă de nimic), versuri de Krzysztof Lipczyński și muzica de Jan Markowski, interpretat de Mieczysław Fogg

26 aprilie 1942 a fost duminică.

Protagonist al seriei de romane Viața lui Klim Samghin, de Maxim Gorki, în care se descrie viața intelectualității ruse la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea. Traducerea poloneză efectuată de Karolina Beylin a fost publicată în anii 1929–1930.

Primele două versuri se referă la poezia lui Rajnold Suchodolski, Śpiew (Cântare), scrisă în timpul Răscoalei din Noiembrie: „Bun venit, zori de mai/ Luminează Polonia noastră“.

6 mai 1942 a fost miercuri.

8 mai 1942 a fost vineri.

Cuvinte scrise invers, de la dreapta la stânga

Aceasta este logodnica mea (în limba germană în original)

Nu este clar la cine se referă Renia aici.

Oraș din Polonia înainte de război (lângă Zaleszczyki), comună în timpul ocupației germane

În multe ghetouri existau unități de poliție evreiești, înființate din ordinul nemților. Acestea păzeau ghetoul, strângeau banii și impozitele, adunau oamenii pentru muncă forțată etc. Oficial făceau parte din Judenrat, dar erau adesea priviți cu suspiciune de membrii acestuia, la fel ca și de locuitorii evrei ai ghetoului.

Membrii poliției evreiești din ghetou (Jüdischer Ordnungsdienst).

Referire la una dintre cele mai importante rugăciuni din iudaism, Shema Yisrael („Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeuul nostru, este singurul Domn“).

Se referă cel mai probabil la încercarea de a distruge ghetoul întreprinsă de locotenentul dr. Albert Battel (1891–1952) din Wehrmacht. Pentru că a salvat aproximativ o sută de evrei din ghetoul de la Przemyśl, Yad Vashem l-a inclus în 1981 printre cei „Drepti între Popoare“.

Heeres-Unterkunft-Verwaltung răspundea de administrarea locuințelor militare.

POSTFAȚĂ, NOTE, MULȚUMIRI de Elizabeth Bellak

POSTFAȚĂ

Eu am petrecut vreo două săptămâni în ghetou, care se afla într-un cartier sărăcăcios, dărăpănat, numit Garbarze, la nord-vest de apartamentul bunicilor noștri. Naziștii le-au dat evreilor 24 de ore să se mute acolo și au permis fiecărei familii să ia numai 25 de kilograme de bagaje. Bunicii mei, Renia și cu mine ne-am luat hainele cele mai practice pentru iarnă și pentru vară, încălțăminte cea mai rezistentă și câteva paltoane, în cazul în care nu vom primi blănurile înapoi. Bunicul a îndesat cât de mulți dolari de aur a putut într-un colț al valizei, sperând că paznicii nu-i vor găsi. Argintul era îngropat în siguranță în pivniță; bunicul și bunica aveau să-l recupereze după război.

La 27 iulie a început o Aktion în cadrul ghetoului din Przemyśl; dacă nu puteai dovedi că ai loc de muncă într-o activitate esențială sau într-o funcție administrativă – și după aceea să primești o ștampilă aplicată de Gestapo pe permisul de muncă – erai forțat să pleci din ghetou în lagăre sau la moarte. Numai 5 000 de evrei urmau să primească ștampila, iar Zygmunt și Maciek au avut norocul să fie printre ei. Din păcate, sora mea, bunicii și cu mine nu am fost.

A doua zi, Gestapoul a înconjurat ghetoul din Przemyśl și a început să facă arestări; 6 500 de evrei au fost încărcăți în vagoane pentru vite și trimiși în lagărul morții de la Bełżec, cam la 100 de kilometri nord-vest de oraș. Alți 2 500, despre care s-a stabilit că erau prea bătrâni sau slăbiți, au fost duși cu camionul în pădurea Grochowce, care înconjură orașul Przemyśl. Acolo au fost împușcați în ceafă și îngropați într-o groapă comună.

Sora mea și cu mine nu am fost în nici unul din aceste grupuri. Cumva – nu știu cum și nu mi-a spus niciodată – Zygmunt a reușit să-i strecoare pe Renia și pe părinții lui în podul unei case de trei etaje de pe strada Moniuszko 10, unde locuia unchiul lui, pe nume Samuel Goliger, membru în Judenrat. Eu nu am fost cu ei. Zygmunt m-a scos afară înaintea lor și ne-am strecurat pe lângă zidurile ghetoului ca să încercăm să ajungem la cea mai bună prietenă a mea, Dzidka.

Cred că am plecat de dimineață devreme, dar spun asta pornind dintr-

un loc al memoriei mele de unde am reluat de mii de ori fiecare amintire. Este același loc în care am căutat ultimele amintiri ale surorii mele, deși se șterseseră între timp. Cum de am uitat să-i spun la revedere? Ce expresie avea chipul ei? Ce mi-a spus? Aș da orice să-mi amintesc ultimele cuvinte pe care ni le-am spus una alteia.

Îmi amintesc când mi-am văzut bunicii pentru ultima oară. Înceau să-și facă curaj, când Zygmunt mi-a făcut semn că era timpul să plec, că trebuia să ies, că nu mai aveam timp. Bunica, pe care o iubeam atât de mult, s-a întors și și-a dus mâinile la față. Bunicul a îngenuncheat, mi-a pus mâinile pe umeri și m-a privit în ochi. Apoi mi-a dat o cutiuță colorată cu un mâner ca un lanț. Era un fel de cutie închisă ermetic, perfectă pentru dus mâncarea, ca și când aș fi fost o fetiță care mergea la școală pentru prima dată, nu un copil care fugea ca să-și salveze viața.

– Ți-am pus înăuntru douăzeci de galbeni, mi-a spus. E tot ce am. Indiferent unde te duci, poți să-i vinzi oricând și să faci rost de bani.

Bunica s-a apropiat de mine cu un pardesiu albastru subțire, pe care îl purtam numai în serile de vară. Mi l-a pus pe mâneci, având grijă să nu șifoneze rochia roz pe care o purtam, apoi l-a încheiat. Bunica și bunicul m-au îmbrățișat lung și apoi m-au condus spre ușa spre grădină, unde aștepta Zygu.

Nu știu ce s-a întâmplat cu ei, dar sunt sigură că au nimerit în groapa aceea comună din pădurea Grochowce. Erau prea bătrâni pentru ca naziștii să-i mai ducă într-un lagăr.

Nu știu exact cum m-a scos Zygmunt din ghetou, dar m-a dus cumva direct la casa familiei Leszczyński. Era un apartament la parter în apropiere de fabrica de cafea a domnului Leszczyński, dar în altă parte a orașului decât magazinul bunicilor mei, decât școala și patinoarul. Dzidka, prietena mea cea mai bună din lume, era acolo și mă aștepta, împreună cu părinții și cu cele două surori ale ei.

Nu știu cât timp am stat acolo. Cred că nici nu înțelegeam de ce eram acolo. Tot ce știu este că, deși eram cu Dzidka și cu familia ei – pe care o iubeam și în care aveam încredere – eram îngrozită. De câteva ori pe zi cineva lovea cu pumnii în ușă și voia să percheziționeze apartamentul. Domnul și doamna Leszczyński îmi făceau semn să mă

ascund sub pat și șopteau: „Să nu scoți nici un cuvânt. Să nu respiri. Venim înapoi să te luăm“. Și închideau ușa.

Mă făceam ghem sub pat, cu inima grea, încercând să-mi înăbuș lacrimile.

– O clipă! striga doamna Leszczyński spre persoana care era de partea cealaltă a ușii.

Apoi domnul Leszczyński deschidea ușa și spunea câteva cuvinte, după care se făcea liniște. Ușa se închidea. În următoarele două ore sau o jumătate de zi eram în siguranță.

Aveam încredere în familia Dzikăi și încă și mai mult în Zygmunt. Știu că ar fi făcut tot ce i-ar fi stat în putință s-o țină pe Renia în siguranță – indiferent dacă mai era încă în podul unchiului său sau oriunde o fi mutat-o, așa cum m-a mutat și pe mine. O iubea pe Renia și-i promisese mamei noastre că o va proteja.

Firește, cunoașteți restul poveștii Reniei. Oricât s-a străduit, Zygmunt nu a putut s-o salveze. Frumoasa mea soră a fost ucisă la 30 iulie 1942, împreună cu părinții lui Zygmunt.

Am aflat abia câteva săptămâni mai târziu ce se întâmplase cu ea. Chircită sub pat în apartamentul părinților prietenei mele, nu știam că cineva le spusese nemților că în podul casei domnului Goliger se ascundeau trei evrei, că Gestapoul intrase cu forța, iar Renia și părinții lui Zygmunt fuseseră scoși afară și împușcați.

Poate că familia Leszczyński aflase imediat, dar nu știu sigur. Tot ce îmi amintesc este că, în timp ce stăteam ascunsă în apartamentul lor, îngrozitor de înspăimântată că va veni Gestapoul, mă va lua și mă va duce departe de familie, de protectori, de prietena mea cea mai bună și de viața care devenise atât de tristă, îmi era cumplit de dor de mama. Era o durere ascuțită, pe care Renia o simțise în fiecare zi, începând din 1938.

După ce am stat o săptămână în apartamentul familiei Leszczyński, domnul Leszczyński mi-a zis că era timpul să plec.

– Mergem la gară, a spus.

Nu am întrebat de ce. Mi-am pus aceeași rochie roz pe care o purtam când plecasem de la bunicii mei, mi-am înfășurat pardesiul bleu în jurul trupului și am luat cutia pentru mâncare în care bunicul îmi pusese monedele. Mi-am adus aminte de ultimele cuvinte pe care mi le-a spus, de sclipirea blândă din ochii lui, întrebându-mă ce trebuie să fi simțit când mi le dăduse. Probabil știa că viața lui se terminase și că era posibil ca și viețile celor două nepoate ale lui să se încheie curând.

Nu mai țin minte drumul până la gară, nu-mi amintesc nici unde m-am urcat în tren sau dacă m-am urcat. Au trecut aproape optzeci de ani de când am plecat din Przemyśl și mi-au trecut prin minte atâtea mirosuri, imagini, întâlniri și conversații, încât uneori este greu să le deosebesc pe unele de altele. Și nu m-am mai întors niciodată în orașul bunicii mele. Nu pot. Este o emoție prea puternică pentru mine.

A trebuit să schimbăm trenul la Cracovia, domnul Leszczyński și cu mine am coborât cu grijă. Mă ținea strâns de mână și am pornit drept spre agenții de la Gestapo, îmbrăcați în cunoscutele lor uniforme cenușii cu epoleți. Aveau câini lângă ei. Nu era ceva neobișnuit să vezi agenți ai Gestapoului, mai ales într-un loc public precum o gară, dar aici era ceva diferit. Nu aveam documente, așa că nu puteam să dovedesc că nu sunt evreică. Dacă domnul Leszczyński ar fi fost prins că încerca să treacă clandestin cu o evreică ar fi fost trimis la moarte.

Am continuat să mergem, în timp ce inima îmi bătea cu putere în piept. Când ne-am apropiat, unul dintre nemți i-a aruncat o privire domnului Leszczyński, pe mine ignorându-mă total, apoi s-a întors către colegul său și și-au continuat conversația. Am răsuflat adânc, am trecut pe lângă ei și apoi am așteptat – după cum mi s-a părut mie câteva ore – trenul spre Varșovia.

Astăzi, trenul face de la Cracovia la Varșovia cam două ore și jumătate. În timpul războiului, probabil că făcea de două ori pe atât. Nu-mi amintesc călătoria – ce am văzut pe fereastră, dacă am dormit, ce mi-a spus tatăl Dzikăi, nici chiar dacă știam unde mergem. Însă la un moment dat am ajuns la Varșovia, iar când trenul s-a oprit m-am simțit mai neliniștită ca oricând în viața mea. Eram într-un oraș cunoscut, aici urcasem pe scenă și recitasem poezii când aveam numai opt ani, dar mama – persoana care mă făcea să mă simt în siguranță și mai iubită ca nimeni altcineva în lume – parcă era la mii de kilometri

distanță.

Când s-au deschis ușile trenului, mi-am luat cutia pentru gustare și m-am uitat de jur împrejur. Pe peron nu erau nici ofițeri Gestapo, nici câini.

În schimb, erau o mulțime de oameni care se grăbeau să ajungă de la un tren la altul, și se părea că nimeni nu se uita la fetița cu pardesiu subțire care ducea o cutie mică pentru gustare. Dar cineva s-a uitat. În timp ce pășeam împreună cu domnul Leszczyński pe peron, un tânăr în haine de stradă a făcut un pas înainte și a ridicat mâna ca să ne oprească.

– Ai venit aici cu un copil de evreu? a strigat el. Te reclam!

Domnul Leszczyński mi-a pus brațul pe umeri și m-a tras mai aproape în timp ce se îndrepta spre bărbat, dominându-l:

– Pleacă dracului de aici, că dacă nu, te ucid pe loc, a spus.

Au urmat cam cinci minute de tăcere, dar domnul Leszczyński nu s-a clintit. Stătea acolo și s-a uitat o dată în jos să fie sigur că nu pășisem nimic. Omul s-a uitat la el, apoi s-a întors și a luat-o la fugă. Nu știu cine era. Nu știu de unde sau de ce a crezut că sunt evreică. Tot ce îmi amintesc este că domnul Leszczyński și cu mine am plecat de pe peron, am ieșit din gară și am ajuns pe străzile aglomerate din Varșovia, vechiul meu oraș care se schimbase foarte mult.

Domnul Leszczyński m-a dus direct acasă la prietenii mamei mele, familia Bereda. Aceștia locuiau într-o clădire frumoasă de pe strada Ossoliński, lângă Grădinile Saxone. Nu-i mai văzusem niciodată pe domnul și pe doamna Bereda, așa că fețele lor zâmbitoare, brăzdate de lacrimi erau pentru mine înfricoșătoare și necunoscute. Nu aveam încredere în nimeni. Dar dintr-odată am văzut chipul care mă obsedase în gânduri și în vise și am simțit cum dorul care mă mistuia de luni de zile mi s-a revărsat în suflet ca un torent. Am scăpat cutia de metal și am căzut în brațele mamei mele plângând. Și atunci mi s-a sfărâmat inima, căci știam că trăiesc ceva de care sora mea nu avea parte. Mama a aflat probabil în acea zi de la domnul Leszczyński că Renia era moartă, dar nu mi-a spus până nu a verificat chiar ea, câteva săptămâni mai târziu. Cu ajutorul soțului nepoatei doamnei Bereda, un aristocrat ungur pe nume Von Anderle, și însoțită de acesta, și-a

adunat hârtiile și a pornit în lunga călătorie spre Przemyśl. Călătoria aceea cu trenul trebuie să fi fost cea mai grea din viața sărmanei mele mame; spera, împotriva oricăror argumente logice, că fiica ei cea mare putea fi în viață, dar știa în adâncul sufletului care era oribilul adevăr.

Nu s-a dus la apartamentul unde locuiseră părinții ei înainte de a fi trimiși în ghetou, așa că nu a văzut că pianul nu mai era, nici că în bufetul din sufragerie nu mai erau farfurii și argintărie. Nu a văzut biroul gol la care semnase tatăl ei atâtea contracte. Dar în timp ce era la Przemyśl cineva i-a dat o mică amuletă pe care o purtase Renia. Cred că abia atunci mama a acceptat realitatea, că sora mea nu mai era.

Mama s-a întors la Varșovia și m-a luat de la mănăstirea unde mă lăsase temporar. Am luat împreună troleibuzul spre camera pe care o închiriasse într-un apartament din Żoliborz, un cartier foarte frumos de lângă Varșovia. În următoarele câteva săptămâni, cunoștințele doamnei Bereda mi-au făcut rost de documente, mi-au dat o identitate nouă și am fost botezată în religia catolică de același preot care o botezase și pe mama. Și uite-așa, acum eram catolică, cu o nouă zi de naștere: Elżbieta Leszczyńska. Și uite-așa, Shirley Temple a dispărut.

Deși locuiam împreună cu mama în afara ghetoului, deghizate ca poloneze catolice, tot vedeam și simțeam războiul în fiecare zi. Pentru că mama trebuia să muncească, în timpul săptămânii eu locuiam și studiam la școala unei mănăstiri, iar în weekenduri mă lua și mă ducea acasă. Duminica mergeam la biserică, îmbrățișând religia care ne salvase viața. Luam troleibuzul până la biserică și înapoi, așa cum făcea mama în fiecare zi de lucru. În timpul războiului, troleibuzele erau împărțite în două, în partea din față stăteau germanii, în spate, polonezii.

Într-o zi când am ieșit de la biserică, intenționeam să luăm masa acasă la șeful mamei, care se numea Kosiński. Troleibuzul pe care-l luaserăm a pornit, iar noi ședeam așezate confortabil în spate. Apoi troleibuzul a încetinit și s-a oprit pe traseul lui obișnuit, care trecea prin apropierea zidului ghetoului din Varșovia. Acolo era un camion militar german, cu motorul mergând. Dintr-odată, ușa din dreapta a camionului s-a deschis, a coborât un soldat nazist și s-a îndreptat direct spre troleibuz. Ținea un pistol în mână.

– Toată lumea jos! a urlat el în germană. Germanii de-o parte, polonezii de partea cealaltă. Jos!

Mama m-a apucat de mână. Pe atunci se organizau așa-numitele łapanka, ceea ce însemna „arestare în masă“. Acest procedeu, instituit încă din 1939, când nemții ocupaseră Polonia, se desfășura în felul următor: oamenii erau scoși de undeva – de exemplu, dintr-un troleibuz – și separați în două grupuri, un grup era obligat să se urce în camion și era dus într-un lagăr de muncă. Acolo acești oameni ajutau la efortul de război al Germaniei, săpau, dădeau cu lopata, pavau străzi, lucrau în fabrici sau începeau să fie bătuți, înfometăți și uciși.

Văzusem asta la Przemyśl, iar mama, la Varșovia. Nu era nimic nou. Dar mama nu avea de gând să se dea bătută. Nu avea de gând să-și mai piardă încă un copil.

Datorită educației primite la Berlin și la Viena și timpului cât lucrase la hotelul Europejski, mama vorbea fluent germana. A lăsat capul în jos și a început să-mi vorbească în germană, limbă pe care nu o înțelegeam. Dar am intrat în joc și am dat din cap afirmativ la tot ce spunea ea. Un gardian s-a apropiat de noi, a auzit-o pe mama vorbind și ne-a făcut semn să ne așezăm acolo unde erau nemții. Când ne-am întors cu spatele, am fost sigură că voi fi împușcată în ceafă.

Dar nu am fost urcate în camion și nici ucise. Ni s-a dat voie să plecăm spre familia Kosiński, care locuia la hotel. Am trecut pe lângă camioane pline de oameni – mai multe decât alte dăți în timpul războiului – și am ajuns la masă târziu, dar înainte de ora stingerii, care era la 8.00 seara. După ce am mâncat, m-am prăbușit pe unul din paturile familiei Kosiński. Am zăcut acolo toată noaptea, transpirând abundent de febră, și în ziua următoare mama a chemat doctorul. După ce m-a examinat, i-a spus că aveam icter, după toate probabilitățile din cauza spaimei.

După acea noapte, domnul Kosiński ne-a dat voie să locuim la hotel. Am rămas câteva săptămâni acolo ca să mă refac. Când mă simțeam mai bine, luam masa cu ei. Am mers la biserică. Am sărbătorit Crăciunul și Paștele. Mama s-a împrietenit cu iubita proprietarului

unui restaurant de vizavi, pe nume Ziutka, și uneori mâncam pe gratis. Ținea la mama. Mergeam la komplety, adică mergeam la școală în particular, în secret. Zi după zi, mama și cu mine vedeam cum evreii și polonezii erau striviți sub ghetele nemților. Așa trăiam.

Nu am venit în America imediat după război. Cândva între 1942 și 1944, un ofițer german care locuia la hotel s-a îndrăgostit de mama. Voia să se însoare cu ea. Nu cred că mama îl iubea foarte mult; era pur și simplu o înțelegere convenabilă și benefică pentru o femeie care recurgea la toate resursele din trupul ei pentru a reuși să supraviețuiască. Dar la începutul anului 1944, pe măsură ce armata sovietică înainta spre Varșovia, o mișcare clandestină a pus la cale o insurecție împotriva ocupanților germani. Răscoala din Varșovia a început în august 1944, iar Germania a ripostat din toate puterile. În 63 de zile, aproximativ 250 000 de polonezi au fost uciși și jumătate din oraș a fost distrus de bombe.

Ofițerul german a implorat-o pe mama să plece din Varșovia când violența a atins apogeul.

– Este prea periculos aici, spunea el. Te iubesc și pot să te ajut să treci dincolo.

Mama a consimțit, și ofițerul a pregătit documentele pentru noi. În vara anului 1944 am făcut împreună cu mama câteva valijoare. Înainte de capitularea Varșoviei, am reușit să fugim în Germania. De acolo am ajuns cu o ambulanță a Crucii Roșii într-o stațiune balneară cunoscută din Austria – unde ofițerul ne-a spus că se aflau ofițerii germani în convalescență.

A fost o călătorie periculoasă. Luptele continuau în jurul nostru în timp ce traversam Alpii austrieci. Dar când am ajuns în stațiunea Bad Gastein, am înțeles că ofițerul avusese dreptate; erau aici mii de soldați germani răniți și toate hotelurile purtau însemnele Crucii Roșii, arătând că deveniseră spitale de convalescență. Mama a găsit curând de lucru ca funcționară la unul din hoteluri, Straubinger, și am locuit acolo din septembrie 1944 până în mai 1945, când a sosit armata americană. Germania fusese învinsă de Aliați, Europa era pe cale să fie eliberată.

N-am să uit niciodată momentul când am văzut pentru prima dată

soldați americani. Stăteau aliniați, bărbați frumoși cu zâmbete largi pe față. Mi-au plăcut din primul moment, dar aveau ceva ciudat.

– Ce este cu ei? am întrebat-o pe mama. Mișcă din gură, dar nu vorbesc!

Mama a râs.

– Mestecă gumă, a răspuns.

Eram o adolescentă refugiată care scăpase ca prin urechile acului de Holocaust și nu văzusem niciodată gumă de mestecat.

Mama și-a găsit de lucru la armata americană și a încercat să facă rost de documente care să ne permită să ne mutăm în Statele Unite. Avea și o cunoștință la New York și, prin intermediul Crucii Roșii, a reușit să dea de ea. Femeia a ajutat-o pe mama să o găsească pe o verișoară a bunicului meu, iar aceasta ne-a scris o scrisoare de acceptare, ceea ce ne permitea să plecăm din Austria în Statele Unite. Însă nu am mers acolo direct; cu ajutorul Bisericii Catolice am ajuns într-un lagăr pentru persoane strămutate de la München. Apoi am fost trimise în nord, la Bremen. Mama a restabilit legătura cu fratele ei din Franța, iar acesta i-a scris și a rugat-o să vină în Franța, să stăm în apropiere de el. Pentru că mama nu a răspuns, a trimis o mașină după noi. Când s-a oprit în fața locuinței noastre, din ea a coborât un bărbat care s-a prezentat drept maiorul Zaremba din armata poloneză. Ne-a dat documentele care ne permiteau să ne stabilim în Franța.

Și chiar atunci mama a luat o decizie.

– Am suferit prea mult în Europa. I-am pierdut pe toți. Vreau să încep o viață nouă, iar această viață este în America.

În decembrie 1946, mama și cu mine ne-am luat valizele, plus 500 de dolari pe care ni-i trimisese unchiul Maurice. Am luat un vapor rahitic pe nume Marine Marlin și în ploaia neconținută și cu vântul care sufla, înclinând vasul într-o parte, am traversat preț de cinci sau șase zile Oceanul Atlantic. Am debarcat în Manhattan, unde am fost întâmpinate de fiul vărului bunicului, dr. William Dublier. Ne-a dus la New Rochelle, în nordul orașului, în comitatul Westchester. Am rămas

acolo numai câteva săptămâni, deoarece mama a găsit de lucru în Greenwich, Connecticut. A lucrat acolo cam un an, după care ne-am mutat într-o cămăruță de pe West Ninetieth Street din Manhattan.

În afară de conservatorul pe care l-am frecventat în Austria câțva timp prin 1944 sau 1945, nu am mers la o școală adevărată timp de trei ani.

Mama mea prețuia educația mai mult decât orice altceva, așa că mi-a găsit un internat catolic numit Nazareth Academy din Torresdale, Pennsylvania, și m-am mutat acolo. Vorbeam foarte puțin engleza și nu aveam mai mult de două fuste în total. Mă simțeam îngrozitor de sărăntoacă în comparație cu celelalte fete, dar nu puteam să le spun de ce. Nu am vrut să-i spun nici măcar celei mai bune prietene, o fetiță poloneză pe nume Ewa. Adevărul era prea greu pentru mine – cu atât mai mult că eram adolescentă. Așa că mi-am spus: „Aceasta este noua mea viață. Sunt în America, sunt catolică și sunt Elizabeth“.

Am absolvit școala și am mers la facultate, mai întâi în Manhattan, apoi în Missouri și apoi din nou în Manhattan, la Universitatea Columbia. Dar într-o zi de la începutul anilor '50, în timp ce eram în vizită la mama în apartamentul ei micuț, a venit Zygmunt Schwarzer. Bărbatul acesta frumos cu ochi verzi, care o iubise pe sora mea mai mult decât orice pe lume, nu numai că supraviețuise Holocaustului, dar devenise medic, așa cum își dorise întotdeauna.

– Am ceva pentru voi, a spus el și i-a dat mamei un caiet gros, liniat cu albastru.

Mama și cu mine am izbucnit în lacrimi.

Zygmunt a rămas mai mult timp și a povestit cum a supraviețuit după ce mă dusesse pe furiș acasă la Dżidka. La sfârșitul lunii iulie 1942 a reușit să scape de lagărul morții de la Bełżec, pentru că obținuse în cele din urmă ștampila de la Gestapo, care confirma că are loc de muncă. Din iulie până în noiembrie 1942 a făcut muncă forțată la o bază militară germană de pe malul drept al râului San. Când baza s-a aglomerat, datorită soldaților care se întorceau de pe front, Zygmunt a devenit tâmplar și a fost repartizat la construcția de cazărmi, unde nou-veniții erau dezinfecțiați înainte de a li se permite să se întoarcă în Germania.

În noiembrie 1942 a avut loc o altă Akzion de strămutare a locuitorilor din ghetoul din Przemyśl. Între timp, Zygmunt își pierduse permisul de muncă și se ascundea împreună cu alți câțiva în podul uneia dintre clădirile din ghetou. A reușit să supraviețuiască cumva până la încheierea acelei Akzion. Zygmunt nu mi-a confirmat asta niciodată, dar cred că atunci i-a lăsat jurnalul Reniei unui prieten, în afara zidurilor ghetoului.

În septembrie 1943 ghetoul a fost distrus complet și Zygmunt a fost trimis într-un lagăr de muncă la Szebnie, în apropiere de Jasło, iar de acolo – două luni mai târziu – la Auschwitz.

În octombrie 1944 a fost evacuat la lagărul Sachsenhausen și a lucrat la fabrica de bombe pentru avioane Heinkel din Oranienburg. În decembrie 1944 a fost trimis în Bavaria la lagărul din Landsberg. În ianuarie 1945 s-a îmbolnăvit de tifos și a reușit să supraviețuiască numai cu ajutorul unui medic și al unei tinere lituaniene care lucra la bucătărie. Iar dacă vă vine să credeți, acel medic a fost Josef Mengele, medicul din lagărul morții, atât de vestit pentru experiențele efectuate pe prizonierii evrei.

Lagărul a fost eliberat la 30 aprilie 1945 și Zygmunt a devenit, în sfârșit, liber. A cunoscut-o pe soția sa, Genia – căreia în America i se spunea Jean – într-un lagăr pentru persoane strămutate și, în aceeași toamnă, a început să studieze medicina la Universitatea din Heidelberg. A absolvit facultatea în 1949, după care a plecat în Statele Unite, unde cândva, pe la începutul anilor '50, a luat urma mamei și s-a decis să-i facă o vizită.

Am luptat din greu ca să pot face facultatea. Mama și cu mine nu aveam bani, locuiam la parterul unui bloc cu cinci etaje de pe Third Avenue, unde chiria era numai cinci dolari pe lună și metroul aerian ne trecea prin fața ferestrei până la 7.00 seara în fiecare zi. Lucram pe post de chelneriță când nu eram la cursuri și eram întotdeauna foarte obosită. La fel și mama. Nu-i stătea în fire, totuși o dată m-a întrebat:

– De ce ții să mergi la școală? Oricum o să te măriți.

– Nu, am răspuns, vreau să-mi iau diploma.

Și am obținut-o în 1955 – cu specializarea principală germană și secundară rusă. Am fost așa de fericită! În sfârșit, reușisem!

Într-o zi, chiar cu o zi înainte de absolvire, am fost convocată într-un birou de la Columbia de un bărbat pe care nu-l cunoșteam. Când m-am așezat la birou în fața lui, mi-a oferit o slujbă.

– Ce fel de slujbă? am întrebat.

– Ei bine, este o slujbă în care nu le poți spune tuturor cu ce te ocupi.

Era de la CIA. Aveau nevoie de mine pentru că vorbeam fluent germana și rusa. N-a trebuit să stau pe gânduri nici o clipă ca să mă hotărâsc.

– Mulțumesc, am spus, dar nu pot primi. Am trăit toată viața pe ascuns. Nu mai vreau așa ceva.

Dar este greu să renunți la o viață secretă când aceasta te-a protejat atât de mult timp, așa că nici eu, nici mama n-am spus nimănui cine suntem. Mama s-a căsătorit pentru a doua oară cu Clyde, la începutul anilor '60, și nu i-a vorbit niciodată despre trecutul ei. Nici eu nu le-am spus prietenilor mei de unde am venit la Columbia, unde am absolvit un masterat în psihologia copilului. M-am forțat să uit filmele în care jucasem, nici nu le-am mai văzut până în 2014, când Tomasz Magierski, un cineast polonez care s-a documentat în legătură cu povestea Reniei și a mea, le-a găsit în niște arhive și mi le-a arătat.

La școala elementară unde am început să lucrez în 1963 ca profesoară de germană și de rusă nu am spus nimănui că fusesem cândva Shirley Temple a Poloniei. Râdeam când elevii îmi spuneau „doamna Niska“, pentru că nu puteau să pronunțe Leszczyńska.

Într-o zi din 1964, după ce renunșasem la postul de profesoară de la Liceul Newtown din Queens și fusesem angajată ca profesoară la clasa a VI-a la o școală din Staten Island, am primit o invitație la o petrecere din partea Federației Unite a Profesorilor, un sindicat al corpului didactic. Petrecerea s-a ținut în casa unei prietene din Queens, care avea un pian chiar în salon. Trecuseră poate treizeci de ani de când nu mai jucasem, dar eram tot actriță, așa că am decis să mă așez pe bancheta din fața pianului și să cânt câteva cântece poloneze și rusești. Când am terminat, un tip înalt, frumos, cu câțiva ani mai tânăr decât mine, a venit să mă felicite. Era George Bellak, un profesor din Newtown care mi se păruse întotdeauna foarte drăguț. Era născut la Viena, așa că vorbeam uneori germană între noi, dar nu l-am

considerat niciodată mai mult decât prieten.

– Cânti foarte bine, mi-a spus el zâmbind. Cum te duci acasă de la petrecere?

Am stat de vorbă toată seara și am mers cu metroul la 2 noaptea. Așa a început povestea noastră de dragoste.

Iar după aceea, totul a mers foarte repede. Ne-am căsătorit la primărie în iunie 1965 într-o zi a săptămânii când amândoi aveam liber. Am râs când funcționarul s-a poticnit în numele meu, „L... L... L ... shhh... ka“ și am sărbătorit apoi la Restaurantul Rusesc. Peste câteva luni eram însărcinată cu fiul nostru, Andrew.

Mi-a trebuit mult timp până să-i spun soțului meu cine sunt. Deși George semăna foarte mult cu mine – era tot evreu, familia lui fugise din Austria în 1939 –, totuși nu eram sigură că pot face față durerii de a vorbi despre trecutul meu. Și nici nu eram sigură că mă va accepta. Războiul se terminase și nu voiam să mă mai gândesc la el. Ani de zile mă străduisem să uit că eram fetița care scăpase cu viață din Polonia, dar a cărei soră nu supraviețuise. De aceea, când mama a murit de cancer în 23 noiembrie 1969 – cu câteva luni înainte să se nască fiica mea, Alexandra Renata –, am depus jurnalul Reniei într-o casetă de valori de la Banca Chase din Manhattan. „Trecutul este trecut“, spunea întotdeauna unchiul Maurice, și așa îl tratasem și eu.

Abia atunci când au început să pună întrebări le-am spus adevărul copiilor mei, Andrew și Alexandra.

– Eu sunt evreică, le-am zis, și este timpul să vă spun povestea mea. Cred că sunteți pregătiți pentru ea.

Când vorbesc despre trecut, inima începe să-mi bată mai tare și mi se strânge stomacul, iar când citesc jurnalul Reniei am atacuri de panică. George, Andrew, Alexandra și cu mine am vizitat Polonia la începutul anilor 2000 – era prima dată când mă duceam acolo de când fugisem – și nu am avut puterea să ajung până la Przemyśl sau la vechiul domeniu al familiei mele de pe Nistru. L-am văzut pe Maciek la întoarcere și i-am povestit despre călătorie, menționând că eram încă tulburată și nu reușeam să-mi recapăt răsuflarea. Maciek m-a privit din cap până în picioare și a dat din cap.

– Dacă aş fi ştiut că te duci acolo, te-aş fi oprit.

Nu pot să-mi imaginez durerea prin care trecuse sora mea în ultimele momente, când m-a văzut plecând spre o viaţă nouă, în timp ce ea era lăsată în voia destinului. Nu-mi explic de ce mie mi-a fost dat să rămân în viaţă, şi de aceea am încercat atât de mult timp să nu mă gândesc la asta.

Zygmunt a murit la 1 aprilie 1992, dar înainte de aceasta s-a împăcat cu trecutul în alt fel. S-a pensionat de la cabinetul de pediatrie cu care avusese succes în Long Island şi a creat în subsolul clădirii sale un spaţiu dedicat jurnalului Reniei. A fotocopiat toate cele 700 de pagini şi le-a expus cu grijă, ca pe nişte comori. La fiecare câteva zile sau nopţi cobora în subsol, citea şi studia jurnalul cu o fotografie a Reniei atârnată pe perete. Fiul lui, Mitchell, spunea că timpul petrecut de tatăl lui acolo era un fel de experienţă spirituală pentru acesta – ca şi când Renia ar fi fost muza lui.

Într-una din rarele ocazii când l-am văzut, a deschis paginile jurnalului Reniei şi a scris:

Vine o altă lună mai, luna iubirii... Astăzi este 23 aprilie 1989, sunt cu sora Renusiei, Jakusia. Această legătură de rudenie este tot ce mi-a rămas. Când mă gândesc la ea, mă simt atât de mic şi de neimportant. Îi datorez atât de mult. Datorită Reniei m-am îndrăgostit pentru prima dată în viaţă, profund şi sincer. Şi am fost iubit de ea într-un mod extraordinar, nepământesc, incredibil de pătimăş. A fost o emoţie uimitoare, delicată. Iubirea noastră a crescut şi s-a dezvoltat datorită ei.

Nici nu pot să spun cât de mult am iubit-o. Iar aceasta nu se va schimba niciodată până la sfârşit... Zygmunt.

Cred că noi toţi – şi eu în mod special – puteam învăţa din exemplul lui Zygmunt. Trecutul nu a trecut de mult; este prezent în inimile noastre, în acţiunile noastre, în lecţiile pe care le predăm copiilor noştri. Pentru Renia şi Zygmunt, trecutul a însemnat iubire, iar eu îi voi mulţumi lui Zygmunt până în ziua morţii mele nu numai pentru că

mi-a salvat viața, ci și pentru că a redeschis acest capitol din viața mea. Poate fi dureros să te gândești la ceea ce a fost, dar singura cale de a trăi acum este să învățăm din aceasta.

Sper ca jurnalul surorii mele să vă învețe și pe voi să faceți aceasta.

NOTE

1. 2 februarie 1939

Renia avea numai paisprezece ani când a început să țină acest jurnal, era gânditoare, sentimentală și tot ceea ce însemna o „fată cuminte“ în liceu. Era inocentă. Cred că toți eram. Puteam fi așa la începutul anului 1939, înainte ca germanii și sovieticii să invadeze Polonia.

Pe atunci locuiam la Przemyśl cu bunicii și cu Renia. Călătoream prin toată Polonia, jucam în filme și pe scenă. Am jucat într-un film numit Gehenna și în altul cu titlu Granica și aveam o slujbă permanentă la Cyrulik Warszawski, un teatru vestit din Varșovia, unde dansam, cântam și recitam poezii din poeți polonezi cunoscuți precum Jan Brzechwa și Julian Tuwim.

Renia locuia cu bunicii noștri de prin 1938. Tata, Bernard, căruia îi spuneam Ticio, locuia la domeniul familiei noastre din Stawki. Satul nostru era mic, dar se afla lângă un oraș mai mare numit Zaleszczyki, care era la un cot al Nistrului, cam la 300 de kilometri sud-vest de Przemyśl. Faptul că eram despărțite de tata nu era ceva ciudat pe atunci. Ticio avea angajați pe care trebuia să-i supravegheze, grâu și sfeclă de zahăr pe care le cultiva și le recolta, hectare întregi de teren de administrat. Ne asigura tot ce ne trebuia ca orice bun tată, dar nu avea suficient timp să se ocupe de Renia, mama fiind plecată. Și, în plus, pe atunci tații erau mai distanți, mamele erau cele care creșteau copiii.

Mie și surorii mele ne plăcea să recităm poezii în public, așa că atunci când am împlinit cinci ani, mama ne-a dus la o probă pentru o emisiune de radio, la Lvov, un oraș mare la aproximativ 200 de kilometri nord-est de Zaleszczyki. Producătorii au spus că eram foarte talentate, așa că am început să recităm poezii. Renia a decis curând să se dedice scrisului, dar mama m-a dus pe mine la Varșovia, la alte audiții. În doi ani, am devenit o micuță celebritate pe ecran și pe scenă. Mama a devenit impresarul meu și eu am devenit umbra ei.

Spre deosebire de Renia, eu am fost întotdeauna împreună cu mama, iar când nu călătoream, închiriam o cameră pe o stradă cocheta din Varșovia. Orașul mi se părea mare și frumos, cu catedrale vechi, cu sinagogi, săli de concerte și muzee – distruse aproape toate în timpul

războiului. Petreceam mult timp pe scenă, așa că nu frecventam o școală obișnuită, de luni până vineri. Aveam o profesoară particulară, doamna Arciszewska, și aceasta m-a învățat să recit poezii. Am studiat și la școala de dans și mă întâlneam în fiecare săptămână cu o doamnă care mă învăța să cânt la pian. Când mă gândesc acum, îmi dau seama că am avut mare noroc, ca o mică celebritate. Apăream în reviste și pe afișele filmelor. Oamenii mă recunoșteau pe stradă. Mama îmi făcea de comandă rochițe foarte frumoase, una dintre ele avea un rând de șase nasturi în față pe care scria A-R-I-A-N-A.

Mama noastră era înaltă și elegantă, avea părul negru și ochi albaștri ca mine. Avea și dinți foarte frumoși, albi și perfect aliniați. Oamenii se uitau la ea și o întrebau: „Cine v-a făcut dinții?“, iar ea râdea și răspundea: „Sunt dinții mei!“ Avea o prezență impunătoare, purta pantofi eleganți care-i făceau picioarele să pară și mai lungi. Deși am locuit la țară cea mai mare parte a copilăriei mele, nu am văzut-o niciodată purtând pantaloni. Se îmbrăca întotdeauna în rochii, taioare, jachete cu un corset pe dedesubt pe care mie și Reniei ne plăcea să-l strângem tare în spate.

Deși nu era aristocrată, prietenii îi spuneau „Baroana“. La Varșovia era un magazin foarte exclusivist care avea și o echipă de croitori, iar mama și-a comandat la ei un costum de lână verde cu nasturi de piele. Îl purta cu o bluză de mătase. Chiar și atunci când mergea în oraș la cumpărături arăta ca o doamnă. „Să te îmbraci pentru tine“, îmi spunea ea întotdeauna. Spun și eu același lucru copiilor mei.

Și Renia avea ochii albaștri luminoși ai mamei mele, dar semăna mai puțin cu Buluś (cum îi spuneam noi mamei). Uneori Renia era cam grăsuță, ceea ce mama nu a fost niciodată. Renia era inteligentă și gânditoare, dar nu avea o personalitate atât de puternică ca mama și ca mine. Însă diferența nu conta. Renia o adora pe mama.

Nu aș fi spus că Renia era frumoasă în sens clasic, dar era încântătoare și drăgălașă și ca aspect exterior și în interior. Purta părul împletit în cozi pe care le prindea la spate, și în multe fotografii pe care le am de la ea are ghetuțe cu nasturi până mai sus de glezne. Se plângea uneori că celelalte fete aveau haine mai frumoase decât ea, așa făceam și eu. În final, când am rămas blocate la Przemyśl, mama nu mai era acolo să ne cumpere rochii și haine frumoase.

Sunt sigură că celorlalte fete nu le păsa și, de fapt, nici nu observau ce purta Renia. Cred că o invidiau pentru realizările ei. Excela în orice își punea în minte la școală: matematică, rusă, latină, franceză, polonă și germană. Studia polona și acasă cu un profesor pe nume Jerszina și, sub îndrumarea lui, a învățat să scrie foarte frumos. Acasă și la școală citea tot felul de poeți și scriitori polonezi vestiți și cred că aceștia i-au inspirat propriile poezii.

Liceul ei – numit gymnasium –, o clădire mare cu o curte spațioasă, înconjurată de un gard înalt de metal, era la colțul străzii unde se afla apartamentul bunicilor. Pe atunci, viața unui adolescent în afara casei gravita în jurul școlii. Astăzi copiii merg undeva în weekend – la cinema sau la mall – sau stau în casă și se joacă cu telefoanele. În 1939, lucrurile erau mai simple. Dacă stăteai seara acasă, scriai în jurnalul personal, desenai sau făceai o altă activitate solitară. Dacă mergeai afară erai la școală, unde erau activități și petreceri. Când Renia simțea nevoia să socializeze, se ducea la școală – și se pare că mergea tot timpul acolo.

Renia avea mulți prieteni și toți o iubeau sincer și o respectau. Știu că scrie că avea probleme, dar cred că era vorba de chestiuni stupide, tipice pentru adolescenți. Am avut cu toții, nu-i așa? Prietena ei cea mai bună se numea Norka, Renia mă lua uneori la ea acasă. Îmi plăcea acolo și îmi plăcea și Norka. Bunicii noștri lucrau în același domeniu, zugrăveli și construcții de case, așa că aveam multe povești comune.

Cam prin 1942, după ce a murit sora mea, Norka a scris o scrisoare de două pagini pe care i-a trimis-o mamei mele. Spunea că sora mea fusese cea mai minunată, cea mai profundă și mai aleasă ființă omenească pe care o cunoscuse și că fuseseră devotate una alteia. Știu că Renia se certa uneori cu ea, dar Norka era prietena ei cea mai bună, așa că le trecea repede. Scrisoarea îmi sfâșie inima și am plâns când am citit-o.

Apoi mai era Irka Oberhard. Renia se plângea de ea, iar eu știu de ce. Era o fată cu limba ascuțită, tatăl ei era avocat și mi s-a părut întotdeauna un om mic și urât. Mama ei fusese colegă de liceu cu mama noastră – cred că la aceeași școală la care mergea și Renia – și erau oarecum prietene. Mama Irkăi avea un fel de a vorbi foarte caustic și cred că încerca întotdeauna să se amestece în viața Irkăi și a surorii acesteia, Fela. Erau dintr-o familie bună, dar nu aveau talentul

surorii mele. Renia era președinta clubului literar. Câștiga toate premiile. Scria poezii frumoase, pe care toți prietenii și profesorii ei voiau să le citească.

2. 26 februarie 1939

Înainte de ocupația germană și sovietică, mama și cu mine o vizitam pe Renia la Przemyśl, când nu eram la Varșovia sau în călătorie. Numi amintesc cât de des mergeam acolo, dar știu că Renia abia aștepta. Și eu la fel. Îmi era dor tot timpul de sora mea și era minunat să fiu împreună cu mama în orașul nostru natal. Przemyśl era un orașel vechi și frumos, construit în locul în care se întâlnesc Munții Carpați și regiunea de șes. Râul San șerpuiește domol prin el și deasupra lui se înalță Catedrala, punctul central al orașului. Nu era un oraș mare – înainte de război avea cam 60 000 de locuitori –, dar era foarte animat, cu o piață centrală mare pe malul estic al râului San.

Aș fi vrut să fi știut cât de mult îi sfâșia Reniei inima faptul că Buluș și cu mine nu eram mereu cu ea; dacă aș fi știut, poate că aș fi ținut minte mai multe. Poate că i-aș fi arătat mai mult cât o iubesc. Dar nu aveam nici zece ani, și cine își amintește evenimentele de zi cu zi înainte de vârsta de unsprezece sau doisprezece ani? Îmi amintesc lucrurile importante și impresiile generale, de exemplu, că locuința noastră din Varșovia era pe o stradă elegantă și era plină de mobilă Biedermeier. Îmi amintesc că mama, cu zâmbetul ei larg și blănurile elegante, părea la locul ei acolo. Îmi amintesc cum mă ducea prin Varșovia dintr-un loc în altul, de la o întâlnire la alta. Aveam câteva spectacole pe săptămână, trebuia să fiu acolo la timp! Îmi amintesc că seara studiam poezii cu doamna Arciszewska. Avea o piele netedă ca de porțelan și locuia într-o casă care semna cu un castel, cu un pat frumos și pereți acoperiți de nestemate. Avea un valet, o bucătăreasă și o servitoare care făcea curat. Avea un câine mare pe care-l chema Rex și unul mic, Toja, ceea ce înseamnă în polonă „acesta sunt eu“. Acestea sunt câteva dintre principalele mele amintiri din timpul războiului, iar Renia nu a avut parte de nici una din ele.

Nu știu sigur ce făcea tata pe atunci – probabil ceea ce făcea întotdeauna, cultiva și recolta grâul, avea grijă de sfecla de zahăr și-i supraveghea pe țăranii care lucrau pentru el; mulți dintre aceștia erau ucrainenii și locuiau în orașelul Tluste (Tovste), aflat la câțiva

kilometri de casa noastră. Aveam cai și vaci, iar tata – care era înalt și frumos, cu ochii verzi și păr roșu, ondulat – se trezea devreme, își punea pantalonii de călărie și cizmele de piele și pleca să vadă animalele și lucrătorii.

Știu că tata era ceva mai în vârstă decât mama, dar nu știu cum s-au cunoscut. Am numai o singură fotografie cu ei doi împreună, este înrămată și stă pe etajera mea din bucătărie, alături de fotografiile preferate ale copiilor, soțului și nepoților mei. Fotografia este din ziua nunții lor, iar pe spate cineva a scris 1923. Este cu un an înainte să se nască Renia.

Dar acestea sunt toate informațiile pe care le am. Nu știu unde s-a născut tata, nu știu nici când. Fiica mea, Alexandra, a încercat pe mai multe căi să descopere câte ceva despre el, însă dacă nu ai locul și data nașterii, iar cele mai multe documente de familie au fost distruse de război, este aproape imposibil să mai găsești istoricul familiei.

3. 28 martie 1939

Eram evrei, dar nu eram cu adevărat practicanți. La Stawki țineam sărbătorile mari, și când am ajuns la Przemyśl în 1939 am făcut la fel. Îmi amintesc că sinagoga bunicilor mei era pe aceeași stradă cu casa lor, iar în congregație doamnele stăteau sus, pe când bărbații stăteau jos. Dar nu mergeam prea mult pe acolo – numai de sărbători.

Bunica avea un magazin de papetărie la parterul clădirii ai cărei proprietari erau ea și bunicul. Ei locuiau deasupra magazinului. În magazinul acela vindea cărți, creioane, caiete și cărți poștale. Vinerea strângea mâncare pentru săraci și servitoarea noastră gătea pui de Sabat, când aprindeam lumânări. Bunica închidea magazinul sâmbăta. Dar în privința religiei asta era tot.

Nu m-am gândit de fapt că sunt evreică până au venit nemții. Nu ne-am simțit niciodată altfel. Muncitorii tatălui meu erau polonezi și ucraineni, la fel și cei ai bunicului. Poate că acești oameni erau antisemiți – cel puțin într-o anumită măsură –, dar n-am simțit asta niciodată. La Przemyśl prietenii mei nu erau numai evrei. Prietena mea cea mai bună, Dzidka Leszczyński, era catolică. Când eram pe scenă, nimeni nu vorbea de religie. Numele meu era Ariana și atât. Nu interesa pe nimeni faptul că numele meu de familie era Spiegel.

Dar lucrurile s-au schimbat, firește, în timpul războiului.

4. 2 aprilie 1939

Mama avea un frate pe nume Maurice, cu câțiva ani mai mic decât ea. Maurice era un bărbat foarte frumos – foarte elegant, cu aceiași ochi albaștri ca și mama și o mustață mare, deasă. Prin anii '20 s-a dus la o școală din Caen, un oraș din nordul Franței. A rămas în Franța, a devenit arhitect și inginer și s-a căsătorit cu o franțuzoaică din înalta societate. Aceasta era catolică. Nu știu dacă i-a mărturisit vreodată că este evreu – presupun că trebuie s-o fi făcut –, dar s-au căsătorit la biserică; presupun că s-a convertit.

În martie 1938, Hitler a anexat Austria și Regiunea Sudetă, zona germanofonă din Cehoslovacia. În martie 1939 a căzut și restul țării. Deși toate aceste anexări fuseseră pașnice – anexarea Sudeților fusese acceptată de Marile Puteri europene prin Acordul de la München –, toată lumea știa că Hitler reprezenta o amenințare pentru toată Europa. Acordul fusese numai o încercare de a-l potoli câtva timp.

Probabil că unchiul Maurice era îngrijorat din cauza lui Hitler și a naziștilor chiar și înainte de Acordul de la München, pentru că a venit la Stawki cam prin 1938 și a încercat s-o convingă pe mama să se mute la Paris. Îmi amintesc că i-a adus în dar un ceas frumos. Zadarnic însă. Viața și familia mamei erau în Polonia, iar ea nu voia să plece.

E clar că Renia dorea, cel puțin ca să vadă lumea. Era foarte curioasă și interesată de tot, dorea să studieze în Franța, așa cum făcuse unchiul. Nu a ajuns niciodată acolo; războiul i-a zădărnicit toate visele.

5. 15 august 1939

Reprezentanții oficiali ai Germaniei și ai URSS s-au întâlnit în secret în vara anului 1939 pentru a pune la cale o alianță politică și a-și stabili sferele de influență în Europa. La 15 august 1939 se prefigura un acord și la 23 august a fost semnat Pactul Ribbentrop–Molotov, cunoscut și ca pactul sovieto-nazist. Promitea pacea între cele două țări și pecetluia înțelegerea lor strict secretă de a împărți România, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia și Finlanda între cele două țări. Polonia urma să fie împărțită în două de-a lungul liniei râurilor Pisa, Narev, Vistula și San. Germania primea partea de vest, Uniunea Sovietică, partea de est. La 1 septembrie 1939, Germania a invadat Polonia și, peste șaisprezece zile, Rusia a început și ea ocupația.

Viața noastră nu a mai fost niciodată la fel după aceasta.

Mama m-a lăsat la părinții ei într-o zi de vară, când tocmai se vorbea despre război. Apoi s-a dus la Varșovia, probabil ca să-mi facă reclamă. Despărțirea noastră n-ar fi trebuit să dureze mai mult de câteva săptămâni sau luni; eram fetița ei și aveam filme în care trebuia să joc, luam lecții, recitam poezii. Îmi construiam o carieră la Varșovia. Dar a venit august și apoi septembrie, când, fără nici un avertisment, Varșovia a căzut în mâinile nemților. Apoi sovieticii au invadat Polonia, și jumătatea din Przemyśl de pe malul estic a fost ocupată de ei. Celălalt mal a devenit teritoriu nazist. Germanii au distrus podul rutier care lega un mal de celălalt, dar, oricum, pentru noi nu era nici o diferență, nu puteam traversa podul fără documente oficiale. Nu le aveam, așa că am fost rupți de mama.

Mi-a luat ceva timp până am înțeles că n-o voi revedea prea curând pe mama. Eram un copil, și gândul de a sta despărțită de persoana pe care o iubeam mai mult decât orice pe lume mi se părea imposibil. Dar Renia a înțeles – simțea durerea de a fi fără mama de peste un an – și într-o zi a decis să-mi spună tot adevărul.

– Acum nu mai plânge, mi-a spus ea ținându-mă strâns la piept. Știu că ți-e dor de mama, și mie îmi este. Dar trebuie să ne obișnuim cu

asta. Așa e acum. Viața s-a schimbat.

Nu cred că bunicii ar fi avut inima să-i spună așa ceva. Erau oameni buni, blânzi, harnici și doreau întotdeauna să ne protejeze, mai ales când nu eram cu mama și cu tata. Bunica se numea Anna și bunicul, Marek. Bunica s-a născut și a crescut la Jarosław, un oraș cam la 35 de kilometri nord de Przemyśl, pe malul de vest al râului San. Nu știu unde l-a cunoscut pe bunicul, însă chiar la începutul căsniciei lor s-au stabilit la etajul unei case cu două etaje de pe strada principală din Przemyśl. Acolo l-au crescut pe unchiul meu Maurice. Este același apartament – situat în strada Slowacki la numărul 19, chiar lângă Piața Mare – unde am locuit eu între 1939 și 1942.

Apartamentul nu era mare – Renia și cu mine dormeam într-un colț din sufragerie, lângă un birou mare de lemn la care își făcea lecțiile sora mea. Tot la acest birou, Renia scria devizul pentru lucrările bunicului, făcea estimările și apoi el le dădea eventualilor clienți. Pe atunci oamenii nu aveau dulapuri în perete ca acum, așa că în aceeași încăpere se afla un bufet mare conținând farfuriile pentru Seder. Îmi amintesc că într-o zi o pisică s-a strecurat înăuntru și a fâtat acolo. O nebulie! Nici acum nu știu de unde a apărut pisica aceea.

Clădirea lor se afla în colțul străzii unde erau sinagoga și școala Reniei. Magazinul bunicii ocupa jumătate din parter, în cealaltă jumătate era o farmacie. Soția fratelui ei avea un magazin de lapte și brânzeturi lângă noi. Nu am înțeles niciodată relațiile dintre ei; fratele și familia lui locuiau la etaj, în apartamentul de alături, dar nu vorbeau niciodată cu noi.

Celălalt frate al bunicii – care era președinte la o bancă – murise înainte de 1939, dar familia lui a fugit din Jarosław când au venit nemții. Soția lui, cei doi fii avocați, fiica lui – care era directoare la o școală – și familiile lor au stat la noi încă puțin, până și-au găsit o locuință. Unul dintre fii avea o fetiță de șase luni pe nume Marylka, cu păr cârlionțat, roșu ca focul. Practic am dormit unii peste alții până au plecat ei, dar nu contează. Eram bucuroși să-i vedem în siguranță.

Bunica era mai înaltă decât bunicul, avea în jur de șaiszeci și cinci de ani, ceea ce pe atunci însemna și părea mult mai mult decât astăzi. Jucase și ea pe scenă în tinerețe, și mă întreb uneori dacă din acest motiv se identifica cu mine. Sau poate știa, pur și simplu, că un copil

fără mamă are nevoie de mai multă atenție. Uneori, în weekend se gătea cu una din hainele ei frumoase cu blană și mă ducea la plimbare la Zamek, un castel de pe deal chiar în afara orașului. Mă ținea blând de mână tot drumul și îmi amintesc și acum că mă simțeam în siguranță cu mânușile ei de piele în jurul degetelor mele mici. O iubeam mult, foarte mult pe bunica.

Bunicul era scund, cu ochi mari, albaștri și pătrunzători, la fel ca ai mei, ai Reniei și ai mamei. Era chel și avea o mustață mică, tunsă cu grijă; avea o haină căptușită cu blană, la fel ca bunica. Ca majoritatea bărbaților de atunci, purta pălărie când pleca de acasă. Oamenii care lucrau pentru bunicul îl iubeau, și știu de ce; nu avea multă învățătură, dar era blând. Își trata angajații cu același respect cu care-și trata și familia.

Și făcea tot ce era în puterile lui ca să ne apere.

La 7 septembrie 1939 au început să cadă bombele în Przemyśl. Centrul comercial, Pasajul Gansa, a luat foc și, pe măsură ce germanii înaintau, mii de oameni au fugit – mai ales evrei, pe care nemții au început să-i amenințe, să-i aresteze și să-i omoare. Mulți dintre ei au trecut râul pe partea sovietică în căutare de adăpost.

Armata polonă a încercat să riposteze, dar într-o lună și cinci zile întreaga țară a capitulat. Nemții și sovieticii erau bine înarmați, coordonați și mult mai puternici decât infanteriștii, cavaleriștii, artileria și voluntarii noștri. Noi eram ținte sub atac și nu eram în siguranță în propria casă – așa că bunicul a decis să ne scoată pe Renia și pe mine din Przemyśl când a început asediul. Fără un plan real, fără nimic altceva decât hainele de pe noi și puțini bani, am plecat din apartament și am pornit pe jos spre Lvov, care era cam la 100 de kilometri. La Lvov fusesem cu mama și cu Renia să recit poezii la radio și știam că nu era deloc aproape. Dar nu am spus nimic, deoarece aveam încredere în bunicul. El, bunica și Renia erau tot ce aveam. Bunica a rămas acasă cu servitoarea, pe care o chema Pelaghia Palivoda. Nu a spus de ce refuza să plece, dar presupun că era prea bătrână și obosită ca să meargă pe jos atât de departe. Pelaghia avea să-i țină tovărășie. Ea și bunica erau foarte diferite. Pelaghia era o poloneză simplă, dormea pe un pat care se dădea jos de pe un perete din bucătărie, dar erau apropiate. Pelaghia își dedicase viața bunicilor mei.

Îmi amintesc că imediat ce am ieșit pe una din străzile principale care duceau afară din Przemyśl, am văzut mulțimi de oameni care mergeau cu la fel de puține bagaje ca și noi, iar cei care puteau, fugeau. Acolo unde locuiam noi erau mai mult cai și căruțe decât mașini și poate că la un moment dat am mers cu o caretă, dar nu-mi amintesc. Îmi amintesc că era întuneric beznă, îmi era foame și eram înspăimântată și nimeni nu știa încotro mergem. Chiar și o fetiță mică și naivă ca mine înțelegea că nu aveam nici o direcție clară. Tot ce înțelegeam noi era că acolo erau nemții, că ne bombardau casele și nu eram în siguranță dacă rămâneam pe loc.

În timp ce fugeam, auzeam avioanele nemțești rotindu-se deasupra noastră, mugetul neîntrerupt al motoarelor și bubuitul bombelor care cădeau pe jos. Dar am presupus că inamicul va bombarda un oraș și nu împrejurimile acestuia. Oamenii locuiesc în orașe, în clădiri, și dacă scopul tău este să ucizi cât mai mulți oameni, atunci trebuie să bombardezi orașul. Am presupus că vom fi în siguranță pe câmp sau în pădure, așa că am pornit într-acolo.

În septembrie se recoltează grâul, iar miriștea este aspră. Când treceam pe câmp, sora mea cădea uneori și se zgâria în tulpini, se rănise pe picioare și pe brațe și sângera, dar nu puteam să ne oprim din cauza ei. Trebuia să mergem înainte, cât mai departe de bombe pe care le auzeam în spatele nostru.

Am ieșit din grâu, am trecut pe lângă pădure și am intrat în alt câmp. Am privit în jur și am observat că erau șiruri după șiruri de varză, rotunde și coapte, aproape gata de cules.

– Parcă sunt capete, a zis Renia, vreau să spun, capete de om, nu căpățâni de varză.

Atunci bunicul s-a oprit, s-a uitat la noi și a șoptit:

– Fugiți în pădure, fetelor, fugiți! Nu putem să rămânem aici, pentru că nemții o să vadă verzele și o să creadă că sunt oameni. Vor arunca bombe chiar aici.

Așa că am schimbat direcția și am fugit ca să ne salvăm viața prin pădure până la Lvov.

6. 6 noiembrie 1939

Nu-mi amintesc de această carte poștală de la tata. De fapt, nu-mi amintesc nimic despre el din timpul războiului. Dar este clar că a pierdut domeniul. Partea din Polonia unde m-am născut eu fusese ocupată de sovietici, iar ei erau comuniști, așa că pământul nostru era acum al guvernului. Ticio se mutase la Horodenka – un oraș la vest de vechiul nostru cămin familial – ca să găsească altceva de lucru.

Nu eram aristocrați, așa că nu aveam colecții mari de artă pe care sovieticii să le poată fura așa cum făcuseră cu mulți alți moșieri polonezi. Locuiam într-o casă ceva mai mare, nu într-un conac. Dar o duseserăm bine. Avuseserăm dădace și angajați. Aveam un coteț pentru păsări și un loc în care țineam obroacele pentru grâu. Cultivam sfeclă de zahăr și o vindeam la fabricile de zahăr. Dar lucrul cel mai important era că aveam câțiva acri de pământ fertil, la asta râvneau sovieticii.

7. 17 februarie 1940

Nu-mi amintesc de această vizită a tatălui meu. Aș fi vrut să mi-o amintesc. Cred că este șocant că o persoană atât de apropiată – ruda ta de sânge – poate să cadă undeva atât de departe într-o perioadă de timp atât de scurtă. Acum, când toți acești ani au trecut, o mare parte din imaginea mea despre el este alcătuită din ceea ce mi-au povestit alții.

De exemplu, când s-a născut, Renia a avut o dădacă pe nume Klara, care locuia pe domeniu. Se pare că această Klara era o femeie slăbănoagă și nu așa de frumoasă ca mama, dar mai târziu am auzit că mama a crezut că tata avea o aventură cu ea. Nu-mi amintesc cine mi-a spus asta; era o bârfă de familie, dar a trecut de la o persoană la alta, iar acum pare la fel de adevărată ca orice alt adevăr pe care îl știu.

Mi s-a mai spus că mama a pierdut un copil între Renia și mine, pentru că luase o boală venerică de la tata. Toată lumea îl bănuia că avea o aventură cu o femeie care lucra la fermă, iar aceasta fusese sursa. Fusese tatăl meu un afemeiat? Nu voi ști cu adevărat niciodată, dar cred că este numai din cauza acestor două bârfe.

Oricum, e clar că părinții mei au avut probleme și acesta trebuie să fi fost unul din motivele pentru care mama s-a mutat cu mine la Varșovia. Sau poate că tata nu era foarte interesat de noi, fetele. Poate că ar fi vrut un băiat care să-l ajute la moșie, așa cum făceau băieții buni pe vremea aceea.

8. 12 octombrie 1940

Nu aş fi crezut niciodată că Zygmunt Schwarzer – sau Zygu, cum îi spunea uneori Renia – va juca un rol atât de important în viaţa mea. Că de fapt, îmi va schimba viaţa. Dar aşa a fost şi, ceea ce este încă şi mai important, a făcut ca ultimii doi ani din viaţa surorii mele să fie mai buni în multe privinţe.

Cu Zygmunt a cunoscut cea mai puternică şi mai romantică iubire din câte i-a fost dat să trăiască.

Zygmunt s-a născut în 1923 la Jarosław, de unde era şi bunica. Nu i-am cunoscut prea bine familia, dar am înţeles că mama lui fusese colegă de liceu cu mama mea, iar tatăl lui, Wilhelm Schwarzer, era un medic respectat din Jarosław. Când nemţii au invadat Polonia, familia Schwarzer a fugit la Przemyśl, la fel cum făcuse şi familia bunicii mele. La Przemyśl, dr. Schwarzer şi-a redeschis imediat cabinetul medical, deşi avea o locuinţă nouă şi ţara era în plină ocupaţie. Avea un fel de tenacitate pe care o moştenise şi Zygmunt, aşa cum aveam să-mi dau seama peste puţin timp.

Zygmunt mi se părea foarte chipeş, şi asta o înnebunea pe sora mea.

– Flirtezi cu el! striga ea la mine, iar eu îi răspundeam:

– E iubitul tău, nu al meu!

Vă asigur că nu simţeam nimic pentru el, eram doar o fetiţă dramatică şi îmi plăcea să mă țin peste tot după sora mea şi să mă împrietenesc cu prietenii ei. Iar cu Zygmunt era foarte uşor să te împrietenesci.

Zygmunt avea părul negru, buclat, ochi verzi strălucitori şi gropiţe în obraji care se adânceau de fiecare dată când zâmbea. Zygmunt era cu doi ani mai mare decât Renia, ceea ce înseamnă cu opt mai mare decât mine, dar, cu toată diferenţa noastră de vârstă, mă simţeam întotdeauna foarte bine şi în largul meu în preajma lui. La fel şi Renia. Surorii mele îi plăcea mult, foarte mult.

Cel mai bun prieten al lui Zygmunt se numea Maciek Tuchman. Maciek era cam de aceeași vârstă cu Zygmunt, era drăgălaș și cam dolofan. Era mereu îndrăgostit de sora mea, dar Renia, deși îi plăcea compania lui, nu avea ochi decât pentru Zygmunt. Deși știu că între Zygmunt și Maciek era un fel de competiție în joacă, se înțelegeau foarte bine. „Suntem legați unul de altul și trăim fiecare viața celuilalt“, a afirmat într-un interviu Maciek – care și-a spus Marcel când a ajuns după război în America.

Nu știu exact cum deveniseră atât de buni prieteni Zygmunt, Maciek, Irka și Norka. Probabil că de la școală, căci acum sora mea mergea la aceeași școală cu băieții. Dar Zygmunt îi ocupa toate gândurile. Uneori se mai certau, dar nu era nimic serios; micile lor ciorovăieli erau tipice pentru iubirea lor de copii.

9. 25 decembrie 1940

Din octombrie până în noiembrie 1940, guvernul Germaniei naziste a înființat la Varșovia un ghetou pe o suprafață de 3,3 kilometri pătrați, în partea de nord a orașului, chiar în centrul cartierului evreiesc. Imediat, toată populația evreiască din oraș – majoritatea fiind refugiați, nu originari din Varșovia – a fost obligată să se mute acolo. Aproximativ 400 000 de evrei au fost înghesuiți într-un spațiu în care erau cam nouă oameni în fiecare încăpere și înconjurați cu un zid uriaș de cărămidă. Chiar în afara zidurilor ghetoului era o linie de cale ferată cu mai multe stații, unde încărca pasageri pe care îi ducea apoi în lagărele morții.

Înființarea ghetoului n-a fost o surpriză pentru nimeni; evreii fuseseră persecutați încă de când naziștii invadaseră Polonia în 1939. Începând din noiembrie acel an, magazinele evreiești au fost obligate să afișeze Steaua lui David, conturile evreilor din bănci au fost înghețate, evreii din oraș au primit ordin să poarte banderole.

Mama era evreică, așa că, firește, Renia a presupus că se afla în ghetou. Dar nu era acolo, evitase ghetoul făcându-și rost de documente false cu un nume polonez, romano-catolic. La câțva timp după venirea germanilor, mama a reluat legătura cu o veche prietenă pe nume Halina Bereda, care era evreică, dar se căsătorise cu un polonez romano-catolic bogat și se convertise la creștinism. Unul dintre unchii soțului Halinei era chiar cardinal într-o dioceză din Polonia. Halina și soțul ei cunoșteau persoane care puteau face rost de documente poloneze, așa că le-au plătit ca să-i obțină un rând și mamei. În februarie 1940, mama a devenit Maria Leszczyńska, a fost botezată de un preot pe nume Fajeci în credința romano-catolică și în felul acesta s-a pierdut în mulțime.

La început, Renia și cu mine nu am știut nimic din toate acestea. Dacă aveam noroc, primeam poate câte o scrisoare de la Buluș de două ori pe an, pentru că era aproape imposibil să se expedieze poșta din zona de ocupație nazistă în zona de ocupație sovietică. Toată corespondența expediată era citită și cenzurată de Gestapo. Dar asta nu a împiedicat-

o pe mama noastră să încerce. Cam pe atunci când fusese înființat ghetoul, mama a plătit un polonez din Varșovia să traverseze râul San cu o scrisoare pentru noi. Când a apărut la ușa noastră, am fost atât de emoționate! Apoi s-a întors la Varșovia, a găsit-o pe mama și a amenințat-o că o reclamă la Gestapo dacă nu-i plătește mai mult. Mama a fugit din apartamentul ei și s-a mutat ca să scape de el.

Mama era fermecătoare, ingenioasă, inteligentă și vorbea fluent germana. Studiase la Universitatea din Berlin, apoi la Viena și învățase limba acolo, în timpul anilor de studii. Prin 1939 a devenit secretara directorului de la Hotel Europejski, un hotel istoric splendid cu o scară impresionantă, sală de bal și o terasă mare care dădea spre Piața Pilsudski. În timpul ocupației germane, aici au fost cazați trei sute de ofițeri, iar guvernul german a schimbat numele hotelului în Europäisches Hotel. Mama era devotată muncii sale și era așa de pricepută, că a lucrat acolo câțiva ani în timpul războiului. Știu că a închiriat un apartament în Żoliborz, un cartier din nordul orașului pe malul vestic al Vistulei. A obținut apartamentul datorită doamnei Bereda și soțului acesteia. Nu știu sigur cine erau prietenii ei. În afară de serviciu, nu știu cum își petrecea timpul. Pe când locuiam împreună cu ea la Varșovia, avea un prieten despre care am presupus că era iubitul ei, dar nu știu dacă au mai rămas împreună după 1939. Dar indiferent cu cine ar fi fost, știu că trebuie să se fi simțit singură, pentru că în cele câteva scrisori care au ajuns la noi ne-a spus că îi era cumplit de dor de noi. Imaginați-vă ce înseamnă să fii o tânără mamă despărțită de copiii tăi timp de doi ani din cauza războiului. Eu am doi copii și mă doare inima numai când mă gândesc la asta.

10. 31 decembrie 1940

Așa cum spuneam mai înainte, viața unui adolescent din Przemyśl gravita în jurul școlii și acolo se țineau mereu petreceri, dansuri și reuniuni. Știu că am mers la cel puțin un astfel de eveniment cu Renia – și mi-a plăcut la nebunie fiecare secundă petrecută acolo –, dar de cele mai multe ori preferam să fiu cu prietenii mei. Prietena mea cea mai bună era o fetiță blondă pe nume Dzidka.

Dzidka Leszczyński – pe numele ei adevărat Zosia – era cea mai mică din cele trei fiice ale unei familii romano-catolice care avea o mică fabrică de cafea la cutie de pe str. Mickiewicz 41 din Przemyśl. Tatăl ei, Ludomir, era înalt, zvelt, cu o alură aristocratică, avea o mustață deasă și un fel foarte încrezător de a păși și de a vorbi. Nu am știut până mult mai târziu, dar în timpul ocupației germane fusese în Żegota – membru al Consiliului de Ajutorare a Evreilor –, lucru care îi asigura o anumită influență.

Domnul Leszczyński era profund religios, dar nu vedea bariere între oameni. În afaceri și în viața privată, evreii, romano-catolicii, ucrainenii, polonezii și alții lucrau împreună pentru binele societății și al familiilor lor și, din acest motiv, cea mai bună prietenă a mezinii lui ar fi putut fi și fiica lui. Sau cel puțin așa mă făcea să mă simt întotdeauna.

Dzidka era slăbuță, blondă și puțin mai înaltă decât mine. Una dintre surorile ei mai mari – Ludomira sau Janina, nu-mi amintesc care – era colegă de școală cu Renia și uneori își petreceau timpul împreună, scriau și ilustrau poezii în caietele lor legate în piele. Dzidka și cu mine plecam probabil împreună când făceau ele asta. Cântam cântece împreună, ne jucam cu păpușile și mergeam mână în mână prin oraș după ore. Eram inseparabile.

Tatăl Dzidkăi mi-a salvat viața și am vorbit despre aceasta în epilogul de la sfârșitul jurnalului Reniei. Dar, deși nu am mai văzut-o niciodată pe prietena mea după ce am fugit din Przemyśl, faptul că am fost apropiată de ea este cel mai mare noroc pe care l-am avut vreodată. S-

a mutat apoi la Cracovia, s-a măritat, a adoptat copii și a murit acum câțiva ani de Alzheimer. Dragă Dzidka, mi-a fost dor de tine în toți acești ani.

11. 9 martie 1941

Dacă am avut un jurnal? Nici măcar nu-mi amintesc! Dar l-am cunoscut pe Maciek Tuchman timp de peste optzeci de ani și, dacă a fost îndrăgostit de sora mea, sunt sigură că a fost ceva nevinovat. El și Zygmunt erau cei mai buni prieteni, iar Maciek nu ar fi încercat niciodată să i-o fure pe Renia. Era un glumeț pe atunci și așa a rămas tot restul vieții.

Maciek și cu mine am fost prieteni până când s-a stins din viață în 2018 la vârsta de 97 de ani. Când a venit în America, oamenii au început să-i spună Marcel și așa îi spuneam de obicei și eu, pentru că aceasta devenise identitatea lui, așa după cum a mea devenise Elizabeth. Dar în memoria mea este Maciek și la fel va fi întotdeauna și în lumea Reniei.

La fel ca Zygmunt, Maciek a obținut un permis de muncă înainte să fie trimis în ghetoul din Przemysł în 1942. A locuit acolo împreună cu părinții până când ghetoul a fost desființat, iar naziștii i-au împușcat în ceafă pe cei care încă mai locuiau acolo. Mama lui a fost printre aceștia; a fost dusă afară din ghetou și omorâtă în cimitirul evreiesc din Przemysł. Maciek și tatăl lui s-au ascuns în pod și au ascultat toată noaptea zgometul împușcăturilor.

Cândva prin 1942, el și tatăl lui au fost trimiși la Auschwitz și acolo au muncit la o fabrică Siemens care se afla chiar lângă lagăr. Alături de alte sute de prizonieri, au trudit ca sclavii până când în martie 1945 SS-iștii i-au scos din lagăr într-un marș forțat al morții. Au reușit să meargă de la Buchenwald la Berlin, unde au fost eliberați la sfârșitul războiului. Într-un lagăr pentru persoane strămutate de la Bergen-Belsen a cunoscut-o pe viitoarea lui soție, o cehoaică pe nume Shoshana.

La fel ca și Zygmunt, Maciek dorea să devină medic, dar pe atunci erau puține posibilități pentru ca un supraviețuitor din Europa să poată face studii. Maciek și Zygmunt au făcut cerere și au fost primiți într-un program special de la Universitatea din Heidelberg, unde ei,

soțiile lor și alți opt sute de supraviețuitori au trăit și au studiat înconjurați de foști naziști. Maciek a absolvit cu onoruri în 1949, apoi s-a mutat la New York, unde a devenit intern la Universitatea din New York. A rămas acolo cincizeci de ani.

În 1963 lucram la facultatea de medicină de la Universitatea din New York; într-o după-amiază, când am intrat la bufet, am auzit o voce care mă striga. Avea același accent polonez ca și mine.

– Arianka! Arianka!

Era Maciek! Zâmbitor, drăgălaș, cald, cunoscut, Maciek din Przemyśl, cel care supraviețuise ghetoului și lagărelor și își pierduse jumătate din familie, la fel ca și mine. Era în viață și era la bufetul Universității din New York cu brațele larg deschise, gata să mă îmbrățișeze.

Maciek a fost medicul meu zeci de ani la rând, până când s-a pensionat și a fost diagnosticat cu Alzheimer. L-am vizitat acasă după ce renunțase la cabinet și nu-și mai amintea evenimentele recente, de pildă că fiul lui, Jeffrey, murise de cancer în 2017. Dar își amintea întâmplări din timpul războiului. Ne țineam de mâini și cântam cântece vechi poloneze, iar el pronunța perfect fiecare cuvânt. Știa chiar să recite Pușkin în rusă.

Maciek a murit la 10 noiembrie 2018, iar eu am participat la înmormântarea lui chiar de ziua mea, 18 noiembrie. După aceea am mers cu familia la restaurantul meu italianesc preferat, unde am toastat pentru cei 97 de ani împliniți de Maciek și 88 ai mei. Ce miracol să trecem prin atâtea și să trăim atât de mult!

12. 21 iunie 1941

Au trecut aproape optzeci de ani de când am văzut-o pentru ultima dată pe sora mea. Este o viață de om de când i-am auzit râsul răsunând din bucătărie, am văzut-o ridicând privirile de pe unul din caietele ei, cu ochii albaștri strălucind, sau de când i-am simțit atingerea familiară a mâinii. Dar prezența ei este una dintre cele mai pregnante din viața mea. Fotografia ei se află la intrarea în apartamentul meu, privind spre centrul sufrageriei, și îmi amintește în permanență de trecut. Văzând zâmbetul Reniei în fiecare zi, îmi amintesc de vremurile bune, dar și de modul în care lumea s-a schimbat brusc și m-a cruțat, în timp ce i-a sacrificat pe atâția alții, inclusiv pe ea.

Nu mi-am dat pe deplin seama ce copilărie traumatică am avut decât atunci când am ajuns la maturitate. Războiul era prea mare și prea înfricoșător pentru înțelegerea unui copil, iar eu nu făceam excepție. Dar în felul ei profund poetic, cred că Renia sesizase ceea ce se întâmpla în jurul nostru. Ea vedea lumea altfel. Simțul ei profetic, grija, observațiile subtile, percepțiile referitoare la ritmul și la semnificația fiecărui moment îmi arată cum recepta trecerea timpului. Își dădea seama că asista la acalmia care precede furtuna și a sesizat-o. A savurat-o, știind că era trecătoare.

Sentimentul șubred de siguranță pe care-l avusesem în Polonia ocupată de sovietici a dispărut la 22 iunie 1941, când a izbucnit războiul între Germania și Uniunea Sovietică. Germania nazistă a decis că vrea să ia toată Europa și că Uniunea Sovietică era cea mai mare piedică în calea ei. În vara aceea, trupele germane au invadat teritoriile ocupate de sovietici pe trei fronturi separate. Numele de cod al acestei acțiuni a fost Operațiunea Barbarossa și a fost cea mai mare ofensivă militară germană din cel de-al Doilea Război Mondial.

Fuseserăm avertizați despre acest atac german de posturile noastre de radio secrete, de propaganda comunistă care ni se predă în școală în limba rusă și în versuri, de coșmarurile Reniei. La sfârșitul lunii iunie 1941 au început rapid să cadă bombe peste marile orașe din Polonia

ocupată de sovietici, și Przemyśl, din nefericire, a fost unul dintre primele lovite.

13. 1 iulie 1941

Și s-a întâmplat exact așa, au venit nemții, au căzut bombe, s-au pierdut vieți și armata sovietică s-a retras. Apoi nemții au ajuns mai departe, spre est. La Lvov. La Kiev. Și, în cele din urmă, în toiul iernii grele și geroase, la Sankt-Petersburg.

Przemyśl a fost numai o escală pentru naziști, care erau dincolo de San de doi ani și așteptau ordinul de atac. Aproape imediat după invazie au început să-i persecute pe evrei. În primul rând, i-au obligat pe toți evreii să se înregistreze la oficiul local al forțelor de muncă. Apoi au ordonat ca toți evreii cu vârsta peste doisprezece ani să poarte banderole cu Steaua lui David pe ele. Dacă erai pe stradă și trecea un soldat german, trebuia să-i arăți banderola. Dacă nu făceai așa, puteai fi băgat la închisoare sau împușcat pe loc.

Aveam unsprezece ani, așa că nu eram obligată s-o port, dar, când am văzut pentru prima dată o banderolă, în mine a murit ceva. Familia, prietenii și vecinii mei care purtau banderolă nu mai erau oameni. Deveniseră obiecte.

14. 11 iulie 1941

Când au venit nemții, era esențial să ai un loc de muncă dacă erai evreu. Munca putea fi murdară, neplăcută sau cu mult sub ceea ce fuseseși pregătit să faci, dar nu conta. Făcând ceva care dovedea că ești puternic și capabil de efort îți puteai salva viața.

La început, Zygmunt a lucrat la o clinică, așa cum a spus Renia. Sunt convinsă că era o muncă plăcută pentru el, deoarece dorea să devină medic, dar aceasta a fost ultima muncă intelectuală pe care a avut-o. În vara următoare, când toți evreii au primit ordin să se mute în ghetou, el și Maciek au găsit de lucru la un depozit german situat în afara orașului și într-un lagăr de muncă al armatei. Acolo amândoi sortau și aranjau uniforme.

În cartea sa intitulată *Remember: My Story of Survival and Beyond*, Maciek scrie că în perioada petrecută în fabrică Zygmunt fusese cât pe ce să fie ucis. Știind că în ghetou era lipsă de alimente și că ar fi putut să dea la schimb o pereche de pantaloni pentru mâncare, Zygmunt a decis să-și încerce norocul. A privit în jur, și-a dat seama că nici un paznic nu se uita la el și și-a pus șase sau șapte perechi de salopete de lucru ale armatei pe sub pantalonii cu care venise la lucru. Când a pornit spre ușă, arăta de parcă s-ar fi îngrășat cu cincisprezece kilograme de dimineață până acum și a fost oprit de paznic.

– Ce se întâmplă aici? Ce încerci să faci? l-a întrebat paznicul.

Zygmunt știa că fusese prins și că urma să fie bătut, aruncat în închisoare sau executat pe loc, așa că n-a scos o vorbă.

La birourile administrației lucra o tânără evreică, iar aceasta îl plăcea pe Zygmunt. Femeia știa că paznicul neamț care-l oprise pe Zygmunt era îndrăgostit de ea. Văzând că Zygmunt fusese prins, s-a ridicat de la birou și a intervenit.

– Te rog să-i dai drumul să plece. Am să-ți dau ceva.

Nu era clar ce avea de gând să-i dea și sper, de dragul ei, că nu era prea mult, dar l-a salvat pe Zygmunt. Și ca să fie și mai sigur, Zygmunt i-a strecurat soldatului o monedă de aur.

Acest incident a fost unul din numeroasele altele similare prin care a trecut Zygmunt în timpul războiului. Și-au căutat de lucru, și-au făcut relații, au fost inventivi și au dovedit, atât el, cât și Maciek, că aveau mai multe vieți decât toți ceilalți cu care crescusem.

15. 25 august 1941

După ce nemții au ocupat toată Polonia, scrisorile de la mama au venit mai des. Așa cum a scris Renia, soseau adesea una după alta. Cred că era din cauză că scrisorile nu mai trebuiau să treacă dintr-o zonă de ocupație în alta, dar poate că mai era și altceva, de pildă că mama se împrietenise cu cineva de la poștă. Pe atunci nu am pus întrebări, eram fericită că am vești de la ea. Cu documentele ei și numele cel nou, mama avea și libertatea să călătorească și să ne vadă. Era totuși periculos, trebuia să-și ia liber de la serviciu, să treacă prin zona de război și, foarte probabil, să mintă în legătură cu persoana pe care dorea s-o viziteze. Iar călătoria cu trenul dura zece ore, cu transfer la Cracovia.

Dar mama nu mai stătuse cu copiii ei de doi ani, așa că trebuia să vină. Îi era tare dor de noi. Și nouă de ea!

16. 29 septembrie 1941

În 1939, nemții bombardaseră podul care lega Zasanie – un cartier din Przemyśl aflat pe malul stâng al Sanului –, așa că acum oamenii treceau râul pe podul de cale ferată. Dar în septembrie 1941 evreilor li s-a interzis să mai folosească acel pod. Secretul despre care vorbește Renia a murit odată cu ea, așa că nu știu cum am traversat Sanul. Și nici nu știu de ce eu m-am dus s-o văd pe mama înaintea ei. Poate că bunicul și bunica mituiseră un soldat german? Poate am mers cu tatăl Dzikăi care spusese „acestea sunt fiicele mele“? Aș vrea să-mi amintesc, dar nu știu. Tot ce știu este că, atunci când spun că am văzut-o pe mama de câteva ori în timpul războiului, pe când eram la Przemyśl – iar după aceea ea s-a întors la Varșovia fără mine și fără Renia –, singura întrebare a interlocutorilor mei este:

– De ce n-ați rămas cu ea? Ați fi putut să fugiți!

Nu era așa de ușor. Moartea pândeă la tot pasul, era foarte greu și periculos să începi o viață nouă. Nu aveam documente care să ne permită așa ceva. Totuși, singura cale de scăpare era o nouă identitate, așa cum făcuse Buluś.

17. 10 octombrie 1941

Curând după vara anului 1941, naziștii au început să strângă bunurile de valoare ale evreilor și obiectele din casă. Dacă nu deschideai ușa când băteau, intrau cu forța și erai luat, bătut și aruncat la închisoare.

Pianina bunicilor mei se afla chiar lângă balconul în care stătea Renia când Zygmunt îi trimisese o sărutare suflată înainte să vină naziștii. Timp de doi ani am cântat la acest pian aproape în fiecare zi, și exersatul nu era niciodată o povară. Ne plăcea să cântăm și bunicii îi plăcea să ne ajute. Pentru bunicii mei, pentru sora mea și pentru mine, pianina simboliza ceva solid și permanent. Se afla acolo încă de când mama și unchiul Maurice erau copii.

Dar naziștii luau tot ce doreau. Îți luau banii, farfuriile, hainele, argintăria, copiii, viața. Primul lucru pe care ni l-au furat a fost pianul bunicilor mei; câțiva soldați au intrat într-o după-amiază în apartament în timp ce eu nu eram acasă. L-au dus jos pe scară, l-au scos pe ușă, lăsând o mică grămăjoară de praf pe locul unde stătuse. Când am venit acasă, bunica era alt om, era ca și când i-ar fi fost smulsă inima din piept.

La puțin timp după ce au invadat orașul, le-au interzis copiilor evrei să mai meargă la școală. Această politică nu era ceva nou pentru naziști, era nouă numai pentru locuitorii din Przemyśl. În aprilie 1933, guvernul german ordonase ca în populația universitară din Germania să fie numai 1% evrei. Problema era că 5% din populația Germaniei erau evrei. Apoi, din 1938, copiii evrei n-au mai avut voie să se înscrie la nici o școală publică. Deși profesorii evrei – toți concediați din școlile publice – aveau voie să-și înființeze propriile școli evreiești, multe mame, bunici, frați mai mari sau vecini au preferat să le dea lecții copiilor acasă.

Renia și cu mine merseserăm întotdeauna la școala publică, și în timpul ocupației sovietice nu întâmpinaserăm nici o piedică. Prietenii și colegii noștri de clasă erau evrei, polonezi și ucraineni și nu făceam deosebire între ei. La fel și profesorii. Dar când au venit naziștii, am

fost obligată să stau acasă. În aceste zile lungi, visam cu ochii deschiși și inventam povești cu păpușile mele. Când nu mai suportam plictiseala, îmi puneam haina și mă duceam afară, la plimbare, numărând minutele până venea Dzidka de la școală și puteam să mă duc la ea acasă.

Renia scria în jurnal, compunea poezii, trimitea scrisori și privea pe fereastră ore întregi, fără să simtă nimic. Uneori se furișa afară și se ducea la Nora să învețe franceză sau istorie antică, bazându-se mai mult pe cărți decât pe profesori. Din fericire, Jerszina continua să vină să-i dea lecții de polonă, și Renia aștepta întotdeauna cu nerăbdare orele acestea.

În 1944, când am plecat din Varșovia, nu m-am dus înapoi la școală, ci m-am înscris la un conservator din Salzburg, aceasta fiind cea mai accesibilă formă de învățământ pentru mine. Mă gândeam tot timpul la bunica. Văzându-mă cu degetele întinse peste clapele de fildeș, bunica ar fi fost foarte mândră de mine. Astăzi am în apartament o pianină Steinway, lipită de perete lângă o fereastră mare, la fel cum fusese și la bunicii mei. Când mă simt nostalgică, cânt cântecele populare poloneze și rusești pe care le-am învățat de la profesorii mei în tinerețe, când muzica patriotică era o speranță și o provocare. Naziștii puteau să încerce să ne ia totul – identitățile, pasiunile, educația –, dar nu ne-au putut fura muzica din inimi.

18. 7 noiembrie 1941

Procesul care a dus la înființarea ghetoului din Przemyśl a fost lent, meticulos și bine gândit. La sfârșitul toamnei din 1941, cartierul Garbarze, delimitat la vest, la nord și la est de râul San, iar la sud de calea ferată care făcea legătura dintre Cracovia și Lvov, a fost proclamat zonă rezidențială evreiască. Înființarea cartierului a durat până în vara anului 1942 și până atunci evreii aveau voie să meargă liberi pe străzi, dar cu banderolă pe braț.

Zona aceasta nu se numea ghetou – nu încă. Era o zonă rezidențială pentru evrei, și la începutul lui noiembrie 1941, un polițist ne-a bătut la ușă și ne-a spus să ne mutăm acolo. Nu știu cine l-a mituit, dar sunt sigură că bunicul. Poate a apelat la faptul că era și el polonez ca și noi și că nemții puteau să ne ia lucrurile și casele, dar nu puteau schimba ceea ce eram. Dar cu siguranță că bunicul nu a vorbit prea mult; probabil a scotocit în sertarul biroului, a luat câteva monede de aur și a murmurat:

– Uite, ia astea. Te rog, lasă-mi familia să rămână aici. Te rog, deocamdată.

Dar știu că bunicul și-a dat seama că data viitoare când un soldat sau un polițist va bate la ușă va primi ordin să plece definitiv cu toate bunurile împachetate într-o valiză de 25 de kilograme. Poate că bunicul avea să încerce să mituiască și acea persoană, dar nu putea să dureze prea mult așa. Urma să ne pierdem bunurile și casele, trebuia să fim pregătiți pentru asta.

Cândva prin toamna anului 1941, bunicii au strâns toată argintăria și vesela pentru Seder din bufetul mare din sufragerie. Au căptușit o ladă mare de lemn cu ziare și cârpe, au pus linguri, cuțite, furculițe, platouri, sfeșnice și alte piese de argintărie din casă acolo și le-au legat bine. Apoi au pus capacul și l-au bătut în cuie. Într-o noapte târziu, bunicul a coborât în pivnița mică a casei și le-a îngropat acolo cu o cazma. Din câte știu eu, lada aceea este și acum tot acolo.

19. 24 noiembrie 1941

Nu sunt sigură ce a vrut să spună Renia când a scris că Buluś a mutat toată casa. A scos lucrurile despre care știa că vor fi luate de nemți? Fotografiile de familie, argintăria, articolele de îmbrăcăminte care îi aminteau de căminul părintesc? Probabil că asta trebuie să fi fost. Să-ți ascunzi lucrurile era pe atunci un mic act de control și sfidare, și exact asta i-a plăcut mamei să facă în viață, să preia controlul asupra situației.

Mama a murit de cancer la sfârșitul anului 1969. Începuse la sân, dar pe atunci nu se făceau mamografii, așa că a aflat abia când metastazele ajunseseră la oasele șoldului. Era bolnavă din 1960 și se căsătorise cu un bărbat pe nume Clyde, pentru că știa că acesta o va ajuta să se îngrijească. Omul a fost bun cu ea, dar nu-i iubea pe evrei, deși printre prietenii lui erau și evrei, iar unul dintre aceștia îi făcuse cunoștință cu mama.

Acesta nu a fost singurul secret pe care-l păstra mama. Când am făcut curat în apartamentul ei, am găsit două valize mici pe care le ascunsesese în dulap. Într-una din ele erau două linguri mici de argint, un teanc de fotografii de familie decolorate, o pereche de cercei cu perle, câteva brățări de aur și un șirag de corali. Acestea erau comorile din copilăria mea, amintirile pe care le ascunsesem în minte, dar pe care îmi era frică să le caut, pentru că m-ar fi făcut să plâng. Într-o altă valijoară am găsit vestele poloneze tradiționale brodate cu mărgelile pe care le purtasem eu și Renia la sărbătoarea recoltei din Zaleszczyki. Făceau parte din costumul cracovian, portul popular din regiunea Cracoviei. Acolo, în cele două valize se afla copilăria mea. Acolo era Polonia. Și nu am idee cum le-a dus mama cu ea de la moșia noastră la Przemyśl, de acolo la Varșovia, apoi în Austria și în alte zeci de locuri unde locuise după război, fără ca eu să știu.

20. 8 decembrie 1941

Știrea despre faptul că tata și Lila locuiau în ghetou este una dintre puținele informații sigure cu privire la locul unde se afla tata la sfârșitul anului 1941. Din păcate, ceea ce a scris Renia nu explică prea multe. Nu știu în ce ghetou locuiau tata și Lila, deși probabil că era la Horodenka, unde fugiseră când fuseseră alungați de pe proprietatea noastră. Nemții au înființat ghetoul din Horodenka prin aprilie 1941, situându-l într-o parte a orașului care reprezenta cam o treime din suprafața totală în care locuiseră evreii mai înainte. Dacă tata și Lila au fost acolo, sunt sigură că nu au reușit să supraviețuiască, deoarece în 5 decembrie naziștii au executat prima lor „Acțiune“ în Horodenka, unde au alcătuit o echipă a morții pentru a desființa ghetoul. Au ademenit afară 2 500 de evrei – adică jumătate din populația ghetoului – spunându-le că vor fi vaccinați împotriva tifosului, dar au fost omorâți în pădurea din apropiere. Cei care au rămas în ghetou au fost închiși într-un perimetru de patru străzi, trăind practic unii peste alții până în 2 septembrie 1942, când cei mai mulți dintre ei au fost mânați în lagărul de concentrare Majdanek, aflat cam la 4 kilometri nord-vest.

Naziștii au ținut meticolos evidențele în lagăre, dar nu avem data nașterii tatălui meu, așa că nu știm dacă a fost acolo. Același lucru este valabil pentru Lila.

21. 28 decembrie 1941

La 26 decembrie 1941, naziștii au anunțat că evreii trebuiau să predea hainele de blană, deoarece trupele germane aveau nevoie de ele pe câmpul de luptă. Polițiștii germani și polonezi – ca cei pe care îi plătisem cu câteva luni mai înainte – au intrat în casele noastre și au luat blănurile, iar pe stradă poliția germană îi oprea pe evrei, bărbați și femei, și le smulgea căptușelile de blană de la haine sau căciuli, apoi mergea mai departe. În unele cazuri, femeilor li s-a ordonat pe stradă să-și scoată ghetetele. Acestea le-au scos și au ajuns acasă mergând pe pavaj în ciorapi.

Bunica angajase un croitor ca să ne facă paltoane. Paltonul surorii mele era căptușit în întregime cu blană și avea și guler de blană, al bunicului îi ajungea până mai jos de genunchi și era în întregime căptușit, la fel și al bunicii. Al meu era o versiune mai mică a paltonului Reniei. Le purtam întotdeauna afară cu ciorapi groși și căciuli în timpul iernii. Aveam și alte paltoane, dar acestea erau cele mai bune – ceea ce purtam în ocazii speciale și când era iarna cea mai grea.

Când a auzit că germanii dăduseră un ordin referitor la blănuri, bunicul nu a intrat în panică. O parte optimistă din sufletul lui decisese că războiul avea să se termine în curând. Iar el avea să supraviețuiască. Putea să piardă blănurile familiei pe moment, dar avea să le recupereze când se termina totul și germanii se retrăgeau.

Așa că și-a făcut un plan și l-a rugat pe un prieten să-i facă un serviciu.

Bunicul lucra câteodată cu un ucrainean care făcea chei. Cei doi se plăceau reciproc și aveau încredere unul în altul, așa că bunicul a adunat la un loc toate hainele noastre cu blană, le-a pus într-o valiză și s-a dus la prăvălia ucraineanului, care era în apropiere.

– Ia hainele acestea, i-a spus el. Te rog să mi le păstrezi. Am să mă întorc după ele când se termină războiul.

Presupun că nu mai trebuie să vă spun că nu am mai primit niciodată înapoi acele haine. În afară poate de mine și de lăcătuș, înainte de iarna următoare, toți erau morți.

22. 9 aprilie 1942

Când erai închis în cartierul tău, nu erau ziduri sau sârmă ghimpată, așa cum aveau să fie curând în ghetou. În schimb, nu puteai să pleci de acolo fără un permis special de la germani.

Casa bunicilor mei era pe strada principală din Przemyśl și, deși știu că Norka locuia în alt cartier decât al nostru, nu-mi amintesc care era acela. Știu că locuia pe o stradă mică – nu una dintre cele principale –, dar orașul nostru era mic și Renia se putea duce acolo ușor pe jos. Oricum, șansele surorii mele de a o vedea pe Norka în fiecare zi erau slabe, căci nu avea documentele necesare.

Dar cam pe atunci se întâmplau lucruri mult mai rele spre periferie. Cimitirul evreiesc era situat dincolo de strada Slowacki și fusese amenajat pe un deal în preajma anului 1860, când vechiul cimitir se umpluse. Am auzit că este și astăzi foarte frumos: pe un deal împădurit, înecat în verdeață în mijloc, acolo unde se află mormintele cele mai vechi, dintre care cu timpul unele s-au înclinat puțin pe o parte. Mormintele cele mai noi sunt spre exterior, și la baza lor se găsesc de regulă flori și fotografii.

Acesta a fost unul dintre locurile unde oficialitățile Gestapoului au decis să-i execute pe evrei începând din 1942, când Renia și-a dat seama că nu o va vedea niciodată din nou pe Norka. Acolo a fost dusă și mama lui Maciek în noaptea de 3 septembrie 1943, după ce a fost găsită ascunsă într-un buncăr din ghetou, împreună cu alți treizeci de evrei. Înainte să o ducă la cimitir, unde gestapoviștii au obligat-o să se dezbrace în pielea goală și să-și sape propriul mormânt, ea s-a uitat la unul dintre gardieni și le-a spus:

– Da, m-ați prins pe mine, ticăloșilor, dar n-o să-i prindeți nici pe fiul, nici pe soțul meu.

23. 12 mai 1942

Nu am înțeles niciodată relația dintre părinții mei în felul în care a înțeles-o Renia. În amintirile mele cele mai timpurii, părinții mei erau despărțiți deoarece mama se ocupa de cariera mea la Varșovia, iar tata avea treburi pe domeniu. Era ceva în neregulă? Nu-mi dau seama, dar eu eram o fetiță foarte ocupată și nu avusesem de fapt nici un fel de relație cu tata. Ce era de înțeles aici? Renia era aproape adolescentă când mama și cu mine ne-am mutat la Varșovia, așa că au fost mulți ani în care a văzut și a simțit lucruri pe care eu nu le-am văzut și nu le-am simțit niciodată. Cred că de asta mama i-a spus că avea de gând să ceară divorțul. Știa că Renia va înțelege, chiar dacă îi era greu să accepte. Deși se plângea că flirtez prea mult, că sunt enervantă, că am gura mare, eram surioara ei și dorea să mă protejeze. Iar eu nu am întrebat-o niciodată pe mama ce o făcuse să ceară divorțul. Desigur, din câte știam eu, nu-l mai văzuse pe tata de câțiva ani, însă divorțul era o decizie importantă, care i-ar fi schimbat viața. Pe atunci femeile nu făceau așa ceva.

Cât despre tata... mi se frânge inima când trebuie să spun că scrisoarea pe care o menționează Renia a fost ultima veste de la el. Războiul i-a ucis pe cei mai mulți membri ai minunatei mele familii. Să-ți fie țărâna ușoară, Bernard Spiegel, Ticio al meu. Ai fost un om zgârcit la vorbă, care ți-ai văzut de treaba ta, de câmpurile tale, de ghetetele tale de piele lustruite și de ochii verzi sclipitori în soarele de vară. Aș fi vrut să te fi cunoscut mai mult timp și mai bine.

24. 7 iunie 1942

Zasanie este un cartier din Przemyśl unde, înainte de război, exista o sinagogă. În timpul războiului, nemții au transformat sinagoga în centrală electrică și i-au obligat pe locuitorii evrei din cartier să locuiască împreună într-o clădire. Am auzit că erau în total 46 de locatari, înghesuiți ca sardelele.

La 3 iunie 1942, germanii au ucis 45 din acești oameni. La fel ca și mulți alții înaintea lor, au fost încărcăți în camioane, duși într-un fort de la periferia orașului Przemyśl și împușcați unul câte unul în ceafă. Înainte să moară, mulți dintre ei – exact la fel ca mama lui Maciek – au fost siliți să se dezbrace până la piele și să-și sape groapa.

Eu nu-mi amintesc, dar alți evrei – atât în Zasanie, cât și în Przemyśl – au fost bătuți în stradă pentru că încercaseră să fure o bucată de pâine. Alții au fost fugăriți cu câinii în timp ce gardienii – unii dintre ei având chiar și copii cu ei – râdeau. Apoi erau spânzurați, spectacol public la care asistau, de asemenea, și copiii.

Mi se face rău când scriu toate acestea. Renia a trăit din plin toate emoțiile pe care le-a descris, dar pe care eu, în cea mai mare parte a timpului, nu le-am cunoscut. Când oamenii mă întreabă despre război, pur și simplu nu vreau să vorbesc despre asta.

25. 19 iunie 1942

La începutul toamnei din 1942 s-a răspândit vestea că au izbucnit mai multe revolte antievreiești în orașele Tarnów și Rzeszów, care se aflau pe drumul dintre Przemyśl și Cracovia. În timpul războiului, comunicațiile între orașe nu erau sigure, așa că Judenratul din Przemyśl a decis să facă cercetări pentru a stabili dacă zvonurile despre revolte erau adevărate. Erau.

– Asta nu se poate întâmpla aici, la noi, le-au spus reprezentanții Judenratului celor de la Gestapo. Avem și așa destule necazuri, fără să se mai năpustească și întreaga comunitate împotriva noastră.

Judenratul și germanii colaborau în două moduri. Judenratul era subordonat administrației naziste, așa că presta servicii pentru aceasta, de pildă îi înregistra pe evrei și raporta cifrele. Se străduia să protejeze comunitatea evreiască, organiza distribuirea alimentelor, îi ajuta pe cei în vârstă, încerca să simplifice viața din ghetou. Nu era ceva neobișnuit ca unul din ei să vină la Gestapo cu o problemă; știau că evreii și comunitatea lor aveau nevoie de protecție și credeau că Gestapoul putea să le-o ofere.

Oficialitățile Gestapoului au ascultat și au dat din cap cu pretinsă înțelegere. Apoi le-au spus că le vor prezenta un plan. Câteva zile mai târziu le-au comunicat:

– Dacă vă purtați bine, o să vă protejăm, a spus reprezentantul Gestapoului.

– Dar ce să facem? a întrebat șeful Judenratului.

Șeful Gestapoului, care se numea Benthin, și-a dres vocea:

– Dacă îmi aduceți o mie de tineri apti de muncă pentru lagărul Janowska de la Lvov, vor fi în siguranță. Nu li se va întâmpla nimic.

La 18 iunie 1942, noaptea oribilă descrisă de Renia, când era și ziua ei

de naștere, 1 260 de evrei au fost încărcăți în vagoane de vite și transportați la muncă forțată la Janowska. Acolo cei mai mulți dintre ei au trudit ca sclavii, executând lucrări de tâmplărie sau metal pentru naziști. Pentru a înrăutăți și mai mult lucrurile, Gestapoul le-a împușcat numeroase rude chiar pe linia de cale ferată, acolo unde veniseră să-și ia rămas-bun. Familiile care nu au fost împușcate au fost ulterior obligate să plătească pentru transportul celor dragi în lagăr.

Tot ce spusese reprezentanții Gestapoului nu fuseseră decât minciuni: trădaseră încrederea Judenratului punându-l să comită o mârșăvie în locul lor.

MULȚUMIRI

Aș dori să dedic această carte memoriei iubitei mele surori, Renia. A fost o figură maternă pentru mine tot timpul războiului. Prin această carte, amintirea ei nu va fi pierdută în istorie.

Îi sunt recunoscătoare renumitei cercetătoare a Holocaustului, Deborah Lipstadt, pentru introducerea la jurnalul Reniei. Prețuiesc aprecierile ei referitoare la poezia surorii mele, la iubirea și la umanismul ei.

Aceasta este moja mamusia*****, Bulczyk. Ai fost cea mai frumoasă, cea mai bine educată, mai elegantă și mai inventivă femeie pe care am cunoscut-o vreodată. Ai știut cum să navighezi prin viață. Ai știut cum să supraviețuiești. Mi-ai dat viață. Mi-ai dat curaj. Mi-ai dat speranță. Mi-ai dat o viață în America.

Sunt câțiva oameni cărora le datorez însăși existența mea. Datorită curajului lor sunt astăzi în viață: Lubomir Leszczyński, un polonez corect care, sub amenințarea pedepsei cu moartea, mi-a salvat viața și m-a dus de la Przemyśl la mama mea, la Varșovia; familia Bereda, care m-a întâmpinat la Varșovia și m-a reunit cu mama, pe care nu o văzusem de doi ani lungi, m-a ajutat să obțin documentele și, de fapt, mi-a salvat viața – din nou; Zygmunt Schwarzer, care și-a riscat viața, m-a scos din ghetoul din Przemyśl și m-a dus la adăpost în siguranță. Mi-a salvat viața. Din nou. A adus ultimele rămășițe ale surorii mele sub forma Jurnalului și ne-a găsit în mod miraculos pe mine și pe mama în Statele Unite. Îi sunt îndatorată pe viață, pentru totdeauna.

Mulțumirile mele cele mai profunde lui Tomasz Magierski. Tomasz a descoperit tăieturi din presă, bobine cinematografice, fotografii și nenumărate documente despre Renia și despre mine. A fost captivat de povestea Reniei și, fără eforturile lui neobosite, povestea ei nu ar fi fost adusă la lumină. Dziękuję bardzo.*****

Aș vrea să mulțumesc familiei mele pentru sprijin și iubire: fiului meu, Andrew, și nurorii mele, Susan. Frumuşilor mei nepoți, Theo, Nicholas și Julian.

Un cuvânt special de mulțumire pentru Marta Dziurosz și Anna Blasiak, care au avut misiunea exigentă și anevoioasă de a traduce cele peste șapte sute de pagini ale lucrării surorii mele, inclusiv șazeci de poezii.

Îți mulțumesc, Jennifer Weis de la St. Martin's Press, pentru interesul manifestat față de această poveste și pentru că ai crezut din toată inima că trebuie să fie spusă!

Îi mulțumesc soțului meu recent plecat dintre noi, cu care am petrecut cincizeci și trei de ani de viață, George Bellak: mi-e tare dor de tine, dragul meu. M-ai înțeles așa de bine. George a fost copilul meu minune vienez, care mi-a acordat sprijin neșovăitor, a arătat iubire și devotament față de mine și de copiii noștri.

Vreau să le mulțumesc tuturor celor al căror ajutor a fost esențial în atingerea scopului meu final: să spun lumii ce s-a întâmplat.

Doresc să aduc un omagiu familiei mele extinse, care nu a fost la fel de norocoasă și a pierit în Holocaust.

Dar mai este încă o persoană a cărei perseverență și al cărei devotament au făcut ca povestea surorii mele să nu fie pierdută pentru istorie.

Această persoană este iubita mea fiică Alexandra Renata.

Spiritul Reniei trăiește prin ea, și ei îi vor fi îndatorate generațiile viitoare de cititori.

Elizabeth Bellak

Mămica mea (în limba polonă în original)

Mulțumesc mult (în limba polonă în original)

Table of Contents

Cover Page

Jurnalul Reniei

CUVÂNT-ÎNAINTE

PREFAȚĂ

JURNALUL RENIEI

31 ianuarie 1939

2 februarie 1939

5 februarie 1939

8 februarie 1939

11 februarie 1939

13 februarie 1939

14 februarie 1939

15 februarie 1939

26 februarie 1939

28 martie 1939

2 aprilie 1939

7 aprilie 1939

4 mai 1939

7 mai 1939

18 iunie 1939

15 august 1939

6 septembrie 1939

10 septembrie 1939

18 septembrie 1939

22 septembrie 1939

28 septembrie 1939

27 octombrie 1939

28 octombrie 1939

1 noiembrie 1939

6 noiembrie 19396

9 decembrie 1939

10 decembrie 1939

15 decembrie 1939

26 decembrie 1939

27 decembrie 1939

9 ianuarie 1940

12 ianuarie 1940

19 ianuarie 1940

26 ianuarie 1940

4 februarie 1940

17 februarie 19407

1 martie 1940

16 martie 1940

31 martie 1940

24 aprilie 1940

Pentru Jarka Păpuşa şi clovnul

1 mai 1940

3 mai 1940

10 mai 1940

23 mai 1940

13 iunie 1940

17 iunie 1940

1 iulie 1940

2 iulie 1940, Război

6 iulie 1940

8 august 1940

21 august 1940

22 august 1940

10 septembrie 1940

21 septembrie 1940

30 septembrie 1940

6 octombrie 1940

12 octombrie 19408

19 octombrie 1940

Apare

Zi fără școală

23 octombrie 1940

24 octombrie 1940

6 noiembrie 1940

7 noiembrie 1940

9 noiembrie 1940

12 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

18 noiembrie 1940

20 noiembrie 1940

24 noiembrie 1940

28 noiembrie 1940, joi

30 noiembrie 1940

8 decembrie 1940, miercuri

Hei, hai să ne bem vinul

Să bem de pe buzele noastre

Iar când cupa se golește

Să schimbăm vinul pe sânge

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Dar, ține minte, fetiță,

Flacăra-ți aleargă prin vine

sângele te poate înăbuși dinlăuntru

Tânjind și dorind

Inspirație și amor arzător

Să facă un foc

Mânia să ardă ca rugul,

Și vinul și buzele-s roșii

O viață înainte să mori

Inimile noastre-s flămânde, tinere, ard

Și bat numai una pentru alta.

Ține minte, fetiço,

flacăra aleargă prin vinele tale

Ce înseamnă să fii romantic?

Este un cal galopând peste stepe

Este un nor înalt urmându-l vioi

Mișcându-se lin, cufundat în strălucirea de-un roșu profund

Învăluind lebedele în mantia crepusculului auriu

Este un iubit pe marginea unui abis adânc

Coborând pe funie de la mare înălțime

Cu un buchet de trandafiri roșii în brațe.

Plebea sau copiii mașinilor

În huruit și zăngănit de fier

În vacarmul bucăților prăbușite

În zbârnâitul și vuietul din ateliere

În praful pișcător și usturător plutind în aer

arzând inimile și măcinând visurile

am crescut noi, copiii muncitori

oameni-mașini

În muget de forje

De creuzete pline de metal topit

În dogorea cumplită a zgurii, a lavei și-a melasei

Am fost făuriți noi, oamenii de oțel

Mâinile noastre-s puternice, aspre,

Mâinile noastre sunt arcuri de-oțel

Inimile ca zgura fierbinte, nestatornice...

Clocotind, fierbând puterea adolescenței

Oamenii muncii – copii mașinilor.

9 decembrie 1940

10 decembrie 1940

11 decembrie 1940

Gerul

Heine

20 decembrie 1940

25 decembrie 19409

28 decembrie 1940, duminică

29 decembrie 1940

31 decembrie 194010

Plecați, neazuri, lacrimi și revoltă

Să fim cu toții fără grijă și voioși

Noapte bună și să sperăm că iarna va fi bună

Aceasta vă doresc și vă urez cu drag.

Și țineți minte, nu riscați

Începeți Anul Nou cu toată bucuria

Cu cântec, râsete și dans

Și faceți primul pas, nu vă sfiți.

1 ianuarie 1941, miercuri

3 ianuarie 1941, vineri

5 ianuarie 1941, duminică

Când ai șaisprezece ani

8 ianuarie 1941, miercuri

9 ianuarie 1941, joi

10 ianuarie 1941, vineri

12 ianuarie 1941, duminică

14 ianuarie 1941, marți

17 ianuarie 1941, sâmbătă

21 ianuarie 1941, miercuri

23 ianuarie 1941, joi

27 ianuarie 1941

30 ianuarie 1941

1 februarie 1941

4 februarie 1941, marți

5 februarie 1941, miercuri

7 februarie 1941, vineri

8 februarie 1941, sâmbătă

10 februarie 1941

11 februarie 1941, luni

12 februarie 1941, miercuri

13 februarie 1941, joi

14 februarie 1941, vineri

16 februarie 1941, sâmbătă

16 februarie 1941, duminică

18 februarie 1941

19 februarie 1941, miercuri

20 februarie 1941, joi

21 februarie 1941, vineri

22 februarie 1941, sâmbătă

23 februarie 1941

24 februarie 1941, luni (a doua petrecere!!!)

25 februarie 1941, marți

26 februarie 1941, miercuri

27 februarie 1941, joi

28 februarie 1941, vineri

1 martie 1941, sâmbătă

2 martie 1941, duminică

Apartamente mici, sufocante

3 martie 1941, luni

5 februarie 1941, miercuri

6 februarie 1941, joi

7 februarie 1941, vineri

9 martie 194111

11 martie 1941, marți

12 martie 1941, miercuri

13 martie 1941, joi

14 martie 1941

15 martie 1941, sâmbătă

16 martie 1941, duminică

18 martie 1941, marți

19 martie 1941, miercuri

21 martie 1941, vineri

22 martie 1941, sâmbătă

23 martie 1941

24 martie 1941, luni (petrecerea nr. 3!)

28 martie 1941, vineri

29 martie 1941, sâmbătă

4 aprilie 1941, sâmbătă

5 aprilie 1941, duminică

6 aprilie 1941

12 aprilie 1941, sâmbătă

13 aprilie 1941, duminică

17 aprilie 1941, joi

18 aprilie 1941, sâmbătă

19 aprilie 1941, duminică

26 aprilie 1941, sâmbătă

27 aprilie 1941, duminică

28 aprilie 1941

29 aprilie 1941, marți

30 aprilie 1941, miercuri

11 noaptea!

1 mai 1941, joi

3 mai 1941, sâmbătă

8 mai 1941, joi

10 mai 1941, sâmbătă

Ieri...

13 mai 1941

18 mai 1941, duminică

4 după-amiază

10 seara

4 iunie 1941, miercuri

10 iunie 1941, marți!

11 iunie 1941, miercuri

17 iunie 1941, marți

18 iunie 1941, miercuri

20 iunie 1941, vineri

21 iunie 1941, sâmbătă12

26 iunie 1941

1 iulie 194113

3 iulie 1941, joi

6 iulie 1941, duminică

11 sau 12 iulie 1941, vineri14

15 iulie 1941, miercuri

Ziua următoare, joi

18 iulie 1941, vineri

Ziua următoare, sâmbătă! (19 iulie 1941)

21 iulie 1941

22 iulie 1941, marți

28 iulie 1941, vineri

6 august 1941

11 august 1941, duminică

12 august 1941, luni

15 august 1941, vineri

16 august 1941

9 seara!

25 august 1941, luni15

27 august 1941

28 august 1941, joi

1 septembrie 1941

10 septembrie 1941, duminică

11 septembrie 1941, joi

14 septembrie 1941

18 septembrie 1941, joi

22 septembrie 1941, luni

29 septembrie 1941, luni16

5 octombrie 1941

9 octombrie 1941, joi

10 octombrie 1941, vineri17

17 octombrie 1941, vineri

25 octombrie 1941, sâmbătă

29 octombrie 1941, miercuri

3 noiembrie 1941, luni

4 noiembrie 1941, marți

6 noiembrie 1941, joi

7 noiembrie 1941, vineri18

8 noiembrie 1941, sâmbătă

10 noiembrie 1941, luni

14 noiembrie 1941, vineri

16 noiembrie 1941, duminică

24 noiembrie 1941, luni19

26 noiembrie 1941, miercuri

29 noiembrie 1941, sâmbătă

31 noiembrie 1941, luni

8 decembrie 1941, marți20

11 decembrie 1941, joi

15 decembrie 1941, luni dimineață

16 DECEMBRIE 1941, MARȚI

20 decembrie 1941, sâmbătă

23 decembrie 1941, miercuri

24 decembrie 1941

28 decembrie 1941, duminică21

30 decembrie 1941, marți

1 ianuarie 1941, joi

5 ianuarie 1941, luni

Cum

Frunzele

19 ianuarie 1942, luni

24 ianuarie 1942, joi

26 ianuarie 1942, luni

29 ianuarie 1942, joi

30 ianuarie 1942, vineri

6 februarie 1942, vineri

8 februarie 1942, duminică

16 februarie 1942, luni

18 februarie 1942, miercuri

24 februarie 1942, marți

28 februarie 1942, sâmbătă

6 martie 1942, vineri

(Sâmbătă)

11 martie 1942, MARȚI

12 martie 1942

16 martie 1942

17 martie 1942, marți

19 martie 1942, joi

21 martie 1942, sâmbătă

23 martie 1942, luni

25 martie 1942, miercuri

28 martie 1942

Ziua următoare

7 aprilie 1942, marți

9 aprilie 1942, joi22

10 aprilie 1942, vineri

7.30 dimineața

11 aprilie 1942, sâmbătă

13 aprilie 1942, luni

16 aprilie 1942

20 aprilie 1942, luni

Dincolo de azi, mâine

24 aprilie 1942, Vineri

26 aprilie 1942, luni

30 aprilie 1942, joi

2 mai 1942, sâmbătă

6 mai 1942, marți

8 mai 1942, joi

9 mai 1942, sâmbătă

11 mai 1942, luni

12 mai 1942, marți23

15 mai 1942, vineri

Sâmbătă

18 mai 1942, luni

19 mai 1942, marți

20 MAI 1942, MIERCURI

21 mai 1942, joi

23 mai 1942, sâmbătă

24 mai 1942, duminică

25 mai 1942, luni

26 mai 1942, marți

28 mai 1942, joi

2 iunie 1942, marți

6 iunie 1942, sâmbătă

7 iunie 1942, duminică24

9 iunie 1942, marți

14 iunie 1942, duminică

15 iunie 1942, luni

18 iunie 1942, joi

19 iunie 1942, vineri25

23 iunie 1942, marți

25 iunie 1942, joi

Ziua următoare

27 iunie 1942, sâmbătă seara

28 iunie 1942, duminică

29 iunie 1942, luni

5 iulie 1942, duminică

6 nu știu ce lună, luni

10 iulie 1942, vineri

15 iulie 1942, miercuri

16 iulie 1942, joi

18 iulie 1942, sâmbătă

19 iulie 1942

20 iulie 1942

22 iulie 1942, miercuri

23 iulie 1942, joi

24 iulie, 1942, vineri

25 iulie 1942, sâmbătă

Seara!

Însemnările lui Zygmunt

27 iulie 1942, luni

28 iulie 1942, marți

29 iulie 1942

30 iulie 1942

Ora 5

Noaptea

31 iulie 1942

POSTFAȚĂ, NOTE, MULȚUMIRI de Elizabeth Bellak

POSTFAȚĂ

NOTE

1. 2 februarie 1939

2. 26 februarie 1939

3. 28 martie 1939

4. 2 aprilie 1939

5. 15 august 1939

6. 6 noiembrie 1939

7. 17 februarie 1940

8. 12 octombrie 1940

9. 25 decembrie 1940

10. 31 decembrie 1940

11. 9 martie 1941

12. 21 iunie 1941

13. 1 iulie 1941

14. 11 iulie 1941

15. 25 august 1941

16. 29 septembrie 1941

17. 10 octombrie 1941

18. 7 noiembrie 1941

19. 24 noiembrie 1941

20. 8 decembrie 1941

21. 28 decembrie 1941

22. 9 aprilie 1942

23. 12 mai 1942

24. 7 iunie 1942

25. 19 iunie 1942

MULȚUMIRI